
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 05 11 11 011 7

بعون صانع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان نسخهٔ متبرکه

متضمن فوائد دارین از ملفوظات حضرت سلطان المشائخ نظام الدین اولیا محبوب الهی

الموسوم به

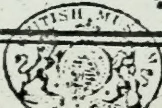
جمع کرده ملک الکلام سخنور شکرین مقال طوطی هند حضرت امیر خسرو رحمة الله علیه

در مطبع رضوی دهلی بحسن سعی محمد حسین طبع شد

LIBRARY
APR 13 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

بسم اللہ الرحمن الرحیم

این گوہر گنج علوم غیبی واین درآثار زواہر لاریبی از خزانۂ دل خواجۂ راستان ملک المشایخ
والارضین قطب الوقت مجمع الاستاد دالارشاد حجۃ اللہ علی العباد مبین الفرع والاصول
الجامع بین المعقول والمنقول علم البلاغتہ نظام الحق والشرع والدین شیخ الاسلام
والمسلمین وارث الانبیاء والمرسلین متع اللہ المسلمین بطول بقائہ وادام علینا نعمتہ
لقائہ خصّ اللہ تعالے اسلافہ بالعزو الاکرام والرضوان التام بحرمت محمد علیہ افضل
الصلوات والسلام آمین رب العالمین جمع کردہ آمد - انچہ از زبان شمع جمع ملوک
از عین لفظ ایشان و معانی آن کہ بسمع رسید بقدر فہم خود درین مجموعہ کہ نام اوست
افضل الفواید نبشتہ آمد مشتمل بر تواریخ مختلف بہر محلی کہ بخدمت پیوستہ شدہ است
بتاریخ بیست وچہارم روز یکشنبہ ماہ ذی حجہ سنہ ثلث عشر وسبعمائتہ بندۂ
ضعیف نحیف کہ یکے از بندگان درگاہ ملک المشایخ فی الارضین است خسرو لاچین کہ جامع این نسخہ است
دولت پایبوس آن قطب عالم حاصل کرد ہمان زمان کلاہ چہار ترکی بر سر بندہ نہادند
وبشرف بیعت مشرف گردانیدند الحمد اللہ علی ذلک آن روز کہ بندہ بخدمت پیوست
ودر خاطر من بود اول کہ برسم بر خواجۂ راستان بروم بنشینم اگر خواجہ خود یاد کنند ودرون
بطلبند بروم آنگاہ بیعت آرم الغرض چون بر آستانۂ خواجۂ بندہ نواز رسیدم

بنشستم زمانی برآمد دیدم مبشر که خدمت کار خواجه است بیرون آمد سلام فرمود که اینجا ترکی آمده است - فرمان شده است که درون آید بنده بر فور برخاست برابر مبشر درون رفت سر بر زمین نهاد فرمان شد که سر برکن سر بر کردم بر لفظ مبارک راند که نیکو کردی و نیک آمدی و خوش آمدے مرحمت و شفقت بسیار فرمود انگاه بشرف بیعت مشرف شدم بارانی خاص و کلاه چهار ترکی عطا شد و آن روز این کرامت مکاشفه بود که بنده بخدمت بندگی پیوست - آنگاه ملایم این معنی حکایت فرمود - و سخن در پیوستن بخدمت پیر افتاده بود بر لفظ مبارک راند آن روز که دعاگوئی بخدمت شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس سره العزیز پیوست شیخ الاسلام روی سوی دعاگوئی کرده فرمود مولانا نظام الدین میخواستم که نعمت سجاده ولایت هندوستان بکسے دیگر دهم هاتف غیب در سرِ ما نداکرد که این نعمت برائے نظام الدین بداونی داشته ایم او میرسد بدار تا باو ارزانی شود بعد ازان چندان شفقت و مرحمت ارزانی میفرمودند که آنرا حد نهایت نبود و کلاه چهار ترکی بر سر این دعاگوئی نهادند و این حکایت همدران وقت فرمود که طاقیه چهار خانه دارد اول خانه شریعت دوم خانه طریقت سیوم خانه معرفت چهارم خانه حقیقت پس هر که درین خانها استقامت یافت طاقیه اورا واجبست که بر سر نهد همچنانچه درین حکایت بود که مولانا شمس الدین یحیے و مولانا برهان الدین غریب و مولانا فخر الدین زرادی درآمدند و سر بر زمین نهادند و نشستند بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راندند که کلاه بر چهار نوعست اول کلاهیست که آن یک ترکی می باشد دوم کلاهیست که چهار ترکی می باشد بعد ازان این را تمثیل فرمودند که این کلاه اصل از کجاست و کیان بر سر نهاده اند بر لفظ مبارک راند شنیده ام از خدمت شیخ الاسلام فرید الحق والشرع والدین قدس الله سره العزیز که در تنبیه خواجه امام ابو اللیث

سمرقندی رحمة الله علیه آمده بروایت خواجه حسن بصری رحمة الله علیه از رسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم که روزی رسول علیه السلام نشسته بودند و اصحاب برگرد ایشان نشسته جبرئیل علیه السلام بیامد چهار
پرکاله جامه پیش حضرت رسالت پناه علیه افضل الصلوات واکمل التحیات والتسلیمات نهاد و گفت یا رسول الله
فرمان میشود که این چهار پرکاله از بهشت است این را بر سر بعد از آن هر که را از اصحاب خود بدانی بده
و خلیفه خود بگردان پس رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ببستید و هر چهار پرکاله را بر سر نهاد بعد از آن طاقیه
اول که یک ترکی بود فرود آورد و بر سر امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه نهاد طاقیه دوم که دو ترکی
بود بر سر امیر المومنین عمر خطاب رضی الله عنه نهاد که این کلاه تست و طاقیه سیوم که سه ترکی بود بر سر
امیر المومنین عثمان رضی الله عنه نهاد که این کلاه تست و طاقیه چهارم که چهار ترکی بود بر سر شاه اولیاء
امیر المومنین علی مرتضی کرم الله وجهه نهاد که این کلاه تست بعد از آن فرمود که مشائخ طبقات
اند و طبقه جنیدیه رحمة الله علیه گفته اند که ما را بدین صورت حقیقت یعنی تحقیق شده که کلاه اصل
از حضرت الوهیت است که بمحمد صلی الله علیه وسلم رسید و از و تا بما چنانچه خرقه در شب معراج
بعد از آن بر لفظ مبارک راند که طاقیه یک ترکی که امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه بر سر نهادند آن
طاقیه ابدال و صدیقان بر سر می نهند اما مراد ازین طاقیه یک ترکی که بر سر می نهند آنست باید
که هیچ جای در خاطر اندیشه دیگر نباشد و از جمله کارهای دنیاوی دور باشد آنگاه لایق این کلاه شود که بر
سر نهد و اگر نه کذاب و دروغ گوی و خاین باشد و حق این کلاه در باب ایشانست که بارات و انکه باطن
ایشان بنور معرفت منور باشد و ظاهر و باطن حصول مقصود تواند بود زیرا چه صاحب طاقیه
طالب دنیا و اصحاب دنیا گشت از حق تعالی باز ماند و کذاب بود نه صدیق اما طاقیه
دو ترکی که امیر المومنین عمر خطاب رضی الله عنه بر سر نهاد این طاقیه را عباد و طبقه اوتاد و بعضی
از منصوبان بر سر نهاده اند و مقصود ازین دو ترکی آنست که چون مردم بر سر نهند اول از دنیا ترک
گیرند و ذاکر باشند و جز از مشغولی حق بغیر مشغول نشوند دوم آنکه اگر چیزی بایشان از ملال بسد آنرا تمام
نگه ندارند همه صرف رسانند و گرد دنیا و خلق نگردند از ایشان دور باشند پس این کلاه دو ترکی حق ایشانست

که بر سر نهند و اگر نه گرفتار ضلالت باشند اما طافیه سه ترکی که امیر المومنین عثمان رضی الله عنه بر سر نهاد آنست که آنرا زهاد و اهل تحیر و مشایخ طبقات و اهل غرو بیشتری بر سر نهاده اند مقصود ازین سه ترکی آنست که اول ترک دنیا کنند از جمله لذتها و شهوتها و هواها دوم دل را پاک گردانند از غل وغش وحسد و بخش و ریا و جز آن سیوم از اصحاب دنیا ببرد و باحق موالست گیرد پس چون چنین شود این طافیه حق اوست و اگر نه کذاب باشد در میان طبقه جنیدیه رحمته الله علیه اما طافیه چهار ترکی که جناب ولایت مآب امیر المومنین و امام الاجمعین علی مرتضی کرم الله وجهه بر سر نهاده است آنست که این طافیه را اصحاب اهل صفه وسادات و طبقه مشایخ کبار بر سر نهاده اند و مراد ازین چهار ترکی دولت وسعادت است و انچه در هیژده هزار عالم است درین طافیه چهار ترکی مرکب گردانیده اند اما باید که از چهار چیز دور باشد تا در سر نهادن این کلاه چهار ترکی درست آید و از اهل صفه گردد و گر نه فردا قیامت در میان مقلدان و متقربان دریغان برانگیخته نشود و خاین باشد اکنون بدانکه مراد از ترک اول آنست که ترک الدنیا و صحبت الاغنیاء یعنی ترک اول آنست که ترک دنیا کند و از صحبت دنیا داران احتراز بدیرد و ترک دوم آنست ترک اللسان عن غیره والتوامه بذکر الله یعنی نگوید سخن بگر ذکر خدا تعالی و مراد ترک سیوم آنست که ترک البصره من غیره الکرامته یعنی دور باشد بر غیری نظر کردن و نه بیند در غیری تا نابینا نشود بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بدین حرف رسید چشم پر آب کرد و بگریست چنانچه در حاضران اثر کرد و این بیت بر زبان مبارک راند بیت اگر بغیر رخت نو دیده ام بکشم کشم بخنجر بانگشت چون سزاش این است ۰ و مراد ترک چهارم آنست که طهارت القلب من حب الدنیا یعنی پاک گردانید دل را از دوستی دنیا وانچه در دست

پس چون زنگار محبت دنیا از آئینۂ دل پاک کند و با حق موانست گیرد و ہستی غیر از میان برخیزد و با خدایتعالےٰ یگانہ شود از خلق بیگانہ گردد آین طائفہ چہار ترکی حق اوست که بر سر نہند بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم آب کرد و فرمود کہ چہ شود کہ حجاب از میان برگیرند و این ظاہر شود و غیریت دور افتد و این ندا در دہند کہ بی یبصر و بی یسمع و بی ینطق پس چون بدین مقامات رسد لذت مشاہدہ و مکاشفہ یابد پس این طائفہ حق ایشانست کہ بر سر نہند الحمد للہ علی ذلک بتاریخ دوم ماہ محرم روز چہار شنبہ دولت پائبوس بدست آمد مولانا وجیہ الدین بابلی و مولانا برہان الدین غریب و یاران دیگر حاضر بودند سخن در فضیلت عاشورہ متبرک میرفت بر لفظ مبارک راند کہ ہیچ ماہی فاضلترین از ماہ محرم نیست زیرا انچہ در صحیح است کہ رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مرشاہ اولیاء علی مرتضی کرم اللہ وجہہ را وصیت میکرد کہ یا علی روزہ فاضلتر اگر بداری پس از فریضہ در ماہ محرم بدار کہ اینماہ ماہ خداوند ست سبحانہ وتعالےٰ توبۂ قومی ہمدرینماہ پذیرفت وہر کہ اندرین ماہ توبہ کند خدائے عزوجل توبہ اش بپذیرد وانگاہ ملائیم این معنے فرمودہ کہ شنیدہ ام از لفظ دُرر بار گہر نثار خواجہ شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز کہ در راحت الارواح قاضی حمید الدین ناگوری رحمتہ اللہ علیہ نبشتہ است کہ در خبر است از رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ہر کہ سہ روز پیوستہ روزہ در ماہ محرم دارد پنجشنبہ و آدینہ و شنبہ خدایتعالےٰ فرمان دہد تا عبادت نہصد سال در نامہ اعمال او بنویسند و ہمان مقدار بدی از نامہ او پاک گردانند بعد ازان ملائیم این معنی فرمود کہ در اوراد شیخ الاسلام بہاؤ الدین زکریا قدس اللہ سرہ العزیز نبشتہ دیدہ ام ہر کہ در روز عاشورہ روزہ دارد خدایتعالےٰ فرمان دہد تا شصت سال عبادت در نامہ او بنویسند کہ روزہ روزہ داشتہ باشد و شب بقیام

گذرانیده بود و ہر کہ در روز عاشورہ روزہ دارد ثواب دہ ہزار فرشتہ او را دہند
و دہ ہزار حاجی کہ حج کردہ باشند و دہ ہزار شہید و ہر کہ روز عاشورہ روزہ دارد
و یا مومنی را چندان طعام دہد کہ روزہ بکشاید گوئے ہمہ امت رسول اللہ صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم را طعام داد و شکمہائے ایشان سیر کرد و ہر کہ روز عاشورا روزہ
دارد و دست بر یتیم بمالد بعدد موئی کہ بر سر آن یتیم باشد درجہ بنام او در بہشت
بر آرند انگاہ بر لفظ مبارک راند کہ در حدیث آمدہ است بروایت خواجہ
ذوالنون مصری رحمتہ اللہ علیہ او در دلیل السائلین مینویسد ہر کہ روز عاشورا
نفقہ بر عیال خود فراخ گرداند ایزد تعالے تا سال دیگر روزے بر وی فراخ گرداند
بعد ازان لختی سخن در علم افتاد و فضیلت آن مولانا برہان الدین
غریب سلمہ اللہ تعالے حاضر بود سر بر زمین نہاد کہ بزرگ نعمتی است نعمت علم فرمود
کہ آرے در آثار تابعین نبشتہ دیدہ ام بروایت عبد اللہ بن مسعود رضی اللہ
عنہ کہ او روایت کرد از رسول صلی اللہ علیہ وسلم گفت کہ در علم دو شناخت است چنانکہ
اگر اہل علم فرومایہ باشد شریف گردد و اگر اہل علم بخیل بود جوانمرد شود و اگر اہل علم
خوار بود عزیز گردد و اگر دور بود نزدیک گردد بخدائے عز وجل و اگر اہل علم تند باشد
آہستہ گردد و اگر زشت گو بود شیرین گو گردد و اگر اہل علم ضعیف بود قوی
گردد و اگر بے شرم باشد شرمدار گردد و اگر اہل علم مجہول باشد معروف گردد و اگر
ریائے باشد خدائی گردد بعد ازان خواجہ ادام اللہ برکاتہ بر لفظ مبارک راند
کہ در حدیث آمدہ است از رسول اللہ صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم کہ بندگان خدائے
بجویند علم را و روز قیامت روے اہل علم چون ماہ شب چہار دہم تابد آنگاہ
ملایم این معنے فرمود کہ در کتاب العارفین آمدہ بروایت
ابو معاذ سنجری رحمتہ اللہ علیہ کہ خدائے تعالے روزنہائے بندگان تقدیر کردہ است

پیش از انکه آسمان و زمین را آفرید پنجاه هزار سال عرش بر سر آب بود قرار میگرفت گفت
روزے طلب کنید آنچه حلالست بگیرید و آنچه حرام است از و دست باز دارید
بعد ازان ملایم این حدیث فرمود که از خلیفه یحیی معاذ رازی رحمته الله علیه
آمده است که علماء امت پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم از مادر و پدر مهربان
تر اند زیرا که مادر و پدر از آتش دنیا و هول دنیا نگاهدارند و علماء امت محمد صلی الله علیه
وسلم از آتش دوزخ و هول قیامت نگاهدارند بعد ازان فرمودند که نشستن با علماء
و خوبی ایشان گرفتن از هدیهاے خدا است عزوجل پس از همه عالم کرانه علم اختیار
باید کرد انگاه ملایم این معنی فرمود که شنیدم از زبان شیخ الاسلام فرید الحق
والدین قدس الله سره العزیز که در حدیث آمده است رسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم فرموده که من از جبرئیل علیه السلام شنیدم و جبرئیل از اسرافیل
و او از حضرت ایزد تعالے فرمود که هر که در طلب علم دو گام رود و بشنید نزدیک
عالم دو ساعت و بشنود از و دو سخن بدهد ایزد تعالے وجنا الجنتین دان الحمد لله
علے ذلک بتاریخ دهم ماه محرم روز پنجشنبه دولت پابوس حاصل شد مولانا
شمس الدین یحیی و مولانا فخر الدین رازی و مولانا وجیه الدین پایلی حاضر بودند
سخن در شش روزهٔ ماهِ شوال بود بر لفظ مبارک راند هر که شش روزه ماه شوال
دار دایزد تعالے هشت بهشت آفریده است فرمان دهد تا هر دری هزار شارستان
بنا کنند از یاقوت سرخ و در هر شارستانی چیزے آفریده است که هرگز هیچ چشم چنان
ندیده است و بدان خداے که مرا بحق بندگی فرستاده است هر آن بنده
که شش روز از ماه شوال روزه دارد فرشته از آسمان آواز دهد که ای بنده
همه گناهان تو آمرزیدم کار از سر گیر انگاه سخن در ایام بیض و روزهٔ آن افتاد
بر لفظ مبارک راند که چون آدم صلوات الله علیه را از بهشت بدنیا فرستادند

بیان این روزه در ایام بیض

بهفت اندام او سیاه گشت چون خداوند سبحانه تعالے توبه اش پذیرفت فرمان داد
تا روز سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم روزه دارد اول روز روزه داشت ثلث
اندام او سفید شد دوم روز دو حصه از اندامش سفید شد چون روز پانزدهم روزه داشت
هر هفت اندامش سفید شد بعد از ان بنده سر بر زمین نهاد و عرض داشت کرد که وقتی
از زبان مخدوم شنیده ام که مردی نزدیک رسول الله صلے الله علیه وسلم بیامد
و گفت مرا روزه فرمائید تا ثواب بیشتر یابم رسول الله صلی الله علیه وسلم
فرمود که در هر ماهے سه روزه دار چنان باشد که همه سال روزه داشته باشی
فرمودند آری همچنان است بعد از ان همدرین محل فرمودند که در اوراد شیخ
الشیوخ شهاب الدین سهروردی آمده که از رسول صلے الله علیه وسلم در خبر است
هرکه سه روز از هر ماه روزه دارد گویا که پیوسته روزه داشته باشد در روز قیامت
امنا و اصدقنا او را با هفتاد کس از اهل بیت او شفاعت دهند و چون سر از گور
بر کند روی او چون ماه شب چهارده تابان باشد بعد از ان لختے سخن در فضیلت
نماز شب عید الضحے افتاده بود به لفظ مبارک راند که حضرت رسول علیه السلام
فرمود هرکه در شب عید الضحے ده رکعت نماز بگذارد و بخواند در هر رکعتے الحمد لله
یکبار و قل هو الله احد ده بار چون از نماز فارغ شود صد بار درود فرستد
و صد بار استغفار بگوید و صد بار کلمه سبحان الله تا آخر بگوید بعد از ان
اگر انکس آمرزش جمله امت مرا بخواهد خدا یتعالے بکرم خود همه را بیامرزد و دیدار بخشد
به برکت این نماز انگاه همدرین محل فرمود که در اوراد شیخ سیف الدین باخرزی
رحمة الله علیه نبشته دیده ام که هرکه در شب عید الفطر دوازده رکعت نماز کند بشش سلام
و بخواند در هر رکعتے الحمد یکبار و قل هو الله احد پنج بار خدایتعالے تا سال دیگر هر شبی
و هر روزی عبادت یکساله او نویسد و اگر دران سال بمیرد شهید مرده باشد و

دربیان نماز شب عید الاضحیٰ

ونویسند مر او را بهر رکعتی صد حج و عمره و بعدد هر آیتی که خوانده است ثواب بنده
آزاد کننده در نامهٔ او نویسند و دعای او مستجاب شود و دل او فارغ گردانند و از
عذاب گور ایمن بود و فردای قیامت او را سایه دهند زیر عرش بعد ازان فرمان
آید تا او را با اهل او در بهشت برند الحمد لله علی ذلک بتاریخ دوازدهم ماه محرم
الحرام روز پنجشنبه دولت پایبوس حاصل شد مولانا شهاب الدین میر الهی
بخدمت حاضر بودند سر بر زمین نهاد فرمود که در ماه شعبان نیز نماز بسیار آمده است
فرمودند آری انگاه گفت هر که در شب نخستین از ماه شعبان دوازده رکعت
نماز بگزارد و بخواند در هر رکعت الحمد لله یکبار و قل هو الله احد پانزده بار حق
سبحانه تعالی او را ثواب دوازده هزار غازی کرامت کند و از گناهان چنان پاک
گردد گوئی که از مادر زاده شده است و اگر دران سال بمیرد شهید مرده باشد
انگاه ملایم این معنی حکایت فرمودند که درین ماه شعبان بروایت حسن بصری رضی الله
عنه و او روایت کرد از علی ابن ابی طالب رضی الله عنه که او گفت هر آن بنده که
گناه بسیار کرده باشد و ازان پشیمان شده خواهد که توبه کند پس برود باید که بروز یکشنبه
سر و تن بشوید چون شب دوشنبه در آید در ماه شعبان نماز خفتن بگزارد بعد ازان
دوازده رکعت نماز بگزارد و چون فارغ شود هفتاد بار استغفار بگوید پس توبهٔ او
قبول کنند و گناه او عفو شود بعد ازان ملایم این معنی فرمودند که در حقایق نوشته دیدم
از روایت خواجه شبلی رحمة الله علیه که رسول علیه السلام فرمود که مهتر جبرئیل علیه السلام
درین ماه شعبان نزدیک من آمد گفت خیز یا محمد نماز کن خداوند را سبحانه و تعالی
و بخوان اندرین شب بزرگ گفتم یا اخی جبرئیل این چه شب است گفت یا محمد
ایزد تعالی امشب سیصد در از رحمت خود بگشاده است یا رسول الله امشب
خداوند تعالی همه مومنان را بیامرزد مگر کسی را که جادوگر باشد و جز ان

بعد ازان رسول علیہ السلام بیرون آمد در بقعہ خالی برفت نماز میکرد و خدا یرا ثنا میگفت
و دعا میکرد تا چہار ساعت از شب بگذشت جبرئیل بیامد و گفت یا محمد سر از سجدہ
بردار و سوے آسمان بنگر رسول علیہ السلام سر برآورد و نگاہ کرد و درہاے آسمان کشادہ
دید و بر در آسمان دوم فرشتہ ندا میداد خنک آنکسے کہ خداوند خود را
امشب سجدہ کرد و بر در آسمان سیوم فرشتہ آواز میداد کہ خنک آنکسے کہ امشب
دعا کرد و بر در آسمان چہارم فرشتہ آواز میداد کہ خنک آنکسے کہ امشب از بیم
خدا تعالےٰ بگرید و بر در آسمان پنجم فرشتہ آواز میداد کہ خنک آنکسے کہ امشب
خدا یرا عزوجل ثنا گوید و بر در آسمان ششم فرشتہ دید کہ آواز میکند کہ خنک آنکسے کہ
امشب خدا یرا عزوجل یاد میکند و بر در آسمان ہفتم فرشتہ دید کہ آواز میداد
کہ امشب ہست حاجت خواہندہ تا حاجت روا سازم ہست ہیچ آمرزش
خواہندہ تا او را بیامرزم بعد ازان خواجہ ادام اللہ برکاتہ بر لفظ مبارک
راند کہ این شبے است کہ کردار بندہ ہاے خدا بخوانند و پیش خداوند تبارک و تعالیٰ
عرض کنند و این شبے است کہ روزیہاے بندگان را قسمت میکنند پس انکس را
مے باید کہ دران شب غافل نباشد و بنماز و تسبیح و تلاوت مشغول باشد تا ازین سعادت
محروم نماند خواجہ ادام اللہ برکاتہ درین فواید بود کہ ملک محمد غیاث پوری با
نفر دیگر رسید و سر بر زمین نہاد فرمان شد کہ بنشین بنشست بعد ازان خواجہ
ذکرہ اللہ بالخیر اقبال را فرمود بیا قدر خربوزہ موجود است بیار و پیش
ملک محمد بدار بیاورد پیش ملک محمد داشت بعد ازان فرمود قدرے نبات
و خرما موجود است آن نیز بیار آن نیز بیاورد فرمان شد کہ پیش این
ہر سہ عزیز بنہ چون پیش ایشان بداشت ہر چہار نفر برخاستند و ہر دو قدم آوردند
کہ یافتیم چنانچہ میگفتند ما در خاطر این اندیشہ کردہ بودیم کہ خدمت مخدوم

اظہار کرد. بعد ازان خواجہ ادام اللہ برکتہ ہمدرین محل فرمود کہ وقتی در خدمت شیخ الاسلام فرید الحق والشرع والدین قدس اللہ سرہ العزیز نشستہ بودیم و دیدیم کہ ہفت نفر درویش آمدند و ہر یک ازان در خاطر خود نااندیشہ کردہ بودند خدمت شیخ الاسلام ہرچہ ایشان در خاطر اندیشہ کردہ بودند پیش ہر یکے آن میوہ و طعام برداشت ہر ہفت نفر درویش اقرار کردند کہ امروز بیست سال است کہ در طلب مرد خدا میگردیدیم ہیچ کس را نیافتیم بگر خدمت خواجہ جیو را بعد ازان سخن در بزرگی مولانا فخر الدین زاہد افتاد فرمودند کہ چہل سال این بود کہ ایشان گندم خود آس میکردند و کسے دیگر را نمیفرمودند پرسیدہ شد کہ چندین خدمتگاران شما کہ حاضراند چرا نمیفرمائید گفت این مقدار ثواب کہ آنہا برند چرا خود نہ برم. بعد ازان ہمدرین محل از بزرگی او حکایت کردند کہ وقتی در دہلی امساک باران شد مولانا فخر الدین زاہد بر سر منبر نماز برآمد کوزۂ در آستین کردہ از آستین بدر آورد و در دست گرفت و بہوا برداشت و روے بسوی آسمان کرد و گفت کہ الٰہی تا این کوزہ پر نشود فرود نیاریم چون این مقدار بگفت چندان باران بارید کہ جملہ دہلی سہ شبان روز درمیان آب بود بعد ازان عزیزے بود عرض کرد کہ وقتی بخدمت مولانا شہاب الدین اوشی حاضر بودم بسیار در نماز جماعت غلو میکردند کہ نماز با جماعت بگزارند بر لفظ مبارک راندکہ آری پیش ازین تا نماز بجماعت نمیکردند روا نبودے و در نماز جماعت ثواب بسیار است ہم بطایم این معنی حکایت کردند کہ ہر کہ نماز پیشین بجماعت کنند ایزد تعالے فرمان دہد روز قیامت کہ کوہہاے روئے زمین و دوگان و چہار پایان و ہرچہ در آسمانہا ستارہ است بیارند و در یک پلہ ترازو نہند و ثواب آن نماز از ہمہ گران تر آید و ہر کہ نماز دیگر بجماعت بگزارد و ہر جائے نماز باشد تا نماز شام پیش کند ایزد تعالے روز قیامت بفرماید تا عرش و کرسی و لوح و قلم و ہمہ فرشتگان

و پیغامبران دیگر را بیارند و در یک پله ترازو نهند و در پلهٔ دیگر آن دو نماز نهند ثواب این دو نماز از همه گران تر آید بعد ازان فرمودند هر که نماز خفتن بجماعت بگزارد بفرماید ایزد تعالی تا هر رکعتی را ده هزار رکعت پذیرد که در دیوان او ثبت کنند و آنکس از جملهٔ بیداران باشد بعد ازان ملایم این معنی فرمودند هر که نماز بامداد بجماعت بگزارد و بنشیند و بذکر ایزد تعالی مشغول باشد تا آفتاب برآید آنگاه برخیزد و نماز اشراق بگزارد فرمان دهد حق تعالی تا از هر آسمانی ده هزار فرشته بیایند جمله هفتاد هزار فرشته باشند هر فرشته طبقی از نور گرفته بیایند آنگاه ایزد تعالی که بیچون و بیچگونه است حکم کند که این بندهٔ خاص من نماز از برای من کرده است هر گناهی که کرده است در گذاشتم کار از سر گیرد خواجه ادام الله برکاته درین فواید بود که شیخ عثمان سیاح و شیخ جمال الدین هانسوی و مولانا برهان الدین غریب و حسن میمندی با یاران خود در آمدند و سر بر زمین آوردند فرمان شد بنشینید بنشستند و زان پس با راحت بود سخن در اصحاب سلوک و معرفت بر لفظ مبارک راند که چون خواجه ذوالنون مصری قدس الله سره العزیز تائب شد وقتی بکشتی سوار بود دران کشتی بازرگانان بودند قضارا کشتی غرق می شد خواجه ذوالنون مصری دعا کرد غرق نشد چون کشتی در میانه دریا رسید دیناری از میان کشتی گم شد همه باتفاق گفتند که کسی نیست مگر این درویش و زبان درازی کردند خواجه متحیر ماند روی بسوی آسمان کرد و گفت الهی اگر توبهٔ من قبول افتاده باشد دیناری پیدا شود تا خلاصی یابم بر فور ماهیان دریا را فرمان شد که یکان دینار زر در دهان کرده بالا بیایند برآمدند چون مردمان این معاینه دیدند همه بمعذرت در آمدند که ما گناه کردیم خواجه دیناری از ماهی بستید بجانب ایشان بر تاب کرد و برفت آنگاه خواجه ذکره الله بالخیر همدرین محل فرمود آن روز که خواجه فضیل عیاض تائب شد قصد کردند ازان رختهای خلق که در راه زنی گرفته بود در ایام

که تایب شد هر کسے را کہ طلبید واسباب او باز میداد و خشنودی می طلبید چنانچه در میان ایشان جهودی بود بهیچ وجه خشنود نمے شد خواجه بسیار معذرت میکرد و او شنوا نبود الغرض خواجه بر پاپشت نشسته بود جهود روبسوے خواجه کرد و گفت اگر از زیر این پاپشت تو مرا زر بدهی یک مشت من از تو خشنود شوم خواجه فضیل بر فور دست در زیر پاپشت کرد که مشتے زر برون آورد و او را داد آنروز جهود بر فور مسلمان شد وگفت که من در توریت دیده ام هرکه را توبه قبول افتد اگر او خاک را در دست گیرد زر شود مرا حقیقت شما مفهوم شد که توبهٔ تو قبول افتاد مقصود آن پاپشت بنود قبول توبه بود آنگاه خشنود شد خواجه ذکر الله بالخیر روبسوے حسن قوال کرد که عزیزان حاضر اند چیزی بگو چون حسن سماع آغاز کرد خواجه عثمان سیاح و شیخ جمال الدین هانسوے برخیتند و در رقص شدند از چاشت تا نماز پیشین در رقص بودند چون فارغ شدند هر کس را جامه عطا شد درین میان بنده نیز کلاه سفید یافت و آن نظم این بود که گویندگان میگفتند نظم عشقت خبر ز عالم بیهوشی آورد اہل صلاح را بقدح نوشی آورد ؎ عشق تو شحنه ایست که سلطان عقل را ؎ موی جبین گرفته بچاؤشی آورد ؎ من ناتوان زباده کشی گشتم اے طبیب ؎ آن دارو م بده که فراموشی آورد ؎ بعد ازان لختے سخن دران افتاده بود که مردم از آن کسی چیزے بخورد بے اجازت او بہر دو محلے ازو طلبد بعد ازان خواجه ادام الله برکاته چشم پرآب کرد این حکایت بهار رین محل فرمود که بعد از نقل خواجه ابوبکر شبلی را در خواب دیدند که خدائے با تو چه کرد فرمود همان کرد که با دوستان خود کند اما یک عتاب سخت شد که تا این زمان غرق آن عتابم و آنچنان بود که روزے در خانه شخصے رفته بودم گندم پیش من توده بود یکدانه گندم برداشتم بے اجازت آن شخص بدندان دو پاره کردم اما نخوردم فرمان آمد اے شبلی گندم مردم دو پاره میکنی بہ محلے نخواهی پس

درین متحیر آمدم کہ فردائے قیامت چہ جواب خواہم داد الحمد اللہ علی ذلک بتاریخ بستم ماہ محرم الحرام روز یکشنبہ دولت پائبوس حاصل شد سخن در نماز ہائے اوقات چاشت و ثواب آن افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ در آثار اولیا آمدہ است کہ رسول علیہ السلام گفت کہ ہر کہ در ہمہ عمر خود یکبار نماز تسبیح کند ایزد تعالے ہفتاد سالہ عبادت در نامہ اعمال او بنویسد و ہفتاد سالہ گناہانش بیامرزد و ثواب بسیار دہندش بعد ازان بلایم این معنی فرمود کہ از شیخ الاسلام فرید الحق والشرع والدین قدس اللہ سرہ العزیز شنیدہ ام کہ ہر کہ در ہر ماہ این نماز کند درجہائے عالی یابد در بہشت و آئین نماز این ہست کہ چہار رکعت نماز بیک سلام کند در ہر رکعتے الحمد للہ یکبار و سورتے کہ داند بخواند و پانزدہ بار سبحان اللہ و سہ بار سبحان ربی العظیم گوید و پانزدہ بار سبحان اللہ تا آخر بگوید و سر بردارد و سمع اللہ لمن حمدہ بگوید و پانزدہ بار سبحان اللہ والحمد للہ تا آخر بگوید پس سجود فرود شود بعد ازان سبحان ربی الاعلے دہ بار بگوید و در سجدہ دوم ہمچنین دہ بار کلمہ سبحان اللہ بگوید ہم برین ترتیب این چہار رکعت نماز بگزارد کہ در ہر رکعتے ہفتاد و پنج بار سبحان اللہ مے شود چون از نماز فارغ شود ہفتاد بار درود فرستد و ہفتاد بار استغفار و ہفتاد بار سبحان اللہ تا آخر آنگاہ از خدا تعالے بدین نماز خوشنودی نخواہد بہشت بیابد خواست کہ این نماز بس بزرگ است آنگاہ فرمود کہ در اوراد شیخ الاسلام خواجہ عثمان ہارونی قدس اللہ سرہ العزیز نبشتہ دیدم در نماز ہائے ہفتہ در روز شنبہ بروایت ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ آمدہ است کہ ہر کہ روز شنبہ چہار رکعت نماز بگزارد بیک سلام و بخواند در ہر رکعتے الحمد للہ یکبار و قل یا ایہا الکافرون سہ بار چون از نماز فارغ شود یکبار آیتہ الکرسی بخواند بنویسند در نامہ اعمال او بفرمان ایزد تعالے عز و جل بعدد ہر جہودے و جہودہ عبادت یکسالہ چنانکہ روز بروزہ داشتہ باشد

وشب بقیام و همچنین باشد که تمام امت محمد صلی الله علیه وسلم خریده و آزاد کرده باشد
و توریت و انجیل و زبور و فرقان خوانده باشد و خدای عز و جل روز قیامت هزار گردن بند
در گلوی او پوشانند با حلهٔ هم پس با پیغمبران و شهیدان در بهشت برود بحساب بعد از آن
ملایم این معنی فرمود که همانجا در اوراد خواجه ذبیح ام هم باسناد ابو هریره رضی الله
عنه که او گفت هر که روز یکشنبه چهار رکعت نماز کند بخواند در هر رکعتی الحمد لله یکبار
و آمن الرسول یکبار الفرماید ایزد تعالی بنویسد در نامهٔ او بعدد هر ترسائی و ترسایه
عبادت یکساله و ثواب هزار غزا و ثواب هزار پیغمبران و ثواب هزار شهیدان و میان او و میان
دوزخ چندان مسافت بود که هزار خندق در میان افتد و پهنای هر خندق
پانصد ساله باشد و بگشاید ایزد تعالی بر وی هشت بهشت بعد از آن بهاء زین مجلس
فرمود که مردی فاسق بود در ایام خواجه عبد الله سهیل تستری نقل کرد در خواب
دیدند که در بهشت میخرامید سوال کردند که تو مردی فاسق بودی این دولت از
کجا یافتی فرمود روز یکشنبه چهار رکعت نماز میگذاردم فرمان شد که ترا در کار این نماز
کردم الحمد لله علی ذالک بعد از آن فرمود که در اوراد شیخ بهاؤ الدین زکریا
نبشته دیده ام بروایت عمر رضی الله عنه هر که روز دوشنبه دو رکعت نماز
بگذارد و بخواند در هر رکعتی الحمد لله یکبار و آیتة الکرسی یکبار و اخلاص یکبار
چون از نماز فارغ شود ده بار آمرزش از برای مادر و پدر خود بخواهد ده بار
درود فرستد بدهد خدای تعالی او را کوشکی از مروارید سفید و هفت خانه در آن کوشک
درازی آن خانه و فراخی آن خانه هفتصد ارش خانهٔ اول از نقره خام و خانهٔ دوم
از زر و خانهٔ سیوم از مروارید و خانهٔ چهارم از زبرجد و خانهٔ پنجم از یاقوت و خانهٔ ششم
از دُر و خانهٔ هفتم از نور در هر خانه تختی دیده هر تختی حور العین نشسته از بالا تا زانو از زعفران
تر و از زانو تا سینه از مشک اذفر و از سینه تا گردن از عنبر اشهب و از آن تا بسینه

از کافور سفید از زر آراسته و پیراسته او را بدهند آنگاه بهمدرین محل فرمود که در اوراد
شیخ قطب الدین بختیار اوشی قدس الله سره العزیز نبشته دیده ام بروایت
معاذ جبل رضی الله عنه که او روایت کرد از رسول الله صلی الله علیه وسلم
که هر که روز شنبه که آن روزے است که ایزد تعالے باران دران روز
آفریده است و ابلیس بر زمین درین روز آمده است و در ها دوزخ بروے
کشاده و درین روز ملک الموت علیه السلام بر جانهاے بندگان مسلط شده
و درین روز قابیل مر هابیل را بکشت و درین روز ایوب پیغمبر علیه السلام مبتلا شد
پس هر که درین روز دو رکعت نماز بگذارد و بخواند در هر رکعتے الحمد لله یکبار
و التین یکبار و اخلاص یکبار و معوذتین یگان یگان بار بفرماید ایزد تعالے عز و جل بعدد
هر قطره باران که از آسمان بارده نیکی در بهشت شارستانے بنا کنند از زر رسته
شود بروے هفت در از دوزخ و بدهند او را ثواب آدم و موسے و هارون
و ایوب علیه السلام و بگشاید بروے هفت در بهشت و ایمن بود از جمله بلاها
آنگاه ملایم این معنی فرمودند که در سیاق اوراق شیخ بدر الدین غزنوی رحمة الله
علیه نوشته دیده ام بروایت معاذ جبل از رسول صلی الله وسلم که حق سبحانه
و تعالے روشنائی و تاریکی در روز چهارشنبه آفریده است هر که درین روز دو رکعت
نماز کند و بخواند در هر رکعتے الحمد لله یکبار و اذا زلزلت الارض یکبار و اخلاص سه
بار ایزد تعالے تاریکی گور و قیامت از وے ببرد و بنویسند عبادت یکساله و نامه سفید
بدست او دهند آنگاه بر لفظ مبارک راند که ایزد تعالے روز پنجشنبه بهشت
آفریده است هر که درین روز دو رکعت نماز کند در هر رکعتے الحمد لله یکبار
و اذا جاء پنج بار بخواند و چون نماز دیگر روز بکند چهل بار قل هو الله احد بخواند و گوید ایزد تعالے
در بهشت شارستانے دهد و هفتاد حور او را ارزانی دهد و بعدد هر فرشته عبادت

بیان دو رکعت نماز روز چهارشنبه

بیان دو رکعت نماز روز پنجشنبه

یکسالہ بدہند و بعد ہر آیتے ثواب ہزار شہید **بعد ازان** ملایم این معنی فرمودند بروایت
معاذ جبل رضی اللہ عنہ کہ پیغمبر فرمود صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ روز آدینہ دو رکعت الحمد یکبار
وایتہ الکرسی صد بار و قل ہو اللہ احد صد بار پس بخواند بشنید و گوید یا نور النور یا اللہ یا رحیم
یا رحمن یا حی یا قیوم افتح ابواب رحمتک و مغفرتک و من علے ید خل الجنۃ و اعتقنی من النار
ہفت بار بگوید بیامرزد او را خدا تعالے ہفتاد گناہ کبیرہ و نود و شش درجہ دہند در
بہشت او را **بعد ازان** ہمدرین محل حکایت مشایخ کبار افتاد فرمود کہ وقتے رسول علیہ
السلام از مہتر جبرئیل در حق مشایخ پرسید جبرئیل علیہ السلام گفت یا محمد بدانکہ مشایخ
چراغ امت تو اند خنک آنکسے کہ حق ایشان بشناسد و دوستان حق دانند پس ما گواہی
دہیم کہ آنکس از اہل بہشت است و ہر کہ ایشان را دشمن دارد از اہل دوزخ است
بعد ازان ملایم این معنی فرمود کہ از شیخ الاسلام فرید الحق والشرع والدین قدس اللہ
سرہ العزیز شنیدم ہر کہ بمرگ مشایخ اندوہگین نباشد او منافق باشد و ہیچ مصیبتے
بدتر در دنیا از مرگ مشایخ و علما نیست پس ہرگاہ در دنیا عالمے یا شیخی بمیرد ہفت
آسمان و زمین و ہر چہ در ایشان است بگریند و ہر فرشتہ ہفتاد روز برای ایشان
بگریند و او مومن نیست کہ در مرگ مشایخ اندوہگین نشود کہ از مرگ مشایخ اندوہگین شود
خداوند سبحانہ تعالے ثواب ہزار مشایخ و عالم بدہد بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ ہر کہ
مشایخی را یا عالمے را خوار دارد آنکس منافق بود لعنت کردہ شود در دنیا و آخرت
نعوذ باللہ منہا **بتاریخ چہاردہم ماہ صفر روز چہار شنبہ** دولت پابوس
میسر شد سخن در باب بندگان و زیر دستان افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ زیر دستان را
نیکو دارید چہ در خبر است از **رسول اللہ** صلے اللہ علیہ وسلم کہ روزے مردے نزدیک
پیغمبر آمد پرسید کہ یا رسول اللہ بردگان دارم ہر روز چند گناہ در گذارم و عفو کنم گفت
ہر روز ہفتاد گناہ چون ہفتاد یک شود تدارک کن **بعد ازان** ہم ملایم این معنی

فرمود که مولانا کیتهلی بر دعا گور سیده بود طعامی موجود بود مبشر را فرمودم که بیاز او ور
آوردن درنگ نمود چوب خوردے پیش بود در پشت اوزدم مولانا کیتهلی آه کرد ہمچنانکہ
گوئے در پشت اوزدم گفتم شما را چه رسید که آه کردید بر فور پیراہن از پشت دیگر کرد
چون نظر کردم عکس آن چوب بر پشت او بر آمده بود و این سخن گفت که ایشان را به از خود
باید دانست که قدرت آن ندارند که چیزے توانند گفت بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر
فرمود که در آثار اولیا نوشته دیدم بروایت مشایخ طبقات که زیردستان را ہم
ازان طعام باید داد که خود خورند وہمان جامه باید داد که خود پوشند زیرا چه ایشان
ہمچو شما گوشت وپوست دارند بعد ازان ملایم این معنی فرمود که سلطان شمس الدین
انار الله برهانه را رسم بود که نیم شب در عبادت مشغول شدی و آن زمان که برخاستے
خود آب ستدے و وضو کردی ہیچ کس را از بندگان بیدار نکردی تا وقتے که ازین حال
سوال کردند فرمود چرا باشد که رنج خود بر دیگرے نهم و ایشان را از خواب بیدار کنم
بعد ازان سخن وبزرگ داشتن پیران افتاده بود بر لفظ مبارک راند که رسول الله
صلے الله علیه وسلم فرموده است ہر که بر خوردگان نبخشاید و بر پیران شکوه دارد
او از ما نیست بعده فرمود که رسول علیه الصلوة والسلام چون در راه پیرے را بدیدے
خواه مسلمان خواه جهود بسبب حرمت موے سفید او ہرگز از وپیش نرفتے و فرمودے
که ہر کسے که نشان نور خدا باشد از وپیش نتوان رفت الشیب نور بعد ازان
بر لفظ مبارک راند که خدا تعالے بزرگ داشته است پیرے که در مسلمانی
موے سفید کرده باشد آنرا شما نیز بزرگ دارید زیرا چه در توریت فرمان شده است
که یا موسی پیران را حرمت دار وپیش ایشان برخیز چون بیایند و چون ببینه که جوانان
پیش از پیران آب میخورند یا پیش از پیران شده میروند و ایشان در عقب پس بدانید
که برکت وراحت از خلق برگرفته اند زیرا چه چنین بی خیرتے دران شهر

نباشد آنگاه ملایم این معنی فرمود که شنیدم از زبان مبارک شیخ الاسلام فرید الحق والشریعة والدین قدس الله سره العزیز که وقتی بخدمت خواجه خود خواجه قطب الدین بختیار اوشی قدس الله سره العزیز نشسته بودم تخدمت خواجه هر بار نگاه بیرون میکرد برمی خواست و استاده می شد و می نشست چنانچه شش هفت بار همچنین کرده بعد ازان عرض کردم بخدمت حضرت ایشان که این نشستن و برخاستن چه حال بود فرمودند که بیرون در مرے نشسته بدیدم هر بار که نظر بروے افتادمرا واجب شد که از برای حرمت موے سپید او برخیزم و استاده شوم سبب خاست من آن بود آنگاه ملایم این معنی حکایت دیگر فرمود که سلطان معز الدین محمد بن سام را انار الله برهانه رسم بودے که هر که از پیران پیش او بیامے بر فور از تخت برخاستے و استاده مے شد و مصالح او با تمام رسانیدے بعد ازان از وزراے او عرض کردند که این نوع نیکو نیست که خلیفه میکند هر یکی بری خیزد فرمود که شما میدانید که مقصود ازین چیست گفتند نه خلیفه بهتر میداند فرمود که از سبب آن بود که برمیخیزم حرمت بران میدارم باشد که حشر من بیچاره فردائے قیامت دران پیران کنند و از آتش دوزخ خلاص دهند و از برکت آن نور که حق تعالے موی سفید را بنور خود اضافت کرده است مرا نجات دهند بعد ازان لختی سخن همسایگی افتاد بر لفظ مبارک راند که رسول علیه السلام فرمود که جبرئیل علیه السلام حق همسایگر را مراچندان وصیت کرد که گمان بردم که همسایه را در مال همسایه میراث دهند بعد ازان فرمود که در تذکرة الاولیاء نبشته دیده ام که حضرت خواجه بایزید بسطامی را همسایهٔ بود جهود و جائے بسفر رفته بود و زن آن جهود در راحل بود بچه آورد و دختر آن زن چیزے نه که در خانه خود چراغ بسوزد و آن خورد ک از تاریکی بگریستی این خبر بخواجه رسید هر شبی از دکان بقال روغن آوردی و بدان زن جهود میدادی چنانچه مدتے برآمد و آن جهود بیامد زن او تمام کیفیت آورد ن

چراغ خواجه پیش او بگفت آن جهود شرمنده شد پیش خواجه آمد گفت این چه بود که شما لطف کردید گفت از سبب حق همسایگی که حق همسایگی بزرگ حقی است بر فور آن مسلمان شد **بعد ازان** همدرین محل این حکایت فرمود که همسایهٔ خواجه بایزید جهودی بود او را گفتند که مسلمان چرا نمی شوے او جواب داد که اگر مسلمانی این است که بایزید میکنند من نمی توانم کرد و اگر این است که شما میکنید ازین ننگ دارم **بعد ازان** همدرین محل فرمود که رسول علیه السلام فرموده است که ایمان درست نبود تا همسایه از وی ایمن نبود **بعد ازان** خواجه ادام الله برکاته فرمود که بدانند حق همسایه آنست که چون همسایه وام خواهد وام بدهی و اگر حاجت تبو دارد حاجتش روا کنی و چون بیمار شود به پرسیدن او بروی چون مصیبت رسد تعزیت کنیش و آنچه بپزی او را نصیب کنی و اگر بمیرد بر جنازهٔ او نماز کنی و برابر بری و **بعد ازان** خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که رسول صلے الله علیه السلام فرموده است هر که بخدا تعالے ایمان آورده و بقیامت بگرویده است بگو که همسایه را میازار که حق همسایه چندان است که حق ما درو پدر الحمد لله علی ذلک **بتاریخ شانزدهم ماه صفر روز دوشنبه** دولت پائبوس حاصل شد سخن در قاضیان افتاده بود بر لفظ مبارک راند که قاضی و قضا نیکو چیزے است اگر گردن بدانند و حق آن کنند بجا آورد که قائم مقام حضرت رسالت است صلے الله علیه وسلم **بعد ازان** همدرین محل فرمود که بهدایهٔ فقه نبشته دیده ام بروایت عبد الله مسعود رضی الله عنه که رسول علیه السلام فرموده انه قال من جعل قاضیا فقد ذبح بغیر سکین یعنی بے کارد گشتند هر که را قاضی گردانید و این حدیث دران محل بوده است که حضرت رسالت از شب معراج باز گشت فرمود که چون دوزخ را پیش نظر داشتند بدیدم که سرها توده کرده اند باد ستارها آسیای آتشین آس میکنند پرسیدم یا اخی جبرئیل این سرها کدام طایفه است

گفت یا رسول الله این سرہای قاضیان ریا کننده اند که در دنیا حکم ریا و رشوت کرده اند آنگاه خواجه عالم این حدیث فرموده است من جعل قاضیاً فقد ذبح بغیر سکین **بعد ازان** خواجه ذکر الله بالخیر بعد ریں محل این فرمود که امام اعظم ابوحنیفه کوفی را قضا میدادند قبول نکرد گفت من لایق قضا نیم که مرا باز هند چون این سخن بگفت خلیفه عصر فرمود که بندش کنند بند کردند یکماه در بند بود هر روز پیغامی میشد که قضا قبول کن سخن امام همین بود که من قضا نتوانم کرد۔ بعد ازان پیش آوردند که تو امام مسلمانی از تو مهتر و بهتر کسی نیست که او را بدهم قبول کن گفت که من حدیثی یافته ام که حضرت رسالت منع کرده است من چگونه حدیث را روسازم و هرچه سخن خدا است رو نمیتوان کرد که موجب عصیان باشد عاصی لایق قضا نیست فقد ذبح بغیر سکین یعنی هر که را قاضی گردانیدند او را بی کارد کشتند پس شما چه میفرمائید چون این حدیث بشنید برفور امام اعظم را خلاص کرد **بعد ازان** خواجه ذکر الله بالخیر چشم پرآب کرد بر دیانت ایشان استحسان بسیار کرد بعد ران محل حکایت فرمود که امام حنبل که صاحب مذهب بود خدمت ایشان نان نخوردی تا دران آرد خمیر نکوی در روزی در مطبخ امام مایه برای خمیر نبود همه جا طلب کردند نیافتند چنانچه این خبر بسمع امام رسیده بود الغرض قدری خمیر مایه در خانه پسر امام موجود بود دیا و رندو آرد دیدا گفتند نان تنک بختند بخدمت امام آوردند امام پرسید که این خمیر از کجا آوردی خادم گفت از خانه پسر مخدوم آمام فرمود که این طعام گرد آرند و در دجله بیندازند خادم جمله نانها البته درون دجله انداخت چون ماهیان بوی کردند درون دریا رفتند هیچ ماهی نخورد خادم میدید آب موج زد جمله نانها بیرون انداخت خادم مذکور آمد چنانچه کیفیت بود باز نمود امام اعظم تبسم کرد و گفت ای عزیز طعامی که ماهیان دریا نخوردند و آب قبول نکند آورده بودی تا در حلق من کنی و آن از سبب آن بود که وقتی پسر امام

قضاے بغداد داشت وآن خبر ہا یہ الفخہ آن روز بود بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پرآب کرد بگریست وگفت حال ایشان کہ ذرّہ از فرمان خدا حکم برحق کردن تجاوز نشود اینست حال کسانیکہ در حکمہا ہمہ بے حکمی میکنند چگونہ خواہد بود بعد ازان ملایم این معنی حکایت فرمود کہ خواجہ داؤد طائی قدس اللہ سرہ العزیز ہیچ وقتے بدیدن قاضی یوسف نرفتے چنانچہ یاران پرسیدند کہ او از یاران اعلے است تا رفتن مخدوم از چیست کہ نمے روند فرمود کسے کہ خلاف پیر واستاد بکند مینے قضا کند کہ پیر او نکردہ باشد با بدیدن او نمے روم بعد ازان از صدق وبزرگی امام قاضی یوسف حکایت کرد کہ امام قاضی یوسف وقتے کہ از مسند برخاستے وخطے بالاے دیوار نبشتہ بود چون ایشان استادہ مے شدند و دگر ازان بالاتر بود دست بالا میکردند آن زمان کہ دست بفرمان خداے عز وجل بآن خط رسید حقیقت ظاہر شدے کہ حکمہاے برحق کردہ واگر تیر سیکے جملہ حکمہا از سر باز گردانیدے بعد ازان لختے سخن در تقوے افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ وقتے خواہر بشر حافی رحمتہ اللہ علیہ بخدمت امام حنبل آمد قدس اللہ سرہ العزیز سوال کرد کہ یا امام مرا مسئلہ ایست از شما پرسیدن آمدہ ام امام فرمود بگو گفت وقت از وقتے در نیم شب بالاے بام از سبب ماہتاب ریسمان میریسم وقدرے در روشنائی عیان نیز اکنون روا باشد گفت تو بگو کہ از کدام خاندانے کہ این سوال تقوے میکنی گفت من خواہر بشر حافی ام امام فرمود ازان خاندان کہ تو ئی روا نباشد کہ در روشنائی عیان بریسی اما دیگران را روا است۔

بعد ازان ہمدرین محل بر لفظ مبارک راند کہ روزے امام درراہی میگذشت یکندرہ پلیدی برجامۂ امام رسید بر فور آنرا بشست امام را پرسیدند کہ برجامۂ غیرے یکدرم شرعی روا میداری وبرجامۂ خود ذرہ پلیدی را روا دار نمے شوی این چہ حکمت است امام فرمود این یکدرم در شریعت است اما در تقوے روا نباشد تا بشنوید بعد ازان

فرمود که در شریعت خواه دل حاضر باشد خواه نه نماز درست میدارند اما در طریقت
اصحاب سلوک میگویند تا دل حاضر نباشد و غیر حق در دل بگذرد آن نماز روا نیست
باز باید گردانید که فساد صلوٰة است بعد ازان ہم درین محل فرمود که شیخ زکا لاہوری
پیش جمعه نماز نیامدی چنانچه ایمه و صدر جمع شدند۔ الغرض شیخ بشنید جمعه بود که بنماز
آمد ہمچنین که رکعت گزارده بود برخاست و مصلا بر کتف افگند و بخانه آمد خلق غوغا
کرد و خطیب را طلبید چون خطیب آمد شیخ ازو سوال کرد آنزمان که در رکعت اول بودی
در خاطر چه گذشت گفت که مادیان من کره آورده است نباید که در چاه افتد بعد
آن شیخ رو بسوی خلق کرد که چه نماز باشد که در خاطر او این چنین بگذرد او پیش جمله
خلق اقرار کرد که دردن خانه چاه بود گفتم چرا محافظت نکردم ہمچنین است انگاه
لختے سخن در حق پیوستن اقربا افتاده بود بر لفظ مبارک راند که چون خدا وند رحم را
آفرید گفت اے رحم من حیم درحم را ازان نام خود مشتق کردم پس ہر که از تو برد من از و
ببرم و ہر که با تو پیوندد من بدو پیوندم بعد ازان فرمود که شیخ سیف الدین باخرزی
رحمته الله علیه گفت راست است ہر که برحم پیوندد دوزخ ازو دور باشد و بہشت
نزدیک باشد بعد ازان فرمود که در تفسیر کشاف نبشته دیده ام امام ضحاک قول
نبشته است در آیه یمحوا الله ما یشاء و یثبت یعنے چون کسے با خویشان درحم بپیوندد
اگر از عمر او سه سال مانده باشد خدا تعالی سے سال د عمر او زیاده گرداند و اگر کسے
از اقربائی خویش ببرد فرمان شود تا از لوح محفوظ نام او پاک گردانند و او سال باز آرند
بعد ازان لختے سخن در بیمار پرسی افتاده بود بر لفظ مبارک راند که شرط بیمار پرسی است
که چون کسے بیمار شود بعد از سه روز به پرسیدن بیمار روند چون نزدیک بیمار روند
پندش دہند که خدا اے ما بنده را که دوست ندارد بیمارے نه دہد و این سعادت
آنکس است که بیمارے او رہ بتلا میگرداند و از گناه بکفر مے شود بعد ازان

ہمدرین محل فرمود کہ درصلواۃ مسعودے آمدہ است کہ ہرکہ بپرسیدن بیمار برود خدا تعالیٰ فرمان دہد تا ہفتاد ہزار نیکی در نامۂ اعمال او بنویسند و ہفتاد ہزار بدے از نامۂ او پاک کنند و ہر گامے کہ برگیرد بدہند خدا تعالیٰ یکسالہ عبادت در نامۂ او بنویسانند چنانچہ روز روزہ داشتہ باشد و شب بقیام گذرانیدہ باشد بعد ازان خواجہ ادام اللہ برکاتہ بر لفظ مبارک راند چون نزدیک بیمار روند بر صدقہ دادن اورا حریص کنند زیرا چہ در حدیث آمدہ است بروایت ابوہریرہ رضی اللہ عنہ کہ رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم گفت کہ صدقہ دادن بلا را از خداوند صدقہ بگرداند بے آنکہ از ثواب کم شود و خشم خداوند تعالے بنشاند و گناہانش را کفارت شود و عمر خداوند تعالے باز دہد بعد ازان فرمود کہ شنیدم از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز کہ ما ہمارا در کشید بہر کاۃ بیمار را انرا دارو کنید بصدقہ دادن کہ بہتر از صدقہ ہیچ دارو نیست بعد ازان بحثے سخن در عشق افتادہ خواجہ ادام اللہ برکاتہ چشم پر آب کرد و این شعر بر زبان مبارک شعر فلولا کم ما عرفنا الہوی ولولا الہوی ما عرفنا کم بعد ازان در غلبات شوق و اشتیاق این رباعی بر زبان مبارک راند رباعی

گر عشق نبودے و غم عشق نبودے ❊ چندین سخن نغز کہ گفتے کہ شنودے ❊ ور باد نبودے

سر زلف کہ ربودے ❊ رخسارۂ معشوق بعاشق کہ نمودے ❊ بعد ازان بر لفظ مبارک راند کہ شیخ الشیوخ شہاب الدین سہروردے قدس اللہ سرہ العزیز در مونس العشاق مے نویسد کہ اول چیزے کہ حق سبحانہ وتعالے آفرید گوہرے بود تابناک و او را عقل نام کرد کہ اول ما خلق اللہ العقل و آن گوہر را سہ صفت بخشید یکے شناخت حق و یکے شناخت خود و یکے شناخت آنکہ نبود پس نبود بعد ازان این را تمثیل فرمود آن صفت کہ شناخت حق تعالے داشت حسن پدید آمد کہ آنرا نیکوئی گویند و آن صفت کہ بشناخت خود داشت عشق پدید آمد کہ آنرا مہر خوانند و آن صفت کہ نبود و پس نبود تعلق داشت حزن پدید آمد کہ آنرا اندوہ خوانند

پس این ہر سہ از جسم باز پدید آمده اند بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که حسن
چون در خود نگریست خود را عظیم خوب دید بشاشتے در و پیدا شد و تبسمے از وے پدید آمد آنگاه
خواجه ذکر الله بالخیر بدین تمثیل حکایت فرمود که آدم صفی الله علیه السلام آغاز صبح اربعین صباحاً
چون چشم بکشاد نظرش بر جمال عشق افتاد آن جنبش عشق بود که طاق و رواق عشق را بر پاے زد
و درین خرابه بیامد آنگاه خواجه چشم پرآب کرد و فرمود که آرے سبق عشق در شارستان ہشت
تکرار نتوان کرد در ویرانے وحشت باید ساخت تا در عشق ثابت آید بعد ازان خواجه
ذکر الله بالخیر فرمود که ہر بلا که مردم را میرسد ازین چشم میرسد خواه نعمت خواه بلا این ہر
دو چیز در چشم انگیخته اند بعد ازان ملایم این معنی حکایت فرمودند که در قصص الانبیاء نوشته
دیده ام که ہنر داؤد علیه السلام دید آنچه دید عاقبت الامر چندان بگریست که گوشت و پوست
رخسارهٔ مبارک او بریزید گفتند که اے داؤد چه میکنی گفت چکنم که این دیده مرا برین داشت
که نادیدنے دید پس عذر این دیده ہم ازین دیده میخواہم باشد که لباس مغفرت
در برم کنند و آن ذلت در گذارند حق تعالے بکرم خود بیامرزد چون خواجه ذکر الله بالخیر
این حکایت تمام کرد حسن علا سنجری در مجلس حاضر بود سر بر زمین نهاد و عرض کرد که مناسب این حکایت بنده
را رباعی یاد آمد اگر فرمان شود بگویم فرمود بگو این است رباعی چو من آن چشم مست و آن لب خونخوار دیدم
دگر به چشم من خون شد پشیمانم چرا دیدم ٭ ازین چشم پریشان بین ہمیشه این بلا دیدم ٭ مرا افگنند سوے
او ببین ترا دیدم بلا دیدم بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بسیار
استحسان کرد که نیکو گفته آنگاه ملایم این معنی حکایت دیگر فرمود آنچه امیر المومنین
عمر خطاب رضی الله عنه مسلمان شد آئینهٔ محبت پیش نظرش داشتند در آن آئینه صورتے دید
که در وصف نیاید عمر پرسید که تو کیستی بدین زیبائے آن صورت گفت من محبت حق تعالی ام
گفت بمن کے رسد گفت آن زمان که خرقهٔ خطا ہا بر سوره طٰہٰ پیش محمد پاره کنی و اسلام آرے
آنگاه من در تو مرکب شوم آنگاه خواجه چشم پرآب کرد و فرمود که منشور عشق سِرّ آیت که در ہر چشمے

که بگشت از عرش تا فرش هیچ حجابی نماند و این دو مصراع بر زبان مبارک بهمدرین محل راند ؎
عشق آیینه ایست کاندر زنگی نیست * نامرادانرا ازین گل رنگی نیست بتاریخ بیست و سیوم
ماه صفر روز دوشنبه دولت پایبوس میسر شد سخن در امتان پیشین افتاده بود که از شومی گناه
مسخ شده بودند بر لفظ مبارک راند که بتحقیق نبشته دیده ام بروایت خواجه جنید بغدادی
قدس الله سره العزیز که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود که فردای قیامت بیاید
در امت من مسخ پدید بیاید چنانچه امتان پیشین مسخ شدند بعد ازان بر لفظ مبارک راند که امتان
پیشین بست و پنج گروه بودند اول گروه بوزینه شدند دوم گروه خوک شدند سیوم سوسمار چهارم
خرس پنجم گروه فیل ششم گروه کژدم هفتم گروه سگ هشتم گروه پیل نهم گروه زنبور دهم گروه
خردک یازدهم ستاره زهره دوازدهم سهیل سیزدهم مار ماهی چهاردهم پانزدهم طوطی شانزدهم
موش دشتی هفدهم گروه عقعق هیژدهم عنکبوت نوزدهم موش گیر بستم گروه در بست و یکم گروه گنجشک
خانگی شدند بست دوم گروه چندک بست و سیوم گروه زاغ بست و چهارم گروه کاسه پشت بست پنجم
گروه موش خانگی شدند بعد ازان خواجه ادام الله برکاته چشم پر آب کرد و آغاز تمثیل فرمود آن
گروه اول که بوزینه شدند ایشان قومی بودند که خدای تعالی منع کرده بود که در روز شنبه ماهی نگیرند
ایشان بیفرمانی کردند حق تعالی ایشان را مسخ گردانید کپی شدند آنگاه چون خواجه بدین حرف
رسید بر لفظ مبارک راند که بنگر تا درین امت چند چیز است که نهی کرده است ایزد تعالی و ایشان
آنرا میکنند اما گروه دوم که خوک شدند ایشان قوم مهتر عیسی بودند که مائده منکر شدند اثر دعای
ایشان را دران کفران نعمت خوک گردانید اما گروه سیوم که سوسمار شدند ایشان مردمانی
بودند که نباشی میکردند کفنهای مردگان بیرون می آوردند پیغمبر آن زمان دعا کرد حق تعالی
ایشان را سوسمار گردانید اما گروه چهارم که خرس شدند ایشان خفیه بودند که پیوسته سخن چینی
میکردند بر عهد آن پیغمبر و دران عهد جرجیس پیغمبر بود حکم شد که ای جرجیس فرمان ما بر ایشان برسان
که ازین سخن چینی پرهیز کنند و توبه کنند چون جرجیس بر ایشان فرمان رسانید نشنیدند حق تعالی

ایشان را خرش گردانید اما گروه پنجم که پیل شدند ایشان طایفۂ بودند که پیوسته بچهار پایه گشتندی و در نماز مینی سر بر زمین بنیا در دندے حق تعالےٰ ایشان را پیل گردانید که سینهاۓ ایشان در زمین چون جاروب باشند و گروه ششم که گژدم شدند ایشان طایفۂ بودند که پیوسته با مردمان در افتادندے و پشت بخارید ندسے حق تعالےٰ ایشان را ازین کار منع فرمود نشنیدند گژدم شدند و گروه هفتم که زنبور شدند ایشان طایفۂ بودند که با خلق مجادله و مناظره کردندے و دو سخن لستر پدندے حق تعالےٰ ایشان را زنبور گردانید و گروه هشتم که سگ شدند اینها طایفۂ بودند که مار دست و مارت را از راه بر دند حق تعالےٰ آنها را خوک گردانید و گروه نهم که ستارۂ زهره شدند ایشان طایفۂ بودند زانی که زنا کردندے و سخن کس نشنیدندے ایشان را حق تعالےٰ ستارۂ زهره گردانید اما گروه دهم که ستارۂ سهیل شدند اینها طایفۂ بودند که بد زبانی کردندی و ایشان قوم مهتر صالح پیغمبر بودند ایشان را منع میکرد ایشان نمی شنیدند بلکه بعد میکردند حق تعالےٰ ایشان را ستارۂ سهیل گردانید اما گروه یازدهم که مار و ماهی شدند اینها طایفۂ بودند که سنگ ترازو را کم کردندی و در وزن کم دادندی حق تعالےٰ ایشان را مار و ماهی گردانید و اینها قوم هود پیغمبر بودند و گروه دوازدهم که راسو شدند اینها طایفۂ قصابان بودند که ستم کردندی و کم دادندی حق تعالےٰ آنها را راسو گردانید گروه سیزدهم که طوطی شدند اینها خاین بودند در جمیع کارها خیانت میکردند قوم مهتر ادریس بودند حق تعالےٰ ایشان را طوطی گردانید و گروه چهاردهم که موش دشتی شدند اینها دزدے میکردندے و کالا مردم بردندے حق تعالےٰ ایشان را موش دشتی گردانید و گروه پانزدهم عقعق شدند اینها طایفۂ بودند که ژاژ خوائی و بیهوده گوئی کردندے حق تعالےٰ ایشان را عقعق گردانید و گروه شانزدهم که عنکبوت شدند ایشان زنانی بودند که بیفرمانی شوهر میکردند حق تعالےٰ ایشان را عنکبوت گردانید و گروه هفدهم که موش گیر شدند ایشان طایفۂ بودند که لواطت داری کردندے و افسوس بر خلق خوردندے حق تعالےٰ ایشان را موش گیر گردانید و گروه هژدهم که وله شدند این طایفۂ بودند که

بی ازار در گرمابه بر فتندی و شرم نکردی حق تعالی آنهارا اوله بگردانید گروه نوزدهم [۱۹] که
کنجشک شدند ایشان طایفه بودند که رقاصی کردندی و خود را چون زنان میداشتندی و
پیش خلق بر قص رفتندی خشم خدای بر ایشان در آمد همه را کنجشک خانگی گردانید گروه بستم [۲۰] که چغدک
شدند ایشان طایفه بودند که پیش مردم پارسائی کردندی و پس پشت کالا بردندی حق تعالی
ایشان را چغدک گردانید گروه بست و یکم [۲۱] که زاغ شدند ایشان طایفه بودند که مکر کردندی
حق تعالی آنهارا زاغ گردانید گروه بست دوم [۲۲] که کاسه پشت شدند آنها طایفه بودند مخالف گوئی
حق تعالی ایشان را کاسه پشت گردانید گروه بست و سیوم [۲۳] که موش خانگی گردیدند ایشان طایفه
بودند که طباخی کردندی و در ان چیزهاے انداختندی و بفروختندی و در هر وقتی که فساد گشتی
نیکان را پندادندی و خبر کردندی و اگر فتنه ظاهر شدی خود را از میان دور انداختندی
حق تعالی ایشان را موش گردانید گروه بست و چهارم [۲۴] که خوس شدند ایشان طایفه بودند
که دروغ بسیار گفتندی حق تعالی ایشان را خوس ساخت گروه بست و پنجم [۲۵] که کفلیل شدند اینها طایفه
بودند که لواطت کردندی ایشان قوم مهتر لوط علیه السلام بودند حق تعالی ایشان کفلیل
گردانید بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چون فواید تمام کرد های های بگریست فرمود که درین
امت خود این طایفه چندان شده اند که از نماز گذشته اند بلکه درین امت رسول الله علیه
السلام فرمود که طایفه پیدا شود که زن نزن کند پس رسول علیه السلام دو قسم راند که
بدانید که قیامت نزدیک رسید الحمد لله علی ذلک بتاریخ پنجم ماه ربیع الاول روز چهار
شنبه دولت پایبوس حاصل شد سخن در حکایت ابلیس علیه اللعنة بود بر لفظ مبارک راند
که در خبر آمده است از رسول علیه السلام که ابلیس علیه اللعنة سیصد هزار سال مر خدایرا
عبادت و سجده کرد بیک لعنت مردود ابد گشت و همه طاعت بر رویش باز زدند و همه کردارش
حبط گشت و از صورت فرشتگان بصورت دیو الفغ کردند و یک لعنت بیش نبود پس حال
آنکس چگونه باشد که خداوند تعالی سه بار هر روز بر ایشان لعنت کند و فرشتگان آمین کنند

بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که این طایفه زانیان و لوطیان اند پس هزار وای بر ایشان **بعد ازان** خواجه ذکر الله بالخیر ملایم این معنی حکایت فرمود که در حقایق آمده است از رسول صلی الله علیه وسلم که او گفت قیامت نیاید تا آن زمان که از آسمان گزدم بار زهر بر که بیفتد در یک ساعت بگداز د از زهر آن چنانکه نمک در آب این وقتی شود که لواطت بسیار شود ملایم این معنی فرمود در خبر آمده است از رسول علیه السلام که لوطی اگر خود در آب هفت دریا بشوید پاک نشود **بعد ازان** فرمود که وقتی در ذکر مولانای شمس الدین ترک علیه الرحمة حاضر بودم ایشان میفرمودند که در حدیث آمده است از رسول که بروز قیامت هر دو فاعل و مفعول یکجا شده برخیزند چنانکه سگان در دنیا سخت شوند تا همه خلق عرصات بدان صفت ایشان را به بینند **بعد ازان** هم درین محل فرمود که روزی مردی بزرگی را دید گفت هفت فرسنگ زمین از عقب تو برفتم هفت سخن مرا جواب گوئی گفت بگوی پرسید که از آسمان بزرگتر چیست و از آتش گرم تر چیست و از زمهریر سرد تر چیست و از زمین فراخ تر چیست و از سنگ سخت تر چیست و از دریا توانگر تر کیست و از یتیم خوار تر کیست آن بزرگ جواب داد که از آسمان بزرگ تر بهتان و دروغ گفتن است و از زمین فراخ تر سخن حق گفتن و از دریا توانگر تر دل خردمند است و از آتش گرم تر دل مرد حریص است و از زمهریر سرد تر آنکه بخویش و اقربا و دوستان موافق نباشد و حاجت ایشان نه بر دارد و از سنگ سخت تر دل کافر است و از یتیم خوار تر سخن چین است زیرا که هرگاه سخن او آشکارا شود در خجلت افتد و از یتیم خوار تر شود حق تعالی در کلام مجید فرمان میدهد وَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ یعنی دور باشید و پرهیز کنید از بهتان گفتن زیرا چه هر گناهی که بنده بکند چون توبه بکند حق تعالی اعتقاد آن بنده بداند که توبه کرده است پس او را بیامرزد مگر بهتان گفتن **بعد ازان** فرمود که خواجه شبلی رحمة الله وقتی یاران خود را پند میداد در ان میان فرمود که ای یاران بدانید که از همه گناهان صعب تر و هولناک تر از بهتان نیست زیرا چه خدای تعالی

پنهان گفتن را برابر کفر یاد کرده است بعد ازان سخن در بیهوده گوئی افتاده بود بر لفظ مبارک راند
که در آثار اولیا نبشته دیده ام که بزرگی بود او گفت که با ربیع بن هاشم رحمة الله علیه
بیست سال صحبت داشتم درین بیست سال بجز دو سخن ازو نشنیدم روزی مرا گفت پدرت زنده هست
و روز دیگر گفت از دیه شما تا مسجد چند رست این دو سخن گفت پس زبان را بخائید که خون آلوده
گشت گفت ای ربیع ترا این بیهوده گفتن چه کار است بیست سال دیگر با کسی سخن نگفت و هم سخن
نشد بعد ازان ملایم این حکایت دیگر فرمود که خواجه مالک دینار رحمة الله علیه نذر
کرد که میان یاران هر کسی که سخن بیهوده گوید نیم دینار بدرویش بدهد چون بیشتر دید یک
دینار کرد بعد ازان از بیهوده گفتن بکلی برست بعد ازان ملایم این سخن حکایت دیگر فرمود
که خواجه حسان ابن ابی سفیان رحمة الله علیه در کوئی میگذشت پیش رواق بلند بدید پرسید
که این که کرده است پس بخود باز آمد گفت ای تن ترا بدین چکار بود بدین سبب بیهوده
که گفتی یکسال روزه فرمایمت تا پیش ازین نگوئی بعد ازان لختی سخن در توبه افتاد بر لفظ
مبارک راند که دلیل قبول توبه آنست که چون آنکس تایب شود اگر خاک در دست گیرد زر گردد
هم دران محل فرمود که وقتی سلطان ابراهیم ادهم پشتارهٔ هیزم در بازار فرود آورده
بود مردی از آشنایان میگذشت طعن کرد که ای خواجه هیچکس این کند که تو کردی ملک بلخ
گذاشته هیزم کشی میکنی در گذاشتن ملک ترا چه زیادت شد همین که آشنا این سخن بگفت
خواجه بر فور دست بر پشتاره هیزم کرد و او را گفت که ببین چون او دید پشتاره تمام زر
گشته بود فرمود که بنگر کمترین چیزی که مرا عطا شده است از گذاشتن ملک بلخ این است
بعد ازان ملایم این معنی حکایت فرمود که وقتی خواجه ابراهیم بر سر دجله نشسته بود خرقه را
بخیه میزد مردی بر وی گذشت طعن کرد که در گذاشتن ملک بلخ چه یافتی بر فور خواجه سوزن
در دجله انداخت و اشارت کرد جمله ماهیان دریا یکان سوزن زرین بر دهان گرفته
بالا برآمدند خواجه فرمود که هان سوزن من بیارید ماهی دیگر در عقب ایشان سر بر کرد

وآن سوزن پیش خواجه انداخت و درون دریا رفت پس خواجه فرمود که کمترین درجه که در گذاشتن ملک بلخ یافتیم اینست بعد ازان هم ملایم این معنی حکایت فرمود که وقتی دیگر خواجه بر سر چاهی رسیده بود دلو فرو انداخت همه پر جواهر بیرون آمد ریخت بار دوم فرو کرد پر زر بیرون آمد ریخت بار سیوم انداخت آب بیرون آمد تجدید وضو کرد و در نماز شد آنگاه هم از بزرگی او حکایت کرد وقتی در بیرون بلخ در حظیره نشسته بود آواز نوبت برآمد در خاطر ایشان گذشت که وقتی بنام من هم میزدند فرشتگان را فرمان شد تا طبل زدند بالای سر خواجه در آسمان اول نوبت زدند چون در هوا نوبت برآمد خواجه فرشتگان را دید که در هوا طبل میزدند گفت از چیست گفتند که نوبت تو ما را فرمانست چنانکه در ملک بلخ پنج وقت نوبت میزدند ما را گاه هفت طبق آسمان نوبت تو میزنند بعد ازان حکایت دیگر فرمود که وقتی خواجه ابراهیم بنیت توکل کرد حج بروم روان شد چون در بادیه رسید دید که هفتاد نفر مرقع پوش سرها از تن ایشان جدا گشته افتاده اند از میان ایشان یکنفر را رمقی مانده بود آواز داد که ای ابراهیم نزدیک میا که هلاک خواهی شد و در مرد که مهجور گردی ابراهیم چون او را زنده دید نزدیک شد پرسید که ماجرا چیست فرمود که ای ابراهیم هفتاد نفر ابدالانیم به نیت حج بیرون آمده بودیم بتوکل که با هیچکس سخن نگوئیم تا بزیارت خانه کعبه برسیم چون در بادیه رسیدیم مهتر خضر علیه السلام پیش آمد ما همه عهد فراموش کردیم با او در گفتگو شدیم همین که با خضر علیه السلام در گفتگو و حکایت شدیم هاتفی آواز داد که ای کذابان دروغ گو عهد چه بود که شما کرده بودید همدرین تیغی از هوا برآمد سرهای همه جدا کرد و رمقی که در من باقیست که من خاموش بودم از سبب آن زنده مانده ام ای ابراهیم هر که درین راه قدم نهاد اول جان بداد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و بگریست و این دو مصراع بر زبان راند ؎ داری سر ما وگرنه دور از بر ما ✽ ما دوست کشیم و تو نداری سر ما ✽ بعد ازان سخن در نیک بخت و بدبخت افتاد و بر لفظ مبارک راند که آنکس را که نیکبخت آفریده اند از شکم مادر نیکبخت آفریده اند و هر که را شقی آفریده اند هم در بطن شقی آفریده اند آنگاه خواجه این سخن بر لفظ مبارک راند که

نیکبخت آفریده اند نعمت دو جهانی در دم مرکب کرده اند هرچه در خاطر او میگذرد پیش او
موجود است و آنکس را که شقی آفریده اند او ازین سعادت ها دور است و هیچ نعمتی در دست
که او اگر صد هزار قصد کند چون بخت نباشد آن همه ضایع است چراکه در اصل او را شقی
آفریده اند بعد ازان خواجه ادام الله برکاته چشم پرآب کرد فرمود که قاضی حمید الدین
ناگوری را رباعی است که این است رباعی پایم همه اطراف جهان پیمود است ⁂ گوشم
همه اسرار جهان بشنود است ⁂ از دانش دل هیچکسی ناسود است ⁂ تا بخت نباشد همه
این بیهود است بعد ازان سخن در طایفهٔ دروغ گویان افتاد بر لفظ مبارک راند
که شنیده ام از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز که
شمس الدین دبیر لوایح قاضی حمید الدین ناگوری پیش شیخ کبیر میگذشت درین میان خدمت
شیخ فرمود که از رسول علیه السلام آمده که خداوند تعالے فرشته آفریده است که سر او
بزیر عرش است و پاے او بزیر هفتم زمین خداتعالے را تسبیح میگوید ندا می آید و بدو وحی میکند
که ای فرشتهٔ من از بزرگی من و از بزرگواری من چه خبر داری آنکس که بمن سوگند دروغ
میخورد بعد ازان فرمود که هر که بسورتی از کتاب خداتعالے سوگند دروغ خورد به هر حرفی
که اندر آن سوره باشد او را هم چندان بزه نویسند بعد ازان هم درین محل فرمود که وقتی
بزرگی بود او را ابلیس پیش آمد گفت یا ابلیس چه کار پیش تو عزیز تر است گفت سه کار
از جمله کارها نزدیک من عزیز تر اند اول دروغ سوگند خوردن دوم زنا کردن سیوم
در برابر مومن شر کردن نعوذ بالله منها بعد ازان هم درین محل فرمود که رسول الله
صلے الله علیه وسلم گفت که شب معراج در دوزخ قومے را دیدم ناخنهاے ایشان چنان
گشته بود که دستها و پایهای تراشیدند گفتم یا اخی جبرئیل اینها کیانند گفت اینها عیب
کنندگان اند نعوذ بالله منها بتاریخ پنجم ماه ربیع الاول روز شنبه دولت پای بوس
حاصل شد سخن در بزرگی خواجه بایزید بسطامی قدس الله سره العزیز افتاده بود بر لفظ

مبارک زانکه خدمت خواجه بایزید ولی در زاد بود چنانچه می آرند که وقتی مادر او لقمهٔ
از وجه شبه خورده بود خدمت خواجه در بطن مادر بود چندان سر درون شکم بزد تا مادر
او آن لقمه استفراغ بکرد خدمت خواجه را قرار شد بعد ازان هم از بزرگی او حکایت فرمود
که وقتی خواجه بایزید در صحراے بسطام بیرون آمد میدید که در صحرا جلبه عشق باریده است
هرچند خواست که پاے ایشان در برف فرو شود بعشق فرو مے شد بعد ازان
هم در محل ملایم این معنی حکایت دیگر فرمود که بایزید را پرسیدند که کمالیت مرد چگونه دانند
گفت چون هژده هزار عالم را درمیان دو انگشت خود به بیند چنانچه من مے بینم
بعد ازان هم درین محل حکایت دیگر کرد که روزے از خواجه پرسیدند که یک حکایت مجاهدهٔ
خویش بما بگو فرمود مجاهدهٔ که من کرده ام اگر بگویم شما طاقت شنیدن نتوان آورید
اما ازین چیزے که بر نفس خود کرده ام بگویم اگر بشنوید فرمود که وقتی نیم شبے در خاطر گذشت
که نیم شب را زنده دارم نفسم مخالفت کرد درین اندیشه با من یار نشد قسم خوردم که
اے نفس تو رہزنی کردی که با من بعبادت یار نشدی تر ایکسال آب ندهم همچنان کردم
او را یکسال آب ندادم - بعد ازان هم ملایم همین فرمود که وقتی خواجه بایزید بر سر بالا
نشسته بود از چشم مبارک ایشان خون روان مے شد خادمے حاضر بود ازان سوال کرد
فرمود که این زمان در عالم ملکوت بودم اول قدم که بزدم بر عرش رسیدم عرش را
دیدم چون گرگ تهی دهان در عالم فکر ایستاده بانگ بر عرش زدم که الرحمن علی العرش
استوی اے عزیز خدا ے را تو نشان میدهند چون عرش این سخن بشنید گفت اے بایزید
چه جاے این سخن است مرا در دل تو نشان میدهند که اگر مرا مے طلبی در دل بایزید
بطلب پس ای بایزید اگر آسمانیانند از زمینیان مے طلبند و اگر زمینیانند از آسمانیان
مے طلبند چه جاے این حدیث است که تو میگوئی بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک
آورد این حکایت فرمود که روزے خواجه یحیی معاذ رازی رحمة الله علیه دو نان جوین پخته برا ے

خواجه بایزید فرستاد که این را در آب زمزم سرشته ام بکار برید چون خادم بیامد و این پیغام بگذارد خواجه جواب گفت که آن نان ببر و بگو که این که گفتی که به آب زمزم سرشته ام نگفتی که از کدام وجه بود یا از کدام کشت چون حقیقت این معلوم نیست نخوریم بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و های های بگریست و این سخن بر لفظ مبارک راند که اهل سلوک گفته اند اگر هشت بهشت در کلبه ما بگشایند و نعمت هر دو سرا باقطاع تمام بما دهند یک آهی که سحرگاه بریاد شوق او زنیم بلکه یک نفسی که بریاد او برآریم با ملک هیژده هزار عالم برابر نکنیم بعد ازان لختی سخن در سلوک افتاده بود بر لفظ مبارک راند که روزی خدمت شیخ الاسلام فریدالحق والدین قدس الله سره العزیز سجده بود سخنی بود که میگفت آن سخن این بود که فردا مرا دوزخ فرستی چندان فریاد کنم بریاد شوق تو که اهل دوزخ از ناله فریاد من عذاب خود فراموش کنند بعدازان این سخن هم گفت که کسانیکه پیش ازما بودند هر کسی چیزی سرفرد آورد ما هیچکس را سرفرد نیاوردیم و یکبارگی خود را فدای دوست کردیم و خود را برای خود نخواهیم آنگاه هم از غلبات شوق فرمود که اگر یکذره از صفت دوست بصحرا افتد هفت آسمان و زمین برهم افتند بعدازان هم دین محل فرمود که روزی خواجه بایزید قدس الله سره العزیز در مناجات گفت الهی تو اگر از من هفتاد حسنات خواهی زیرا چه امروز هفتاد هزار سال است که الست بربکم گفته است و جمله را در شور آورده از بلی گفتن بعدازان خواجه فرمود که این شوری که در آسمان و زمین است هم از شوق الست است بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که شنیده ام از زبان شیخ الاسلام فریدالحق والدین قدس سره العزیز که در لوایح قاضی حمیدالدین ناگوری رحمة الله علیه می نویسد که جمه اعضا بشر را که سرشته اند از عشق و محبت سرشته اند زیرا چه آن همه ولوله عشق است که در جهان است از روز ازل تا غایت ابد دم اربی انظر الیک میزنند بعدازان بر لفظ مبارک راند که چون موسی علیه السلام بدولت نور تجلی مستغرق شد

و در خود بدید غیرت برد که جز من عاشق دیگر نیست در ان زمان مهتر جبریل فرود آمد فرمان شد
که یا موسی نظر در زیر طور سینا بکن چون موسے نظر کرد همه پیران هشتاد ساله و جوانان هژده ساله
را بدید که در عالم تحیر استاده چشم بر عرش داشته فریاد ارنی انظر میکنند موسے
بر فور در سجده افتاد و گفت یا الٰهی ایشان کیانند فرمان آمد که ایشان امت محمد پیغمبر
آخر الزمانند بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود زہے کرم که هنوز
نام و نشان ما هیچ جا پیدا نبود که حکایت محبت دو لوله پیش دوستان خود جلوه میکرد
بعد ازان هم درین محل فرمود که در آثار اولیا نبشته دیده ام از شوق و دوستی خلیل علیه السلام
که محبت آن بود که مهتر ابراهیم از براے دوستی پسر را قربان میکرد در حال فرمان آمد
که اے ابراهیم تحقیق شد که در دوستی محبت ما ثابتے پس پسر قربان مکن که براے فداے
او گوسفندے از بهشت فرستاده ام بر سر او قربانی کن بعد ازان خواجه ذکر الله
بالخیر فرمود زہے صدق و عقیده آن کودک زیراچه در قصص الانبیا نبشته دیده ام چون
مهتر ابراهیم اسمعیل را زیر ناودان کعبه بغلطانید هرچند کارد بر حلق مبارک میراند
کار نمی کرد مهتر اسمعیل علیه السلام روے سوی پدر کرد و گفت اے پدر مرا باز گونه
بغلطان که تو روی من مے بینی و مهر شفقت پدرے مے جنبد دست تو کار نمیکند و این
مخصوص مے فرمائیست دوست و دست و پاے من نیز محکم بر بند نباید که در وقت راندن کارد من
دست و پاے بجنبانم که دران رضاے دوست نباشد من عاصی گردم بعد ازان
بحثے سخن در وفات خواجه جنید بغدادی قدس الله سره العزیز افتاده بود
بر لفظ دُرربار راند که چون خواجه جنید بغدادی را وقت تنگ شد وضو کرد در سجده
افتاد و بگریست گفتند یا سید طریقت بازینهمه طاعت و عبادت که تو پیش فرستاده
چه وقت سجده و گریه الیست گفت هیچ وقت جنید را محتاج تر ازین ساعت نیست
بعد ازان قرآن آغاز کرد میخواند مردے گفت قرآن میخوانی گفت اولی تر ازین

چه خواهد بود که این ساعت صحیفهٔ عمر من در خواهند پیچید هفتاد ساله طاعت و عبادت خود را می بینم در هوا بموئی در آویخته و بادی در آمد آنرا می جنبانید بر یک جانب صراط و بیک جانب ملک الموت و قاضی که عدل صفت اوست میل نکند و راهی پیش نهاده نمیدانم که مرا بکدام راه خواهند برد و بعد ازان قرآن ختم کرد هفتاد آیه دیگر از سورهٔ بقر بخواند کار تنگ شد گفتند بگو الله گفت مرا فراموش نشده است پس در تسبیح سر عقد انگشت میگرفت تا چهار انگشت عقد بگرفت مسبحه را فرو گذاشت و گفت بسم الله الرحمن الرحیم و دیده باز کرد و جان بدوست داد غسال وقت غسل خواست تا چشم خواجه آب رساند آواز آمد که دست از دیده دوست باید چشمی که بنام ما بسته است جز بلقاء ما باز نشود خواست تا انگشت که عقد کرده بود باز کند آواز آمد که انگشتے که بنام ما عقد کرده است جز بفرمان ما گشاده نگردد بعد ازان جنازه برداشتند کبوتری سفید بر گوشه نشسته بود هرچند که میراندند نمیرفت تا آواز بر آمد که خود را و مرا رنجانید که چنگ من بمنقار عشق بر گوشهٔ جنازه دوخته اند رنج مبرید که امروز قالب او نصیب کروبیان است اگر نه هوا بابا بپرندے بعد ازان خدمت خواجه جنید را یکی بخواب دید پرسید که از دست منکر و نکیر چون رستے گفت که چون آن دو ملک مقرب درگاه رب العزت با آن هیبت رسیدند گفتند که من ربک من در ایشان نگریستم خندیدم و گفتم آنروز که پرسیده بود که الست بربکم من بودم که جواب او دادم بلیٰ اکنون شما آمده اید که خدای تو کیست کسے که جواب السلطان داده باشد از غلام چه اندیشه هم امروز بزبان او جواب میگویم پس از پیش باز گشتند گفتند هنوز آن عاشق در سکر محبت است بعد ازان حکایت در وفات امام احمد ابن حنبل افتاده بود رحمته الله علیه که بیست سال کسی لب مبارک ایشان را در خنده ندیده بود چون وقت موت آمد بخندید خادمی پیش ایشان بود

سوال کرد فرمود ابلیس را پیش ایستاده مے بینم چون مرغ نیم بسمل مے طپید و دست بر دست
مے مالد و میگوید که اے امام احمد حنبل ایمان خود را اینکو از دست من بسلامت بردی
ازین شادی بخندیدم که الحمد للہ ایمان بسلامت بردم الحمد للہ علی ذلک بتاریخ دوم
ماہ ربیع الآخر سنہ الیہ دولت پایبوس حاصل شد سخن در شریف و سفیہ افتادہ بود
بر لفظ مبارک راند که خواجه یحییٰ خالد برمکی رحمته الله علیه گفتے که چون شریف پارسا
شود تواضع بروے نماید و چون سفیہ پارسا شود تکبر و روے پدید آید بعد ازان ہم ملایم
این معنی فرمود که رسول علیه السلام گفت در آخر زمان سران قوم کسانے باشند که ایشان نه از
خدا ے ترسند نه از من یاد کنند ہمیشه مسلمانان را از دست و زبان رنجانند و در ایذاء
جان ایشان کوشند بعد ازان ہم ملایم این معنی فرمود که خواجه عمر مکی رحمته الله علیه
گفت روزے در مکه بودم نزد صفا و مروه مردے را دیدم بر اشتر نشسته و
و غلامان پس و پیش او مردمان را میرنجانیدند آنگاه پس از مدتے بازگشتم
در بغداد رفتم روزے بر پل استاده بودم سر و پا برہنه دیدم در روے نظر کردم
و تامل نمودم که این کیست آمد و گفت در من چه مینی گفتم ترا مانند مردے می بینم که در مکه
اشتر سوار دیده بودم و صفت او تقریر کردم گفت من ہمان مردم گفتم خدا ے بر تو
چه کرد گفت که من تقع کردم که مردم مرا تواضع کنند خدا تعالیٰ مرا خوار و بیحرمت گردانید
بعد ازان ہمدرین محل فرمود که در کتاب تحفة العارفین نبشته دیده ام که خواجه بشر حافی رحمته الله
میفرمایند که برابناے دنیا از برائے دنیا سلام کنند ثلث ایمان از مسلمانان نقصان
پذیرد و آنگاه ملایم این معنی حکایت فرمود که در انیس الانس نبشته دیده ام بروایت
امیر المومنین علی رضی الله عنه که او فرمود که خواہد که در مردے از اہل دوزخ
بیند اگر پیش او گروہی از مسلمانان و جز آن باشند سلام کنند روا باشد بعد ازان ہم ملایم
این معنی فرمود که انس بن مالک رضی الله عنه گفت که ہیچکس نزد ما از ایشان از

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم دوست تر بود چون اورا دیدندے نہ استادندے زیراچہ
رسول خدا کراہت داشتہ است بعد ازان فرمود کہ رسول صلے اللہ علیہ وسلم
بعضے وقتہا با یاران برفتے وایشان را فرمودے تا پیش شدہ بروندے خود میان ایشان برفتے
تا کسے نہ بیند بعد ازان فرمود کہ فردائے قیامت بیارند مردے را کہ اور اطاعتہا
بودہ باشد مثل کوہہا پس موکلان مظالم بستانند و فرمان شود کہ این کسے است
کہ مسلمان را بد گفتہ است و مال بزور ستدہ است و خلق را بیازردہ است پس حملہ
نیکیہائے او بدیشان دہند و بدیہائے ایشان بدو دہند پس فرشتگان گویند یارب الٰہی
خصمان بسیارند و درین نیکی نماندہ است فرمان شود کہ اورا بدوزخ اندازند پس بہ بدیہائے
دیگران ہلاک شود بعد ازان خواجہ ادام اللہ برکاتہ ہم درین محل حکایت فرمود
کہ روزے ماعز اصحابی رضی اللہ عنہ بخدمت حضرت رسول علیہ السلام گفت یا رسول اللہ
من گناہے کردہ ام مرا پاک گردان کہ بزنا ارتکاب کردم رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم رو
گردانید چنانچہ دو سہ کرت ہمچنان کرد پس بفرمود تا کوئے بگاو ند ماعز را سنگسار کردند بروایت
دیگر گفتند کہ او ہلاک شد بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ خواہد
گناہ کند و عقلے کہ ازو در وقت گناہ جدا شود ہرگز باز نیاید بعد ازان لختے سخن در دل
مومن و منافق افتاد بر لفظ مبارک راند کہ دل مومن در ساعت ہفتاد بار بگردد و دل
منافق بیک حال ماند بعد ازان سخن در سلوک افتادہ بود فرمود کہ در تذکرۃ الاولیا
نبشتہ دیدہ ام کہ خواجہ بایزید قدس اللہ سرہ العزیز گفت کہ ہمہ دستہا در حق بگرفتم آخر
ہا دست بلا بگرفتم بکشادند و ہمہ زمان بار خواستم بار ندادند و ہمہ قدمہا براہ رفتم با بقدم
دل برفتم بسر لگاہ حضرت برسیدم بعد ازان فرمود کہ فردائے قیامت بہشت بہشت را با
زیست تمام پیش اولیائے خدا عرض کنند ایشان از بہشت فریاد کنند چنانچہ دوزخیان از دوزخ
آنگاہ ہم درین محل فرمود کہ بزرگی بود از ملتان بر ما رسید او حکایت کرد کہ روزے خدمت

شیخ الاسلام بهاؤالدین زکریا قدس سره العزیز در غلبات شوق بود هر بار که سجده مے نهاد و این سخن میگفت که عشق در درد در آید که هر چه درون او بود برداشت و از ما اثر درون نگذاشت چنانچه من شمار میکردم که صد بار در سجده شدند و این سخن میگفتند **بعد ازان** لختے سخن در مصاحبت افتاده بود بر لفظ مبارک راند که صحبت نیکان به از کار نیک است. و صحبت بدان بدتر از کار بد است **بعد ازان** ملایم اینمعنی فرمود که شیخ جلال الدین تبریزی قدس الله سره العزیز گفته است که یک ساعته صحبت نیک به از عبادت صد ساله است پس هر که صحبت نیک گزید دولت هر دو سرا یافت و هر که صحبت بد گزید او از جمله سعادتها محروم گشت **بعد ازان** خواجه ادام الله برکاته چشم آب کرد و فرمود که اگر صحبت است همین صحبت نیکان و اولیا است آنگاه این قطعه بر لفظ مبارک راند **رباعی** با بدان کم نشین که صحبت بد + گرچه پاکی ترا پلید کند ؛ آفتابے بدین بزرگی را + قطره ابر ناپدید کند **بعد ازان** مولانائے وجیه الدین پائلی و مولانا برهان الدین غریب عرض کردند که اول مقام محبت کدام است خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که اول مقام محبت تحیر است بافتقار پس ازان سرور است باتصال پس ازان فسردن است بانتباه پس ازان بقاست بانتظار نرسد هیچ مخلوقی بالاتر ازین **بعد ازان** خواجه ذکر الله بالخیر بر زبان مبارک راند عبدٌ رجع الی الله وتعلق بالله وسکر بقرب الله ونسی نفسه ما سوی الله فلو قلت له این انت و این ترید لم یکن له جواب غیر الله یعنے چون بنده بحق رجوع کند و تعلق آن بنده بحق بود و در قرب مست گرشود و هم نفس خویش و ماسوای الله را فراموش کند اگر گویند تو از کجائے و چه خواهی او را جواب خوبتر ازین نباشد که گوید الله **بعد ازان** خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که یکے از مقام این است آنگاه همدرین محل فرمود که جملگی مقام محبت هفتصد مقام است آنکه کامل است تا بدین هفتصد میرسد سخن بیرون نمید هد اما آنکه حوصله تنگ دارد هم در مقام تحیر بیرون مے آید و خود را دیوانه مے سازد و اگر درین میان این سر را مکاشف میکند کشته میشود **بعد ازان** همدرین محل فرمود که وقتے بزرگی بر سر خاک خواجه منصور

منصور حلاج رسید بالیستاد گفت میدانید که این روضه کیست همه اصحاب او گفتند نه گفت این روضه منصور دیوانه است که هم در یک جرعه چنان از دست شد که طاقت نبود که این سر را نگاهدارد چون کشف کرد کشته شد پس ای یاران همچنین است هر که سر پادشاه کشف کند سزای او این بود که منصور یافت آنگاه خواجه فرمود که اطلعنا علی سر من اسرار نا فافشے سرنا وہو اجزاہ من افشے سر الملوک یعنے او را اطلاع داد بر سرے از اسرار خود پس جزاے او این بود که سر ملوک را فاش کند همین حکم بود بعد ازان هم درین محل فرمود از بزرگی خواجه منصور حلاج که او چون دم انا الحق بزد فرمان شد او را بند کنند سه روز در بندیخانه غایب بود پرسیدند کجا بودی گفت حضرت حق همین جا بودند چون این حکایت بسمع خواجه جنید رسید گفت کار او کنند که از وفتنه دیگر قایم نشود که او در عالم دیگر افتاده است و خلق ازو غافل بعد ازان خواجه منصور بر سر بازار آوردند فرمان شد که بر دار کنند خود رقص کنان بر سر دار برآمد هر دو بسوی خلق کرد و گفت که عشقبازی دو رکعت نماز است و وضوی آن درست نیست الا بخون خود آن بر سر دار رکعتان فی العشق لا یصح وضوہما الا بالدم بعد ازان خواجه شبلی ازو سوال کرد که کمالیت در عشق همین دارست بعد ازان باز پرسید که صبر در عشق چیست گفت آنکه دست و پا ببرند و بر دار کنند و از سر صدق سر چوبی از براے محبوب سرخ کنند آنگاه باز پرسید که مقام چیست گفت آنکه او را از براے او بکشند داود دم ترند و دوم روز بسوزانند و خاکستر گردانند و سیوم روز خاکستر را در آب روان کنند پس هر که چنین بود او در عشق صادق بود بعد ازان چون خواجه منصور را سنگسار کردند هر قطره خون که بر زمین افتاد نقش انا الله پیدا مے شد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و هاے هاے بگریست و بر صدق محبت او استحسان بسیار کرد فرمود که زہی صادق که اول روز کشتند دوم روز سوختند و سیوم روز در آب روان انداختند آنگاه مناسب این حال

رباعی بر زبان مبارک راند رباعی آن روز مباد کز تو بیزار شوم ٭ یا با دگری درین جهان یار شوم
گر بر سر کوی تو مرا دار کنند ٭ من رقص کنان بر سر آن دار شوم ٭ بعد ازان خواجه
بر زبان مبارک راند که آن زمان که خواجه ابوبکر شبلی حاضر بود گلی چند در دست داشت برو گل آمد
و بر خواجه زد خواجه منصور آه کرد شبلی را عجب آمد که بچندین سنگ که مردم میزدند آه نکردی
از گل من چرا آه کردی گفت اے شبلی اینها از درد من خبر ندارند بر سنگ اینها التفاف نیست
اما این که تو از درد من خبر داری و بر من گل زنی این گل از سنگ بتر است بعد ازان این
رباعی بر زبان مبارک راند رباعی سرگردانم تو کردهٔ میدانی ٭ با این همه کردها میان
جانی ٭ گر خلق نداند که درین دل چه غم ست ٭ باری تو که در دلِ منی میدانی انگاه
ملایم این معنی حکایت دیگر فرمود که وقتی خواجه منصور قدس الله سره العزیز بخدمت خواجه
جنید بغدادی نور الله مرقده بیامد سوالها بیحد میکرد و از خدمت خواجه جواب می یافت
بعد ازان سوال محبت و معرفت پرسیدن گرفت در عالم سکر افتاد و خواجه جنید روبسوی
حاضران کرد که این کودک البته سر چوبی سرخ کند در زمان خواجه منصور حلاج برخاست
سر در قدم آورد که مقصود ازین سوالها همین بود بعد ازان سر در قدم آورد و عرضداشت
کرد که محبت کیست بر لفظ مبارک آمد که در صحت و بیماری جز نام دوست بر زبان او نرود همچنین
فرمود که وقتی خواجه ذو النون مصری قدس الله سره العزیز بیمار شد هر بار در سجده شدی
و این شعر بگفتی شعر یا لی مرضت فلم یعد أنی ٭ عایدٌ منکم تمرض فاعو دلی یعنی چون بیمار
نام دوست بشنود در حال شفا یابد الحمد لله علی ذالک بتاریخ بستم ماه جمادی الاول
روز یکشنبه دولت پابوس حاصل شد سخن در سلوک افتاده بود مولانا شهاب الدین میرتهی و
شیخ ضیاء الدین پانی پتی حاضر بودند عرض کردند افمن شرح الله صدره للاسلام چیست خواجه ادام الله
برکاته بر لفظ مبارک راند که چون نظر بر عالم وحدانیت والوهیت افتاد از غیر نابینا شد از هرچه
نظر بر دارند بعد ازان هم ملایم این معنی فرمود که وقتی خواجه سمنون محب قدس الله سره العزیز

در مسجد مکه تذکیر میگفت سخن در محبت میرفت خلق را مستمع نیافت رو بسوے قنادیل مکه کرد
که ای قنادیل این سخن محبت آخر با شما میگویم همین مقدار خواجه سمنون این سخن بگفت قندیلها بر یکدگر
برهم زدند چنانچه قطره قطره شدند بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که این خود در زمان
ماضیه بود که همه خلق صاحب درد بودند اما درین وقت مردم خود چگوید اگر صد هزار وعظ بر ایشان
از احادیث و آثار بگوئی ذره در ایشان اثر نکند بعد ازان هم درین محل فرمود که چون جان
در قالب مهتر آدم علیه السلام آمد جمله فرشتگان را فرمان شد که سجده کنند همه سجده کردند مگر
ابلیس لعین که طاغی و فاسق و مرائی شد او سجده نکرد تا سر آدمی را بدید و دانست که
لاجرم بجز ابلیس هیچکس را بر سر آدم وقوف نیست وکسے سر ابلیس را ندانست مگر آدمی پس ابلیس
ازین وقوف یافت که سجده نکرد تا بدید که بسر دیدن مشغول بود ابلیس ازان مردود بود
که بر دیده او گنج نهاده بودند گفتند با گنج در خاک نهادم و شرط گنج انیست که یک تن بیند
الم سرش ببرند تا غمازی نکند ابلیس فریاد کرد که مهلتم ده فرمان آمد که دادیم تا جهانیان
بدانند که شیطان دروغ زن بود و ملعون چنانچه در کلام الله مسطور است که کان من
الجن ففسق عن امر ربه بعد ازان فرمود که در کتاب محبت دیده ام که شیخ شهاب الدین سهروردی
قدس الله سره العزیز مے نویسد که وقتے پرسیدند که عارف را گریه بود فرمود که انچه در راه اما
چون بحقایق قوت رسد و طعمه وصال چشد گریه زایل بود بعد ازان خواجه ادام الله
برکاته بر لفظ مبارک راند که شیخ سعد الدین حمویه قدس الله سره العزیز گفته است که در کتاب
محبت نبشته دیدم که روزے خواجه بایزید قدس الله سره العزیز گفت که اگر مرا به بدله خلق
به آتش برند من صبر کنم از انجاکه دعوے در محبت اوست وهنوز هیچ نکرده باشم اگر گناه من همه
خلق را بیامرزد این صفت رحمت اوست هنوز بس کارے نباشد بعد ازان خواجه ادام الله
برکاته بر لفظ مبارک راند که توبه از معصیت یکیست و از طاعت هزار یعنی عجب تر از گناه است
آنگاه فرمود که شنیدم از خواجه خود شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز

که او گفت زہد در دنیا ترکست اگر توانی ایثار کنی اگر توانی خوار داری زیرا چه راحت در خلاص موت آو
از آرزو ہاے نفس بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر درین فواید بود که چشم پر آب کرد و فرمود
که چون به بیند که اہل محبت بکوشید و خاطر بدنیا نگرد تو در روے منکر که او مرید طریق
باشد بعد از آن مولانا برہان الدین غریب سلمه الله تعالے عرضداشت کرد که
اصل محبت چیست خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که محبت صفائی دوستیست زیرا چه محبان
حق بدنیا و آخرت شرف نکنند مگر بحق المرء مع من احب آنگاه بنده عرضداشت
کرد که محبت را چرا ابتلا مقرون کردند فرمود از بہر آنکه تا ہر سفله دعوے نکند چون
بلا ہا بند در ہر سمت شود آنگاه فرمود بزرگی بود که او را شیخ بدہی گفتندی وقتی در عالم
فکر بود این لفظ بر زبان مبارک راند لیس فی سواک حظ کیف ما یلبث فاقذلی یعنے
مرا جز تو نصیب دیگر نیست دو عالم بغیر تو ہیچکس مایل نیست بعد از ان خواجه ذکر الله
بالخیر بر لفظ مبارک راند که سمنون محب قدس الله سره العزیز روزے در محبت
سخن میراند مرغی از ہوا فرود آمد بر سر او نشست باز بر دست آمد باز در کنار نشست
پس چندان منقار بر زمین زد که خون از منقار او روان شد بیفتاد و جان بداد
بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که مہتر ابراہیم خلیل الله صلوٰة الله علیه در وقت آتش او
مہتر جبرئیل علیه السلام بیامد و گفت یا ابراہیم حاجت داری گفت بتو نه زیرا چه که آن
نفس غایت بحق بود دیگر براندید فرمود که چون دوست مے بیند چه حاجت است
که از تو خواہم بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که شیخ بدر الدین غزنوی رحمة الله
علیه گفت که شنیده ام از زبان خواجه قطب الدین بختیار اوشی قدس الله سره العزیز
که رضا در محبت آن بود که اگر دوزخ را بر دست راستش بدارند بگوید که بر دست
چپ مے باید نہاد زیرا چه اول چیزے که بر بنده فریضه کرده اند چه بود گفت معرفت
و رضا بود و ما خلقت الجن و الانس الا لیعبدون یعنے حق تعالے نہان کرده است چیزہا را در سه

چیزے از حکمت خویش آنگاه فرمود که فردا ے قیامت عاشقان را بزنجیر نور بسته بیارند از بہر آنکه اگر کشاده بیارند جملهٔ قیامت را از اشتیاق حق برہم بزنند بعد ازان فرمود که صبر در عشق آنست که فرق نکنند در رنج و راحت بآرام نفس یعنے در ہر دو حالت صبر کردن نفس است زیرا چه صوفی در محبت با صدق آنکس است که صوف پوشد در بر صفا ہوا و بچشاند طعمهٔ جفا و دنیا را ببند از دل پس قفا آنگاه در محبت ثابت باشد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود ہر که دست از دامن مردان اہل سلوک کوتاه کند دست بباد دہد آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود که ابلیس لعین و ادریس نبی در علم باطن بودند پس ظاہر شد که ابلیس بر باطل بود و ادریس بر حق و عدل بر داشت و قسمت کرد نخست ہر جائیکه بصدق بعدل تعلق دارد فردا از صدق و عدل او را سوال کنند بعد ازان ہمدرین محل فرمود که شیخ معین الدین سنجری در اوراد خود این اشارت نبشته است که تقوے صاحب جمال است اما قرار نگیرد مگر در دل اندوہگین و خنده زن غافل زشت رسیست او قرار نگیرد مگر در دل اہل نشاط اما عاشقان ازین ہمه فارغ اند بعد ازان ہمدرین محل فرمود که محبان با رضا امینان خدا اند در زمین و محبت خداوند عز و جل و بندگان او پس برکت ایشان بلا را از خلق منقطع کرده اند زیرا چه بر موسے علیه السلام فرمان آمده بود که یا موسے اگر درویشان ما تحفه و ہدایا تو قبول نکردندے ہمه را بزمین فرو بردے بعد ازان فرمود که در کتاب محبت نبشته دیده ام که خواجه شبلی رحمته الله علیه فرموده که دعوے محبت از کسے راست آید که از مرادات خویش فانی گردد و بمراد حق باقی شود پس نام محب آن بود که دوست نہاده بود و لقب او آن بود که دوست خواند و او از بندگی جواب دہد زیرا چه اہل محبت را نه اسم است و نه رسم و نه جواب اما اہل محبت بجز دوست بدیگرے مشغول نشوند زیرا که ہر که بغیر حق شاد شود بجمله اندوه نزدیک بود و ہر که

در خلوت دوست انس نگیرد او بجمله وحشت نزدیک بود و هر که او خاطر آویخته دوست ندارد او هیچ محبت بعد ازان فرمود که شیخ شهاب الدین ذکریا قدس الله سره العزیز فرمود که در توکل محبت راه آنست که چون بامداد برخیزد از شب یادش نباشد و چون شب درآید از بامدادش یاد نبود آنگاه خواجه ذکرالله بالخیر فرمود که عاقل آنست که توشه بساز د برای سفری که در پیش دارد یعنے مر مرگ را ساخته باشد بعد ازان هم درین محل فرمود که خوف تازیانه است مر بندگان بے ادب را که بران خو کرده اند پس بدان تازیانه خوف ایشان را راست کنند بعد ازان خواجه فرمود که چون اہل محبت چیزے فتوح برسد بگویند که امروز بلا از ما باز شدند و عاقبت بما دادند پس ایشان ازین چیز فارغ اند بعد ازان ہم درین محل ملایم این معنے فرمود که شیخ شیوخ شهاب الدین سهروردی قدس الله سره العزیز را چون فتوح میرسیدے در حال بخلق خدا دادے که امروز از ما بلا باز ستدند بعاقبت مشغول کردند آنگاه خواجه چشم پرآب کرد و فرمود که اہل محبت طایفه ایست که در میان ایشان و حق ہیچ حجابے نیست بعد ازان این حکایت فرمود که روزے درویشے بخدمت شیخ الاسلام بہاؤالدین ذکریا بیامد و بشرف بیعت مشرف شد بعد ازان این درویش التماس کرد که درخواست من اینست که مخدوم مرا نعمتے بخشد که از ملتان تا دهلی ہیچ در پیش نظرم حجاب نبود شیخ فرمود برو چله بدار چون درویش چله برآورد از ملتان تا دهلی برو ہیچ پوشیده نماند بخدمت بیامد و آن حال باز نمود التماس دیگر کرد که اکنون چنان میخواهم که ہیچ چیز در زمین و آسمان از عرش تا ثرے ہیچ پوشیده نماند شیخ فرمود یک چله دیگر بدار آن درویش ہمچنان کرد که از عرش تا ثرے برو ہیچ حجابے نماند بیامد بخدمت شیخ باز نمود فرمود که ہم بدین بس کن التماس دیگر کرد که چنان خواهم که حجاب عصمت پیش نظرم مکاشفه شود شیخ برو تفت شد که بگو ہلاک میشوی ہمین که شیخ این سخن بگفت درویش نعره بزد و جان بحق تسلیم کرد بعد ازان

خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود که شیخ بهاء الدین آن دید که چون او بکمال رسیدند
که داند ازین قدم برگردد هم دران مقام اور اتمام کردند آنگاه بهدرین محل حکایت شیخ
جلال الدین تبریزی قدس الله سره العزیز فرمود که ولایت آن بود که شیخ جلال الدین
تبریزی رابود زیرا چه آنروز که خدمت ایشان بطرف هندوستان عزیمت کردند بشهری
رسیدند که آنجا دیوے بود که در هر شب یک آدمی رامیخورد پس خدمت شیخ آن دیو را
بگرفت و درمیان ابریق بند کرد منقطع آن شهر شد بود چون کرامات شیخ بدید باجملگی کسان
بیامد مسلمان شد آنگاه خدمت شیخ چند گاه آنجا بود فرمود که انجا خانقاه بنا کنند
بعد ازان هر روز یک گدا از بازارے آوردند سراو می تراشیدند دوست او میگرفتند و میگفتند که تا
سجده رسانید دم همچنین بنجاه گدا صاحب سجاده کرد و هر یکے را صاحب کرامت گردانید چون
ایشان را در انجا مستقیم کرد پیشتر شد بعد ازان حکایت شیخ علی کهوکهری درمیان افتاده بود
بر لفظ مبارک راند که بزرگ کسبی بود اما چون شیخ علی مرید شد بر شیخ بهاء الدین ذکریا رفت
و در غاری ساکن شد چون چند گاہے بر آمد خدمت شیخ بدیدن شیخ علی آمد وقت نماز دیگر بود
در حکایت شدند شیخ علی کاه در دست داشت گفت که از برکت شیخ کار این ضعیف بجا رسیده است
که اگر بگویم این که زر گردد همین که این بگفت که زر گشت شیخ چون این بدید در خشم شد
بر وتفت کرد و باز گشت بعد ازان بار دوم شیخ بیامد وقت نماز شام بود شیخ علی روی چراغ
کرد که با مرخدا ابسوز در زمان چراغ روشن شد شیخ را طاقت نماند برخاست و گفت اے علی
ترا هم نفس دادیم و هم شکم شیخ علی از وی بیرون آمد درمیان کوچه و بازار میگشت و طعام
میخورد و نفس میزد و از طعام سیرے نبود تا مدتے بر آمد شیخ علی ستوه آمد خواست که پیش
جلال الدین تبریزی بروم باشد که او دعا کند تا ازین بلا خلاصی یابم روان شد در
لکهنوتی بخدمت شیخ جلال الدین آمد سر بر زمین نهاد شیخ بشناخت کرد و گفت نیکو آمدی بعد ازان
طعام موجود پیش او داشت شیخ علی تمام طعام را بکار برد بعد ازان عرض کرد که دعا در حق

حق من شفقت کنید باشد که خداتیعالے مراتبو بخشد شیخ جلال الدین فرمود تا اجازت برادرم بهاء الدین نباشد من دعا نتوانم کرد علی کهوکهڑی را دشوار نمود که بگسیرد و لی بیاید بعد از شیخ جلال الدین مکتوبی نوشت که شیخ علی کهوکهری رانده آن برادر است بر ما رسیده اگر اشارت آن برادر شود در حق او دعا کنم باین مضمون مکتوب بسته در زیر مصلا نهادند و دوگانه نماز ادا کردند بعد از نماز دست در زیر مصلا کرد و مکتوب برون آورد در پشت مکتوب نوشته ظاهر شد که اجازت کردیم بکرم دعا کنید تا او را تبو بخشد شیخ جلال الدین دعا کرد حق تعالے باز شیخ علی پشیمان گردانید که بود الحمد اللہ علے ذالک بتاریخ بیست و ہفتم ماه جمادی الاول روز دوشنبہ دولت پابوس حاصل شد سخن در فضیلت این امت افتاده بود چند نفر درویش از ملک بالا آمده بودند سخن در فضیلت امت میرفت بر لفظ مبارک راند که در حزت المریدین آمده است بروایت عبد اللہ عباس رضی عنہ که رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را پرسیدند که یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم مرا خبر کن از فضل این امت خود بگو که بقیامت امت تو چند گروه شود رسول گفت علیہ السلام که فضل این امت من بر امت دیگران چند انست که فضل من بر پیغمبران دیگر بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر فرمود که رسول اللہ علیہ السلام گفت که امت من چهار گروه شوند بقیامت اما گروه اول را چندان شفاعت باشد که پیغمبران دیگر را و آن عالمان و مشایخ باشند و گروه دوم را حساب نباشد بے حساب در بهشت روند و آن شهیدان باشند گروه سیوم را خداتیعالے حساب آسان کند و بهشت فرستد و آن مفتیان باشند و گروه چهارم را من شفاعت کنم بشفاعت من ایزد تعالے ایشان را بهشت فرستد و آن گناهگاران باشند بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر فرمود که روایت کرد امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ که روزے رسول علیہ السلام نشسته بودند جماعتے از جهودان به نزدیک وی در آمدند گفتند یا محمد صلے اللہ علیہ وسلم امروز از تو سخنهاے چند خواهیم پرسید که خداوند تعالے درجه که ترا داده است در توریت

دیده ام که هیچ پیغمبری مرسل و فرشتهٔ مقرب را نداده است گفت بپرسید گفتند
ما را خبر ده که ایزد تعالی آن پنج نماز در شبانروزی بر امت تو چرا فریضه کرده است رسول
علیه السلام گفت که نماز پیشین بدان سبب فریضه کرده است که آن ساعت هیچ چیز نیست
از خلایق که ایزد تعالی بیافریده است که همه درآن ساعت خدای تعالی را به بزرگی
و یگانگی یاد نکنند پس امت مرا فرمود که نماز پیشین کنند اما نماز دیگر چون آدم را صلوات الله
والسلام علیه بیافرید و همان ساعت در بهشت گندم بخورد و از بهشت بیرون آمد قبول
توبه او بوقت نماز دیگر نزدیک نماز شام بود و این ساعت توبه آدم قبول کرد برین وقت
شکرانه او را سه رکعت نماز کرد و نماز خفتن آن ساعت است که هیچ پیغمبری نبوده است
که بدان وقت خدای تعالی را عبادت نکرده است و نماز بامداد آن ساعت است که همه
کافران بدان وقت که آفتاب برآمد دون خدای عز و جل را سجده کنند گفتند راست
گفتی یا محمد صلی الله علیه وسلم بعد از ان گفتند که ثواب آن کسانی که این نمازها بکنند از امت
تو چیست رسول فرمود علیه السلام که هر که نماز پیشین بگزارد ایزد تعالی آتش دوزخ
را بروی حرام گرداند که این ساعتیست که دوزخ را می تابند اما هر که نماز دیگر را بگزارد از همه گناهان
بیرون آید چنانچه از مادر زاده شد بسببی که آدم علیه السلام مغفور در آن ساعت
شده است و نماز دیگر آن ساعتیست که توبه آدم علیه السلام بپذیرفتند پس هر که
نماز شام بگزارد هر حاجتی که از خدای عز و جل بخواهد روا کند و نماز خفتن هیچ مومنی نبود که
بمسجد رود و آنرا بهر قدمی که بر گیرد و بنهد ایزد تعالی او را نوری دهد تا بدان نور از
پل صراط بگذرد بسلامت و از تاریکی گور ایمن بود و از هول قیامت ایمن گرداند و نماز
بامداد هیچ مومنی نبود از امت من که او چهل نماز بجماعت بگزارد خدای تعالی او را آزاد
گرداند از آتش گفتند راست گفتی یا محمد صلی الله علیه وسلم بعد از ان گفتند یا محمد در
توریت همچنین دیده ایم که سی روزه بر امت تو فریضه کرده اند گفت بلی و آنچنان بود

چون مهتر آدم علیه السلام در بهشت گندم بخورد سی روز در شکم وے بماند ایزد تعالی سی روزه
بر ذریتش فریضه کرد طعام خوردن از فضل خود حلال کرد گفتند راست گفتی یا محمد صلی الله علیه
وسلم گفتند ثواب آن سی روزه چیست رسول فرمود صلی الله علیه وسلم هیچ بنده نبود
که این سی روزه ماه مبارک رمضان کرامت کند اول هر گوشتے که از حرام بر بدن وے
بود همه بگدازد دوم برحمت خویش نزدیک گرداند سیوم نورے دهد که بدان نور
روز قیامت از پل صراط چون برق بگذرد چهارم بے حساب وبے عذاب در بهشت آرند
پنجم حور العین دهند ششم چندان ثوابش دهند که در فهم و وهم هیچکس نگنجد چنانکه ایزد تعالی
گفت که انما یوفی الصابرون اجرهم بغیر حساب یعنے روزه داران را چندان ثواب دهم که در هیچ
حساب در نیاید گفتند یا محمد صلی الله علیه وسلم ترا بر دیگر پیغمبران چه فضیلت رسول
فرمود همه پیغمبران را یک حاجت روا بود حاجت خواستند براے خود و من حاجت براے خود
نخواستم تا روز قیامت شفاعت کنم بر امتان خود گفتند راست گفتی یا محمد خدا تعالی بر حق است
و تو رسول او بر حقے بعد ازان بر لفظ مبارک راند که در آثار تابعین نبشته دیده ام که وقتے
موسے علیه السلام در توریت میدید در وقتے شد نام محمد دید گفت الهی این محمد کیست
فرمان آمد یا موسے او دوست من است و نام آن دوست خود پیش ازانکه هفت آسمان
و هفت زمین بیافریدم بهزار سال بر ساق عرش نوشتم پس اے موسے بر دوستے او باش
و در دوستی او بمیر تا ترا فردا ے قیامت برابر او برانگیزم آنگاه موسے گفت یا رب العزت اگر
محمد از همه بر تو دوست تر است و بزرگ تر هیچ امتے آفریدی که از امت من گرامی
تر است فرمان آمد یا موسے فضل امت محمد بر دیگران چندانست که فضل من که خداوندم بر بندگان
بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که همه اهل بهشت صد و بیست صف
باشند ازان هشتاد صف از امت رسول علیه السلام باشند باقی از جمله انبیا باشند
بعد ازان همدرین محل فرمود که در اخبار آمده است که مهتر موسے علیه السلام

برکوه طور در مناجات بود گفت آلهی در توریت امتی مے بینم که ایشان را بقیامت شفاعت باشد که هر کرا بخواهند خداوندا تو ایشان را بدیشان بخشی اگرچه مستوجب دوزخ باشند ایشان را از امت من گردان فرمان آمد یا موسے ایشان از امت رسول صلے اللہ علیہ وسلم اند باز گفت یا بار خدایا در توریت امتے مے بینم که همه روز گناه کنند پس در شبانه روز پنج وقت نماز کنند هر گناہے که کرده باشند از نمازے تا نمازے کفارت شود و آمرزیده شوند ایشان را از امت من گردان فرمان آمد ایشان از امت محمد اند علیہ السلام گفت آلهی در توریت امتے مے بینم که قربانی ها کنند پس خود بخورند اول بدیگران دهند ایشان را ثواب چندان بدہی که در شمار نیاید ایشان را از مت من گردان فرمان آمد که ایشان از امت محمد علیہ السلام اند گفت در توریت امتی می بینم که چون حاجت بدیشان رسد که طهارت باید کرد اگر آب نباشد بخاک تیمم کنند ایشانرا از امت من گردان فرمان آمد که ایشان از امت محمد صلی اللہ علیہ خدایا در توریت امتی می بینم که یک نیکی کنند بمکافات شان ده میدہی چون ده معصیت کنند مکافات آن بیک نیکے سازی ایشان را از مت من گردان فرمان آمد که ایشان از امت محمد صلے اللہ علیہ وسلم اند گفت آلهی در توریت مے بینم که هفتاد هزار کس از ایشان بیحساب وبے عذاب در بهشت روند ایشان را از مت من گردان فرمان آمد که ایشان از مت محمد علیہ السلام اند گفت اے بار خدایا در توریت می بینم که امتی امر معروف ونهی منکر کنند ایشانرا از مت من گردان فرمان آمد که ایشان از امت محمد اند علیہ السلام گفت یا بار خدایا ایشانرا کتابے دہی که پیوسته بخوانند انها را از امت من گردان فرمان آمد که آنها از امت محمد اند علیہ السلام گفت یا بار خدایا در توریت امتے مے بینم که روزه دارند بدان یک روز روزه صد ساله ثواب بنام ایشان در نامه اعمال نبویسی ایشان را از امت من گردان فرمان رسید که اے موسے ایشان از امت محمد اند علیہ السلام آنگاه موسے آرزو کرد و گفت کاشکے من از امت محمد علیہ السلام بودمے

الحمد لله علی ذالک بتاریخ بستم ماه رجب روز پنجشنبه دولت پایبوس حاصل شد سخن
در فضیلت ماه معظم رجب افتاده بود بر لفظ مبارک راند که درین ماه هر که یک نیکی کند هزار نیکی
او را مکافات کنند آنگاه بر لفظ مبارک راند که بمثل آن هر عبادتی و طاعتی که این کس
کند بدله او هزار ساله عبادت بنامه اعمال او بنویسند بعد ازان فرمود که در بیست و هفتم ماه
رجب نمازی آمده است و آن چهار رکعت است و در هر رکعت هر سورتی که داند بخواند
از برای درازی عمر پس هر که این نماز بکند حق تعالی او را عمر دراز گرداند بعد ازان
فرمود که در اوراد شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز نبشته دیده ام
هر که هر شب از ماه رجب صد بار سوره اخلاص بخواند حق تعالی او را با جمله اقربا بیامرزد
و فردا قیامت بی حساب در بهشت رود بعد ازان سخن در معجزات رسول علیه السلام
افتاد بر لفظ مبارک راند که هر پیغمبری را معجزات بود معجزه که آن پیغمبران بدان مخصوص
بودند آن چیز را ایزد تعالی معجزات ایشان کرده بود اما رسول علیه السلام را از
هر نوع معجزات بود که دیگر پیغمبران را نبود بعد ازان بر لفظ مبارک راند که سر مبارک رسول
علیه السلام آنچنان بودی که با هر مردی که بایستادی اگرچه آن مرد دراز بالا بودی ازان
یک شبر بلند بودی و هر جا که رسول علیه السلام برفتی همان مقدار ابر بیامدی
و سر مبارک حضرت در سایه بودی و آن ابر برکت برفتی و دیرا سایه داشتی
بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله
سره العزیز نبشته بود حکایت در صفت رسول علیه السلام میفرمود فرمود که چشم مبارک
رسول علیه السلام آنچنان که از پیش بدیدی همچنان از پس بدیدی همه ملایم یعنی
فرمود که انس بن مالک رضی الله عنه روایت کرد از رسول علیه السلام که یاران را
میگفت که ای یاران من صفها راست دارید از نماز همچنانکه از پیش می بینم از
پس همچنان باشد بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود که چون رسول علیه السلام

در پرده می شد هرچه بودی از درون پرده بدیدی چنانچه در اخبار تابعین آمده است
که وقتی رسول علیه السلام خواست که زنی را بزنی کند آن زن را نزدیک عائشه
رضی الله عنها فرستاد که بنگر چون عائشه رضی الله تعالی عنه وی را بدید گفت یا رسول الله
نیکو نیست رسول علیه السلام گفت چگونه او نیکو نیست که در آن ساعت که خال
بر رخ چپ او بدیدی بر هفت اندام تو موی بر خاست از نیکوی جمال او عائشه گفت یا
رسول الله راست گفتی هیچ چیز از تو پنهان نیست بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر
همدرین محل فرمود که رسول علیه السلام را رسمی بودی که هرچه در بیداری شنیدی
همان در خواب شنیدی چنانچه روزی جهودی نزدیک رسول علیه السلام آمد
گفت یا رسول الله از تو چیزی بپرسم اگر جواب بگوئی بر تو بگروم رسول گفت چیست
گفت علامت پیغمبری چه بود گفت یکی آنکه چشم پیغمبران بخسپد و هرچه گویند اگرچه آن
پیغمبر در خواب بود بشنود و دل ایشان نخسپد او امتحان کرد همچنان یافت پس آن جهود
مسلمان شد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که روزی حسین نام صحابی بود
رسول علیه السلام او را بدید که بتی را سجده میکرد رسول علیه السلام او را فرمود
که ایمان آر گفت نیارم فرمودند اگر بت تو بر من در سخن در آید به پیغامبری من اقرار
میکنی و مرا بگروی گفت یا محمد پنجاه سال است که این بت را می پرستم و میدارم
هرگز با من سخن نگفته است اگر بگوید بگروم رسول گفت علیه السلام ای بت من کیستم
بت گفت تو رسول خدائی برحق حسین ایمان آورد و بگروید بعد ازان خواجه ذکره الله
بالخیر بر لفظ مبارک راند که روزی ام سلمه رضی الله عنها خوی از پیشانی رسول الله
علیه السلام پاک میکرد و آن را در شیشه کرده پنهان نگاه داشت تا روزی که دخترک را
عروس میکردند پس آن دختر را نزدیک ام سلمه رضی الله عنها آوردند ام سلمه ازان
خوی پاره بر وی او میکردی تا دختر بزیستی او را حاجت بخوشبو نبودی و آن بوی او رفتی

تا آن زن را دختر آمدے ہمچنان آن خوشبوی می آمد بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ تا آن زمان کہ ازان دختر اولاد بودی ہمہ را آن خوش مرکب بودی و خاندان اورا عطار نام کردند بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ از انس بن مالک روایت آمدہ است کہ روزے بارسول علیہ السلام در سفر بودم وقت نماز دیگر آمد و ہیچ جا آب نیافتند کہ مردم طہارت کنند پس آنقدر آب یافتند کہ رسول علیہ السلام را کفایت بود رسول علیہ السلام دست دراز کرد و در آو ند فرود کرد و بجنبانید پس گفت بیائید و آبدست کنید بیامدند و ازان آب آبدست کردند تا آخرین کسے کہ بود چون دست در آب زد بدید کہ آب ہمچنان برجاے بود انس بن مالک رضی اللہ عنہ گفت کہ آب بدیدم از میان انگشتان رسول علیہ السلام میدوید و آن دست رسول علیہ السلام بر سر ابن اخطب مالید و عایش کرد صد و بیست سالہ بزیست چون فرمان یافت موے چند بر سرش سفید شدہ بود بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند و فرمود کہ وقتے محمد شہ نام یاری ازان شیخ بہاؤ الدین زکریا قدس اللہ سرہ العزیز حکایت کرد کہ در خدمت شیخ بہاؤ الدین بودم او حکایت میکرد کہ روزے رسول علیہ السلام نشستہ بود جابر عبد اللہ رضی اللہ عنہ نزدیک رسول علیہ السلام آمد سر بر زمین نہاد و گفت کہ چاہے کاویدہ ام اما آب آن شور است و مارا رنج می باشد ازآن چاہ کہ آبش سخت شور است رسول علیہ السلام فرمود کہ طشتے آرند و آب پارہ بیارند بیاوردند پس رسول اللہ علیہ السلام پایہا ے خود را دران آب شست و فرمود ببرند این آب را دران چاہ اندازند جابر گوید رضی اللہ عنہ بردم دران چاہ افگندم آن آب شیرین گشت و شورے برفت و پاکیزہ شد بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر علیہ السلام اینچنین حکایت کرد وقتے رسول علیہ السلام مجلس کردہ بود مردم را الصدقہ دادن حریص میکرد ناگاہ اعرابی در مسجد در آمد شترے بدست گرفتہ گفت یارسول اللہ من این الصدقہ دادہ ام از براے ایزد تعالے

رسول اللہ علیہ السلام ویرا دعا کرد پس عمر را رضی اللہ عنہ گفت یا عمر این را قیمت کن
تا من بہا بدہم در صدقات عمر رضی اللہ عنہ شتر را قیمت کرد رسول علیہ السلام بہا بداد
چون بخزا رفتے بر آن شتر نشستے وقتے از غزا باز آمدہ بود شتر را بر در بستہ بودند رسول اللہ
علیہ السلام از خانہ بیرون آمد در شب شتر آواز داد گفت السلام علیک یا زین
قیامت رسول علیہ السلام سر بر کرد آواز شتر شنید جواب داد وعلیک السلام شتر گفت
یا رسول اللہ بدانکہ من شتر کافرے بودم وقتے شبے از خانہ او گریختم و در بیابان میجرید
و دوگان گرد بگرد من آمدند تا مرا ہلاک کنند زمانی بر آمد بیکدیگر گفتند این را از میان
برگیریم دیگران گفتند کہ میازارید کہ این مرکب زین قیامت است او آن بہترین
خلایق محمد مصطفے صلے اللہ علیہ وسلم پس آن گفت یا رسول اللہ مرا دو حاجت است
بخدمت تو یکے انکہ از خدا یتعالے بخواہی کہ تا مرا در بہشت مرکب تو کنند دیگر آنکہ
اگر من بعد از تو بمانم وصیت کنی تا کسے بر پشت من ننشیند رسول علیہ السلام ویرا
اجابت کرد و دعا بکرد وصیت کرد فاطمہ رضی اللہ عنہا گوید چون رسول علیہ السلام
از دار دنیا نقل کرد من آن اشتر را علف میدادم وتعہد میکردم تا او علف میخورد پس
روزے من بیرون آمدم تا او را علف دہم اشتر آواز داد السلام علیک یا دختر رسول
علیہ السلام فاطمہ رضی اللہ عنہا جواب داد وعلیک السلام آنگاہ او گفت یا فرزند
رسول مرا علف فرو میرود تا رسول از دنیا بیرون شدہ است اکنون وقتے آن آمد
کہ من نیز از دنیا بیرون شوم و نزدیک وے روم ہیچ پیغام خواہی داد بسوے
رسول پس بدو فاطمہ رضی اللہ عنہا باز گشت و سر او را در کنار گرفت و میگریست
تا اشتر جان بداد و سر در کنار فاطمہ بود رضی اللہ عنہا پس فرمود تا جامے بکاویدند
و کرباس آوردہ بدان پیچیدہ دفن کردند در روز ہفتم آن کاویدہ را باز کردند نشانہ
دیدند نہ کرباس بعد از ان خواجہ ذکرہ اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ روزے

رسول علیه السلام نشسته بود یاران گرد برگرد او بودند ناگاه گرگی را دیدند که می آمد و لب می جنبانید رسول علیه السلام دید و فرمود که راه دهید این گرگ رسول ددگانست و نزدیک من آمده است وی را راه دادند پیش رسول علیه السلام آمد و سلام کرد و گفت یا رسول الله بدانکه ددگان گرد آمده اند اندرین وادی و مرا نزدیک تو فرستاده اند برسولی و گفتند که تو امت خود را بگو تا ما را از ستوران لاغر که ایشان را بکار نباید نصیب کنند تا ما را نیز ستوران فربه امت تو نباید خورد که ایزد تعالے قوت ما گوشت کرده است و اگر نه آنهم نخواهیم رسول علیه السلام مر یاران را گفت یاران گفتند که ایزد تعالے آنچه بر ما واجب کرده است از جهت صدقات ما بر خود چیزے نه نهیم رسول فرمود علیه السلام شنیدے جواب گفت آرے یا رسول الله پس گفت یک پیغام دیگر دارم رسول گفت بگو گفت چنین گفته اند اگر ما را چیزے ننهند از ستوران ما را با ایشان بگذار و دعاے بد بکن رسول گفت علیه السلام که دعا بد نکنم پس گرگ بازگشت و دهان مے لیسید و میگفت الحمد لله که ایزد تعالے ما را از دعاے بد رسول علیه السلام نگاهداشت بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود که آن روز که خواجه ابراهیم قدس الله سره العزیز تایب شد بر تخت نشسته بود تلاوت قرآن میکرد مردے را دید بالاے قصر میگردید خواجه پرسید که تو کیستی و چه مے طلبے فرمود که شتر گم کرده ام آنرا مے طلبم فرمود که شتر بر قصر چگونه گفت اے ابراهیم این عجب نیست اما این عجب است که خداے را بر تخت طلبند بعد ازان چون روز شد خواجه ابراهیم بشکار بیرون آمده اسپ را جولان میکرد از فتراک آواز برآمد که اے ابراهیم بیدار شو پیش ازانکه بمرگ بیدار کنند آن تغیر بیشتر شد آهوئی از پیش نجاست ذنبال کرد آهو سر پس کرد و گفت اے ابراهیم ترا برائے شکار و بازی نیافریده اند مگر از برائے عبادت چون آهو این سخن بگفت ابراهیم بر فور از اسپ فرود آمد

جامه شاهی بیرون آورد شبانی بود در بر او کرد و جامه پشمینه او خود پوشیده راه حج گرفت
بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و این بیت بر زبان مبارک راند
شاه ابراهیم دید یکجرعه شد ست آنچنان ٭ لا ابری در برکشیده گرچه اطلس پوش بود ٭ بعد ازان
بعد تحمل فرمود که در راحت الارواح قاضی حمید الدین ناگوری می نویسد که عبدالله عباس رضی الله
عنه گفت که از ابوسفیان حرفی شنیده ام که او گفت وقتی بیرون رفته بودم به نزدیک
قیصر روم چون بازگشتم براسپی سوار بودم آن اسپ بزبان فصیح میگفت لا اله الا الله محمد رسول الله
گفت مرا عجب آمد ازین عجب اسپ سر برآورد و گفت خواهی که ازین عجب تر بینی گفت
ازین عجب تر آنست که ایزد تعالی ترا بیافرید و روزی ترا میدهد و تو نمیدانی و نمیگوئی که
لا اله الا الله محمد الرسول الله گفتم این رسول کیست و محمد کیست باری مرا خبر کن گفت
محمد عربی و هاشمی و مکی هست گفتم تو این از کجا میگوئی گفت خداوند تعالی مرا الهام داد تا بدانستم
که هژده هزار عالم را خدا جز الله نیست و محمد مصطفی رسول اوست برحق ابوسفیان مسلمان
شد بعد ازان خواجه ذکر [illegible] بالخیر بر لفظ مبارک راند که در جوامع الحکایات این حکایت
نبشته دیده ام که روزی سید المرسلین خواجه قاب قوسین محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم نشسته بود
و یاران گرد او نشسته بودند اعرابی در آمد و گفت یا محمد بلات و عزی که در کبودی
آسمان و تحت زمین خلقی نیست بر من دشمن تر از تو که محمدی و من هرگز نگردم بر تو
تا سوسماری که من دارم بتو نگرود و بزبان آید سوسماری از آستین بیرون کرد و گفت این را
گرفته ام پیش تو آورده ام رسول علیه السلام رو بسوی او کرد و گفت یا سوسمار گفت
لبیک یا آرایش قیامت و یا شرف قیامت گفت تو کرا پرستی گفت یا رسول الله من خدایرا
پرستم که جز او خدای در آسمان و زمین نیست بعد ازان فرمود من کیستم گفت تو
محمدی رسول خدائی و هرکه ترا بگرود و ترا راست گو داند او بدین است و هرکه ترا
دروغ زن داند زیان کار است و هلاک شود و مردود ابد گردد پس اعرابی روی

بگر دانید و بخندید گفت بخدا اے آسمان و زمین که دران ساعت که نزدیک تو آمدم بر روے زمین از تو دشمن تر نبود و الکنون از همه روے زمین از تو دوست تر نه پس گفت من گواهی میدهم که خداے یکیست و تو محمد رسول برحق بعد ازان بدرین محل هم از صفت معجزات رسول الله علیه السلام این حکایت فرمود که روزے رسول علیه السلام برپاے خاست و پس پشت مبارک او درختے بود از خرما و آن درخت خشک گشته پشت مبارک بدان چوب آورده بنشست مردم را علم دین میگفت روے بسوے یاران کرد گفت اے یاران من نیک پیر شده ام و ضعیف گشتم الکنون نے توانم استاده شوم از براے من جایگاهی سازید تا بران نشینم و شمارا به بنیم و سخن کنم بعد ازان یاران از جهت او منبری کردند سه پایه آنگاه رسول علیه السلام برآمدی و بر پایه سیوم نشستے چون تمام مرتب شد در مسجد نهادند رسول علیه السلام بران برآمد و خطبه کرد و بنالید که ناله از آن چوب برخاست چنانکه اشتر از بهر بچه بنالد و ناله را همه مسلمانان شنیدند و گریه از ایشان و از رسول علیه السلام بخاست که دلها کباب شد و آن همچنان مے نالید پس چون رسول علیه السلام از منبر فرود آمد آن چوب را در کنار گرفت چون بیارامید رسول علیه السلام گفت یا چوب نے توانم استادن پیر شده ام و ضعیف گشتم الکنون چه خواهی تا ترا دعا کنم که ترا تازه گرداند خداے تعالے تا بقیامت تازه بمانی و مردم از تو میوه خورند و اگر خواهی ترا دعا کنم که ایزد تعالے ترا در بهشت درختے گرداند گفت یا رسول الله در دنیا نخواهم در بهشت خواهم تا دوستان خداے عزوجل ازان میوه خورند پس رسول علیه السلام باز بر سر منبر برآمد و دعا کرد گفت اے یاران من و یلا نه ثوابست و نه عقاب از دنیا میگر نزد شما اولیته که آنجهان را برین جهان بگزینید بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که اگر معجزات رسول علیه السلام نویسم تا صد و بیست سال یک صفت از معجزه او نبشته نشود اما هم برین مقدار بسند کردیم حق تعالے ما را و جمله مسلمانان را در زیر سایه علم او بدارد والحمد الله علے ذالک بتاریخ دهم ماه شعبان روز شنبه دولت پایبوس

حاصل شد سخن در نیکی و بدی افتاده بود مولانا محمود کبابے و مولانا علاء الدین اندپتی و شیخ یوسف چندیری وال و مولانا برہان الدین و شیخ عثمان سیوستانی بخدمت حاضر بودند سخن در نیکی و بدی بود بر لفظ مبارک راند که تقدیر نیکی و بدی ہر دو از خدا ایست عزوجل اما نیکی را حق تعالے اضافت بخود کرده بدان برضا داد اما در بدی رضاے حق نیست این کس را باید که چون بدی در وجود آید از خود و از فعل خود داند زیرا چه رضاے خدا در بدی کردن نیست اما تقدیر برین رفته لبعد ازان ہمدرین محل فرمود که در آثار تحفة الاخبار آمده است که عُزیر پیغمبر علیه السلام پرسید از خداے تعالے که اے بار خدایا چون بر بندگان تقدیر نیکی و بدی نهاده انگاه بندگان نتوانند از تقدیر راست تر شدن و چون معصیت کنند تو بدان بگیری و عقوبت کنے حکمت اندرین چیست فی الحال براد وحی آمد که اے عزیر بار دیگر از من این مسئله نپرسی و اگر مے پرسی نام تو از جریده پیغمبران پاک کنم پس اے عزیر من بادشاہے ام که در مملکت خود چنانکه خواہم نصیب کنم کس را این سوال برمن نیاید چون و چرا در مملکت ما روا نیست لبعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر ہمدرین محل فرمود که وقتے سفیه سیلی در گردن خواجه ابوسعید ابوالخیر زد خواجه سر پس کرد و بدید آن سفیه بخندید و گفت چه مے بینی که تو فرموده که تقدیر نیکی و بدی از خدا ایست عزوجل خواجه گفت عجب نیست ہمچنین است اما این مے بینم که کدام بدبخت را بر من گماشته اند در روے که سیاه شد لبعد ازان ہمدرین محل حکایت دیگر فرمود که وقتے قاضی حمید الدین ناگوری قدس الله سره العزیز با طائفه ابدالان در عالم طیر بود بر سر دریاے رسیدند جمله ابدالان بایستادند و در تفکر شدند ہمدرین بودند که جهازے پر از رخت بازرگانان غرق مے شد قاضی حمید الدین ناگوری را در دل آمد و روے سوے آسمان کرد که الٰهی نگاهدار ہمین که این سخن بگفت جهاز غرق نشد ابدالان شنیدند روے سوئے قاضی کردند گفتند که اے قاضی تو لائق ہمراه ما نیستی ترا بر تقدیر خدا کارے نیست تو برخلاف

بودے پس ہر کہ برخلاف بود درصحبت ما نشاید کہ باشد بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ ہمین مقدار کہ قاضی بے رضاے ایشان سخن بگفت بیست سال از صحبت ابدالان دور افتاد انگاہ خواجہ ذکرہ اللہ بالخیر ملایم اینمعنے فرمود کہ رسول علیہ السلام فرمود کہ یاران من ہرگاہ کہ بحدیث تقدیر برسید دو ستر ایستید وسخن نگوئید بعد ازان فرمود کہ شنیدہ ام از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز کہ وقتے در نیشاپور مغل درآمد حملہ نیشاپور را گرد گرفتند خلیفہ آن شہر کسان بر خواجہ فرید الدین عطار فرستاد گفت کہ بروید و بگوئید کہ دعا کنند خواجہ فرمود کہ کار از دعا گذشت بلائے خداے را ساختہ باید بود تقدیر برین است خداے را بعد ازان فتحے سخن در نفس درویش افتاد وعزت داشتن ایشان بر لفظ مبارک راند کہ درویشان یک کلہ آتش ویک کلہ آب دارند بعد ازان فرمودند کہ وقتے در مصر درویشے ژندہ پوشی درآمد سہ روز دران شہر خواست کرد ہیچ نیافت وآن درویش را سہ روز فاقہ بود بعد ازان بر سر رود نیل رفت بنشست ناگاہ ماہی از دریا بیرون افتادہ آن درویش دست دراز کرد آن ماہی را بگرفت و درون شہر آمد پیش ہر دوکانے کہ میرفت کسے آتش نمیداد رفت میان شہر ایستاد و روبسوئے آسمان کرد گفت الٰہی اگر بعد سہ روز ماہی دادے قدرے آتش ہم بدہ ہمین کہ آن درویش بگفت از گرانہ شہر آتش برخاست شورے در شہر افتاد شہرے سوخت خلایق آنجا ہمہ بیرون شہر رفت و خلیفہ نیز بیرون آمد تا سہ روز آن شہر بسوخت خلق بستوہ آمدند وعاجز شدند خلیفہ کسان بر اولیاء طریقت فرستاد خواجہ ذو النون مصری و اولیاء دیگر کہ دعا کنند تا این آتش بایستد خواجہ ذو النون مصری گفت کہ ما دعا کردیم این آتش دنیا نیست اما این آتش از دل درویش است اورا دریابید باشد کہ بدعاے او بایستد چون در شہر تفحص کردند و دیدند کہ درویشے میان آتش استادہ است و ماہی بریان میکند این خبر بسمع خلیفہ رسانیدند خواجہ ذو النون

و خلیفه نزدیک آن درویش آمدند گفتند ای درویش مسلمانان و خانهای مسلمانان
سوختند از برای خدا دعا کن درویش روبسوی خواجه ذوالنون کرد که ای خواجه
سه روز شد که در شهر تو آمده ام قدری آتش برای ماهی طلبیدم که بریان کنم و بخورم
کسی نداد ای ذوالنون چگونه است که شهر نسوزد الغرض آن درویش روبسوی آسمان
کرد و گفت که الهی ماهی من بریان شد آتش خویش گرد آر در زمان آتش کشته شد گویی که
هرگز نبود بعد ازان هم ملایم این معنی حکایت دیگر فرمود که وقتی در شهری در شب جمعه
هفتاد بار زنا شد حق سبحانه تعالی فرشتگان را فرمان داد که پیش از صبح باید که بروند
آن شهر را آتش زنند تا تمام سوخته گردد فرشتگان ساخت نمودند تا بروند در ان شهر
آتش زنند قضا را در آن شهر پیش از صبح هفتاد بانگ نماز برآمد در زمان فرمان آمد بفرشتگان
که زنهار مروید آن شهر آمرزیدم و بخشیدم فرشتگان گفتند که الهی در ان شهر چه نیکی پیدا شد
فرمان شد که هفتاد بانگ نماز ازان شهر برآمد ما هفتاد زنا را بدین هفتاد بانگ نماز گویان
بخشیدیم الحمد لله بعد ازان حکایت در آزردگی نفس افتاده بود بر لفظ مبارک راند
که اولیا و دوستان خدا دهگان سال بنفس آرزو نرسانیدند و نفس را از زار کشتند
بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بلفظ مبارک راند که خواجه سری سقطی قدس الله سره العزیز
را پنج سال آب سرد در کوزه نو آرزو بود که بخورد و نمیخورد و هر روز نفس را برین میداشت
که امروز بدهم یا فردا چنانچه مدت پنج سال برآمد روزی بر سر مصلا نشسته بود
این سخن از زبان بیرون آمد دختری بود آب را موجود پیش خواجه آورد و خواجه در نماز
بود خواب غلبه کرد در سجده بخواب شد چنانچه دید که حوری از آسمان با زیورهای
بهشت در خانه خواجه فرود آمد و نزدیک خواجه آمد خواجه پرسید که ای صورت
زیبا تو کیستی گفت من حورم که از بهشت آمده ام خواجه پرسید که تو کرا آمده و از ان
کیستی گفت من حورم از بهشت آمده ام تا این زمان از ان تو بودم اما این فرمان

ازان دیگری شدم خواجه گفت سبب چیست گفت هرکه بکوزهٔ نو آب سرد خورد من ازان
او نباشم دست برد و کوزه شکست و آب ریخت خواجه بیدار شد دید که آب ریخته و
کوزه افتاده بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود که حال کسانیکه آرزوی
کوزهٔ نو و آب سرد میکنند این است و کسانیکه گرد جمله لذتهای دنیا میگردند معلوم شد که
ایشان هیچ بخش از نعمت آخرت نیافته اند و نخواهند یافت انگاه ملایم این معنی حکایت
فرمود که در جامع حکایات نبشته دیده ام که خواجه ابو تراب نخشبی که از اهل زهد بود قدس الله
سره العزیز را دوازده سال آرزوهای نان سفید و بیضه مرغ بود که بخورد و نفس
را بوعده میداشت چنانچه روزی بوقت نماز دیگر برای وضو بیرون آمد کودکی نشسته بود
برخاست دست در دامن خواجه زد و فریاد کرد که این مرد دزد است و بیرون کالا من بود
بزور بستده است و برده امروز نیز آمده است که باز چیزی ببرد خلق گرد شدند هر
کسی چیزی میگفت چنانچه پدر آن کودک رسید مشت در گردن خواجه میزد و میگفت کالائی
که برده بیار و باز ده خواجه آن مشتها را می شمرد تا شصت مشت شد همچنین مردی بیامد
و خواجه را شناخت سر در قدم آورد و روی سوی خلق کرد که شما بر غلط اید این خود نیست
خواجه ابو تراب زاهد است همه خلق بمعذرت شدند و گفتند ما را ببخشید خواجه فرمود
آنزمانکه شما میزدید من بحل کرده بودم الغرض آنمرد خواجه را بخانه خود برد نماز
شام شده بود از قوم خود طعام طلبید قضا را نان اسپید و بیضه مرغ بر ایشان موجود
بود پیش آورد خواجه دست بطعام کرد دید که نان سپید و بیضه مرغ است دست از طعام بداشت
آنمرد بسیار الحاح کرد که بخورید فرمود که ای خواجه امروز مرا در خاطر بود که نان سپید
و بیضه مرغ اگر یا شد هاروزه افطار کنم دیدی که نا خورده بدین ملامت گرفتار شدم پس
اگر بخورم ببلای مبتلا شوم که نتوان گفت نخورد برخاست و برفت بعد ازان
همدرین محل فرمود که حبیب عجمی قدس الله سره العزیز را بیست سال آرزوی بریان بود

نخورد نفس را امرا دنرسانید روزے خواجه در بازارے میگذشت دید که بریان میفروشند ذوقیں داشت رفت و آن بریان را بستاند در آستین کرد روان شد در اثنائے راه کودکان بازی میکردند میان ایشان کودکے بود او اغاز کرد که من دوست حبیب عجمی ام امروز مرا ہفت فاقه است این سخن در گوش خواجه افتاد بر فور آن بریان را از آستین کشید و آن کودک را گفت این بریان ترا اولیٰ تر بداد و خود برفت و آرزوے بست سال نفس راندا د بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که خواجه ذوالنون مصری قدس الله سره العزیز را دوازده سال آرزوئے سکبا بود که بنفس نداد و هر روز بوعده میداشت چنانچه روز عید بود خواجه از نماز باز گشت در خاطر آمد آینده بیا مد یک سکبا و نانے چند بیاورد و پیش خواجه بداشت خواجه تبسم کرد و گفت اے نفس تو شاد شدی که امروز سکبا خواهم خورد بعزت و جلال خدا ے را که ترا ندهم برداشت عزیزانی که حاضر بودند ایشان را بداد خود نخورد بعد ازان هم نخستین شب رسول الله را در خواب دیدگوئی که رسول صلے الله علیه وسلم خواجه را منت میکند که سکبا بمنت من که رسول خدا ایم تو بخور که مرا فرمان شده است که برو بدیده ذوالنون را بگو بیدتا نفس را امرادرساند که رضاے من درین است خواجه بیدار شد و بگریست و گفت چکنم که شفیع آن ایدنیه شفاعت کرده است وگرنه ترا تا باقی عمر سکبا ندادمی بعد ازان همدرین بود که مردے دیگر سکبا و نانے چند گرم پیش آورد بعد ازان خواجه قدرے ازان سکبا بکار برد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر همدرین محل فرمود که خواجه ابراهیم ادهم رحمته الله علیه چهل سال میوه نکه نخورد پرسیدند که میوه را درین زمین مرا فات نیست از کجاست که شما نخورید فرمود که اے مسلمانان از سبب دو چیز یکی آنکه در زمینے که آن میوه برمے آید آن زمین لشکر یافته است دوم انیکه باین نفس خود در مناظره است که این میوه بتو ندهم او میگوید که بده از سبب آن نمیخورم انگاه خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که

در سلوک اولیا این نبشته دیده ام که خواجه ابراهیم خواص رحمته الله علیه دوازده سال آرزوی
انار شیرین میداشت روزے پیش نظر خواجه داشتند که این آرزوے تست بعد از
دوازده سال اگر بکار برید نیکو باشد خواجه ابراهیم تبسم کرد بفرمود که آن روز که در حیات
بودم و امید حیات بود نخوردم این زمان که وقت رفتن آمد حاشا وکلا که ہرگز نخورم
بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که عارف در طریقت کسے است
که ہمچو آن باشد کمالیت مرد ہمچنین مے باید که خواجه ابراہیم خواص داشت که در وقت مردن
ہم نخورد بعد ازان ہمدرین محل فرمود که در تحفة العارفین نوشته دیده ام بخط مولانا
علاؤ الدین بوصوفی قدس الله سره العزیز که خواجه بایزید بسطامی را قدس الله سره العزیز
سی سال آرزوے سیب بود که نخورد و نفس را بدین آرزو نرساند چنانچه مردے
چند سیب بخدمت بیاورد خواجه آنرا بدست گرفت تبسم کرد بخلق بداد خود نخورد و فرمود
اگر این آرزو بنفس برسانم پس او غالب آید من ہیچ نباشم و آن نزد اہل سنے ہیچ نیست
که نفس را بآرزو رسانند و آن السعی عمل افتد بعد ازان ہمدرین محل بر لفظ مبارک راند
که شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز انگور را از حد دوست داشتے
چنانچه روزے برسید که نفس در تقاضا بود که مے باید آورد خواجه در حالت تفکر بود
قسم راند که تا نریم اے نفس ترا این آرزو ندہم مولانا بدر الدین اسحاق رحمته الله
علیه که ملازم صحبت شیخ الاسلام بلیل و نہار بود سوگند خورد که تا باقی عمر خدمت
شیخ انگور نخورد بسبب آنکه تا نفس غالب نیاید الحمد لله علے ذالک بتاریخ پنجم ماه
شوال روز یکشنبه دولت پابوس حاصل شد مولانا شمس الدین یحیی و مولانا نصیر الدین
گیا ہے۔ و مولانا وجیه الدین پائلی و مولانا برہان الدین غریب ہر ہمه بخدمت حاضر بودند
سخن در اصحاب اہل تحیر افتاده بود بر لفظ مبارک راند عارف طریقت کسے است
که ہر لحظه و لمحه او در عالم تفکر باشد و ہیچ چیز او آمدن و بیرون شدن خلق دجزان

وجز آن خبر نباشد و هر زمان از عالم غیب دمبدم حالتے پیدا آید همدرین محل حکایت کرد
که روزے شیخ الاسلام قطب الدین بختیار اوشی قدس اللہ سرہ العزیز نشسته بود و
درویشان گرد ایشان نشسته بودند حکایت سلوک میرفت همچنان حضرت شیخ را احوال
پیدا شد در عالم تحیر افتاد و هفت شبانروز در عالم تحیر بود که جز از خویش نداشت و هر وقت
که وقت نماز شدے آمد نماز ادا میکرد باز هم در عالم خود مشغول میگشت بعد ازان
عزیزے بخدمت حاضر بود سر بر زمین نهاد و گفت که وقتے مرا یارے بود از واصلان
حق او حکایت کرد که وقتے در ملک بدخشان بودم چند نفر سیاح دران ملک بودند اما
درویشان صاحب نعمت بودند یکماه آن بود که ایشان در عالم تحیر بودند و دو چشم
سوی آسمان داشتند خبر از آمدن و بیرون شدن خلق نه اما چون وقت نماز بودے
نماز میگزاردندے بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند که شیخ الاسلام
فرید الحق و الدین قدس اللہ سرہ العزیز را سم بودے آن زمان که در عالم تحیر میشدندے روزے
هزار بار در سجده شدی و بر میخاستے تا آن زمانکه از چشم مبارک ایشان خون روان شدے
آنگاه در عالم صحو افتادے بعد ازان هم ملایم این معنی فرمود که خواجه جنید بغدادی
قدس اللہ سرہ العزیز بیست سال بود که با هیچ کس سخن نگفت و ندانست که امروز کدام روز
است و یا این کدام ماه است و یا کدام سال است و آن زمان که در عالم تحیر شدی
ده شبانروز در عالم دیگر بودے در بسیارے ایستادن پاهاے مبارک او ترقیده
بودے چون روان شدی بعد ازان نکتے سخن در کرامات افتاده بود بر لفظ مبارک راند
که وقتے مولانا نجم الدین اصفهانی که مجاور خانه کعبه بود قدس اللہ سرہ العزیز پیش
در خانه کعبه متعلمان را سبق میگفت و حکایت سلوک میرفت همدرین میان مولانا مذکور
را وقت پیدا شد در عالم سکر افتاده فریاد میکرد که مستم مستم آواز دادند که اے
نجم الدین این چه فریاد است دم درکش تا حد مستان نخوری بعد ازان هم از

بزرگی او حکایت کردند که وقتی مولانا نجم الدین رحمته الله علیه نشسته بود و صوفیان گرد او
دمی گرت مولانا نجم الدین سر بالا کرد و بدید باز سر فرود کرد هاے هاے بگریست چنانچه در
حاضران هم اثر کرد بعد ازان فرمود که این زمان نظر سوے آسمان کردم دیدم
که درهاے آسمان کشاده اند و فرشتهاے مقرب طبقهاے نور در دست گرفته
منتظر ایستاده اند هر بار فرشتهارا فرمان مے شود که این طبقهاے نور بر سر مولانا نجم الدین
و اصحابش نثار کنید چون فرشتگان ازین فارغ شدند لب میجنبانیدند گفتم الٰهی ایشان چه
لب میجنبانند و چه در سر من فرو خوانند ندا واز آمد که ای نجم الدین اینها میگویند که الٰهی بحرمت علم و تقوے
مولانا نجم الدین مارا بیامرز و این گریه من ازین بود که زہے روے کرم در باب این
مشتے خاکی نست بعد ازان هم بلایم ایمعنی حکایت فرمود که سید نور الدین مبارک
غزنوی نور الله مرقده در پنجشنبه تذکیر میکرد مولانا علاء الدین کرمانی رحمته الله علیه
حاضر بود چون سید نور الدین تذکیر آخر کرد روئے سوئے خلق کرد و گفت ای عزیزان
در پنجشنبه آینده ما ازجهان سفر خواهم کرد این هفته مهمان شمایم درین میان مولانا
علاء الدین کرمانی برخاست گفت که همچنین است که سید میگوید روز پنجشنبه نقل سید است
و روز جمعه نقل این دعاگوئی است نعرها از مجلس برخاست آخر همچنان شد که سید مولانا
علاء الدین کرمانی سفیر مودند بعد ازان همدرین محل فرمود که روزے شیخ
بایزید بسطامی قدس الله سره العزیز نشسته بود مردے بیامد سر بر زمین نهاد و بنشست
شیخ را وقت پیدا هر بار پا فراز کردے گرد مے آورد چنانچه آنمرد نیز که آمده بود پا فراز کرد
هر چند خواست که گرد آرد نمے آمد خواجه برد افتاد فرمود که ترا بدین گستاخیها چه کارها
دانیم دو دست ما که مارا فرموده بود بعد ازان بانگ بر آن مرد نیز که پا گرد آر همین که
این نفس از زبان مبارک شیخ بیرون آمد در زمان پا گرد آورد بعد ازان خواجه ذاکر الله
بالخیر بر لفظ مبارک راند که وقتے خواجه ابراهیم ادهم رحمته الله علیه در مسجد مریع نشسته بو

هاتفے آواز داد کہ اے ابراہیم پیش بادشاہان چنین نشینند کہ تو نشستۂ خواجہ سوگند خورد
کہ بعد ازین ہیچون ننشینم تا باقی عمر خواجہ ابراہیم را مربع نشستہ کسے ندید بعد ازان سخن در
صفت بہشت افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ در تفسیر امام زاہد نوشتہ دیدہ ام کہ ایزد تعالے
ہشت بہشت آفریدہ است و بہشت در و فراخی ہر درے چہل سالہ راہ است و چون
خداوند تعالے فرمان دہد کہ مومنان را در بہشت ببرید چندین خلق یکبار در روند دوہاے
بہشت افتد از بسیارے خلق بعد ازان بر لفظ مبارک راند کہ در تفسیر ناصری لبسی رحمۃ اللہ
علیہ دیدہ ام کہ ایزد تعالے چہار بہشت آفریدہ است اول را عدن خوانند دوم را خلد
سیوم را نعیم خوانند چہارم را فردوس خوانند بعد ازان این را تفسیر کرد کہ در ہر یکے
ازین بہشت تا چندین بہشت آفریدہ است کہ اگر ہفت آسمان و ہفت زمین را پارہ پارہ
کنند و ہر پارہ را مقدار دانہ سپند پارہ سازند بعد ہر یکے ازان پارہ چہار بہشت
بہشتہا آفریدہ است و فراخیہاے ہر یکے ازین بہشت مقدار ہفت آسمان و ہفت زمین
است و کمترین کسے را کہ فردا بہشت خواہند داد ہفت چندان ازان دنیا خواہد بود بعد ازان
بر لفظ مبارک راند کہ امام مجاہد در تفسیر خود مینویسد کہ در بہشت ایزد تعالے درختان
آفریدہ است تنہاے آن درختان از زر است و بیخہاے آن از سیم و شاخہاے آن
از زبرجد و میوہاے شان سپید تر از شیر و شیرین تر از انگبین و نرم تر از مسکہ و آن
میوہا را پوست نبود اگر بہشتے میوہ را آرزو کند بہ نزدیک درخت بیاید بدل بیندیشد
آن میوہ کہ بدلش خوش آید در ساعت بہ آن در پیش او آید چندانکہ خواہد
بخورد باقی باز پریدہ بجاے خود شود بقدرت خداے عز و جل ہیچ کم نشدہ باشد
بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ اینکس اگر نشستہ و ایستادہ و خفتہ باشد ہر چہ
طلب کند نا خواستہ پیش او برسد آنگاہ فرمود سایہ آن درختان چندان باشد کہ اگر
شتر سوارے صد سال بر اسپے سوار شدہ بتازد از سایہ یک درخت بیرون نشدہ باشد آنگاہ

خواجه فرمود که امام ابو اللیث سمرقندی رحمته الله علیه فرموده است که ایزد تعالے
سیبے در بهشت آفریده است چون مومن خواهد که آن را دو نیم کند حورے از میان بیرون آید
بخوبی که صفت او در تحریر نیاید بعد ازان فرمود که در بهشت درختے طوبے نام است که هیچ خانه
و موضعی نیست که در بهشت ازان درخت دران جا نگاهی شاخی نرفته است و اصل آن درخت
هم خانه رسول الله است علیه السلام و در آن درخت همه حله ها ست و تاجهاست که در وهم
و فهم کسے نگنجد بعد ازآن خواجه ذکره الله بالخیر فرمود که مرغانند بران درخت نشسته آواز ها
بر داشته بالحان مختلف و نغمهاے خوش گونا گون بانگ میکنند هرگاه که بهشتے مرغ آرزو
کند ازان مرغ بریان پیش او آید نیمی پخته و نیمی بریان چنانچه خواهد بخورد و یک ذره کم
نشود و بین ها زبران بجاے خود باز شود بفرمان خدا تعالے آنگاه مولانا وجیه الدین پائلی
سلمه الله تعالے عرضداشت کرد که در تنبیه امام ابو اللیث سمرقندی رحمته الله علیه نوشته دیده ام
در تفسیر جنات عدن یدخلونها که در بهشت حق تعالے حوران را بیافریده است هر یکے
از پایها تا زانو از زعفران تر است و از زانو تا بسینه شان از مشک سپید است و از سینه تا
گردن از عنبر است و از گردن تا سر همه کافور سفید است اگر یکے ازان حور در دنیا بنگرد جمله
تاریکیهاے دنیا روشن شود و هر یکے هفتاد حله پوشیده باشد که نور هر حله بنور آفتاب ماند و مغز
ساق شان از بیرون چنان نماید که آینه و هر یکے را هفتاد گیسو بر طبق نهاده و آن بهر کف
دست بر سینه نهاده در سان سینه خود نشسته اند هر کرا حور اینچنین باید گو طاعت کند خداے
عز و جل را و چون با ایشان صحبت دارند بکرے یابند بفرمان خدا تعالے بعد ازان خواجه
ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که وقتے شاه شجاع کرمانی قدس الله سره العزیز در خواب
دید که حورے از بهشت در خانه خواجه شجاع فرود آمده است خواجه برخاست که در وی بیاویزد
آن حور آغاز کرد که دامن من کسے نگیرد که او نه شب داند و نه روز بجز عبادت خداے تعالے
در کار دیگر مشغول نشود این بگفت و ناپیدا شد شاه شجاع بیدار شد چهل سال خواجه

زیست و چهل سال هیچ شب نخفت بعد ازان حکایت مهتر یعقوب علیه السلام افتاد بر لفظ مبارک
راند که مهتر یعقوب علیه السلام هرگاه گرسنه شدی نام یوسف بر زبان راندے
سیر شدی چون تشنه شدی نام یوسف بزبان راندے تشنگی برفتے چنانچه فرمان آمد که ای
یعقوب فرمان مے شود که اگر بعد ازین نام یوسف بر زبان راندے از جریدهٔ پیغامبران
نام ترا پاک کنم مهتر یعقوب علیه السلام گفت اے جبرئیل این تازیانهٔ ادب آنروز بایستے زد
که دل بهوائے یوسف گم شده بود که زنهار دل بر یوسف نه بندے بعد ازان مهتر یعقوب
همشیرگان یوسف را پیش خود طلبیدی گفتے نام یوسف شما بگوید من بشنوم او نام مهتر یوسف میگرفتند
مهتر یعقوب مے شنید همدرین چند گلهے خود در التسلی میداشت آنگاه خواجه ذکرالله بالخیر
چشم پرآب کرد و بگریست این دو مصرع بر زبان مبارک راندے گر هیچ نباشد که کسے بشنامم تا نام
ترا گیرد و من مے شنوم بعد ازان همدرین محل حکایت فرمود درانچه مهتر یعقوب و مهتر
یوسف یکجا شدند و فراق شان بوصال مبدل گشت مهتر یعقوب یوسف را بکنار گرفت
قوی لاغر دید گفت اے جان پدر من در اندوه فراق تو مبتلا بودم که چنین زار
و نزار گشته ام اما تو در مملکت هزار ناز و نعمت بودی چرا چنین لاغری گفت اے مخدوم
هر وقتے که خوانچه نعمت پیش من مے آوردند میخواستم که طعام بخورم درحال مهتر جبرئیل
فرود مے آمد و منع میکرد که اے یوسف یعقوب را در فراق تو سالها بر آمده است
که نفس طعام نمیداند ترا چه چگونه دل بود که اینچنین الوان نعمت خورے آن جمله نعمت
مرا زهر میشد چنانچه یکروز دور روز بفاقه میگذشت بعد ازان بنده سر بر زمین نهاد و
عرضداشت کرد که مهتر یوسف پیغمبر مرسل بود فرزندان او چرا پیغامبر نشدند خواجه
ذکرالله بالخیر بر لفظ مبارک راند که سبب آن بود که روزے که مهتر یعقوب و مهتر
یوسف ملاقی شدند مهتر یوسف سوار بود چنانچه از اسپ فرود نیامد مهتر یعقوب او را
با اسپ درکنار گرفت درحال فرمان شد که یا یوسف این بے ادبی که تو پیش یعقوب

گرده که از سبب فرو دنیا مے هر فرزندے که از تو بود او پیغمبر نشود بعد ازان ملایم
این معنی حکایت دیگر فرمود که در انچه مهتر یوسف و زلیخا را در نگار خانه یکجا کردند مهتر یوسف
خواست که جانب زلیخا دست دراز کند و خاطر میل کرد که در بستر زلیخا در آید مهتر یعقوب
دیوار بشگافت و پیدا شد بانگ بر یوسف زد که اے یوسف زادهٔ یعقوب زنا مکند یوسف
نعره بزد و برون افتاد بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود که در
تفسیر نیشاپوری علما نوشته اند که چون یوسف و زلیخا دران روز یکجا شدند ابلیس لعین
در زیر هفتم زمین تخت زده بنشست میمنه و میسره جمله کارکنان ایستاده فرمود که شادیها
کنید امروز من کارے کرده ام اگر کار با تمام رسد جمله آل ابراهیم خلیل الله را
علیه السلام نگونسار در دوزخ اندازند انگاه خواجه ذکره الله بالخیر فرمود کسے که خدا تعالیٰ
نگاهدارد اگر صد هزار همچو ابلیس در کار او در نشینند ذره بد و ضرر نتوانند رسانید چنانچه
مهتر یوسف را هر چند دشمن قدیم خواست که گرد ملامت بر دامن یوسف نشنید چون
خدا حافظ بود و ناصر ذرهٔ بد و ضرر نرسید و نتوانست که برساند بعد ازان لختی سخن
در حکایت خواجه بایزید بسطامی قدس الله سره العزیز افتاد بر لفظ مبارک راند که روزی
ابلیس را خلق بسطام بر سر محلت خواجه بر دار کرده دیدند هر کسے از خلق نزدیک خواجه
آمد از حال ابلیس عرضداشت کردند فرمود که عهد کرده است با ما که تا زنده باشی در
بسطام نیایم چون او عهد بشکست فرشتگان را فرمان شد که او را بیارند بر سر دار
کنند اما بروید بگوئید که این بار رها میکنم اگر بار دیگر آمدے ترا ناگشته رها نکنم انگاه ابلیس
رها شد همچنین گویند که تا خدمت خواجه در حیات بود هیچ روزے و شبے گرد بسطام
نگشت بعد ازان همدرین محل فرمود که خواجه داؤد طائی رحمة الله علیه را پرسیدند
که از مجاهده خویش ذره بگو گفت اگر بگویم از مجاهد خویش طاقت شنیدن نیارید اما معامله
که با نفس خود کرده ام بگویم و آنچنان بود که روزے نفس را در نماز طلوع طلبیدم که

که امشب هزار رکعت نماز بگذارم اگر موفقت کنی نکرد سزای این کاهلی او را دو سال طعام نداد م آنگاه وظیفه او خاشاک کردم تا جهانیان بدانند تا آن زمان که نفس را چنین نگشتی دعوی محبت او هرگز درست نیامدی الحمد لله علی ذالک بتاریخ پنجم ماه ذی قعده روز چهار شنبه دولت پایبوس حاصل شد سخن در رویت افتاده بود مولانا وجیه الدین پائلی و مولانا فخرالدین زرادی بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند که در خبر آمده است که چون بندگان دیدار خدا تعالے به بینند هم دیدن نخست ده هزار سال بیهوش افتاده مانند بعد ازان فرمان آید که سر برکنید چون سر برکنند دوم بار بر ایشان تجلے شود چارده هزار سال افتاده مانند که خبر از خویش نباشد بعد ازان فرمود که فردای قیامت آمنا وصدقنا مهتر موسی علیه السلام در آید دست در کنگره عرش زند و فریاد کند مشتاقم بدیدار تو و چندان فریاد کند که ساکنان عرش از دست فریاد او خود را فراموش کنند بعد ازان فرمان آمد که یا موسے باز گرد وعده دیدار در بهشت است و تا آنکه محمد صلے الله علیه وسلم و امتان او مرا نه بینند ما کسے را پیش از ایشان دیدار ننمودنی نیستم بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود که در فتاوی مولانا عمر نسفے رحمته الله علیه نوشته دیده ام که وقتے امام اعظم رضی الله عنه در محلے میگذشت کودکان بازی میکردند یکے از میان ایشان آغاز کرد که بیائید امام اعظم میرسد و این زمان هر شبے پانصد رکعت نماز میگذارد این سخن در گوش امام اعظم رسید در خانه آمد فرمود که آن کودکان را خدا تعالے گویانیده است که امام پانصد رکعت نماز میگذارد و ظن ایشان راست می باید داشت چون شب در آمد امام اعظم پانصد رکعت نماز گذارد بعد ازان روز دوم باز هم در آن محله میگذشت کودکان رکعت نماز میگذارد چون امام اعظم بخانه آمد آن شب هزار رکعت ادا کرد بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که آخر کار بجائے رسید که سی سال پشت مبارک ایشان بر زمین نیامده دین سی سال هیچ شب نخفت بعد ازان هم از بزرگی امام اعظم

حکایت فرمود که وقتے در ماه مبارک رمضان خدمت امام اعظم یکصد و بیست ختم کرد در روز چهار ختم میکرد بعد ازان فرمود که وقتے امام ابویوسف رحمة اللہ علیہ شنید که خدمت امام اعظم رضی اللہ عنہ در روز چهار ختم قرآن کردی خدمت خواجه ابویوسف چشتی قدس اللہ سره العزیز فرمود که ما در مذهب اوایم پس بسبے حمل بر تقصیر افتد که ما نیز چیزے پیش او بریم که تا فردا شرمنده در روے امام خود نشویم آنگاه روبسوے حاضران کرد فرمود کسے باشد از شما که با ما موافقت کند بختم کردن قرآن هیچکس از حاضران آنرا تکفل نکرد خواجه قدس اللہ سره العزیز وظیفه کرد که ده بار هر روز ختم قرآن بکند انگاه بکار دیگر مشغول شود بعد ازان چنان شد که از صبح تا چاشت ده بار ختم قرآن کردی آنگاه بطاعت دیگر مشغول مے شدی بعد ازان لختے سخن در بزرگی امام شافعی رحمة اللہ علیہ افتاد بر لفظ مبارک راند که امام شافعی کودک بود تعلیم میکرد چنانچه هر روزے بیامدی بر در امام مالک رحمة اللہ علیہ بنشستی هر فتوے که از درون خانه بیرون آمدی بستدی و آنرا بدیدی و با آن شخص بگفتے باز گرد امام را بگو در کتاب به بیند که این موافق مسئله نیست آن شخص باز گشتی و بخدمت امام بگفتی چون امام نیکو احتیاط کردی همچنان بودے که امام شافعی بگفتے بعد ازان فرمود که آن کودک علامه روزگار گردد و منفعت بسیارے بخلق خدا رساند بعد ازان هم از بزرگی او حکایت فرمود که وقتے در بغداد رسولان قیصر روم پیش تخت بادشاه هارون رشید برائے بحث آمدند و میعاد میان ایشان برین بود که هر که از دانشمندان در بحث غالب آید آن کس را مال بدهند چون هارون رشید بدید که ایشان بیامدند پیغام کرد بر امام شافعی که شما را با این ان بحث باید کرد امام قبول کرد و گفته فرستاد که فردا شما در کرانه دجله بگوئید تا با ما به بحث در آیند علماء ارکان دولت و صدور و ائمه آنجا حاضر شوند بعد ازان ما بیائیم که بحث سازیم هارون رشید نور اللہ مرقده چون این بشنید روز دیگر همچنان کرد که امام فرموده بود رسولان روم نزدیک تخت نشسته بودند هر بار تقاضائے بحث میکردند هارون رشید

حواله به امام میکرد که این زمان میرسد همچنان امام شافعی نزدیک مصر رسید بر جماعت مسلمانان
سلام کرد پا در آب نهاد و میانهٔ دریا رفت و مصلا بینداخت دو گانه نماز بگزارد و بر سر
مصلا قرار گرفت رو بسوئے رسولان کرد و فرمود هر که با ما آرزوے بحث دارد
بیاید تا با ما بحث کند همین که رسولان روم آن کرامات مکاشفه کردند برخاستند
و دستارها در گردن کرده گفتند که شما اینجا بیایید که تا ما مستغفر شویم امام بر فور از درون
دریا باز گشت و آنجا آمد که ایشان بودند هر همه سر در قدم آوردند از سر مسلمان شدند این
خبر بقیصر روم رسید گفت الحمد لله اگر امام اینجا رسیدی تمام خلق روم مسلمان شدی آنگاه
قیصر روم چندان مال فرستاد که آن را حد و نهایت نبود بعد ازان ملایم این معنی حکایت
دیگر فرمود که چون کوکبهٔ علم امام شافعی جهانرا گرفت خلق گرد شدند و گفتند که لایق آن شده
که صاحب مذهب شوی چرا بنیاد مذهب نمیکنی امام شافعی فرمود که مرا چه مجالست که بنیاد
مذهب کنم زیراچه من در مذهب امام اعظم همه چیز توانم کرد اما این را نمیتوانم کرد چنانچه
وقتے شیخ عبدالکریم خانی رحمته الله علیه او را گفت یا ابا عبدالله چرا خلق را در تعصب مے افگنی
بسبب مذهب امام شافعی گفت اے شیخ من مذهب ابوحنیفه دارم و در اصل و نسب
من هیچ نیامد و با این همه در علم رنج بردم اما چون حاصل آمد توکل بخدا کردم تا چه پیدا آید
بعد ازان بنده سر بر زمین نهاد و عرض کرد که قبول کردن مذهب او از کجا بود چون قبول
نمیکرد پس آخر چرا قبول کرد خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که او شاگردی پیش امام محمد حسن کردی
و شاگرد او بود الغرض وقتے امام شافعی شعری در علم امام محمد مناسب حال او بنوشت
و پیش برد امام محمد دران بنگریست بشریت در کار بود فرمود که آنچه ایشان در مسایل
اُستاد خود خلاف کردند من نیز در مسایل ایشان خلاف کنم چون این خبر بشیخ عبدالکریم
رسید گفت خلاف کسے کند که از اُستاد خویش اجازت یافته باشد بعد ازان امام
دوازده تن را اجازت داد که استاد خود را خلاف کنند بعد ازان امام شافعی فرمود

که اگرچه ازان دو از ده نفر نیستم از امت محمد مختارم که او گفته است که خلاف امتی رحمته
ونیز برین خلاف خود را سے خواستم تا نام من زنده بماند دعاے باشد ازبعد من بعد ازان
همدرین محل فرمود سخن در خشم باریتعالے بود بر لفظ مبارک راند آنروز که در جنگ احد دندان
مبارک رسول علیه السلام شکسته شد چندین هزار اصحاب گشته شدند رسول علیه السلام
درمیان گشتگان در آمد هر یکے را امید که میگشتند همچنان جبرئیل علیه السلام بیامد و گفت
یارسول الله فرمان میشود که تو نیز درمیان اینها غلطی رسول علیه السلام برفور بغلطید تا دیرے باز بهمان زمان
جبرئیل فرود آمد که برخیز رسول علیه السلام گفت حکمت چه بود که مرا فرمودے که درمیان ایشان
بغلط گفت آن زمان خشم خدا هنوز برقرار بود اگر تو درمیان ایشان نمے غلطیدے هلاک میشدی
انگاه همدرین محل از نقل قاضی ابویوسف حکایت کرد که چون قاضی یوسف را اجل نزدیک
رسید یاران پرسیدن آمدند چون او را بدان حال دیدند غمناک شدند ابویوسف
گفت اے یاران من چه مسئله میگوئید یاران پیشتر شدند مسئله پرسیدند جواب داد
یاران شاد شدند بیرون برآمدند هنوز بر در خانه نرسیده بودند که جان بحق تسلیم کرد
و بخدا پیوست الحمد لله علی ذلک بعد ازان همدرین محل بر لفظ مبارک راند و حکایت در
مناقبت امام حسن رحمته الله علیه افتاده بود بر لفظ مبارک راند که او امیر المومنین و امیر زاده
بود چندان کتب تصنیف کرد که بسیار قاضیان اند که نام این کتب نمیدانند و خدمت امام محمد
برا سے کتاب حیض هفتصد کنیزک خریده بود دو دویست هندی سیقلانے بود که مزاج
ایشان سرد و تر است و دویست رومے بود که سرد و خشک اند
و دویست ازو آلانی ے بود که گرم و خشک اند و هیچ کس دست فرا نکرده
شب و روز رنگ خون ایشان نگاه میداشت تا کتاب حیض درست تصنیف شد و تمام
کرد بعد ازان همدرین محل فرمود که چون ابویوسف قاضی رحمته الله علیه داماد هارون رشید
شد و تجمل او را بدانجا رسید که روزے سوار همے آمد باساخت زر و هزار غلام باعمود های

(حاشیه: مرا از غلطیدن)

زرین و سیمین پیش پیش وے میرفتند محمد بن حسن پیش آمد خرقه پوشیده بود بر ابو یوسف سلام کرد جواب براد نیافت بشریت در کار بود گفت ابا یوسف بدنیا و غدّار فخر میکنی که پایدار نیست این نظم بر مناسب ابو یوسف قاضی فرمود ؎ بدو شهره یابد همه رنگ و بوے ؛ اَلا تا توانی نه پیچی سر از علم ؛ چو خواهی که از علم خود بهره یابی سوائے عمل نیست حاصل تر از علم ؛ بعد ازان ابو یوسف از اسپ فرود آمد و محمد را در کنار گرفت بسیار عذر بخواست و گفت چه و چنین خواندم سخن بلند ازان نگفتم چنین خطائے رفت و بدانید که دنیا را نزد من مقداری نیست یکے بر حلقهاے رکاب من نگرید که یکے از زر است و دیگرے از چوب تا هر که در رکاب زرین نگرد قدم زند بامید طلب علم و چون در رکاب چوبین نگرد داند که دنیا عالم را نتوانند فریفتن و نزدیک عالم دنیا را قدر نیست بعد ازان همدران مجلس فرمود که روزے قاضی ابو یوسف بر پیل سوار میرفت علوئی مست جامها بطریق گاذران بر کتف انداخته از پیش آمد و بانگ بر قاضی یوسف برزد که مسئلهٔ دارم بایست و جواب بگو ابو یوسف قاضی بالیستاد فرمود بگو علوی گفت اے خواجه تو چه کردی که چنین دولت یافتی و من چه کردم که چنین پریشانم قاضی ابو یوسف گفت که من آن کردم که جد و پدر تو فرمودند و تو آن میکنی که جد و پدر من کرده بودند یعنے درجهٔ علم جملهٔ عیب هاے مرا پوشید خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که تا جهانیان بدانند که هیچ درجه بلند تر از درجهٔ علم نیست زیراچه در کلام مسطور است قوله تعالے والذین اوتوا العلم درجات بعد ازان همدرین محل فرمود که قاضی الفضات رحمته الله علیه گفت که ابو حنیفه رضی الله عنه فقه را از کتاب خدایتعالے بیرون آورد و از اخبار رسول علیه السلام نهصد مسئله از سوره بقره بیرون آورد و از اخبار رسول علیه السلام پس هر مسئله بسیار مسئله بیان کرده آنگاه بر خلق خدا شفقت نمود بعلم آموختن و حریص کردن بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر

مولانا شہاب الدین میرتہی کردہیچ علم او بود و یاران شاخ او آن دوازدہ تن را مخصوص کرد و بہر یکے را بتشریف مشرف کرد چنانچہ ابو یوسف و محمد را رحمتہ اللہ علیہما مخصوص کرد بفتوے کہ قول ایشان باشد آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ صورت فتوے بر قول واجتہاد ایشان باشد چون مفتی اصل ایشان را اجازت داد زیراچہ ابو یوسف را علم تمام بود و محمد خود یگانہ زمانہ و در تصنیف ہمیشہ مشغول بود چنانکہ ابوحنیفہ گفت کہ محمد بن حسن بعد ستارگان آسمان بذات خود مسایل انشا کردہ و ابو یوسف قاضی از ہمہ مسایل او را جواب داد و داؤد طائی روئے بعبادت نہاد در روزے بے حرمتی کرد نام او پیدا نیامد و ابو سلیمان زہد گرفت بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ داؤد طائی رحمتہ اللہ علیہ گفتے کہ ادب از خداوند تعالے و رسول علیہ السلام باید آموخت از استاد خویش نہ بینی کہ ابوحنیفہ رحمتہ اللہ علیہ حاکمی نکرد تا چندان چوب بخورد و رنج زندان بکشید بعد ازان لختے سخن در ستدعا افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ روزے خواجہ حسن بصری رحمتہ اللہ علیہ بمجلس ستدعی بگذشت از و سخن ستدعا لہ بشنید بیست سال اندران بود با آنکہ سخن ازان از دل بیرون نکرد بعد ازان خواجہ حسن بصری فرمود کہ ہر چند جہد میکنم کہ این سخن از دل بیرون کنم نمی شنود و می ترسم کہ نباید این سخن را بگور برم آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ تا بتوانید ستدعان را آسیب نرسید الحمد للہ علی ذالک بتاریخ بستم ماہ ذی حجہ بروز چہارشنبہ دولت پابوس حاصل شد مولانا وجیہ الدین پائلی و مولانا برہان الدین غریب و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند سخن در یاد گرفتن قرآن افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ وقتے خواجہ امام حداد رحمتہ اللہ علیہ در مدرسہ نشستہ بود امیر احمد مغفر بیامد و سر بر زمین نہاد و گفت رحمک اللہ دعاے در کارے من کنید تا قرآن بر زبان من ہمچنان نرم شود و یاد گردد کہ قل ہو اللہ احد

خواجه فرمود که دعا از حد نیکوست سپاس دارم تا تو قرآن را بخوان که قل هو الله احد را خواند و تا پیمان نرم شود یعنی تکرار بسیار باید تا قدر علم بدانی که علم نیکوترین نعمتهاست بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بلفظ مبارک راند که آوازه و کوکبهٔ علم امام اعظم رحمة الله علیه جمله جهان را گرفت و همه لذتها علم گرفت چنانچه تا روز آدم صفی و پس از ابنیا و اصحاب کسے را چنان یاد نکنند مگر امام اعظم ابوحنیفه را رحمة الله علیه آنهم از نشر کردن علم او بود بقوت رسول علیه السلام بعد ازان فرمود که خواجه قطب الدین مودود چشتی قدس الله سره العزیز قرآن یاد نداشت در آخر عمر رسول را در خواب دید فرمود که هر روز هزار بار قل هو الله بترتیب یاد کرده قرآن بخوان چون از روز خواجه فرمود هزار بار سوره اخلاص بخواند بعد ازان هر روز بخواندی چندروز بگذشت که خدمت خواجه تمام کلام الله یاد گرفت الحمد لله علی ذالک بتاریخ بیست و پنجم ماه ذی حجه روز شنبه دولت پایبوس میسر شد سخن دین بود که اگر کسے بر کسی ظلم کند باید که جور کشنده او را دعاے بد نکند زیراچه کشنده کشنده باشد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که چون مظلوم دعا بد کند برابر گرد و آنا آنوقت که دم در کشد دلیل آن بود که بانصاف برسد بعد ازان حکایت فرمود که وقتے زنے نزدیک امام اعظم ابوحنیفه کوفی رضی الله عنه آمد گفت یا امام محمدی مرغی داشتم که چندین بچه آوردی کسے آن مرغ بگرفت بچگان او ضایع میشوند شکیبا سے نمیکنند فریاد رس امام اعظم فرمود هیچ دعائے بد کردهٔ گفت نکرده ام فرمود زنهار دعاے بد نکنی برو بر درِ خانه بعد ازان ساعتی بازآئی تا آن مرغ بتو دهم همان زمان زنی دیگر بیامد گفت اے امام مسلمانان پسرے دارم شکم گرفته است درد ش میکند فریاد رس امام فرمود پسر خود را حاضر آورد فرمود اے کودک امروز چه خورده راست بگو گفت یا امام دفلان محلت مرغی را گرفته بسمل کرده خورده بودم فرمود بهاے آن بده چون مادر کودک بهاد آن مرغ بداد گفت برو نیکو خواهد شد بعد ازان صاحب مرغ باز آمد امام اعظم فرمود که

کہ مرغ یافتی گفت نہ فرمود چرا دعاے بد نکنی ہمان زمان دعائے بد کرد بعد ازان
کسے دویدہ آمد کہ شکم آن کودک بکشاد چنانچہ مردہ میکرد پس امام بہاے آن مرغ بدو داد
فرمود کہ بحلش کن بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ چون اینکس را
کسے بیازارد و چیزے بزور ستاند باید کہ دعاے بد نکند اگر خواہد کہ ایزد تعالے
مکافات آن بکند دندان بر دندان افشاند تا مقصود او حاصل آید کہ خدا تعالے
علیم است بکار بندگان خود بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بلایم انیمعنی حکایت فرمود کہ
وقتے در عہد سلطان محمود غزنوی انار اللہ برہانہ دو نفر زنار دار قماش دستور بار
در غزنی در آمدند پاک بازان آندیار بار دستور از ایشان بزور بستیدند آن زنار
داران باچشم گریان بازگشتند در بتخانہ آمدند روے سوے آسمان کردند کہ آلہی
اگرچہ ما از مسلمانان نیستیم اما آفریدگار ما و جملہ آفریدگان توئی تا داد ما ندہی ما ازینجا بیرون
نیائیم و سخن بیکدیگر نگوئیم در زمان دامن یکدیگر بربستند و درون بتخانہ بنشستند ہم
دران روز سلطان محمود انار اللہ برہانہ را درد شکم گرفت کہ از تخت بر زمین
و از زمین بر تخت مے افتاد چنانچہ جملہ اولیاء و حکما تداوی و دعا کردند ہیچ منفعت
نبود بلکہ یکے بدہ در دمے شد الغرض چون ہمہ درماندند سلطان محمود مرد باکیاست
بود حسن میمندی را طلبید کہ اے حسن کار از خلق گذشت چون بنجد اکار افتاد نجواجہ
بہلول دیوانہ برو و فاتحہ درخواست کن باشد کہ صحت یابم چون حسن میمندی بر خواجہ
بہلول آمد خواجہ تبسم کرد و فرمود کہ محمود را حاجتست کہ ترا بر ما فرستاد بگو کہ چہ
حاجت است کہ ترا بر ما فرستاد آری کیفیت درد شکم سلطان بخدمت خواجہ باز نمود
خواجہ تبسم کرد فرمود برو بگو طبلہا ے بالاے قصر او زنند ہمان زمان نیکو خواہد شد
حسن میمندی این سخن بشنید و بازگشت بخدمت سلطان آمد گفت فرمود کہ ہمچنان کنند
چون طبل بالاے قصر سلطان بزدند آن ہردو زنار دار بیکدیگر سخن بگفتند باشد

که سلطان محمود نقل کرد یا کسے اورا از حال ما خبر داد این شادیانه ازینجاست
چون ایشان این سخن بگفتند در زمان در شکم ناپدید گشت سلطان برخاست و سوار شد
بر خواجه بهول آمد و معذرت بسیار کرد خواجه آغاز کرد که راه زنی دیگران کنند در شکم ترا
خیزد اما همچنین چون بندگان دزدے کنند بلا بر خدا وندشان نازل شود و کیفیت
آن زنارداران تمام بسلطان محمود باز گفت سلطان از آنجا باز گشت آن زناروارانرا
را خشنود کرد با عزاز و اکرام ایشان را باز گردانید بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر
چشم پر آب کرد و بگریست و گفت بیگانگان را که مے آزارند حال اینست چون یگانه را
بیازارند ببین حال آن آزارندهٔ امروز فردا چگونه شود آنگاه مثنوی خواجه نظامی
مناسب حال مے نویسد و آن این ست ۵ آه دل آن دو سه آزرده مرد ❊
بر تنِ محمود نگر تا چه کرد ❊ بعد ازان هم درین محل فرمود که وقتے خواجه ذو النون مصری
قدس الله سره العزیز در کوئی میگذشت دو کس را دید از مسلمانان که ایشان شطرنج می بازند
روے سوے ایشان کرد گفت اے خواجگان اینقدار که درین بازی عمر خود را
مصرف میرسانید اگر بذکر یا تلاوت قرآن بگذرد زہی سعادت آن ایشان درین سخن
خواجه مستمع نشدند خواجه باز گشت چند گامے رفته بود در خاطر مبارک ایشان گذشت
نباید که ایشان درین سخن رنجیده باشند که رنجیدن برادر مومن کے تواند قبول کرد
بر فور باز گشت ایشانرا بسیار معذرت کرد که اے خواجگان به بخشید که من از
سر دیوانگی چیزے بگفتم نباید که شما رنجیده باشید چون خواجه این معذرت بکرد آن
جوانان شرمنده شدند هم از دست خواجه از جمله چیزها تایب شدند الحمد الله بعد ازان
هم درین محل حکایت دیگر فرمود که وقتے خواجه بایزید بسطامی قدس الله سره العزیز در محلت
میگذشت جوانے مست در بلبلے و بربط در دست پیش خواجه پیدا شد خواجه از سر شفقت بر وی
نصیحت کرد آن جوان چون مست بود بر فور رباب بر سر خواجه بزد که ذره ذره شد

خواجه شرمنده شد که من چه کردم که رباب او شکسته شد الغرض چون خواجه بخانه آمد روز دیگر برخاست پنج تنکه نقد دپارهٔ حلوا بستید و برآن جوان رفت و گفت این مبلغ بهائے رباب است و این حلوا برائے آنست که در شکستن رباب کامت تلخ شد باشد این حلوا بخور تا تلخی کام تو برود چون این جوان از شیخ آن بدید سر در قدم آورد و از آن کار تائب شد الحمد للہ علی ذالک بتاریخ ماه محرم روز پنجشنبه سنه خمس و عشرة و سبعمائة دولت پابوس میسر شد عرس حضرت شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس سره العزیز بود و مولانا وجیہ الدین پایلی و مولانا شمس الدین یحییے و مولانا برہان الدین غریب و شیخ عثمان سیاح شیخ حسین نواسۂ شیخ قطب الدین بختیار اوشی قدس اللہ سره العزیز و مولانا فخر الدین زرادی و مولانا شہاب الدین میرٹھی و مولانا نصیر الدین گیاہی و حسن علے سنجری و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند خواجه ذکر اللہ بالخیر حکایت بزرگی و اخلاق پسندیدۂ شیخ فرید میگفت و میگریست چنانچه در ہمه حاضران اثر کرده بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند که خدمت خواجه فرید ما قدس اللہ سره العزیز در پنجم ماه محرم نقل کرده بود و آن چنان بود که آن شب که خدمت خواجه فرید بخدا خواہد پیوست از بنده یاد کرد که مولانا نظام الدین حاضر نیست و این ہم میگفت چنانچه من در نقل خواجه خود شیخ قطب الدین حاضر نبودم او نیز حاضر نیست آنگاه فرمود که چون نقل شیخ نزدیک رسید برخاست استاده شد از بامداد تا چاشت قرآن پنج بار ختم کرد بعد ازان در ذکر شد چندان ذکر گفت که از جمله موہائے شیخ فرید خون روان شد ہر قطره که ازان خون بر زمین مے افتاد نقش لفظ اللہ پیدا مے شد و این رباعی میگفت و سجده مے نہاد و باز ایستاده می شد

بوئے خوشتو ز ہر ایمن مے شنوم ❊ شرح غم تو ز خویشتن می شنوم
گر ہیچ نباشد که بے فشانم ❊ تا نام تو میگویید و مے شنوم ❊

بعد ازان چون از ذکر پرداخت بنشست خلق گرد برگرد شیخ بودند و لبوسے خلق کرد که شما بیرون نشینید

آنزمانکه بطلبم بیایند همه بیرون بنشستند زمانی بود که آواز برآمد که این زمان دوست بدوست خواهد پیوست ایشان همه درون آمدند خواجه را دیدند مشغول بعالم دیگر چنانچه وقت نماز خفتن شد چهار یار آن شب خواجه نماز خفتن بگزارد بعد ازان سر بسجده نهاد و جان بحق تسلیم کرد باز آواز برآمد چنانچه جمله مردم اجودهن بشنیدند که امانتی بود در روی زمین آن امانت بخدا سپرده شد چون خواجه این حکایت تمام کرد نعرها از مجلس برخاست رقتی پیدا شد که هیچ گاهی آنچنان رقت پیدا نبود بعد ازان ملک یمین الملک بیامد و چند نفر امرای دیگر سر بزمین نهادند فرمان شد که بنشینید بنشستند بعد ازان مولانا علاؤالدین و مولانا کمال الدین درآمدند فرمان شد که بنشینید بعد ازان بست نفر درویش از جانب شیخ کبیر آمدند مرحبا گفتند خواجه چند گامی پیش رفتند و بشاشت بسیار کردند نزدیک خواجه بنشستند یکنفر درویش درمیان ایشان از و اصلان بود پیش خواجه حکایت آغاز کرد که روزی در پایان شیخ معتکف بودم آن شب خدمت شیخ کبیر را در خواب دیدم سر در قدم آوردم و پرسیدم که خدا با شما چه کرد فرمودند همان کرد که با دوستان خود کنند باز پرسیدم که ماجرا چه بود گفت آنزمانکه روح مرا زیر عرش بردند فرمان شد که سجده کن سجده کردم چون از سجده سر برگردم دیدم که خواجه معین الدین سنجری و خواجه قطب الدین بختیار و اولیاء دیگر زیر عرش استاده اند فرمان شد که تاج بیارید بر سر فرید الدین اجودهنی بنهید نهادند و خلعت مغفرت در بر پوشانیدند در جمله ملکوت مرا جلوه دادند که ما شیخ فرید الدین را بیامرزیدیم که هیچ تقصیر در خدمت ما نکرده است آنزمان که خواجه این حکایت بشنید نعره بزد و هایهای بگریست و گفت الحمد لله بعد ازان درویش فرمود که شیخ کبیر مرا پیغام کرده است که بمولانا نظام الدین بری و بگوئی که این کلمه بسیار بگوید که هر کرمی که در باب من کردند از فضیلت این کلمه

کردند و آن کلمه اینست بسم اللّه الرحمن الرحیم یا دایم العزیز و البقایا ذو الجلال و الجود و العطایا
یا اللّه یا رحمن یا رحیم بحق ایاک نعبد و ایاک نستعین بعد ازان خواجه ذکر اللّه بالخیر این
دعا را ورد خود ساخت و فرمود که درین کلمه فرمانے است که میدانم آنگاه خواجه خرقه
صوف سبز پیش این درویش آوردند قبول افتاد بعد ازان طعام و حلوا که موجود شده
بود بروح حضرت شیخ کبیر حاضر آوردند چون مائده فراز شد خدمت خواجه ذکر اللّه بالخیر
هر یکے را بزبان مبارک خود معذرت میکرد بعد ازان چون طعام خرچ کرد خواجه روے سوے
حاضران آورد که روح شیخ کبیر حاضر است اگر بگویند قوالان چیزے بگویند همه سر بر زمین
نهادند که زہے سعادت گویندگان آغاز کردند و آن این بود که میگفتند ؎ چنانت
دوست میدارم که گر روزے فراق افتد + تو صبر از من توانی کرد و من صبر از تو نتوانم +
هم در آغاز قول چنان ذوق خواجه و حاضران مجلس بگرفت که خود را هر یکے بزمین بزدند
شیخ عثمان سیاح نواسه خواجه قطب الدین و مولانا فخر الدین زرادی و آن درویش که
از پایان شیخ کبیر آمده بود برجستند و در رقص شدند چندان رقص کردند که پوست کف
پاے ایشان ذره ذره گشت و ایشان را از خویش خبر نه بعد ازان چون سماعی فرود
شد هر کسے بمقام خود قرار گرفتند خواجه ذکره اللّه بالخیر بارانی خاص شیخ عثمان را عطا نمود
مثل این بر هر کس بخشش میشد روز بس راحت بود و هر کسے سر بر زمین مے نهادند و باز
میگشتند خواجه در معذرت بود و هر یکے این سخن میگفت که در امان خدای تعالے
عز و جل بکوشید و غزل این بود که گویندگان میگفتند ؎ عاشقا خیز و گام در ره زن
عشق خواهی بعافیت آخر زن + جان در انداز فداء جانان گیر + برتر از کائنات خرگه زن
جان بکف کرده در سراچه عشق + لیس فی جبتی سوے اللّه زن + مصر خواهی چو یوسف
کنعان + خیمه اعتکاف در چه زن + الحمد للّه علے ذالک بتاریخ بیست سیوم
ماه محرم روز شنبه سنه الیه دولت پایبوس بدست آمد سخن در توحید

آمده بودند بر لفظ مبارک راند که توحید یکے گفتن است مر خدا اے عز وجل را و معرفت شناختن مرا ورا است بعد ازان ہمدرین محل فرمود که در سلوک اولیا نوشته دیدم بروایت شیخ ابوبکر شبلی رحمة الله علیه که رسول علیه السلام گفت چون روز قیامت شود خدا اے تبارک و تعالے ہمه خلق را که بیافریده است برانگیزد پس فرمان شود بفرشتگان تا جمع کنند بعد ازان ہر گروہے که معبود سے داشتند با آن معبود خود آنجا که فرمان باشد بروند اما یکے گویان و اہل معرفت بمانند پس ندا آید که شما از بہر چه مانده اید گویند آلہی ما از بہر پروردگار مانده ایم که در دنیا ترا پرستیدایم در غیب تا امر تو بیاید بجا آرویم پس ایزد تعالے تجلی نور خود پیدا کند ہمه سر سجده نہند ندا آید که سر برکنید اے آنکه مر ایکے گفته اید که شما ہمه را بیامرزیدم و بہشت بر شما واجب کردم و ببدلهٔ شما ہر یک جہود و ترسا را بدوزخ فرستیم بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که چون روز قیامت شود منادی ندا کنند از زیر عرش که اے آنانکه مر ایکے گفته اند من شمارا بیامرزیدم پس به بہشت درآئید تا دیدار خود شمارا بنمایم بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و این اشعار بر زبان مبارک راند ؎ فَیَنْسَوْنَ النَّعِیْمَ اِذَا رَاٰهُ ؛ فَلَیْسَتْ نِعْمَةٌ مَا سِوَاهُ یعنی چون مومنان خدا اے تبارک و تعالے را به بینند نعمت بہشت را فراموش کنند زیرا چه ہیچ نعمتے ہمچو نعمت رویت نیست انگاه خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که چگونه فراموش نکنند نعمتہاے بہشت را کسے که بتشریف وصل الحبیب الی الحبیب مشرف گردد بعد ازان ہمدرین محل حکایت شب معراج افتاده بود بر لفظ مبارک راند که در معراج رسول علیه السلام راویان روایت کرده اند که او را بیداری معراج بود و در اہل سنت وجماعت روایت کرده اند که رسول علیه السلام را دو معراج بود یکے در خواب و یکے در بیداری و این حمل بجہت آن کرده بودند که تا میان الاحادیث

توفیق کرده باشد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که رسول علیه السلام فاضل ترین جمله پیغمبرانست و مقتدائے ایشان در رسالت و شفیع امتانست در روز قیامت آنگاه فرمود که چون رسول علیه السلام پیدا شد جمله شریعت ها را منسوخ گردانید و شریعت او تا روز قیامت باقی ماند و نبود شرع او بر شریعت هیچ پیغمبری بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود چنانچه شناخت خدا تعالے فریضه است و ایمان درست نبود تا تصدیق ایشان بر دل و زبان ندارد بعد ازان هم درین محل فرمود که عصمت انبیا از کفر پیش از وحی است بعد از وحی ثابت است اما از معصیت بعد از وحی امکان دارد که ایشان را در وجود زلتی آمده باشد یا نه بعد ازان فرمود که اعتقاد مے باید که هیچ پیغامبری جادو گر و دروغ گو نبود هر که انبیا را چنین بد اند او کافر مطلق است بعد ازان بنده عرض کرد که لقمان و سکندر پیغمبر بودند یا نه خدا تعالے ایشان را در قرآن بنام یاد کرده است فرمود که خبر در روایت صحیح نوشته دیده ام که ایشان پیغمبر نبودند اما اولیاء خدا تعالے بودند و صالح پس خدا تعالے ایشان را دوست گرفت آنگاه فرمود که او را ذوالقرنین که میگویند درین قولها بسیار است اما یک قول آنست که بر سر او دو گیسو بودند بدان سبب ذوالقرنین میگویند و قول دیگر آنست که هر دو گوشه زمین رسیده بودند بدان سبب ذوالقرنین میگویند و قول دیگر آنست که او خواب چنان دیده بود که نزدیک آفتاب شده است و یکدسته هر دو قرن آفتاب راست یعنی مشرق و مغرب پس چون این خواب بر رفیق خود گفت او را ذوالقرنین گفتند و قول دیگر آنست که با جنتان بود او را بخدائے دعوت کرده بود او نشنید بر هر دو جانب سر او تیغ گزار کرد بیشترین خلق ازان سبب او را ذوالقرنین گویند بعد ازان سخن در ان افتاد که امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله تعالے عنه را صدیق از کجا گویند بر لفظ مبارک راند که او فاضلترین جمله یاران پیغمبر بود اما او را صدیق ازان گویند درین دو قول است

یکے آنکه چون رسول علیه السلام از شب معراج باز گشت هرچه فرمود آنرا تصدیق کرد و استوار داشت و قول دیگر آنست که صدق او بسیار بود بدین سبب صدیق گویند بعد ازان فرمود چون رسول علیه السلام بدولت رسالت مشرف گشت اول کسے که پیش آمد ابوبکر بود که برسالت رسول صلے الله علیه وسلم تصدیق آورد که رسول برحق هستی در آخر زمان بیک سخن ایمان آورد بگفتگو نیفتاد و ازان سبب صدیق گویند بعد ازان از بزرگی او حکایت کرد که نام امیر المومنین ابوبکر صدیق بر قرص آفتاب نوشته اند آنزمانکه آفتاب بربام کعبه میرسد از انجا میگذرد چنانچه فرشتگان بنام امیر المومنین سوگند میدهند آنگاه آفتاب از انجا میگذرد بعد ازان عزیزانی که حاضر بودند از میان ایشان یکے پرسید که امیر المومنین عمر رضے الله عنه را فاروق از کجا گویند فرمود از سبب آنکه او فرق کردی در میان حق و باطل و امیر المومنین عثمان را رضے الله عنه ذو النورین ازان سبب گویند که دو دختر رسول علیه السلام نکاح کرده بود بدین طریق هریکے را در نکاح آورده بود چون او برحمت حق پیوست بعده دوم را در نکاح در آورد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که رسول علیه السلام در دامادی امیر المومنین عثمان مفاخرت کرده است چنانچه کرامات فرمودے که اگر ہفتاد دختر بودے و هریک بمردے دیگرے را بعثمان دادمے و امیر المومنین علی را رضی الله عنه اسد الله ازان گویند که او را خطاب آسمانی است که علی شیرین است که او را شیر پروردگار گفتندے انگاه ملایم این معنی حکایت کرد که امیر المومنین علی رضی الله عنه اگر وقتے نعره زدی هرچرنده و پرنده و دونده که در روے زمین بودے از سبب نعره او هلاک شدی بعد ازان همدرین معنے فرمود که وقتے پیش رسول علیه السلام حکایت مهتر داؤد میگفتند علیه السلام از بافتن زره آهنی که چون در دست بگرفتی موم شدی رسول علیه السلام تبسم کرد و گفت آنزمان که داؤد آهن بر دست گرفتی خواستی که زره بافد نام امیر المومنین علی رضی الله عنه بگفتی تا آهن بر دست او موم شدی آنگاه

هم ملایم ایمعنی حکایت کرد که وقتے امیرالمؤمنین علی رضی الله عنه بطرف شام لشکرکشی کرده بود آنجا در
مانده بود نعره بزد چنانچه در جمله ملکوت هزاهز افتاد و فرشتگان از تسبیح باز ماندند مناجات نمودند
که الٰهی این چه آواز بود که ما از دست شدیم فرمان آمد که این آوازه نعره علی است رضی الله
عنه از ما یاری میطلبید بروید اورا یاری کنید بعد ازان لختے سخن در معرفت افتاده بود
بر لفظ مبارک راند که اول نشان معرفت آنست که خاموشی در و لیا بود اگر وقتے سخن گوید
بقدر حاجت گوید انگاه هم درین معنی فرمود که از بزرگی شنیده ام که او گفتے که هر که عاشق
نفس خویش شد کبر و حسد و خواری برو عاشق شد بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود
که کلید همه چیزها صبر است در موضع ارادت تا آنگاه که ارادت درست شود پس چون
ارادت درست شد در برکتها بر تو گشاده گردد انگاه هم ملایم این معنی فرمود که خواجه
جنید بغدادی قدس الله سره العزیز میفرمود که مراقبه آنرا باید کرد که هیچ چیز از
نظر او غایب نباشد و شکر کسے را باید گفت که قدم از ملک سلطنت او هرگز بیرون نهد
بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود چه مردم بود آنکه هم از
آغاز عشق با خبر گردد پس در روز دوم و سیوم از هیچ نماند و فا پیدا گردد پس انچنین
کس سهل بود اما آنکه کامل است از آغاز عشق و انجام عشق بر پا ایستاده باشد و فریاد هل
مِن مَزید زند انگاه ملایم این معنی حکایت دیگر فرمود که وقتے خواجه یحیے معاذ رازی
رحمته الله علیه بر خواجه بایزید بسطامی پرسیده فرستاد که چه میگوئی در باب مردے
که بیک قدح شراب محبت از دست شود خواجه جنید رحمته الله علیه گفته فرستاد که اینجا
مردیست که قدحها از ازل تا ابد مے نوشد و هل مِن مَزید مے زند این سخن تنگ
حوصلگانست که بر ما نوشته انگاه خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند آنکه در راه
محبت و معرفت کامل است آزو در عالم باطن و ظاهر هیچ چیز پوشیده نیست و نماند
بعد ازان ملایم این معنی حکایت فرمود که چون خواجه ذوالنون مصری رحمته الله

علیه بکمالیت رسید و صیت آوازهٔ او ہمہ جہانرا گرفت ہر بار نظر بر آسمان کردی از
از عرش تا فرش از عظمت او ہیچ پوشیده نبودے و چون نظر در زمین کردی از اول
زمین تا تحت الثرے ہیچ چیز در حجاب نبودے **بعد ازان** ازین حال خواجه پرسیدند
که مردم بدین مرتبه بچه چیز میرسد فرمود که چون اینکس از ہمه بیگانه شود با حق یگانه
میگردد و جملگی مملکت و آنچه در ویست بر و ایثار کنند ہیچ ازو دریغ نمیدارند **بعد ازان**
در ہرچه او نظر کند ذره ازو پوشیده نیست **بعد ازان** سخن در سماع افتاده بود عزیزے
از خانوادهٔ چشت حاضر بود عرض کرد این چه حالت است که مردم آرمیده باشد
چون سماع مے شود در و اضطراب پدید مے آید خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند
که چون حق تعالے آدم علیه السلام را در خدمت کردن میثاق کرد که اَلَستُ بِرَبِّکُم ہمه
ارواح مستغرق شدند این خطاب گردید پس چون این زمان در عالم اضطراب مے آید
و این جنبش سماع ازینجاست **بعد ازان** ہمان عزیز عرض کرد که میان مراقبت و حیا فرق
چیست خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که مرا قبت انتظار غایت است و حیا خجلت از مبالغه
آنگاه باز پرسید که صوفی کرا توان گفت بر لفظ مبارک راند که صوفی او را توان گفت که
دل او چون دل ابراہیم سلام یافته بود از دوستی دنیا و بجا آرنده فرمان حق و تسلیم
او تسلیم اسمعیل بود و اندوه او چون اندوه داؤد بود و فقر او چون فقر عیسے بود
و صبر او چون صبر ایوب و شوق او چون شوق موسے و اخلاص او چون اخلاص محمد رسول
الله صلے الله علیه وسلم بود **بعد ازان** ہمدرین محل فرمود در جواب آنکه مولانا
برہان الدین غریب عرض کرد که از آن تصوف چیست بر لفظ مبارک راند آنکه ظاہرش
نگیری و آتش فه پرستی که ستم کردن بود بر وے زیراچه اہل سلوک میگویند کُن بِلَا وَصفٍ
تُدرِکَ مَا کَا وَصَفَ لَّهُ یعنی بے وصف باشی تا آن وصف را دریابی **بعد ازان** فرمود
که عارف را ہفتاد مقام است اما یکے از آن مقامات نا یافت مراد است این چه ہیبت است

بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب گرد و فرمود که هر که دم محبت دوست زند و آخر آن زن گند یا علم بنویسد پس بدانید که او چیزے نیست و از و هیچ نیاید او مدعی کذا البت بعد ازان هم در غلبات شوق خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که جمله علم علما بدو حرف تا رسیده است اول تصحیح ملت دوم تجرید خدمت آنگاه ملایم انیعی فرمود که کرات از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز شنیده ام که این سخن بگفتی و بیهوش شدی که چیزے نیست از در گور خفته به آن سخن این بود که فرمودی هر چشمی که بغیر حق تعالے مشغول شود نابینا به و هر زبانے که بذکرش مستغرق نیست گنگ به هر گوشے که بشنیدن حق مست نیست کر به و هر تنے که بخدمت او بکار نیست مرده به بعد ازان همدرین محل فرمود که وقتے دیگر از زبان شیخ الاسلام فرید الحق قدس الله سره العزیز شنیده ام که روزی شیخ الاسلام قطب الدین بختیار اوشی قدس الله سره العزیز در عالم سکر این میفرمود هر که در راه حق بیقدم رفت او بمنزلگاه رسید و هر که بے زبان خدمت او نگفت به نعمتهائے وصال رسید و هر که بے چشم جمال دوست بدید بینائے ابد گشت و هر که بے دهان شراب محبت او درکشید مرد کامل گشت بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چون بدین حرف رسید هاے هاے بگریست گفت آنکه مرد کامل است اگرچه او در خلوت است هیچ دمی و ساعتے نیست که او ستون عرش رانمے جنباند و غلغله او در عالم ملکوت نیست بعد ازان بنده سر بر زمین نهاد و عرضداشت کرد که نظمی از گفته خواجه نظامی یاد آمده است اگر موجب فرمان شود عرض دارم فرمود بگو سے چو مست خلوتش گشتی فلک را خیمه برهم زن ؛ ستون عرش در جنبان طناب آسمان درکش ؛ طریقش بے قدم میرو حدیثش بے زبان میگو ؛ جمالش بے بصر مے بین شرابش بے دهان درکش ؛ بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که مردم تا همچنین نباشد او را مرد کامل نمی توان گفت بعد ازان همدرین محل فرمود که وقتے خواجه علی سهیل رحمته الله علیه نامه نوشت بجانب خواجه جنید از مقصود باز ماند

برداو دوحی شد وگفت دروغ است آنکه دعوے محبت ما کند وچون شب درآید بخسپد چون خواجہ جنید این نامہ بدید پس پشت آن جواب نوشت کہ بیداری ما معاملت ماست در راہ حق وخواب ما فعل حق است بر ما یعنے هردو محبت را یکسانست والنوم موہبۃ اللہ علی المحسنین یعنے بنام عینی ولاینام قلبی راہ محبت اینست بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ وقتے دیگر بزرگی برخواجہ جنید رحمۃ اللہ نشسست کہ محبان آنند کہ اگر حق تعالے ایشانرا مخیر کند میانہ بہشت ودوزخ ایشان دوزخ را اختیار کنند ازانکہ بہشت مراد ایشانست ودوزخ مراد دوست ہر کہ اختیار دوست بر اختیار خود برگزیند محبت او باشد خواجہ جنید گفت کہ چرا ایشان کودکے کنند اگر مرا مخیر کنند من اختیار نکنم گویم بندہ را با اختیار چہ کار ہر جا کہ فرستی بروم مرا اختیار نیست اختیار من آن باشد کہ تو خواہی بعد ازان در بزرگی خواجہ جنید رحمۃ اللہ علیہ فرمود کہ بعد وفات خواجہ جنید بزرگی حکایت کرد کہ روزے رسول علیہ السلام را در خواب دیدم کہ نشستہ اند وخواجہ جنید پیش او حاضر یکے فتوی بیاورد میخواہد کہ رسول علیہ السلام را بدہد حضرت فرمود کہ بجنید بدہ تا جواب گوید جنید گفت یارسول اللہ در حضور تو چون بدیگرے دہند فرمود چنداں کہ انبیا ہمہ را ہمہ امت خود مباہات بود مرا بجہت تو مباہاتست بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ خواجہ جنید را رسم بودے کہ ہمہ شب اللہ اللہ بسیار گفتے واین بیت خواندی شعر من لم یکن الوصال اہلاً فکل احسانہٖ لہ ذنوب بعد ازان سخن در خرقہ افتادہ بر لفظ مبارک راند کہ خرقہ را ہیچ اعتبار نیست اگر در خرقہ اعتبار بودے ہمہ خلق خرقہ پوش شدی اما اعتبار در مرد است کہ او خرقہ پوشد اگر حق خرقہ بجا آرد خرقہ او را اعتبارے باشد و اگر در کار تقصیر شود گرفتار آمدہ باشد وخرقہ را ہیچ وقر نماند مرا چہ این تشبیہ بزرگانست کہ ایشان پوشیدہ اند در کار خود ادر طاعت ہیچ تقصیر نکردہ اند بعد ازان ہمدرین محل بر لفظ مبارک راند کہ وقتے

خواجه جنید بغدادی را پرسیدند که در خرقه هیچ اعتبار هست گفت نه گفتند چرا گفت از آنکه بسیار خرقه پوشانند که از ایشان فعلهای قبیح در وجود آیند که فردا ایمان خرقه برایشان مدعی گردد وایشان مستوجب دوزخ گردند و بسیار قبا پوشانند که از ایشان همه کار نیک در وجود می آیند که پیش از خرقه پوشان به بهشت روند پس معلوم شد که در خرقه هیچ اعتبار نیست اما خرقه را از اینکه بس اعتبار هست از انکه چون او حق خرقه ادا میکند او را در خرقه هر کسے بواجبی حرمت نهند بعد ازان فرمود که در قول امیر المومنین علی رضی الله عنه آمده است که لا اعتبار فی الخرقه یعنی نیست اعتبار در خرقه بعد ازان هم ملایم اینمعنی حکایت فرمود که در تحفة العارفین نوشته دیده ام که وقتی خواجه یحیی معاذ رازی رحمة الله علیه نشسته بود و اصحاب گرد او مردی قبا پوش بیاید سر بر زمین نهاد و بنشست هر بار که خواجه یحیی نظر بر وی میکرد تبسم میفرمود چون دو سه کرت برآمد روی سوی حاضران کرد و فرمود که آنچه ما در خرقه پوشان می جستیم در قبا پوشان یافتیم بر فور آنمرد برخاست سر در قدم آورد خواجه فرمود که مرد تو بودی که بدین لباس نعمت بخش از خرقه پوشان بودے و بمقام رسیدے الحمد لله رب العالمین بتاریخ دهم ماه صفر روز پنجشنبه سنه الیه دولت پایبوس بدست آمد سخن در آفرینش آسمان و زمین افتاده بر لفظ مبارک راند که ایزد تعالے مر این آسمان و زمین را و انچه در آن میانست در میان شش روز بیافرید چنانچه در تفسیر امام مجاهد آمده است بر حکم کلام الله قوله تعالے هو الذی خلق السموات والارض فی ستة ایام بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که روز هاے آنجهان یکهزار سال اینجهانست چنانچه در کلام الله مسطور است وَ اِنَّ یَوماً عِندَ رَبِّکَ کَاَلفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که اول چیزے که حق تعالے بیافرید لوح بود و هر چه بودنی بود از ابتداء آفرینش آنجهان تا انقراض عالم بقلم امر کرد که همه بنویس او بنوشت از پس آن عرش بیافرید و از پس آن کرسے و بعد ازان آسمان ها و زمینها بیافرید

بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر درین حرف رسید بر لفظ مبارک راند که ابتدای آفرینش اول
روز یکشنبه کرد و روز آدینه تمام گردانید و در روز شنبه هیچ نیافرید آنگاه فرمود که حضرت
صمدیت اگر خواستی در طرفة العین این چندین صد هزار بیافریدی که قادرست بر همه
چیزها لیکن این نمودار بندگانست تا در همه کارها تاخیر نمایند و شتاب نکنند بعد ازان
خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که در تفسیر امام زاهد نوشته دیده ام که چون این
آیت بر رسول فرود آمد جهودان دانا جمله یکی شدند و از پیغمبر علیه السلام تفصیل خواستند
ما را آفرینش آسمان و زمین و آنچه در ویست بگو بعد ازان رسول علیه السلام جواب
فرمود که روز یکشنبه و دوشنبه زمین آفرید و آنچه در وی است و روز سه شنبه کوهها آفرید
و آنچه در وست و روز چهارشنبه درختان آفرید و آنچه بندگان را بکار آید و روز پنجشنبه
آسمانها را بیافرید و آنچه در وست و روز آدینه ماه و آفتاب و انجم را بیافرید و آنچه در
ویست پس چون جمله چیزها درین شش روز بیافرید جهان آراسته شد آغاز روز شنبه که مدت
او هزار سالست و هفت هزار دیگر گردش افلاک و بقای آدم صفی صلوات الله وسلامه
علیه و آدمیان نهاد و این جمله چهارده هزار سال می شود از آفرینش قلم تا روز قیامت
بعد ازان هم درین محل فرمود که حقایق نوشته دیده ام بر روایت خواجه حسن بصری
رضی الله عنه چنین آمده است که گردش افلاک تا ظهور سید کاینات محمد مصطفی صلی الله
علیه وسلم شش هزار گذشته بود که رسول علیه السلام پیدا شد بعد ازان سخن در ولادت
رسول علیه السلام افتاده بود بر لفظ مبارک راند که چون رسول علیه السلام تولد شد
جمله بتان سرنگون شدند و افتادند بهر دو کتف رسول علیه السلام بقلم نور نوشته بودند
لا اله الا الله محمد رسول الله در میان آن دو مهر نبوت بعد ازان بر لفظ مبارک راند
آن زمان که رسول علیه السلام بر زمین افتاد حجره چنان روشن شد گویی که صد هزار مشعل بر
کرده اند از نور مبارک رسول علیه السلام آنگاه هم درین محل فرمود آن شب که

رسول علیه السلام در دنیا خواهد آمد بعد ازان شب ابوطالب عم مصطفی علیه السلام در خواب دید گویی که از آسمان شمع افروخته با فرشتگان در خانه عبد الله پدر رسول علیه السلام فرود آمده است هر کس از اقربا و اهل قریش تمام نجا که ایشان را اسلام روزے بود چراغ مے افروختند ازان شمع مے سوزندو در خانه خود مے برند هر چند که من چراغ خود را ازان شمع میخواهم که بر کنم شمع از من در میگریزد و چراغ من در نگرفت همچنان بیدار شدم شنیدم که در خانه عبد الله پسر تولد شده است آنگاه خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که ابوطالب آنچه کردنی بود کرد اما چون او را اسلام روزے نبود ازان نعمت محروم ماند بعد ازان فرمود که رسول علیه السلام در حق وے بسیار کوشش نمود که ابوطالب اسلام آرد اما چون خواست خدا تعالے نبود آن کوشش سود نداشت چنانچه می آرند که رسول علیه السلام روزے در کوچه با ابوطالب ملاقی شد هر چند حضرت فرمود که اے عم یکبار پیش من یگانگی خدا و به پیغمبری من اقرار کن تا فردائے قیامت مرا حجت باشد ترا از آتش دوزخ خلاصی شود ابوطالب هر چند که کوشید که بگوید نتوانست گفت بعد ازان گفت اے جان عم هر بار که میخواهم که کلمه طیب را بر زبان رانم گوئے صد هزار قفل بر دهان من نهاده اند از گرانی نمیتوانم گفت بعد ازان هم درین محل حکایت در ولادت امیر المومنین علی کرم الله وجهه بر زبان مبارک راند که چون امیر المومنین علی رضی الله عنه تولد شد در کنار رسول علیه السلام دادند که بدست مبارک خود این را غسل بده چون رسول علیه السلام او را غسل داد و در کنار ابوطالب داد و بگریست ابوطالب گفت اے جان عم این زمان وقت شادیست گریه از کجاست فرمود که اے عم غسل اولین علی را من دادم و غسل آخرین من علی خواهد داد این گریه من ازین است بعد ازان نکته سخن در بندگی شیخ جنید بغدادی افتاد قدس الله سره العزیز بر لفظ مبارک راند که وقتے خواجه جنید بغدادی در مناجات بود میگفت روزگارے چنان بر من گذشت که اهل آسمان و زمین ازان بگریستند پس آنچنان

شدم کہ من بر ایشان میگریم اکنون چنانم کہ نہ از خود خبر دارم نہ از ایشان بعد از ان وہ سال دریا بانی بودم و دل را نگاہداشتم تا دہ سال مرا دل نگاہداشت اکنون بیست سالست کہ از دیگر خبر نیست بعد از ان گفت کہ حق تعالے بیست سال بر زبان جنید سخن گفت و جنید درمیان نہ و خلق را خبر نہ بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر ہم درین محل فرمود کہ ہر بار کہ محبان را در نماز اندیشہ دنیا در دل بگذرد نماز را باز گردانند و ہر بار کہ اندیشہ آخرت افتد سجدہ سہو بجا آرند بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ وقتے خواجہ جنید را قدس اللہ سرہ العزیز گفتند کہ اے پیر طریقت چہ بود اگر برائے رضائے ما مرقع در پوشی گفت اگر بدانم کہ از مرقع کارے خواہد آمد از آہن و آتش قبا سازم اما ہر روز در باطن ماندا میکنند کہ لیس الاعتبار بالخرقہ وانما الاعتبار بالحرقہ بعد از ان طایم انیضی حکایت کرد کہ وقتے خواجہ ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ در سفرے بود مردے پیش آمد از وسوال کرد از غایت محبت گفت اے بطال محبت را غایت نیست بعد از ان نختے سخن در حکایت رابعہ بصری افتاد و بر لفظ مبارک راند کہ فردائے قیامت چون ندا کنند کہ یا رجال اللہ اول کسے کہ در صف مردان خدا پا بیرون نہد رابعہ باشد آنگاہ ہم ازان او حکایت فرمود کہ در کار محبت ہیچو او دران عہد ثانی نبود چنانچہ خواجہ حسن بصری رضی اللہ عنہ گفت کہ وقتے یک شبانروز پیش رابعہ بصری بودم سخن در محبت میرفت نہ بر خاطر من گذشت کہ من مردم نہ بر خاطر او گذشت کہ من زنم آخر الامر برخاستم خود را مفلس یافتم و او را مخلص بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر ہم از عقیدہ و صدق او حکایت دیگر فرمود کہ روزے در مناجات بود گفت بار خدایا اگر مرا فردائے قیامت بدوزخ فرستے سرے کہ از محبت تو کہ در درون من ہست بدو گویم کہ دوزخ ہزار سال راہ بگریزد بعد از ان ہم درین مقام گفت الٰہی اگر ترا از ترس دوزخ مے پرستم در دوزخ مرا بسوز و اگر باُمید بہشت می پرستم بہشت بر من حرام گردان و اگر از برائے تو مے پرستم جمال باقی از من

دریغ مدار بعد ازان ہم درین محل حکایت دیگر فرمود که وقتے کعبه استقبال رابعه کرد فریاد برآورد که من تقرب الی شبر تقرب الله درو عا گفت اے کعبه مرا امے باید بجمال تو چه شادی کنم بعد ازان بلایم اینمعنی حکایت فرمود که شیخ علی ترمذی رحمته الله علیه میگوید که رابعه بصری وقتے روے در بادیه نهاد و ہفت سال به پهلو می غلطید و میرفت تا بعرفات رسید انگاه ہاتفے آواز داد که اے مدعی این چه حاجتست که دامن تو گرفته ست اگر بار اسیطلبی با یک تجلی در حال بگذاری رابعه گفت یارب العزت مرا بدین درجه سرمایه نیست اما فقط فقر میخواہم ندا آمد که اے رابعه سر فرود آر که چند سال خشک قهر ماست که بر مردمان نهاده ایم چون یکسر موے پیش نمانده باشد که ایشان بحضرت وصال ما خواہند رسید کار برگردد فراق بدل شود و تو ہنوز در ہفتاد حجابے از روزگار خود تا از تحت آنجمله بیرون نیائی و قدم دریں راه با ننهی و ازین ہفتاد مقام نگذری بحدیث لفظ فقر نتوانی رسید ولیکن بالا نگر رابعه بنگریست دریاے خون دید در ہوا معلق ہاتفے آواز داد که اے رابعه همه خون دیدهٔ عاشقان ماست که در راه آمدند و در منزل اول فرو شدند که نام ایشان و ایشان در دو عالم از ہیچ مقامے بر نیامده است رابعه گفت یارب العزت یک صفت از دولت ایشان بمن نمائے در حال خون حیض در زنان پدید آمد ہاتف آواز داد که رابعه مقام اول ایشان اینست بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چون برین حرف رسید انگاه چشم پر آب کرد بگریست و گفت که ہفت سال به پهلو رود تا کلوخی را زیارت کند چون این نزدیک آن کلوخ برسد ہم بعلت او راه بر او فرو بندد ہم درین محل بود که حسن علاء سنجری و خواجه عزیز بیگ ندیم خاص بیامدند و سر بر زمین نهادند خواجه در غلبات شوق بود و بسیار شفقت بر ایشان فرمود گفت بنشینید آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر خواجه عزیز بیگ را گفت که یک غزل می باید خواند که حق تعالے شما را توفیق رسانیده است خواجه عزیز چون غزل در پرده سیوی آغاز کرد خواجه عزیز و آن مجلس را چنان رقت پیدا شد که در وہم و فهم کس

نگنجد خواجه ذکرالله بالخیر جامه خاص بخواجه عزیز برادرم حسن عطا کردند رقیٔ بین باراحت کی
که سعادت بر سعادت مشرف می شد و آن غزل این است که خواجه عزیز بخواند ۞ گر پرده
برکشائے ازان روی در بهشت ۞ روشن شود بر اہل نظر حال خوب و زشت ۞ گل راصفت کنم
مه و خورشید یا کراچ اے هر که خوب خوب به پیش تو زشت زشت ۞ رضوان اگر به بیند و خوشتر صورت
ورت کند ۞ جمله نگار خانه فردوس خشت خشت کاغذ ز گریه تر شد و خامه ز آه سوخت ۞
حال دل خراب بگو چون توان نوشت ۞ کشت امید کشتم و تو ابر رحمتی ۞ مگذار کشت زار که
زار است کشت کشت ۞ چندین حسن برشته جان دل چه بسته ۞ سهلست اگر گسست ازین
تن سرشت زشت ۞ الحمد لله علے ذلک بتاریخ بیستم ماه صفر روز یکشنبه دولت
پابوس حاصل شد تفسیر امام زاهد پیش بود سخن در فضیلت سوره مزمل افتاد بر لفظ مبارک راند
که امام شافعی روایت کرد از امیر المومنین علی رضی الله عنه و او از حضرت رسالت صلی الله
علیه وسلم که در بیست و هفتم ماه مبارک رمضان حضرت رسالت علیه السلام در مسجد مدینه
با صحاب نشسته بودند حکایت پیغمبران گذشته میکردند همچنان جبرئیل و میکائیل با یک
لک و بیست و چهار هزار فرشته مقرب که گرداگرد عرش می باشند سوره مزمل را بر کاغذ حریر
بقلم نور نوشته بیاوردند رسول علیه السلام برخاست و ایستاده شد آنرا با عزاز و اکرام
بر دست گرفت بوسید و بر سر نهادند گفت یا اخی جبرئیل چه فرمان مے شود گفت فرمان
میشود که اگر این سوره در عهد پیغمبران پیشین میفرستادم هیچ کس از ایشان از برکت این
سوره عاصی نشدی و همه را از برکت این سوره بے آمرزیدم لیکن محمد صلی الله علیه وسلم
هر که از بندگان خدا از امتان تو این سوره را بعد از نماز فریضه بخواند بعدد هر حرفی
که درین سوره است صد هزار بدی از نامه سیاه او پاک گرداند بهمان مقدار نیکی در
نامه اعمال او ثبت فرمایند و در بهشت برابر تو که محمدی صلی الله علیه وسلم آن بنده
برود یا محمد خواننده این سوره را در بهشت هزار کوشک از زمرد سبز دهند

و هزار کوشک از لعل بدهند و هر کوشکی هزار در هزار حور العین بدهند بعد ازان رسول
علیه السلام خطبه کرد که ای امتان من می باید که این سوره را در خود سازید و هر روز
ختم این سوره ده بار است پس هر که این سوره را در روزی ده بار بخواند حق سبحانه
تعالی از شر حمله آدمیان بد و از آفت درویشی او را نگاهدارد و همیشه در پناه عصمت
باری تعالی بود و هیچکس او را گزند نتواند رسانید از برکت این سوره و هر که این سوره
را بهر حاجتی و مهمی که بخواند آن همه مهم و حاجتش روا گردد و ثواب این سوره آسمانیان و
زمینیان و آنچه در آسمان و زمین است اگر همه بنویسند نتوانند نوشت از بزرگی و عظمت
این سوره بعد ازان همدرین محل بر لفظ مبارک راند که چون دعاگوی در مبدا حال بحضرت
شیخ الاسلام فرید الحق والدین پیوست بعد ارادت مرا فرمود که بسوره مزمل ملازمت
بسیار کنی و این سوره را بسیار بخوانی آخر چون در تفسیر فضیلت این سوره بدیدم گفتم که
مقصود شیخ الاسلام در ملازمت کردن این سوره برای من این بود یعنی از سعادت محروم
نمانم بعد ازان همدرین محل فرمود که رسول علیه السلام فرمود که در شب جمعه حضرت
ذو الجلال این سوره را بی کام و لب و زبان میخواند پس هر که درین شب این سوره
را ملازمت کند همچنان باشد گویی با حق تعالی هم سخن شده است بعد ازان بر لفظ
مبارک راند که خواجه حسن بصری در تفسیر این سوره نبشته است هر که این سوره بخواند
اگر در میان صد هزار دشمن حاسد و جادوگر و ظالم و بداندیش باشد و آنها خواهند که
برو ایذای رسانند ذره از برکت این سوره نتوانند رسانید و همه از پیش او مقهور باز
گردند بعد ازان همدرین محل این حکایت فرمود که امام شعبی رحمة الله علیه گفت
که وقتی خلیفه عصر بر من ظلم آغاز کرد و خواست که مرا هلاک کند روزی نشسته بودم بطلب
من کسی آمد چون مرا پیش بردند سوره مزمل را خوانده بودم و بر خود دمیده همین
که پیش او رسیدم روی او زرد گشت و از تخت فرود آمد و در پای من افتاد

و مرا بخلعت مشرف گردانید گفت اے استاد این زمانکه تو درآمدی دیدم دو اژدها دهن باز کرده اند و از پهلوی تو برآمدند و گفتند که اے خلیفه دست از شعبی بدار وگرنه ترا بفرمان خدایتعالے ذره ذره خواهیم کرد پس اے استاد این کرامت از کجا یافتی گفتم در ملازمت کردن سوره مزمل حق تعالے مرا این در چهار زمانی داشت بعد ازان خلیفه این سوره را ملازمت نمود با دشاهانے که سرکشی میکردند و مال نمیدادند همه مطیع و فرمان بردار شدند و اقلیم ها را ضبط کرد بقوت و برکت این سوره بعد ازان همدرین محل فرمود که امام مفضل رحمته الله علیه درین سوره شش قول نبشته است اول آنست که هرکه این سوره را متواتر بخواند همیشه در پناه باریتعالے باشد و هیچ بلاے گرد آن بنده نگردد و ایمن بود از جملگی آفات دینی و دنیوی و عزیز بود در میان ملوک و بزرگان و قول دوم آنست که هرکه بخواند این سوره را در روز یکبار و یا در شب یکبار حضرت عزت منادی کند بفرشتگان گواه باشید که من این بنده را بیامرزیدم و از اولیاے خود گردانیدم و بر همه دشمنان مظفر و منصور گردانیدم و قول سیوم آنست که هرکه این سوره را بخواند و بر سنگ دمد عجب نباشد که آن سنگ زر گردد بعد ازان هم ملایم این معنی فرمود که وقتے شیخ عبدالله مبارک رحمته الله علیه را باگناهے در بغداد بند کرده بودند ملتے بود بعد ازان پیش آن خلیفه آوردند فرمود که اگر تو درویشے سنگے که پیش تست بگو که زر شود تا ترا اخلاص دهیم شیخ عبدالله وقتے این قول در تفسیر نبشته دیده بود بر فور سوره مزمل را بخواند و بران سنگ دمید بفرمان خدایتعالے آن سنگ زر گشت خلیفه چون آن کرامت شیخ بدید در زمان از جمله کارها هم بر دست شیخ تایب شد آنگاه خواجه ذکرالله بالخیر بر لفظ مبارک راند که بند داشتن شیخ عبدالله مبارک بر دست خلیفه هم براے این بود تا او را از کارهاے بد تایب گرداند بعد ازان فرمود که قول چهارم آنست هرکه این سوره را بخواند با خود دارد هیچ آفتے برو نرسد و میان مردمان و بیگاه خدایتعالے عزیز بود

قول ہفتم آنست کہ خوانند این سورہ را نہ سحر کار نکنند و جادو در وے اثر نکند و از جملہ بلاہا ایمن بود و قول ششم آنست ہر کہ این سورہ را بر آب روان بخواند بفرمان خدا تعالیٰ آب بالستید و اگر بر کوہ بخواند پارہ پارہ گردد و بر مردہ بخواند بفرمان خدا زندہ گردد و اگر بہ نیت زندانیان بخواند خلاصی یابند بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ مولانا بدر الدین اسحاق رحمۃ اللہ علیہ حکایت کرد کہ وقتے برابر شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز در سفر بودم خدمت شیخ و من بر سر آب دریا رسیدیم آنجا کشتی نبود کہ بگذریم حضرت شیخ رو بسوے من کرد و فرمود کہ نعلین من و خود بدست گیر تا بگذریم ہمچنین نزدیک آب رسیدیم گفت چشم بپوش چشم پوشیدم خود را و شیخ را بر گذر آب ایستادہ دیدم ہیبت حضور شیخ در من اثر کرد و ہیچ نتوانستم گفت ہمچنان در منزل رسیدیم محل نیک بود ازان حال عرض نمودم فرمود کہ سورہ مزمل بخواندم بر تو و بر خویش دمیدم راہ پیدا شد بگذشتیم آنگاہ ہم بلائم انیعنی حکایت دیگر فرمودند کہ شیخ سلیمان سمرقندی پیری بزرگ بود وقتے او را حجاج یوسف بند کردہ بود و تمامای او در زنجیر و تختہ بند محکم کردہ گفت مرا فضیلت این سورہ یاد آمد بر فور آغاز کردم تمام نشدہ بود کہ جملہ سلاسل و اغلال من بیفتاد و در زبان مردم بیامدند و مرا خلاص دادند آخر معلوم شد نزدیک بود کہ فرشتگان عذاب او را ہلاک کنند بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ صد و ہفتاد مصاف بقوت این سورہ کردہ بود و مظفر و منصور بازگشتہ و باب خیبر را بہ برکت این سورہ برکندہ و امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ گفت کہ بعد نقل رسول اللہ علیہ السلام را در خواب میدیدم بہ برکت این سورہ بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ امام یحییٰ معاذ رازی رحمۃ اللہ علیہ میفرماید کہ خوانندۂ این سورہ را فردا چندان ثواب دہند کہ جملگی خلق متحیر گردند و روے او چون ماہ شب چاردہ تابان باشد و بر براق نور سوار او را در الجنۃ و در بہشت فرستند آنگاہ ہم بلائم انیعنی حکایت دیگر فرمود کہ در تفسیر خواجہ شقیق بلخی رحمۃ اللہ علیہ نبشتہ دیدہ ام کہ او فرمود کہ من ہفتصد استاد را

شاگردی کردم چندین فضیلت که درخواندن این سوره بیان کرده اند مرا گمان شد که اگر
همه عمر ثواب و فضیلت این سوره بنویسیم نتوانم نوشت الحمد للّٰه رب العالمین بتاریخ پنجم ماه
ربیع الآخر روز چهارشنبه دولت پابوس بدست آمد مولانا وجیه الدین پائلی و مولانا
نصیر الدین گیاهی و مولانا برهان الدین غریب سلمه اللّٰه حاضر بودند سخن در آخر الزمان افتاده بود
بر لفظ مبارک راند که این همه علامتهاے آخر الزمان است که در عالم دمبدم پیدا میشود
و مردم ازین علامتها غافل اند همدرین محل فرمود که در خبر است از رسول علیه السلام که از
فرزندان آدم کم بزایند و زنان با مردان شرابها خورند و بر ایشان سوار شده کوچه بکوچه
گردند و دف زنان بسیار گردند و علماے بے عمل بسیار شوند و پادشاهان ظلم آشکارا کنند
بعد ازان همدرین محل فرمود که امیر المومنین علی رضی اللّٰه تعالےٰ فرمود بدانید که
چون زنان بر اسپ سوار شوند و در بازارها روند بدانید که نشان قیامت است همدرین
محل فرمود که خواجه حسن بصری رضی اللّٰه عنه در علامت آخر الزمان نوشته است که وقتے رسول
علیه السلام نشسته بود امیر المومنین ابوبکر و علی رضی اللّٰه عنهما پرسیدند که در دنیا بقاے
آدمی هفت روز است اصحاب و تنگ شدند بعد ازان رسول علیه السلام فرمود که
هفت روز از روزهاے آخرتست یعنے هر روزے از روزهاے آن جهان هزار سال
باشد همچنین هفت هزار سال مے شود بعد ازان خواجه ذکر اللّٰه بالخیر فرمود که رسول علیه
السلام گفت که ناخوش زندگانی که امتان مرا باشد پس از مرگ من است و خوش زندگانی
بدانکس باشد از امتان من که از دنیا بیرون شوند بعد ازان بر لفظ مبارک راند
که امیر المومنین علی رضی اللّٰه عنه گفت بعد وفات رسول علیه السلام در ششصد سال فتنهها
خیزند در هندوستان و ترکستان یکے بیکی بر دارد و هر یکے بگوشت و پوست یکدیگر افتند
بعد ازان خواجه ذکر اللّٰه بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود که رسول علیه السلام فرمود که
در آخر الزمان عالمان بسیار شوند برکت اندک و مرد دولتیان را از بیت المال

چیزے نرسد و زنان اندر خانها دست بازرگانی کشانید و میخورند آشکارا و مال مطربان و مسخرگان دهند و زنان بلا به کا بکشانید و پادشاهان ولایتها بگیرند و فسادها کنند و پارسایانرا عقوبتها فرمایند و زاهدانرا بکشند و بے خوارگان مشغول شوند و جهان را ویران سازند و همه خلق از دست ایشان درویش گردند و بامے کار رشادیها کنند و زنان بیگانه را بیارند و باکسان خود فسادها کنانند بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که در آخر الزمان زمانه آید بر امت رسول علیه السلام و آن این زمانه است که مغنیان مطربان و مسخرگان و اهل فساد بچشم اهل دنیا عزیز گردند و قیمت قرآن خوانان و عالمان نبود و مردان همه جامهاے رنگین پوشند و کودکان را چون زنان بیارایند و زنان دمردمان یکجا مے خورند و لواطت کردن پیشه گیرند و حاکمان حکم بغرد شند و بے دیانتی میان خلق پیدا گردد و از براے مال دنیا حق را ناحق کنند داد و عدل در میان نماند و بازارگان در خرید و فروخت دروغ گویند و از براے پنج درم گواهی دروغ دهند پس چون چنین در عالم پیدا شود حقیقت بدانید که قیامت نزدیک رسید و برکت نباتات از زمین برگیرند و باران از آسمان کمتر آید و اگر بیارد بیوقت ببارد بعد ازان خواجه ذاکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که دجال لعین لعنة الله علیه در عهد رسول علیه السلام زاده شده است و آنچنان بود که روزے مهتر عالم نشسته بود یکے بیامد و گفت یا رسول الله چیزے عجب پیدا شده است زن جهودی بچه زاده است از بامداد تا چاشت بسخن آمده و تا نماز پیشین بزرگ شده است و تا نماز دیگر ریش برآورده و تمام مرد شده چون این بشنید گفت هذا علامت القیامة از جاے خود برخاست و قصد او کرد تا او را به بیند چون نزدیک حجره او رسید مردم دجال لعین را خبر کردند که پیغمبر خدا آمده است بدیدن تو دجال نشسته پیغمبر بروے اسلام عرض کرد آن ملعون جواب نداد آنگاه پیغمبر را گفت عجب جادوے کرده که مرا عاجز کردی مرا بیاموز پیغامبر علیه السلام گفت

اے ملعون من جادوگر نیستم بلکه پیغامبری خدائے عزوجل ام که بر تو آمده ام تا بگوئی لا اله الا الله محمد رسول الله امیر المومنین علی رضی الله عنه حاضر بود گفت یا رسول الله فرمانده تا این ملعون را ریزه ریزه گردانم و بکشم درحال شمشیر برکشید آن ملعون بانگ صعب برآورد هم اندر ساعت ناپدید گشت پیغامبر علیه السلام غمناک گشت با یاران گفت که او را شیاطین بشارستان شامها بردند بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود آن روز که بیرون آید دران سال قحط صعب بود و نم از آسمان باز ایستد و نبات از زمین کم روید و این همه خاصیت بیرون آمدن آن ملعون باشد بعد ازان فرمود که چون آن بیرون آید لعنة الله علیه دعوے پیغمبری کند در آخر الزمان و چون قوی گردد و لشکر بهم رساند دعوے خدائی کند خاک بدهان او بدین نوع گفتن و نشان آن ملعون آن بود که میان پیشانی او نوشته پیدا شود هو الکافر بالله العظیم و بر خر نشسته بود و آن خر اتمام زرین باشد پس هر که اهل فساد بود متابعت او کند خضر علیه السلام بادی بود میگوید که دروغ زن است این ملعون پس مسلمانان را ازراه برد و بسیار مسلمان کافر گردند و آن ملعون گرد همه عالم بگردد در یکهفته بجمله اقصاے عالم بگردد بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند رسول علیه السلام گفته است در آخر الزمان غافل نباشید که در ساعت بساعت علامتها و حالتها ظاهر گردد که درمانند پس بخدا تعالیٰ بازگردید و توبه کنید بعد ازان هم درین معنی حکایت فرمود که روزے رسول علیه السلام نشسته بود یاران گرد او امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه از جهت عالم سوال کرد گفت یا رسول الله این آفتاب ازین زمین همی برآید گفت بلے یا ابابکر گر گردش او بر آتش است اگر شبانروز یکبار گذارد او بر آب نبودے بسیار خلق را بسوختی و این همه کواکبها که در آسمانست مر خدائے را عزوجل تسبیح میگویند خاصه که این آفتاب هر روز از خدا تعالیٰ دستوری میخواهد که بار خدایا مرا فرمان تا نام همه کافران و عاصیان بسوزم بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که در آخر الزمان روزگارے آید

که درازی سال چون ماه بود و درازی ماه چون هفته و درازی هفته چون روز پس دران ایام مسلمانی سخت عزیز بود از کوتاهی عمر مردمان اندران روزها تمام یک نماز نتوانند کرد بعد ازان خواجه ذکرالله بالخیر چون بدین حرف رسید چشم پرآب کرد و بگریست و این حدیث بر لفظ مبارک راند که رسول علیه السلام فرموده است که امت من بعد هجرت پنج طبقه میشوند در دنیا هر طبقه تا دامن صد سال آنگاه خواجه ذکرالله بالخیر این را تمثیل کرد فرمود که طبقه اول بتقوی و بعمل صالح باشند چنانچه دامن صد سال اما طبقه دوم اهل تواضع و ترحم باشند تا سه صد سال و طبقه سیوم قتالی کنند با یکدیگر و عمل ایشان همه نار باطمع آویخته باشد تا چهار صد سال و طبقه چهارم طایفه باشند که صله رحم را ببرند و از یکدیگر روی بگردانند و درمانده را فریاد نرسند تا پانصد سال و طبقه پنجم طایفه باشند که ظالم و عاصی و طاغی باشند تا هفتصد سال بعد ازان خواجه ذکرالله بالخیر بر لفظ مبارک راند چون هفتصد سال برآید زلزله بسیار شود و علمای باعمل فوت شوند امر معروف و نهی منکر یکی شود و خونها کوچه بکوچه شود تا هفتصد و بیست سال بعد ازان میان خلق حیوان بسیار شوند و غالب باشند چنانچه میان اینها کسی نتواند که بگذرد و نبات در زمین کم روید زراعتها از آفت خراب شود و مسلمانی نماند و خلق همدیگر در گوشت و پوست خود افتند و کارهای زشت بکنند و می خورند و بی شرمی بسیار شود و مسلمانان بیگناه خود کشته گردند و مسلمانان با مسلمانان از سبب مال دنیا تیغ کشند و اسلام خوار گردد و مشایخ ناحق کشته شوند و خیر و برکت از میان برگیرند و فسادها آشکارا گردد تا هفتصد و سی سال بعد ازان درندگان دشتی در شهرها درآیند و در روز روشن فرزندگان مسلمانان را ببرند و امرا و ملوک ظالم و عنف پیدا شوند چنانچه از ایشان شهرها خراب گردند و مسلمانان را زار زار بکشند و اسلام در شهرها کمتر باشد و علما بسیار بیعمل گردند و هر فتنه که دران ایام بود از علمای بیعمل و مشایخ

ریائے پیدا شود در ہر ولایتی و شہرے پادشاہی و ملکی برخیزد اسلام و مسلمانان
و آن شہرہا از ایشان خراب گردند و مسلمانے ضعیف شود و دوستان دشمن گردند
و ہر کہ از دنیا چیزے ببیند در بند آن شود کہ از و بر باید و او را ہلاک کنند
و مسلمانان مفلس شوند جز نفس دو نان ہیچ نباشد و ظلم آشکار گردد و خلق از فساد نہ اندیشند
در روز و شب دروغ و غیبت و حسد و فحش و لہو و لعب و قمار و مطربے و در کار بد مشغول باشند
تا ہفتصد و چہل سال بعد ازان شہوت و زنان غالب شود کہ ہیچ زنے بر یک شوہر
قناعت نکند بلکہ از صد بیش بگذرد و زنان بے شرم گردند در کوچہ و بازار از ایشان فتنہ
قائم شود چنانچہ مردان یکدیگر از بہر ایشان تیغہا کشند و ولایتہا آبادان نمانند
و شہر بشہر ہمہ خراب بود کہ ازین شہر تا بآن شہر بد شواری برسند و اہل علم کشتہ گردند
و مشایخ و درویش را عزت نماند و کسے ایشان را نپرسد و یتیمان و بیوگان خوار گردند و از
گرسنگی بمیرند و ولایت متمرد گردد و سادات و دانشمند و درویش و علما مصحف را بہدیہ
برند کسے از ایشان بچیزے نخرد و قحط و ارزانی دم بدم پیدا شود و مے خوران
بسیار شوند و مے خوردن و فساد کردن فخر کنند و اہل فساد و مسخرگان را عزت بود
اہل صلاح خوار باشند و دوستی زبانے بود مسلمانان بدست و زبان و ول دگر باشند
و خیانت بسیار شود و راہزن و بد اندیش بسیار شوند و ہمہ عالم از فتنہ پُر شود تا ہفتصد
و پنجاہ سال بعد ازان چون آفتاب برآید در مطلع او خون باشد و جملہ کنارہای
آسمان تا بقیاس دو نیزہ ہمچو خون گردد و سہ ساعت در آن روزہا در مطلع آفتاب
خون باشد نصف جن و انس در یک روز بمیرند ہلاک گردند و بادہا سخت باشد و مرگ
بسیار شود و طوفانہا و علامتہا دمبدم خیزد و در شہرہا آتش بسیار افتد تا ہفتصد و شصت
سال بعد ازان باران بیارد و قطرہاے او برابر بیضہ مرغ باشد و دران سال چندین
ہزار مویشی و زرع ہلاک شوند تا ہفتصد و ہفتاد سال بعد ازان قرآن رفع شود

و آفتاب از مغرب برآید و درِ توبه بسته شود بعد آن توبه قبول نشود و آنروز که آفتاب از مغرب برآید تا وقت زوال برقرار باشد بعد از ان همچنان فرود آید تا هفتصد هشتاد سال دجّال لعین بیرون آید و نشانی که درخلق پیدا شود هرکه مومن بود در پیشانی او نقش ایمان پیدا آید و هرکه منافق است در پیشانی او نقش کافری نبشته پیدا شود نعوذ بالله منها بعد ازان خواجه برین حرف رسید هائے هائے بگریست بر لفظ مبارک راند که خدا داند که بعد ازان چها پیدا شود و قیامت کے آید الحمد لله علے ذلک بتاریخ ششم ماه جمادی الآخر روز شنبه دولت پابوس بدست آمد سخن در بزرگی اولیاء افتاده بود بر لفظ مبارک راند که ذکر الاولیاء منزل الراحت یعنے ذکر کردن اولیا منزل راحت است بعد ازان همدرین محل فرمود که از زبان شیخ نجم الدین صغیری رحمته الله علیه شنیده ام که در منازل امیر المومنین علی رضی الله عنه ذکر الاولیاء عبادة یعنے هرکجا که ذکر اولیا رود در محل عبادت است و ثواب عبادت در نامه اعمال او نبویسند بعد ازان همدرین محل فرمود که نقل است وقتے امام جعفر صادق رضے الله عنه از ابو حنیفه سوال کرد که عاقل کیست گفت آنکه تمیز کند میان شر و خیر حضرت امام جعفر صادق فرمود اے ابو حنیفه بهایم یعنی چهار پایان نیز تمیز توانند کرد میان آنکه ایشان را میزنند و میان آنکه ایشان را علف دهند ابو حنیفه گفت پس نزدیک تو عاقل کیست گفت آنکه تمیز کند میان دو خیر و درمیان دو شر تا از دو خیر خیر الخیرین اختیار کند و از شر الشرین بگریزد بعد ازان همدرین محل فرمود سخنے در ذکر خواجه اویس قرنی افتاده بود بر لفظ مبارک راند که چون رسول علیه السلام وفات میکرد صحابه عرض نمودند که یارسول الله مرقع تو کرا دهیم فرمود به اویس قرنی بدهند بعد ازان چون امیر المومنین عمر رضی الله عنه بخلافت نشسته بکوفه آمد بر منبر شد و خطبه گفت اے اهل مسجد بر خیزید کسے از قرن میان شما هست گفت هست فرمود پس عیش من فرستید جمعی راه پیش فاروق فرستادند خبر اویس پرسید ایشان گفتند او را نمے شناسیم عمر گفت رسول خدا نشان داده است

که سخن او هرگز خلاف نباشد بعد از ان یکے گفت که او حقیر تر از آنست که امیر المومنین میگوید که او دیوانه و احمق ہست از خلق وحشی وار ددو در آبادانی نیاید و با کسے صحبت نکند و انچه مردمان خورند او نخورد و غم و شادی ندارد و چون مردمان بگریند او بخندد و چون مردمان بخندند او بگرید امیر المومنین عمر گفت او کجاست گفت او در وادی عرنه شتر میچراند بعد ازان عمر و علی رضی الله عنهما بدان وادی شدند و او را در نماز یافتند و حق تعالے فرشته را گماشته بود تا شتران او را نگاه میداشت چون اُویس جنبش آدمی دید نماز کوته کرد پس عمر رضی الله عنه سلام کرد جواب سلام باز گفت امیر المومنین عمر پرسید که نام تو چیست گفت عبد الله عمر بگفت ما ہم عبد الله ایم نام خاصه تو چیست گفت اُویس عمر گفت که دست بما نما نمود و آن نشان که پیغمبر علیه السلام گفته بود دید پس عمر گفت اے اُویس پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم سلام رسانیده است و گفته که امتان مرا دعا کن اُویس گفت یا عمر تو بدعا کردن اولیتری که بدنیا مردے عزیز تر از تو کسے نیست عمر فاروق گفت من خود انکار میکنم اما وصیت پیغمبر علیه السلام بجا آر اُویس گفت یا عمر بهتر ازین ده کوه نگاه کن نباشد که اُویس دیگر باشد عمر رضی الله عنه گفت نشان تو داده است پیغمبر علیه السلام اُویس گفت اول مرقعه رسول علیه السلام بمن دہید تا دعا کنم ایشان مرقعه رسول علیه السلام باویس دادند و گفتند در پوش پس دعا کن اُویس گفت صبر کن که اول حاجت خواہم پس باز از ایشان دور تر شد و آن مرقع نهاد و زاری نموده برائے امت محمد از خدا تعالے میخواست آوازے شنید که اے اُویس مرقعه در پوش که چندین ہزار امت محمد را بتو بخشیدیم اُویس گفت در نپوشم تا جمله را نه بخشی که پیغمبر خود اجابت کرده است عمر و مرتضے گفت رسول از ایشان کار خود کردند اکنون یک کار مانده است آوازے شنید که چندین ہزار بتو بخشیدم در پوش اُویس گفت تا ہمه را بمن نه بخشی نپوشم و مرتضے اینجا بیامد اُویس گفت اگر تو نمی آمدی این مرقع نمے پوشیدم تا جمله امت محمد را نمے بخشید هر بعد ازان خواجه ذکراهد بالخیر

بر لفظ مبارک راند که این حکایت کسانیست که در هر محلتی قد آیند کس نشان شان پرسد و از محلتی که بیرون روند کس نشان ایشان ندهد بعد ازان همدرین محل فرمود که امیر المومنین عمر رضی الله عنه گفت که بدیدم اویس را گلیمی از پشم شتر پوشیده سراپا برهنه که تونگری هر دو هزار عالم در ان گلیم داشت آنگاه عمر دل از خود و از خلافت برگرفت و گفت کیست که این خلافت را از من بگیرد و مرا خلاص کند اویس گفت که ای عمر کسی که عاقل نباید چنین گوید اینجا خود فروشی نیست این را بینداز هر که خواهد بگیرد فرید و فروخت درمیان چه کار دارد بعد ازان عمر رضی الله عنه بسیار بگریست و خواست که خلافت بگذارد صحابه جمع شدند و گفتند چیزی که صدیق اکبر قبول کرد نتوان گذاشت که یک روزه عدل تو بر شصت سال عبادت شرف دارد بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که زنهار تا در خاطر کسی این بگذرد که مقام اویس مقام امیر المومنین عمر عالی و اولی بود این چنین نیست دیگر خاصیت اویس اینست که هیچ چیز دل نمیخواست چنانچه سید عالم در خانه پیرزنی رفتی و گفتی محمد را بدعا یاد دار پس عمر گفت یا اویس چرا بملازمت حضرت بدیدن رسول علیه السلام گفت شما او را دیده اید گفت بلی گفت جبهه او را دیده اید ابرو پیوسته بود یا کشاده هیچ نتوانست که بگوید پس گفت شما دوست محمد اید گفتند بلی گفت اگر دوست صادق می بودید آن روز که دندان مبارک شکستند بر حکم موافقت چرا دندان خود نشکستید که شرط دوستی و موافقت اینست پس دهان خود نمود که همه دندان شکسته بود و گفت من او را بصورت ندیده بودم این از موافقت دین است که من کرده ام آنگاه دانستند که منصب او بلند است که تا دیده رسول را موافقت کرده بود بعد ازان امیر المومنین عمر گفت ای اویس مرا دعا کن گفت در نمازی دعا کنم اگر شما ایمان خود و سلامت بگور برید خود دعای من شما را دریابد و الا من دعا ضایع نکنم بود ازان همدرین محل فرمود که امام محمد احمد را چندین سال کسی خنده ندید وقت نقل ایشان را نزدیک رسید تبسم کرد حاضران سوال کردند که وقتی لب مبارک شما در خنده ندیده ایم

در وقت نزع تبسم از چیست فرمود که بدیدم ابلیس لعین را حضور من ایستاده است دست بر دست
میزد و می نالید گفتم چرا افسوس میکنی گفت ای امام نیکو ایمان خود را از من بسلامت بردی از شادی آن
تبسم کردم که الحمد لله بارے از دست او ایمان بسلامت بردم آنگاه درین محل فرمود وقتی امیر المومنین عمر رضی
الله عنه بر خواجه اویس آمده گفت مرا وصیت کن گفت خدا را شناسی گفت شناسم گفت اگر غیر خدای
کسی را نشناسی ترا بهتر فاروق گفت خدا میداند گفت اگر خدای تعالے ترا دیگری نداند بهتر
بعد ازان فاروق خواست که چیزے بوی دهد اویس دست در جیب کرد سیم برآورد گفت این از شتربانی
جمع کرده ام اگر تو ضمان میشوی که چندان درم که این است بخورم و بدیگر محتاج نشوم آنگاه از تو چیزے قبول
کنم بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که خواجه اویس این بگفت و آنهم فرمود که رنجه میشوید
و باز گردید که قیامت نزدیک است آنگاه در قیامت دیدار باشد که فراق نباشد من اکنون بساختن
قیامت مشغولم آنگاه عمر و علی رضی الله عنهم باز گشتند بعد ازان هم درین محل فرمود هم از بزرگی او که وقتے
هرم بن حیان رحمة الله بکوفه رفت در کناره فرات خواجه اویس قرنی را دید که وضو می ساخت از صفت
او بشناختم سلام کردم جواب داد وعلیک یا هرم بن حیان گفت چگونه شناختی و ترا که ره نمود من گفتم
یا اویس نام من و پدر من چگونه دانستی گفت نبأنی العلیم الخبیر آنکه هیچ از علم او بیرون نیست مرا خبر کرد
و روح ترا شناختم که روح مومنان با یکدیگر آشنا اند گفتم چیزی روایت از رسول علیه السلام کن گفت او را در
نیافتم اما حدیث او را از دیگران شنیده ام و نخواهم که محدث باشم و مذکر مرا خود شغل است
که بدین نمی پردازم گفتم از قرآن آیتی برخوان تا بشنوم گفت اعوذ بالله من الشیطان الرجیم پس زار بگریست
آنگاه گفت که حق تعالے میفرماید و ما خلقت الجن والانس الا لیعبدون و ما خلقنا السماء والارض و ما بینهما
لاعبین ما خلقناهما الا بالحق ولکن اکثرهم لا یعلمون ان یوم الفصل میقاتهم اجمعین یوم لا یغنی مولی عن مولی
شیأ ولا هم ینصرون الا من رحم الله انه هو العزیز الرحیم برخواند آنگاه نعره بزد و چنانکه گفتم رفت بیهوش شد
گفت ای پسر حیان چه چیز آورد ترا گفتم میخواستم با تو انس گیرم و از تو بیاسایم گفت هرگز ندانستم
کسی را که خدای را شناخت با غیر او انس گیرد و از غیر او بیاساید بعد ازان هرم بن حیان گفت که مرا

وصیتی کن گفت که مرگ زیر پای این ستبلم که چون بخسپی و برخیزی و در خوردی گناه منگر و بزرگی آن نگر که دروی عاصی میشوی که اگر گناه خورد داری خداوند خورد داشته باشی بعد ازان بزرگ گفت کجا میفرمای مقام کنم گفت بشام گفتم اینجا معیشت چون باشد گفت ای پسر بر خیا چون آدم و حوا و نوح و ابراهیم و داؤد و محمد علیہ السلام بمردند من و تو از جمله مردگانیم گفت وصیت من آنست که کتاب خدا اہل صلاح را در پیش است و یک ساعت از مرگ غافل مباش و چون بقوم خود برسی ایشانرا پند دهی و نصیحت از خلق خدا باز گیری و یکقدم از موافقت آن امت کشیده نداری تا ناگاه بیدین نشوی و بدان در دوزخ بافتی پس دعا کرد و گفت باز گرد ای پسر بر خیا مرا بدعا یاد دار که ترا من بدعا یاد دارم بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند که در راحت الارواح نبشته دیده ام ربیع خشام رحمۃ اللہ علیہ گفت یکبار بزیارت اویس رفتم نماز بامداد گزارده بود با وراد مشغول شد گفتم صبر کن تا فارغ شود از نماز تا نماز دیگر میخواند ہمچنین سه شبانروز انتظار فرصت میکردم نیافتم درین سه روز و شب هیچ نخورد و نخفت شب چهارم ساعتی چشم او در خواب شد در حال بیدار گشت گفت خداوندا پناه میجویم بتو از چشم بسیار خواب و از شکم بسیار خوار با خود گفتم مرا این پند تمام است باز گشتم دا و را زحمت ندادم بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر فرمود که ہمچنین شنیدم که در عمر خود هیچ شبی نخفت گفته امشب رکوع است و تا بامداد در رکوع بودی و اورا گفتند که شبی تا بامداد در سجدہ چون بسر می بری گفت در سجده سه بار سبحان ربی الاعلیٰ گفتن است من خود هنوز یکبار تمام گفتن نمی یابم که روز میگردد و گفت این از ان میکنم که میخواهم تا شل آسمانیان عبادت کنم بعد ازان عزیزی بود و صد اشتر کرد که خشوع چیست در نماز گفت اگر تیر در پہلوی تو بزنند ترا ازان تیر خبر نباشد بعد ازان ہمدرین محل فرمود که از شیخ سعد الدین حمویہ پرسیدند کہ چگونہ گفت چگونہ باشد کسی که بامداد برخیزد و نداند که تا شب چگونہ خواہد زیست گفتند کار تو چگونہ شده است گفتند آموزا ای بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند و چشم پر آب کرد که اگر تو خدا پرستی سعادت آسمانیان و زمینیان او قبول نکند تا با درش

نداری بندہ عرضداشت کرد کہ چگونہ باور ش داریم گفت ای من باشی بدانچہ ہر آنچہ تو پذیرفتہ اند فارغ بینی خود را مر ترش بعد ازان خواجہ ذکرہ بالخیر ہمدرین محل فرمود کہ سہ چیز را دوست دار دوزخ از رگ گردن او نزدیک تراست یکے آنکہ طعام خوش خوردن دوم آنکہ لباس خوش پوشیدن سیوم با توانگران نشستن بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ روزی پیش خواجہ اویس قرنی گفتند مردے ہست کہ سی سال است پا در گور فرو بردہ ہست و بران گور نشستہ و کفن در گور آویختہ از خدا مشغول کردہ و بدین ہر دو باز ماندہ و این ہر دو پا در گور آویختہ دائم میگرید اویس گفت مرا آنجا برید بردند چون آنمرد را بدین صفت بدید گفت ترا سی سال است تا گور و کفن ترا از خدا مشغول کردہ است و بدین ہر دو باز ماندہ و این ہر دو بت را آراستہ آنمرد چون در خواجہ بدید حال بروے کشف شد نعرہ بزد و جان بداد در گور افتاد بعد ازان خواجہ ذکراللہ بالخیر بر زبان مبارک براند و چشم پر آب گرد فرمود کہ اگر گور و کفن حجاب ہست دیگر بنگر کہ چیست بعد ازان خواجہ ذکراللہ بالخیر ہمدرین محل فرمود کہ مریدی بود خواجہ ابو تراب نخشبی را قدس اللہ سرہ العزیز چون کار بکمالیت رسید ہر بار کہ آن مرید پیش خواجہ بیامدی فرمودے کہ ترا پیش بایزید می باید رفت تا نعمت باقی از و بر تو مکاشفہ گردد و آن مرید چون بکمال حال بود دشوار مے نمود کہ بر خواجہ بایزید برود الغرض چون گفتگو بسیار شد گفت سخن پیر در گرہی باید کرد برخاست روان شد در نیمہ راہ رسیدہ بود کہ خواجہ بایزید قدس اللہ سرہ ملاقی شد ہمین کہ چشم بایزید ازان دو چار شد آن مرید نعرہ بزد و بیفتاد و چون بدیدند جان بحق تسلیم کردہ بود چون باقی نعمت بروے مکاشفہ شد طاقت نیاورست آورد جان بداد بعد ازان خواجہ ذکراللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ زہی کامل خواجہ بایزید بود کہ کاملان دیدن روے او طاقت نداشتند آنگاہ ایں ہم فرمود کہ چون مردم بکمالیت رسند ہمہ اوصاف حق داری مرکب گردد و پس نیکو کسی بود کہ در اوصاف باری تعالے یگانگی تواند کرد بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ بزرگی بود

که شانزده روز چیزی نخورده بود روز چهارم بیماری زرد دید بر نداشت میگفت از آن کسے افتاده باشد بعد از ان گوسفندی دید می آید قرصی در دهان گرفته پیش او نهاد و نگرفت مگر از کسی آورده باشد پس آن گوسفند بسخن آمد و گفت من دانم تو بنده او ئی بستان روزی حلال است چون آن بزرگ دست دراز کرد که نان بستد گوسفند ناپید اشد بعد ازان فرمود که خواجه ابو القاسم رحمته الله علیه میفرماید که وقتے خواجه اویس قرنی رحمته الله علیه میگفت که هر که خدا ایرا شناخت چیزے بروی پوشیده نباشد از معنی و دیگر بتوان دانست که خدا ایرا بجدائی توان شناخت که خدا ایرا بداند همه چیز را بداند بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند و چشم پر آب کرد و فرمود که سلامتی مردم در تنهائی است و تنهائی آن باشد که فرو بود و در وحدت آن باشد که خیال غیر در دل او نگنجد تا بسلامت بود و اگر بصورت نگری درست نباشد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که پر تو او با دل تو یعنی دایم دل حاضر داری تا غیر در وی راه نیابد چنانچه خواجه اویس قرنی رحمته الله علیه فرموده است طلبت الرفعة فوجدته فی التواضع و طلبت الریاسة فوجدته فی النصیحة و طلبت المروة فوجدته فی الصدق و طلبت الفخر فوجدته فی الفقر و طلبت الله فوجدته فی التقوی و طلبت الشرف فوجدته فی القناعة و طلبت الراحة فوجدته فی الزهد الحمد لله رب العالمین بیست و هفتم ماه جمادی الاخر دولت پایبوس بدست آمد آنروز بنده چند جزکاغذ که الفاظ و درربار گهر نثار خواجه زمستان در قلم آورده بود پیش نظر مبارک مخدوم عالمیان بداشت و عرضداشت کرد که بر خاطر آید است که این بیچاره هرچه از زبان مخدوم شنوده تا اینجا که درادراک فهم یاری میدهد آنرا می نویسم و افضل الفواید نام کرده ام چون بنده این عرضداشت کرد بدست مبارک گرفت و بشرف مطالعه شرف داد در محلے که میر سید مغرب که نیکو نوشته و نام نیکو نهاده و آنجا که سخن از جمع ترک شده بود بر دست مبارک خود تصحیح میکرد بعد ازان روے سوی حاضران کرد و گفت از خسرو بسیار است که اینقدر

فوائد در قلم آورده است بسبب آنکه همه وقت آن در بحر معانی از سر تا پای غرق است اما
حق سبحانه تعالی همه اعضاے خسرو را بعقل و فضل سرشته است زیرا چه همه روز در بحر معانی
شنا میکند صد هزار قد معانی می آرد و آنرا مے نویسد بعد ازان خواجه ذکرالله بالخیر
بنده نواز و شکسته پروری کرده بنده بر قاسه بر زمین نهاد و گفت اینهمه معانی که در فهم
این بیچاره بخاطر میرسد از برکت قوت اکرام مخدوم عالمیان ست که بنظر مبارک این بیچاره
را پرورش میدهد الحمد لله علی ذلک بعد ازان خواجه ذکرالله بالخیر کلاه خاص و پیرهن
خاصه بر بنده عطا کرد بعد ازان سخن در بزرگی شیخ معین الدین سنجری قدس الله سره افتاد
حکایت فرمود آنروز که شیخ معین الدین بخدمت خواجه عثمان هارونی نور الله مرقده پیوست
و بیعت آورد او نیز هر فواید که از زبان شیخ مے شنید آنرا بقلم مے آورد چنانچه این حکایت و بزرگی
شیخ حسن بصری رحمة الله علیه دران فواید ایشان نبشته دیده ام که مادر خواجه حسن بصری رضی
از موالے ام سلمه رضی الله عنها بود پس مادرش بکار مشغول شدی خواجه حسن بصری بگریستی
که هنوز شیر میخورد ام سلمه پستان خود در دهان او نهادی تا میکیدی قطره چند شیر پدید
آمدی بعد ازان خواجه ذکرالله بالخیر بر لفظ مبارک راند که چندین هزار برکت که حق تعالی
در وی پدید آورد آن از برکت او بود آنگاه خواجه ملایم اشیعنی فرمود که چون مرید بخدمت
پیر ملازمت نماید آنچه از زبان پیر بشنود آنرا بکار برد یعنی آنچه در عبادت سخنی بود آنرا بکردار
رساند و هر چه در پند و نصیحت و جز آن بود آنرا در قلم آرد پس حق سبحانه تعالی بهر حرفیکه در
کتاب درج کند در بهشت بنام او قصری بنا کند بعد ازان فرمود هر نعمتے که مریدان
راست از برکت پیر است زیرا چه هر چه بشنود گوش و هوش بدان متعلق دارد تا ذره
ازان نعمت از و فوت نشود بعد ازان فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس
الله سره العزیز شنیده بود که دعاگوی هر چه از زبان شیخ فواید و جز آن می شنود می نوشت
پس هر وقتے که دعاگوی یک لحظه از مجلس غایب گردے آنزمان که بر فتی فرمودے که کجا بودی

هر فواید که پیش فرموده بودی باز آنرا بیان کردی واگر اثر غفلت در دعاگوئی بدیدے
روے سوئے دعاگوئی کردی وگفتی حاضر هستی بعد ازان سخن در برکت یافتن خواجه
حسن بصری رضی الله عنه حکایت فرمود که خواجه حسن طفل بودے روزے در کوزهٔ پیغمبر علیه
السلام آب بخورد رسول علیه السلام پرسید که ازین کوزه آب که خورد گفتند حسن فرمودند
چنانچه ازین کوزه آب بخورد علم بروے سرایت کند همدرین محل اُم سلمه حسن را در کنار
رسول علیه السلام داد رسول علیه السلام او را دعا کرد پس هرچه یافت او از برکت
کوزهٔ رسول علیه السلام واز دعا یافت بعد ازان حکایت در آن افتاد که بعضے از
درویشان که در مجلس سماع می باشند در وقت رقص نعره میزنند و بانگهائی ناهنجاری
برمے آرند خواجه ذکر الله بالخیر برلفظ مبارک راند سخت بد میکنند اهل سماع اینچنین نکرده اند
واین کار کاملان نیست هر جا که بلهوسانِ فضول بوند از ایشان چنین در وجود آید
زیراچه خواجه حسن بصری رضی الله عنه فرموده است که در سماع هر که بانگ برآرد یعنی فریاد
ونعره زند حقیقت بدانید که آن شیطانی است که از شیطان میزاید اما انچه روحانی
است او در عالم ملکوت است که در وقت سماع بحرکت وحس حرمت نیست در بحر آشنائی
شناهائے میکنند واز هر ده هزار عالم در آنوقت او را خبر نیست چنانچه دربوته میگدازد
اهل سماع همچنان در عالم تحیر بگدازند بعد ازان هم ملایم این معنی حکایت فرمود
که وقتے خواجه حسن بصری بمجلس وعظ میگفت حجاج با دبدبه و کوکبه تمام در آمد تیغها برکشیده
بزرگی آنجا حاضر بود گفت امروز حسن را امتحان کنم پس حجاج بنشست یکذره بوی التفات
نکرد از سر سخن خود نرفت تا مجلس تمام شد آن بزرگ گفت که براستی یا حسن حجاج پیش رفت
و بازوے حسن بگرفت و گفت اگر میخواهید که مرد بینید در خواجه حسن ببینید بعد ازان
همدرین محل حکایت حجاج یوسف افتاد بر لفظ مبارک راند که وقتے حجاج را در خواب دیدند
در عرصهٔ قیامت افتاده گفتند چه میخواهی گفت انچه موحدان میخواهند آن سخن پیش خواجه

حسن بصری گفتند گفت زنهار او را اعتبار ندارند که میخواهد بدین طراری آخرت هم برباید
بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که این سخن او ازان بود که
در حالت نزع مناجات کرده بود الهی بدین تنگ حوصلگی آن نمائی که تو غفاری و اکرم الاکرمینی
که جمله متفق شده اند که مرا نخواهی آمرزید فرو نخواهی گذاشت و بسیرت ایشان آبروے
من بالیشان نمائی فانت قیومی فعال لما یرید- انگاه خواجه ذکر الله بالخیر چون درین حکایت
رسید چشم پر آب کرد و فرمود که ظلم حجاج جهانرا معلوم است تا بچه حد بود آنچنان ظالم امیدوار
آمرزش است پس آنکس که روز و شب در گفتن سبحان ربی العظیم مشغول است او امیدوار
تر است بآمرزش خویش انگاه فرمود که چون حق سبحانه تعالے خواست که حجاج را ببلا مبتلا
کند آخرین کسی را که بکشت برادر ابو سعید ابو الخیر بود قدس الله سره العزیز مدتی بر نیامده
که حجاج را ببلائے درد شکم مبتلا کرد هفت شبانروز دران درد مبتلا بود که از تخت بر زمین
بود و از زمین بر تخت همچنان برد بعد ازان او را در خواب دیدند که خدا تعالے با تو چه کرد
فرمود که از بدل هر نفری یکبار بکشتند و از بدله برادر خواجه ابو سعید فرمان شده است
که این را تا قیامت می کشند و باز زنده می گردانند تا آنزمان که صور بدمد در عالم انگاه
ملایم این معنی حکایت فرمود که امیر المومنین علی رضی الله عنه به بصره آمد مهار شتر را در میان
بسته سه روز بود فرمود که منابر بشکستند و مذکرانرا منع کردند بعد ازان به مجلس
خواجه حسن بصری آمد قدس الله سره العزیز و ازو سوال کرد گفت که تو عالمے یا متعلم خواجه بصری
گفت ازین دو گونه هیچ نه ام اما این سخن که از پیغمبر علیه السلام رسیده است باز میگویم
او را منع نکرد و گفت جواب نیکو گفتی پس علی مرتضے رضے الله عنه برفت حسن بصری است
او را بشناخت در عقب او برفت دریافت گفت از بهر خدائے مرا طهارت بیاموز مرتضے
علی رضے الله عنه فرمود تا آب آوردند حسن را وضو ساختن بیاموخت انگاه باز رفت
درین میان آن نکتے سخن در امساک باران افتاده بود بر لفظ مبارک راند این حکایت همدرین محل فرمود

که وقتی در بصره قحط سال افتاده بود بقدر دو بیست هزار آدمی بیرون آمدند خواجه حسن بصری را گفتند دعا کن گفت اگر میخواهید که حق تعالے شمارا بارانی رحمت فرستد مرا از بصره بیرون کنید تا حق تعالے شمارا باران بفرستد آنگاه ملایم این سخن حکایت در خوف افتاده بود بر لفظ مبارک راند که بزرگی بود آنچنانکه خوف بروے غالب بودے گفتے که چون نشسته باشم گوئی در پیش جلاد نشسته ام آنگاه فرمود که در اخبار است هیچکس لب او خندان ندیدی در وے بزرگ داشت بعد ازان همدرین محل فرمود که روزے مردے را دیدند که میگریست گفت چرا میگرئی گفت به مجلس محمد قیطی شدم رحمته الله علیه میگفت که مردے باشد از مومنان هزار سال در دوزخ بماند ازین میگریم خواجه حسن گفت کاشکے آن مرد من باشم که بعد از هزار سال خلاص یابم نقل است که روزے خواجه حسن بصری این حدیث را میخواند که آنه قال آخر الزمان خرجت من امتی سبعین الف سنته یعنی کسیکه از دوزخ بیرون آید از امت من بعد از هفتاد هزار سال آنگاه همدرین محل حکایت فرمود که وقتے شیخ سیف الدین باخرزی قدس الله سره العزیز شبے در خانه خود چون درد مندان بے نالید با مداد خلق پرسیدن آمدند گفتند یا امام دوش نالیدن تو از چه بود گفت ازان میترسم که تا یکبے علم من کارے رفته باشد یا قدم جائے نهاده باشم که آن بدرگاه حق پسندیده نباشد پس گویند مرا ببرد که ترا بدرگاه من قدرے نیست وهیچ طاعت تو قبول نخواهد بود پس چگنم آنگاه حکایت در خنده افتاده بود بر لفظ مبارک راند که خنده قهقهه یکے از گناه کبیره است بعد ازان بر لفظ مبارک راند که روزی شیخ قطب الدین بختیار اوشی قدس الله سره العزیز بر جماعتے بگذشت که می خندیدند گفت عجب دارم از شما که میخندید و شمارا اگر از مرگ خبر نیست آنگاه همدرین محل بر لفظ مبارک راند یکے را دیدند که در گورستان نان میخورد بزرگی بر گذشت گفت تو منافقی گفت سبب چیست گفت بسبب آنکه کسے که پیش مردگان طعام نخورد و بخندد گوئی بآخرت و مرگ خبر ندارد و این نشان منافقی است بعد ازان همدرین محل فرمود که چون وفات خواجه حسن شد دیگر سید حسن بندید کسے او را در خندیدن ندیده بود در انحال میگفت کدام گناه

جان بداد آنگاه پیری او را در خواب دید گفت در حالت حیات هرگز لب مبارک شما را در خنده ندیده بودند در حالت نزع چه بود که خنده کردی گفت این زمان که ملک الموت در قبض کردن جان من آمد آوازے شنیدم که ملک الموت میگفت که هنوز یک گناه مانده است مرا ازان شادی خنده آمد گفتم کدام گناه همدرین حال جان بدادم بعد ازان همدرین محل حکایت شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز فرمود که آن شب که خواجه برحمت حق پیوست بزرگی بود ها جودهن او بخواب دید که درهاے آسمان کشاده اند منادی ندا میکند که خواجه فرید الحق بخدای تعالی رسید فدا از روے خوشنود است الحمد لله علے ذالک بتاریخ ششم ماه رجب روز چهار شنبه دولت پابوس حاصل شد سخن در ذکر خواجه مالک دینار رحمة الله علیه افتاده بود بر لفظ مبارک راند که او را مالک دینار ازین گویند که مالک در کشتی بوده چون درمیان دریا کشتے رسید مزد ازو طلبیدند گفت ندارم گفتند پاے بگیرید و در دریا اندازید ماهیان اندریا را فرمان شد تا هریکے دیناری بدهن کرده بیرون آمدند بستید و بدیشان داد و پاے در دریا نهاد برفت بدین سبب نام او مالک دینار شد بعد ازان بر لفظ مبارک راند که سبب توبه او آن بود که شبے بتماشا بیرون آمده بود و بطرب مشغول شده رباب میزد چون یاران بخفتند آن رباب درآواز آمد مالک آنزمان توبه کرد او گفت چرا توبه میکنی چون بشنید به مسجد آمد ازان کار تایب شد بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که آخر کار او بجدی رسید که روزے در سایه دیوار خفته بود و ماری شاخ نرگس در دهان داشت و مگس از روے میراند آنگاه همدرین محل فرمود که مالک را چندین سال آرزو خرما بود که بکنند تا باتفاق روز جنگ شد مالک را تپ آمد در خواب شد هاتف آواز داد که اگر امروز تو در عرب میرفتی اسیر می شدی و ترا گوشت خوک میدادند چون گوشت خوک میخوردی کافر می شدی بعد ازان مالک از خواب بیدار شد شکر خداے بجا آورد و گفت الحمد لله مرا تپ شد و آن عظیم تحفه بود آنگاه سخن در برکت دست بوسیدن بزرگان

افتادہ بود فرمود کہ وقتے بزرگی را با دہرے مناظرہ افتادہ بود دور و دراز کشید ہر یکے چیزے میگفت تا بر این اتفاق کردند کہ دست ہر دو بہ بندند و در آتش اندازند دست ہر کہ بسوزد باطل باشد چنان کردند ہر دو نہ سوختند و آتش بگریخت گفت ہر دو بر حق اند آن بزرگ دگرگونہ شد بخانہ آمد و روے بخاک نہاد کہ با دہریۓ برابر کردیم ہاتف آواز داد کہ ندانستی کہ دست تو با دست دہریۓ یکجا کردند دہرے اگر تنہا بودے حال خود بدیدے بعد ازان ہمدرین محل دیگر فرمود کہ سالہا شدہ بود کہ مالک دینار ترشے و شیرینی نخوردہ بود ہر شبے نان از طباخ بخریدے بروزہ کشادی چنانچہ مالک بیمار شد آرزوے گوشت نمود چند گاہے صبر کرد روزے پایچہ خریدہ در آستین کرد و بموضعی رسید بیرون آورد گفت اے نفس پیش اگر تو ازین آرزوہا باز گردی ہمانا کہ میدہم آن ہم نخواہم داد بر فور آن پایچہ بدوستی داد خود نخورد انگاہ ملایم این معنی فرمود کہ درویشی بود کہ او گفتے ہر کہ چہل روز گوشت نخورد عقل او ناقص شود امام ابیست سال است کہ نخوردہ ام عقل بر عقل زیادہ میشود بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ وقتے در بصرہ آتش گرفتہ بود مالک دینار نعلین برداشت و بربام برآمد نظارہ میکرد از مردمان بعضے مے سوختند و بعضے مے جستند و بعضے مے کشیدند خلق در رنج بودند مالک گفت در روز قیامت ہمچنین خواہد بود انگاہ ملایم این معنی حکایت دیگر فرمود کہ روزے بزرگی بعیادت بیمارے آمد نگاہ کرد اجلش نزدیک رسیدہ بود کلمہ بروے عرض کرد نتوانست گفت و میگفت دہ و یازدہ و دوازدہ پس آن بزرگ از کشف تفحص کرد کہ حال تو چیست گفت چون میخواہم کلمہ بخوانم کوہ آتشین پیش می اندازند کہ اگر گفتے ترا برین بسوزیم نعوذ باللہ منہا بتاریخ نہم ماہ شعبان روز پنجشنبہ سنہ مذکور دولت پابوس حاصل شد بخدمت بزرگی شیخ الاسلام قطب الدین بختیار اوشی قدس اللہ سرہ العزیز افتادہ بود بندہ عرضداشت کرد کہ خدمت خواجہ را قطب الدین بختیار کاکے از کجا گویند بر لفظ مبارک راند کہ وقتے

خواجه قطب الدین قدس الله سره العزیز با جمیع یاران بالاے حوض سلطان بودند
وقت با راحت بود یاران روے بر زمین آوردند گفتند اگر درچنین ہوا خوب کالا کی گرم برسد
چه نیکو بود خواجه قطب الدین تبسم کرد گفت اگر برسد چه کنید گفتند بکار بریم خواجه قطب الدین
نور الله مرقده برفور از انجا برخاست درون آب رفت دست در آب میکرد کاکی گرم
بیرون مے آورد بجانب یاران می انداخت ازینجاست که خواجه را بختیار کاکی گویند
بعد ازان ہم ملایم اینمعنی حکایت دیگر فرمود که وقتے مردیرا در پایان خواجه دفن
کردند باشد که آنمرد فاسق بود شب ہمانمرد را در خواب دیدند که در بہشت میخرامد خلق را
تعجب آمد ازو سوال کردند که این دولت از کجا یافتی گفت این زمان که شما مرا دفن
کردید فرشتگان عذاب آمدند تا مرا عذاب کنند خواجه قطب الدین قدس الله سره العزیز
آنجا حاضر بود خاطر مبارک اوشان پریشان شد در زمان فرمان آمد ای فرشتگان دست ازین
بنده بدارید که از برکت آنکه در پایان دوست ما شیخ قطب الدین جا یافته است و
خاطر او متعلق است ما بد و بخشیدیم و او را بیا مرزیدیم بعد ازان ہم از بزرگی شیخ الاسلام
الاسلام فرید الحق و الدین قدس الله سره العزیز حکایت فرمود که وقتے چند نفر مسافر بخدمت
شیخ الاسلام از مقامے آمده بودند بخدمت شیخ را ہرچه سوال میکردند بطریق امتحان میکردند
چنانچه پیش پشتاره ہیزم افتاده بود یکے از میان آن درویشان گفت که وقتا
ذات درویش تا چه حد باید خواجه قدس الله سره العزیز برفور ہر دو دست بر
پشتاره ہیزم زد که بدینحد بود که اگر بگوید این پشتاره همه زر گردد ہنوز از زبان
شیخ این سخن بیرون نیامده بود که پشتاره ہیزم زر گشته بود آنگاه ملایم این حکایت
شیخ عثمان ہارونی فرمود که با جمع یاران در جماعتخانه نشسته بود چند نفر درویش در آمدند
روے بر زمین نهادند فرمان شد که بنشینید نشستند حکایت در سلوک معرفت کنا اہل سلوک
طایفه اند چون ایشان در عالم تحیر مستغرق گردند اگر صد ہزار تیغ بر سر ایشان بزنند

درویشان را از شیخ خبر نباشد آنگاه خواجه ذکر اللہ بالخیر چشم پر آب کرد فرمود که آن زمان که
مردم در عالم تحیر بهواے دوست متحیر می باشند اگر صد ہزار ملک مقرب در الساعت در گوش
او در آیند و از گوش دیگر بیرون روند خبر شان نباشد آنگاه آن درویشان التماس کردند که
ما را خرجی از خدمت شیخ تعین شود تا ما روان شویم و آن روز بر شیخ و در جماعتخانه شیخ چیزے
نبود شیخ بر قورشتی خاک که پیش بود بر دست کرد و ایشان را بداد و گفت در گره بندید آنجا که
برسید بہمانجا خرچ کنید بعد از آن درویشان روے بر زمین آوردند باز گشتند چون بیرون
جماعتخانه آمدند و آن گره باز کردند تمامی خاک زر گشته بود خواجه ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک
راند آنکس که کامل است خاک چه باشد ہر چه بر دست گیرد زر گرد و الحمد للہ علی ذالک تبلی تاریخ
پنجم ماه مبارک رمضان روز چهار شنبه دولت پایبوس بدست آمد مولانائی فخر الدین
زرادی و مولانائی وجیه الدین پائلی حاضر بودند سخن در فضیلت مہتر یونس پیغمبر علیه السلام
افتاده بود بر لفظ مبارک راند که چون خدایتعالے مہتر یونس را علیه السلام عتاب کرد و او
را در شکم ماہی در آورد چہل شبانروز او را ہمچنان باز داشت آن ماہی دہان باز کرد او را
ہمچنان فرو برد خدایتعالے بدان ماہی وحی کرد که اے ماہی یونسؑ برگذیدۂ ماست و ما او را
روزے تو نکرده ایم که گوشت پیغمبران علیه السلام بر جانوران حرام است ولیکن شکم ترا
زندان او گردانیده ایم که استخوان او را نیازاری حو شکستی و گوشت او تباه نکنی چون ماہی
این ندا بشنید چہل شبانروز طعام نخورد و آب نیز نخورد با جفت خود صحبت نکرد ہمچنان دہن
باز کرده ہمے بود براے حرمت یونس علیه السلام اندر شکم ماہی ہم نماز التاده بود دیگرے
وجگر آن ماہی را قبله خود ساخته بود و آن ماہی در قعر دریا ہمیرفت و یونس را با خود ہمی برد
خدایتعالے پوست آن ماہی تنگ گردانیده بود تا ہر چه در دریا عجب بود یونس بدیدند
و تسبیح جانوران می شنید و آن ماہی یونس را از دریا بدریا ہمی برد و یونس علیه السلام اندر
شکم ماہی نماز می گذارد و مر ایزد تعالے را ثنا می گفت و آواز تسبیح او در آسمان ہمیرفت

فرشتگان گفتند بار خدایا آواز تسبیح می آید بسیار شنیده ایم و شناخته ایم که این آواز یونس
پیغمبر است گفتند بار خدا یونس در میان دریا چه کند بعد ازان جواب آمد که ما او را باز داشته ایم
در شکم ماهی زندان او گردانیده ایم فرشتگان همه شفاعت او کردند و دعا و زاری کردند خدایتعالے
شفاعت پذیرفت و بر آن ماهی وحی کرد تا بکناره دریا آید یونس بیرون آمد بطاعت مشغول
شد الحمد لله علی ذالک بتاریخ هشتم ماه شوال روز سه شنبه دولت پایبوس بدست
آمد سخن جرجیس پیغمبر علیه السلام بود خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که بے نظیر قصه ایست
ازان جرجیس پیغمبر آمادر از است آنگاه بر لفظ مبارک راند که در عهد جرجیس ملکی بود جبار
و ستمگار و بت پرست یکی بتی داشت نام او اقلون بود بجواهر ش بیاراسته بودند و خلق را
به پرستش او میخواندند هر که به پرستیدی او را بگذاشتے و گرنه او را بکشتی روزے ملک بصحرا
بیرون آمده بود و اهل ولایت خود را جمع کرده و آن بت را بیاراسته و مردمان را امیفرمود
که او را سجده کنند نزدیک آن آتش افروخته تا هر کسے که سجده نکند در آتش اندازند
چون جرجیس علیه السلام آن بدیده اند وهگین شد و بندیشید که از برائے رضائے خدایتعالے
یک کارے بکنم ازان بهتر نباشد که جان خود سبیل کنم در راه خدایتعالے و آن بت پرست
را منع کنم و اسلام عرض کنم هر چه بر من کند روا دارم برائے خوشنودی خدایتعالے آنگاه
خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که انچه مال داشت جمله صدقه داد چیزے نماند بر
ملک آمد و گفت این چیست که تو بر بندگان خدایتعالے ناحق میکنی تو یک بنده ضعیفے ترا
خدا است قاهر و قادر چنانچه این مملکت ترا داده است چرا شکر نمیکنی و چرا بندگان او را
میرنجانی و بت پرستی میکنی سنگ را کسے خدائی خویش نگوید خدا اسے کریم است رحیم است
و قدیم است از کفر و معصیت تو میداند و انه کرم خویش می پوشد عظمت و نے بخردی کسے ندانند
و بارے تو از کدام مرغانے که بانگ میزنی ملک چون این بشنید فرمود تا هم جرجیس
را بگرفتند بستسل او چوب استاده کردند و برهنه کردند و میخهائے آهنی بزدند چنانچه پوست

او بر خاست خون روان شد و او ثنا میگفت خدا یتعالے عز و جل بفضل و کرم بدو رنجی نمیرسانید
بعد ازان میخ آهنی گرم کرده بر تارک او نهادند تا دماغ بیرون شود و او را خدا یتعالے هیچ
رنجی نمی رسانید چون مردمان چنین بدیدند نهان و آشکارا به یگانگی خدا بگروید بعد ازان
خاصان او آغاز کردند که اے ملک کار از دست بشد و فتنه قایم شد که آنرا فرو نتوانیم نشاند
بفرمائے تا این مرد را بزندان کنند تا او را کسے نه بیند همانجا بمیرد آنگاه جرجیس را بزندان بردند
گفتند که این را عذاب باید کرد تا با هیچکس سخن نگوید جرجیس را چهار میخ کردند پس ستون سنگین بیاوردند
بر پشت او نهادند روز و شب در زندان ته سنگ بود خدا یتعالے را یاد میکرد حق تعالے فرشته را
فرستاد تا آن سنگ را از وی برداشت و او بسلامت بیرون آمد فرشته با مهتر جرجیس گفت که
خدائے عز و جل سلام با درود بر تو فرستاد و ترا پیغمبری داد فرمود که صبر کن در محنت و رنج
دنیا و دشمنان مرا به پرستش بخوان و مترس که ترا چهار بار خواهد کشت و من ترا چهار بار زنده خواهم
کرد پس ازان شهادت کرامت کنم و به بهشت برم جرجیس علیه السلام خدا یرا حمد و ثنا گفت چون
روز سے آن ملک بامداد جرجیس آمد ملک گفت من ترا در زندان کرده بودم ترا که بیرون
آورد جرجیس گفت آنکس که زمین و آسمان بفرمان اوست بعد ازان ملک فرمود تا آره بیارند
که گوشت او را پاره پاره کنند و بدارند ملک را صفت شیر خون خوار بودند در یک خانه
پیش ایشان انداختند ایشان گرسنه بودند سر بر زمین مالیدند نخوردند چون شب در آمد
خدا یتعالے فرشته را فرستاد تا او را از ان خانه بیرون آوردند و طعام دادند و گفت
صبر کن بر محنت دنیا چون روز شد ملک خلق را جمع کرد و گفت شادی کنید بعد ازان جرجیس
بر ملک آمد ملک گفت تو جرجیس هستی گفت آرے گفت من ترا کشته بودم جرجیس گفت بکشتن خود
چه بینی زنده گردانیدن خدا یتعالے به بین چنانچه مارا زنده گردانید همه
خلق را زنده خواهد گردانید همه متحیر ماندند یکی گفت که ای جرجیس یک چیز از تو
درخواست میکنم اگر بکنی بخدائے تو بگروم جرجیس گفت خدائے قادر است بر همه چیز پس

گفت ما چهار تن ایم بر کرسیها نشسته و بیشتر طبقهای مختلف از چوبها و دیگر درخت نهاده خدای
خویش را بگو تا این چوبها را سبز گرداند و میوه ها بیرون آید جرجیس دعا کرد خدای عز و جل آن کرسیها
را سبز گرداند و بیخ گرفتند و شاخها پدید آوردند آنمرد که درخواست کرده بود گفت این مرد
جادوگر است این را بمن ده تا عذاب کنم آنمرد صورتی کرد از میانه تهی و جرجیس را در میانه
افگند و سرش محکم کرده چند روز در آتش انداختند تا آتش دران صورت افتاد جرجیس بسوخت خدای تعالی
خشم بر ایشان گماشت جهان همه سیاه شد و پاره پاره آتش باریدن گرفت از هوا خلق تمام
بیهوش شد جرجیس چون از صورت بیرون آمد از خشم خدا ساکت شد بعد از چند روز به جرجیس
وحی آمد که نزدیک ملک رو و او را از عذاب من بترسان جرجیس علیه السلام باز در بارگاه
ملک رسید و پند دادن گرفت از ندیمان یکی گفت که میان ما و تو یک کار مانده است اگر خدای
تو مردگان را زنده کند بخدای تو بگرویم نزدیک ایشان گورستان کهنه بود جرجیس
علیه السلام دعا کرد تا هفده نفر بفرمان خدای تعالی زنده شدند نه مرد و پنج زن و سه
کودک خورد از آن گورها بیرون آمدند میان ایشان یکی پیری بود جرجیس پرسید ای شیخ
ترا چه نام است گفت لوبائیل نام گفت کی مرده بودی گفت در فلان زمان حساب نمودند
چهار صد سال شده بود ملک متحیر شد که این مرد جادوگر نیست جادوگر مرده را
زنده نتواند گردانید و او را چندین شدت نمودیم هیچ مضرتی نرسید این کار آسمانی
هست آن مرد پرسنده گفت من گرویدم بخدای جرجیس و بیزار شدم از بتان
شما ملک را خشم آمد او را پاره پاره گردانیدند او برحمت حق پیوست ملک گفت با ندیمان
که چه کنم از شر این مرد باز برهیم یکی گفت در خانه درویش بدارید تا از گرسنگی هلاک شود
همچنان فرمود پیر زنی درویش بود یک پسر داشت بیمار و کور معیوب و بی نان
و جامه درمانده چنانچه در شهر از و درمانده تر نبود جرجیس را در خانه آن پیرزن
افگندند و موکلان بر در نشستند تا کسی نانی و آبی برد و نفرستند تا بعذاب گرسنگی

واشنگی بپیر د جرجیس علیہ السلام در گوشہ خانہ بنماز مشغول شد و ہمہ روز روزہ داشتی چون
شب درآمدی وقت روزہ کشادن بودی گفتی ای پیرزن در خانہ تو چیزی خوردنی ہست
گفت نہ ای جوان من زنی درویش و پسر بیمار بدین ضعیف ہیچ چیزی نمی یابم در خانہ
آن پیرزن ستونی بود کہ خانہ بدان بنا کردہ بودند جرجیس علیہ السلام دست بدان
ستون نہاد وثنای بخدای عزوجل بخواند در وقت آن ستون سبز گشت و بیخ اندر زمین
فرو برد و شاخہا بر آورد و میوہ پدید آمد کہ ہرگز کسی چنین درختی ندیدہ بود جرجیس علیہ السلام
ازان میوہ بخورد پیرزن را گفت خدا را بشناس و آن بت پرست بود مسلمان شد الحمد لله
علی ذالک زن گفت ترا نزدیک خدا این قدر ہست کہ درخت خشک برای خوردن تو سبز گرداند
دعا کن تا پسر مرا عافیت شود جرجیس علیہ السلام نزدیک پسر آمد و اندر چشم او چیزی بخواند
و بدمید ہر دو چشم پر آب بینا شد و آن پیرزن بحاجت بیشتر کرد بعد ازان مہتر جرجیس
چند روز دران خانہ بماند روزی ملک میرفت بر در خانہ رسید درختی سبز دید کہ شاخہا
آن درخت بر ہوا رفتہ و برگہای گوناگون اندر و آویختہ ملک گفت من اینجا ہرگز درخت
ندیدہ ام گفتند آن جادوگر را در خانہ پیرزن باز داشتہ اند این درخت او پدید
آوردہ است ملک در حال فرود آمد و فرمود آن درخت را برکشید و آن خانہ را ویران کنید
بحکمت الٰہی آن درخت پنہان ستون گشت کہ بود ملک فرمود جرجیس را بیارید و میخ آہنی
در گردنی بسا ختند بزرگ و گران و بہ زیر آن گردنی بر نشاندند بخوابانیدند
دستہا و پایہاش بر زمین دوختند تا اندام او پارہ پارہ گشت پس فرمود معتمدان
خود را تا اندام او را بسوختند و آن خاکستر را بر جای نہادند مہر کردند پس فرمود
معتمدان خود را آن خاکستر ببرند و بر روی دریا ذرہ ذرہ اندازند تا ناپدید شود
و از رنج او باز رہیم ہمچنان کردند کہ ملک فرمودہ بود و چون آن خاکستر را یکبارہ در دریا
پراگندند آوازی شنیدند کہ ای باد ملک آسمان و زمین میفرماید کہ ذرہ ہارا جمع کن

که ما این را باز زنده خواهیم کرد در وقت باد آمد و آن ذرها را جمع کرد و بر آب توده کرد چنانکه معتمدان ملک نظاره میکردند زمانی بود توده خاک بجنبید جرجیس علیه السلام از میان پیدا شد بفرمان خداے عز و جل حمد و ثناے پروردگار را میگفت آن قوم باز گشتند بسوے شهر آمدند جرجیس علیه السلام از میان ایشان پیش ملک درآمد نگاه کرد گفت مرده بودے خاکستر شده باز زنده چگونه شدی پیشش آوردند ملک گفت اے جرجیس مرا معلوم شد که تو راست میگوئی و خداے تو قادر است و بتان عاجز اکنون اگر تو بگروم مردمان سرزنش کنند گویند که از بیم یک مرد تنها بس نیامده اکنون یک کار مانده است که نیکی من و تو اندرین هست که تو یک بار ان بت را سجده کنی تا گفتگوئی مردمان از پیش برخیزد آنگاه من بخداے تو بگروم و از بت بیزار شوم و بت را بشکنم جرجیس خواست تا بت خدائی ها بر کند گفت رواست ملک شادمان گشت روے و چشمها بوسید گفت امروز و شب بر من باش تا معلوم گردد مردمان را که مرا و ترا آشتی شد آنگاه هر دو در بتخانه رویم و تو یکبار بت پرستی کنی بعد از ان هرچه تو گوئی آن کنم جرجیس علیه السلام آنجا باستاد و شب بنماز مشغول شد زنی از پس او بنماز ایستاده مے شنید جرجیس دید و مسلمانی برو عرض کرد و عورت مسلمان شد مسلمانان غمناک شدند جهودان شادان آمدند و خلق بر بتخانه روے نهاد ملک با جرجیس بیرون آمد در بتخانه هفتاد بت بود همه را بمروارید آراسته دیر تختی نشسته جرجیس علیه السلام نگاه میکرد در میان مردمان آن زن را دید که می آمد یک پسرک را بر گردن گرفته جرجیس آن پسرک را آواز داد که اے فلان در وقت زبان کشاده گفت لبیک یا نبی الله گفت از گردن مادر فرود آئے فرود آمده بپاے روان شد پیش جرجیس بایستاد جرجیس گفت درون رو بتان را فرمان رسان که جرجیس پیغمبر خدا میخواند همه بتان نگونسار غلطان آمدند جرجیس پاے بر زمین زد جمله بتان فرو در زمین شدند ملک گفت بفریفتی مرا و خدایان مرا هلاک کردی جرجیس علیه السلام گفت از بهر آن چنین کردم تا شما را معلوم گردد که اینها خداے نیند هیچ نتوانند کرد پس ابلیس را میان ایشان گرفت گفت اے ملعون

این چیست که تو میکنی خود ہلاک شدی و خلق را نیز ہلاک میکنی خود بدوزخ رفتی و بندگان خدا را
نیز بدوزخ می بری ابلیس گفت که ندانی یک آدمی را از راه ببرون عزیز تر است بر من
از ہمه چیز ہا گفت نمیدانی ای جرجیس خدا تعالے فرمود فرشتگان را تا آدم را سجده کنند کردند
مگر من که دوزخ را اختیار کردم آدم را سجده نکردم انگاه زن ملک جانب ملک نگه کرد
و گفت چه ماند اکنون از عقوبتهاے خدا تعالے و کدام حجت بود که بنمود بگو تا آنکه دعا کند بر
شما را فرود برد ملک برخشم شد گفت که از جادوے او فریفته شدی بیست سال است
که بمن میگوید ہنوز مرا فریفته نکرده است پس زن ملک مسلمان شد ملک او را ہلاک کرد
زن روے سوے جرجیس کرد گفت دعا کن دعا کرد فرشتگان اندر ہوا با طبقها در دست
گرفته منتظر شدند تا جان او را ببرند بعد از ان جرجیس علیه السلام گفت خدا وندا مرا برندار
تا ایشان را در زمین پیش من فرو نبرے ہمین که جرجیس این دعا کرد در حال صاعقه برخاست
جمله جهان تاریک شد و زلزله از زمین برخاست و زمین اشگافت آن ملک را با سپاه بے فرمان
در زمین فرو برد که نام و نشان ایشان بر نیامد الحمد لله علے ذلک تاریخ بیستم ماه جمادی
الاول روز سه شنبه مذکور دولت پابوس بدست آمد سخن در فضیلت اولیاء و مشائخ
کبار افتاده بود ہمچنان مولانا شمس الدین یحیے و مولانا برہان الدین غریب و مولانا فخر الدین
زرادی بیامدند سر بر زمین نهادند فرمان شد که بنشینید بنشستند بعد از ان خواجه
ذکر الله بالخیر فرمود که وقتی بزرگی نیت حج کرد که بزیارت خانه کعبه برود چون به بغداد رسید
شبے در خواب رسول صلے الله علیه وسلم را دید گفت باز گرد حج در خانه داری یعنے مادری داری
برو حق او بجا آر که ترا بهتر از ان حج است و رضاء او بطلب آنگاه آن بزرگ باز گشته بخدمت
مادر آمد و آن سعادت را غنیمت داشت بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند
که اگر کسے با در و پدر برابر گردن کرده تمامی عمر در خانه کعبه برود و بیاید حق یک شبی که برای
او خواب خود تلخ کرده اند نگزارده باشد آنگاه سخن در حکایت رابعه بصری رحمته الله

علیها افتاد بر لفظ مبارک راندہ اند کہ رابعہ بصری در مجلس خواجہ حسن بصری خاموش بودے و در مجلس
سخن نگفتی بعد از ان بر لفظ مبارک راند کہ آن شب کہ رابعہ بصری را بزادند جامہ نبود
و در خانہ پدرش چندان نبود کہ چراغ بسوزد و در پارہ جامہ بپیچید مادرش گفت پیش فلان
ہمسایہ روغن چراغ بہ طلب پدر رابعہ پیش ہمسایہ رفت و دست بر در نہاد باز گشت گفت
ایشان خفتہ اند در باز نکردند ہمچنان ملول خاطر بخفت در خواب دید کہ رسول علیہ السلام
او را گفت ملول مباش کہ این نعمت تو رشید خواہد بود کہ ہفتاد ہزار کس از امت من در شفاعت
او خلاص خواہند شد پس گفت بر عیسی بن داؤد رو کہ امیر بصرہ است و او را بگوئے کہ ہر شب
صد بار صلوات بر من میدہی و شب آدینہ فراموش کردی و چہار صد رکعت نماز میگزاری
کفارت آن صد دینار بدہ چون پدر رابعہ بیدار شد زار بگریست و خواب بر کاغذ کرد
بر امیر بصرہ رسانید او دہ ہزار درم صدقہ داد بشکرانہ آنکہ رسول علیہ السلام او را
یاد کردہ بود و گفت بعد ازین ہم ہر حاجتے کہ بودہ باشد مرا بگوئی تا حاجت ترا روا سازم
بعد از ان ہمدرین معنی فرمود ہم از بزرگی او چون رابعہ بزرگ شد مادر و پدرش ہر دو
در بصرہ قحط افتاد خواہران او متفرق شدند رابعہ بدست ظالمی افتاد او را بچند درم
بفروخت روزے نامحرمی بدبخت خواست دستش بگیرد روے بر خاک نہاد و گفت الٰہی
غریبم و یتیم و اسیرم و از شکستگی دست و تنہائی دیگر ہیچ غم نیست رضای تو میخواہم تو از من
راضی ہستی یا نہ آوازے آمد کہ غم مخور فردا قیامت ترا جائے رسانم کہ مقربان درگاہ
تو بنازند تا از انجا رابعہ در خانہ شد روزی در مناجات بود کہ میگفت الٰہی روز روزہ
و شب قیام کنیم و ہم خدمت حضرت تو کنیم پروردگاری چنانچہ شبی خواجہ او از خواب درآمد
آواز مناجات شنید برخاست نگاہ کرد کہ رابعہ سر بسجدہ نہاد و میگفت الٰہی تو دانی ہوای
دل من موافق تست و روشنائی چشم من در خدمت درگاہ تو غایب نشود از من ساعتے
اما چکنم نگاہ قندیلی دید از نور بر سر او آویختہ و ہمہ خانہ روشن شدہ چون روز شد خواجہ

رابعہ را بنواخت گفت ترا آزاد کردم اگر اینجا باشی با ہمہ خدمتگار تو ہستیم اگر میروی فرمان تراست
رابعہ برفت گویند در مطربے افتاد بعد ازان توبہ کرد بعد ازان در خرابہ مقام ساخت مدتی
آنجا عبادت نمود آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ رابعہ در شبانروزے ہزار رکعت
نماز گزاردی و بہ مجلس حضرت خواجہ حسن بصری قدس اللہ سرہ العزیز شدی و آنچہ از وے
شنیدی آنرا بکردار رسانیدی بعد ازان در خرابہ مقام ساخت مدتے آنجا عبادت نمود بعد ازان
عزم حج کرد خری داشت رخت بر وے نهاد عزم حج کرد میرفت کہ در بادیہ خر او بمرد
اہل قافلہ گفتند کہ ما رخت تو بر داریم با با یار رابعہ گفت شما بروید من بتوکل خدا ماندہ ام
قافلہ روان شد رابعہ تنہا ماند گفت الٰہی با دشاہا چہ کنی با عورت عاجزہ مرا آنجا نہ خود
خواندی پس در میان راہ خرم بمیراندے در بیابان مرا تنہا بگذاشتی در حال کہ این
سخن بگفت خرش زندہ شد بار بر وے نهاد برفت بعد از مدتے دیدم کہ آن خر را مے
فروختند بعد ازان ہم دریں محل فرمود کہ چون رابعہ بعراق رسید گفت الٰہی دلم بگرفت
بکجا روم من کلوخی را چکنم و آن سنگے است مرا دیدار تو مے باید حق تعالے بیواسطہ
بر ویش خطاب کرد اے رابعہ در جست و جوے ہژدہ ہزار عالم میروی ندیدی کہ موسے علیہ السلام
از من دیدار خواست ذرہ تجلی بر کوہ افگندیم کوہ چہل پارہ شد چہ جاے این سخن است
کہ تو میگوئی بعد ازان ہم دریں محل فرمود کہ وقتے دیگر بمکہ میرفت در بادیہ کعبہ
را دید کہ استقبال کردہ مے آید گفت مرا استطاعت کعبہ نیست بہ جمال کعبہ چہ شادی
نمایم مرا رب البیت مے باید کعبہ را چکنم الحمد للہ علے ذلک بتاریخ ہفتم ماہ شوال
روز پنجشنبہ دولت پابوس حاصل شد سخن در سماع و اہل سماع افتادہ بود در میان
شخصے بیامد حکایت گفت کہ جماعتے اکنون در فلان مقام از یاران مخدوم جمعیتے کردہ اند
و مزامیر ہم در میان است خواجہ ذکر اللہ بالخیر این معنی شنیدہ فرمود من منع کردہ ام کہ
مزامیر و محرمات در میان نباشد ہر چہ کردہ اند نیکو نکردہ اند دریں باب بسیار غلو فرمودہ

تا بدین حد که گفت کف دست بر کف نزنند که آن بلهوی ماند پشت دست بر کف دست نزنند یعنی در منع دستک چندین احتیاط آمده است در منع مزامیر بطریق اولی بعد ازان فرمود اگر یکی از مقامی بیفتد باری در شرع افتد مبادا اگر از شرع بیرون افتد پس او را چه ماند بعد ازان فرمود که سماع مشایخ کبار شنیده اند و آنکه اهل این کار اند و کسی که صاحب ذوق است و درد دوستی بیک بیت از گوینده که شنود او را رقتی پیدا شود اگرچه درمیان مزمار باشد یا نباشد اما آنکه از عالم ذوق خبر ندارد اگر پیش او گویندگان باشند و از هر جنس مزمار باشد چه شود چون او اهل درد نیست پس معلوم شد که این کار تعلق بدرد دارد نه بمزمار بعد ازان فرمود که مردم را همه وقت حضور کجا میسر است اگر در روزی وقتی خوش دریافته شود همه اوقات تفرقه او را در اتباع آن روز باشد و اگر در جمعی صاحب ذوق و صاحب دردی باشد جمله اشخاص در پناه آن شخص باشند بعد ازان فرمود که در ایام ماضیه قاضی بود در اجودهن دایما با خدمت شیخ الاسلام فریدالحق منازعت نمودی تا وقتی که از غایت خصومت در ملتان رفت با صدور و ائمه گفت کجا روا باشد که یکی در مسجد نشیند آنجا سماع فرماید و گاه گاه برقص باشد ایشان گفتند این واقعه کیست که میکند گفت شیخ فرید گفتند ما را هیچ نتوانیم گفت بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود هر بار که سماع شنیده ام الی یومنا بحق حرمت شیخ که آنهمه بر اوضاع و اخلاق پسندیده شیخ حمل کرده ام تا وقتی در حال حیات ایشان در جمعی حاضر بودم گویندگان این بیت میگفتند ؎ مخرام بدین صفت مبادا ؛ کز چشم بدت رسد گزندی ؛ مرا اخلاق پسندیده شیخ و اوصاف بزرگی ایشان یاد آمد چنان دامن گرفت که وصف نیاید قوال خواست تا ابیات دیگر گوید من همین گویانیدم خواجه ذکره الله برین حرف رسید در گریه شد و فرمود بعد ازان بسی بر نیامد که حضرت ایشان رحلت نمودند آنگاه فرمود که تحمیل و تاویل اینست یعنی که فردا قیامت یکی را فرمان شود که تو در دنیا سماع شنیده گو شنیدم فرمان رسد که هر بیتی که می شنیدی آنرا بر اوصاف ما حمل میکردی بگو آری فرمان رسد

که اوصاف ما حادث و او قدیم حادث به قدیم چگونه روا باشد گوید خداوند از غایت محبت میگفتم فرمان رسد که چون از محبت میگفتی با تو رحمت کردیم بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر فرمود کسے که مستغرق محبت اوست این عنایت است دیگرانرا چه خواهد گفت آنگاه بهدرین محل فرمود که وقتے خواجه ابراهیم ادهم را سوال کردند که تو اسم اعظم یاد داری بگو کدام است جواب داد که معده را از لقمه حرام پاک دار و دل را از محبت دنیا خالی کن بعد ازان هر اسمے که خوانی اسم اعظم است الحمد لله علی ذلک بتاریخ پنجم ماه ذی قعده روز دوشنبه دولت پابوس بدست آمد سخن در نماز و ادعیه افتاد مولانا شمس الدین یحیی و مولانا وجیهه الدین پائلی و مولانا نصیر الدین گیاهی بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند که رسول علیه السلام بر جمله مهمات صلوٰة السعادت بگزاردی و آن هم با تمام رسیدی بنده سر بر زمین نهاد و عرضداشت کرد که این نماز را وقت معین است فرمود که آری بعد از فریضه نماز خفتن که دو رکعت سنت میگزارد آنگاه این چهار رکعت صلوٰة السعادت بیک سلام گزارد و بهر رکعت الحمد یکبار و آیة الکرسی یکبار و انا انزلناه سه بار و اخلاص پانزده بار بعد از سلام سر بسجده نهد سه بار یا حی یا قیوم ثبتنی علی الایمان گوید:

آنگاه سخن در بزرگی اولیا افتاده بود بر لفظ مبارک راند که وقتے خواجه ابراهیم ادهم نیت کرد که هر کسے در کعبه بپا میرود و من بدیده میروم و بهر گامے که می نهاد دوگانه نماز میگزارد چنانچه بدین منوال بعد چهارده سال بخانه کعبه رسید کعبه را بر جا ندید متحیر بماند هاتفے آواز داد که اے ابراهیم کعبه بزیارت رابعه بصری رفته است گفت الٰهی کجا روم باز آواز آمد که هیچ جا مرو که مے آید بعد ازان خواجه بهدرین محل فرمود که پیش شیخ کسے خرے داشت در میان بازار گرفت که مرا از زر بده شیخ گفت ساکت باش گفتمے باشم شیخ در خشم شد ردا از کتف بر داشت و بر زمین زد و تمامے بازار پر زر شد فرمود اکنون حق خود بر دار بیش بسر دار دگرنه دست تو خشک خواهد شد آنمرد حق خود بر داشت چون زیادت

برداشت دست از خشک شد بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که هر که با درویش درافتد از بیخ برافتد نعوذ بالله منها بتاریخ دهم ماه ذی قعده روز یکشنبه دولت پایبوس بدست آمد مولانا شمس الدین یحیی و مولانا برهان الدین غریب و شیخ یوسف چندیری و مولانا فخر الدین زرادی و مولانا شهاب الدین میرتهی و شیخ عثمان سیاح و شیخ ضیاء الدین پانی پتی و مولانا وجیه الدین پائلی و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند روزے بس با راحت بود مولانا شرف الدین و نجم الدین سنامی همین روز سر در قدم آوردند و بکلاه چهار ترکی مشرف شدند و بنده نیز همین روز کلاه یافته بود بخشش بر هر یکے هیشد بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر روے سوے حاضران کرد که چنانچه امروز یکجا ایم و فردا یکجا خواهیم خاست آنگاه چون خواجه این سخن بر لفظ مبارک راند بنده و عزیزان دیگر روی بر زمین آوردند عرض نمودند که مولانائی شهاب الدین میرتهی انصاری که یکے از بندگان مخدوم است بیتے نو گفته است اگر فرمان شود بگویم فرمود بگو ع من از تو هیچ مرادی دگر نمیخواهم ٭ همین قدر بکنی کز خودم جدا نکنی ٭ باتمام رسید ملفوظ افضل الفواید حضرت سلطان المشائخ شیخ نظام الدین اولیا رحمته الله علیه جامع وے حضرت امیر خسرو دهلوی رحمته الله علیه در مطبع رضوی واقع دهلی

بحسن سعی احقر الزمن سید محمد میر حسن

مالک مطبع موصوف در ماه مبارک

ذالحجه ۱۳۰۴ هجری و

قدسی رونق انطباع

پذیرفت

✤ ✤ ✤

✤

افضل الفوائد جلد دوم

بسم الله الرحمن الرحیم

این انوار و اسرار الٰہی و این آثار و اخبار نامتناہی از انفاس متبرکه خواجه راستان صاحب الکلام فی الارضین ختم المشایخ و الاولیا وارث اہل السلوک و الانبیا تاج المحققین برہان العاشقین نظام الحق و الشرع و الدین آدام الله تقواه چنانچه بخدمت پیوسته شده است بتاریخ مختلف درین فواید دیگر نبشته آید فہرست بتاریخ روز دوشنبه بستم ماه رجب قدر سنه تسع و عشر و سبعمائته سخن در ذکر آفرینش مہتر آدم و فواید دیگر افتاده بود بنده گنہگار امیدوار رحمت پروردگار خسرو لاچین که یکے از بندگان سلطان المشایخ و اولیا است بتاریخ مذکور دولت پابوس حاصل کرد عزیزان اہل صفه بخدمت حاضر بودند سخن در انبیای گذشته میرفت بر لفظ مبارک راند تا چه ایام تا راحت بود که قطب الدین حضرت ایشان بودند چون خواجه ذکر الله بالخیر دینجرف رسید بنده برخاست روے بزمین آورد ایستاده عرضداشت کرد خواجه بنده نواز مرحمت فرمود و بر لفظ مبارک راند که بنشین ہرچه گفتنی است بگو بر حکم فرمان بار دوم بنده روے بزمین آورد فرمان شد که بگو التماس کردم که پیش ازین بنده از زبان مخدوم بنده نواز ہرچه شنیده است آنرا در قلم آورده است و جلدی مرتب کرده نام افضل الفوائد کرده بشرف نظر منظور گشته پس درینوقت نیز اگر مرحمت فرمان شود ہرچه از زبان مخدوم شنیده شود در سلک تحریر کشیده آید تا دو جلد مرتب گردد اما اگر درین جلد بیشتر حکایت انبیا و سلوک بود خاطر بنده جمع گردد ہمین که بنده این عرضداشت کرد فرمود که نیکو باشد تبسم کرد که دعاگوئی بعد آمدن نماز ہمین ذکر

انبیا آغاز کردیم ازین سبب که در خاطر شما حکایت انبیا بود بعد ازان بهدرین محل فرمود
اے درویش عزیز بشنو چون حق تعالے خزانہ بلا را آفریده خصوصاً از برائے انبیا و
اولیاء بیافرید فرشتگان چون آن خزانہ بلا را بدیدند ہر ہمہ از ہیبت آن بر خود
بگدا اختند سر بسجده نہادند کہ آلہی این خزانہ برائے کیا تست فرمان آمد کہ اے
فرشتگان شما ازین نعمت فارغید اما این نعمت نصیب خلیفہ کرده ایم کہ در زمین خواہیم
آفریدنے آدم صلوات اللہ وسلامہ علیہ فرزندان او کہ محبان من اند وایشان را
برائے این بلا امتحان خواہیم کرد ہر کہ در محبت ما ثابت خواہد بود این بلا بروا ارزانی
خواہیم داشت وبلکہ این نعمت بلا بر ایشان بخواہیم فرستاد وایشان بآرزو خواہند خواست
انگاه ملائم این معنے فرمود کہ اے درویش این طائفہ کہ در عشق دوست مستغرق اند
از روز تا شام بلا را بآرزو میخواہند زیرا چہ بلا کہ از دوست باشد آن بلا نیست آن
نعمت است کہ از دوست بدوست میرسد بعد ازان این حکایت فرمود کہ وقتی
عاشقی بود ہر صبح برخاستے وفریاد کردی کہ آلہی زرق من ہمین بلائے تست انگاه
ازو پرسیدند کہ این چہ سخن است کہ تو میگوئی گفت آری چون اقتان دوست
در بلا باشد اگر ما بآرزو نخواہیم پس ما در میان اہل سلوک ثابت نباشیم آنگاه چون
خواجہ برین حرف رسید چشم پر آب کرد واین رباعی بر لفظ مبارک راند رباعی ہر جا کہ بلا
تست بر جانم باد ٭ چون در رضائے تست بر جانم باد ٭ گر بر سر عاشقان بلاہا باشد ٭
آنجملہ بلائے تست بر جانم باد ٭ بعد ازان فرمود کہ چون مہتر آدم علیہ السلام را
در عالم وجود پیدا کردند وروح در قالب آوردند برخاست ونشست عطسه غالب ہمان بود
کہ عطسه آمد گفت الحمد للہ مہتر جبرئیل پیش ایستاده بود گفت یرحمک اللہ انگاه
بر فرشتگان فرمان آمد ای ملائکہ آسمان شما میگفتید کہ ایشان فساد ہا کنند وخونہائے
ناحق بریزند دیدید کہ پیکو بخاستہ بود کہ مرا حمد وثنا گفت قولہ تعالے

وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ آنگاه فرشتگان باز سر بسجده
نهادند و گفتند قوله تعالی اِنِّیْ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ یعنی انچه تو دانی ما ندانیم فرمان
شد مهتر جبرئیل و میکائیل و اسرافیل را که شما در بهشت بروید جبرئیل حله بستاند و
براق میکائیل و تاج اسرافیل برگیرد چون ایشان بر حکم فرمان بکردند فرمان شد
که حله در گردن مهتر آدم کنید و تاج بر او نهید و بر براق کنید و درون بهشت بر تخت
بنشانید بعد ازان چون مهتر آدم بر تخت بنشست جمله ملکوت را فرمان شد که بروید
آدم را سجده کنید قوله تعالی وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْا
اِلَّا اِبْلِيْسَ اَبٰى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ پس جمله فرشتگان سجده کردند مگر
ابلیس لعین سجده نکرد چون ابلیس لعین رانده شد جمله فرشتگان با آواز بلند گفتند که
لعنت بر ابلیس باد چنانچه جبار عالم بر لعنت کرد آنگاه او رانده شد بعد ازان
خواجه ذکره الله بالخیر چون برین حرف رسید چشم پر آب کرد بگریست و این سخن بگفت که ای
درویش او بیک لعنت مردود ابد گشت درین زمانه بعضی مسلمانان اند که از فعل قبیح
ایشان که در وجود می آید روزی هزار بار لعنت بر ایشان از پروردگار عالم منزل
میگردد و ایشان را ازان لعنت خبر نیست غافل اند بعد ازان بر لفظ مبارک راند
که چون مهتر آدم علیه السلام در جنت الماوا قرار گرفت و جمله ملکوت آسمان و ساکنان
جنت اعزاز و اکرام او بدیدند همه رجوع بدو کردند بعد ازان بفرشتگان فرمان شد
تا پیش آدم علیه السلام سبق گیرند از بسیار فضل و کرامت آنگاه فرمود چون مهتر
آدم علیه السلام را مخیر کردند که هر چه در بهشت نعمت است بخوری مگر گندم نخوری اما
چون خواست حق درین بود که او باز در دنیا آید و لوله عشق و آتش محبت در سینه او
بجوش آمد یکدانه ازان گندم بخورد و تاج از سر برفت و حله ببرید برهنه گشت
ایستاده شد آواز از درخت برآمد قوله تعالی فَاَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا وَطَفِقَا

يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَّرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصٰى اٰدَمُ رَبَّهٗ فَغَوٰى ٥ یعنے بیرون روا ے
عاصی که این جاے تو نیست پس آدم علیه السلام پیش هر درختے که میرفت برگ میخواست
آواز از پیش بر مے آمد که تو عاصی شدی ما عاصی را برگ ندهیم چنانچه رسید پیش درخت
انجیر او دو برگ داد فرمان آمد که تو چرا برگ بدادی گفت عزت اول او که دیده بود
و آخر هم همچنان عزت می بینیم از آن هر آدم پس فرمان آمد ای انجیر ما ترا عزیز گردانیدیم میان
خلق چنانچه آدم ما را عزت داشتی چون آدم علیه السلام از بهشت بیرون آمد و بر
کوه سراندیپ رفت هفتاد و سیصد سال برین ذلت بگریست چنانچه گوشت و پوست رخسار
مبارک بریزید گنجشکان بیامدند و در رخساره مبارک حوصله کردند او را خبر نبود چندان
که خاشاک برآمده بود از گریه مهتر آدم علیه السلام آن زمان که سجده کردی کسی بگریستی
که آدم اینجا هست یا نیست بعد از آن خواجه درین حرف رسید چشم پرآب کرد که آری
آغاز صبح از بعض صباحا چون چشم بگشاد و نظر بر جمال عشق افتاد آخر همان شعله اثر کرد
و بشارستان بهشت تکرار نتوان کرد مگر در خرابه و ویرانه دنیا تا تحقه اَشَدُّ الْبَلَاءِ فِي الْاَوْلِيَاءِ وَالْمَثَلُ
فِي الْاَنْبِيَاءِ درست کند آنگاه خواجه ذکر الله تعالى بالخیر چشم پرآب کرد فرمود که آری
عاشقان بلاها را بآرزوے دوست بهر از تضرع و زاری خواسته اند آنگاه فرمود و اصلان
زبان شده اند المحبت في المحبين بعد از ان بر لفظ مبارک ماند که اول کسیکه در جهان
عشق ورزید و بلاء عشق قبول کرد آدم صفی الله علیه السلام بود زیراچه آدم علیه
السلام را از خاک بهشت آفرید اگر در خاک مهتر آدم علیه السلام سررشته عشق نبودے
پس در اهل سلوک عشق مرکب نبودے پس چون اول عشق از و بود در فرزندان ادهم
چنان کردند آنگاه فرمود که دولت اشتیاق و شوق که مر اولیای خداست هم از
آدم صفی است همین که خواجه درین حرف رسید چشم پرآب کرد و این رباعی بر لفظ مبارک
راند رباعی از بهر رخ تو مبتلاے باشم ✿ و ندر غم عشق تو بلایی باشم ✿ در یاد جمال تو

چنان مدهوشم که از خود خبرے نیست کجا می باشم بعد ازان فرمود که توبه مهتر آدم
علیه السلام قبول نکردند فرمان آمد یا آدم در هر مهی سه روز روزه بدار سیزدهم و چهاردهم
و پانزدهم تا توبه قبول کنم توبه مهتر آدم علیه السلام بعد از سیصد سال قبول کرد انگاه
فرمود که ای درویش بعد از مدتے از مهتر آدم علیه السلام سوال کردند که وقتے خود را ابرار
خود یافتی گفت درین وقت نه اما دران سیصد سال که در بلا مبتلا بودم هر روزے که برمن
میگذشت خود را ابرار خود میدیدم و هر بلے و حزنے که برمن دران وقت میگذشت سر
هر اقلیمی برمن کشاده میگشت خواجه ذکر الله بالخیر درین فواید بود که شش نفر درویش
جوالقی در آمدند هیچ قیامے و سلامے نکردند همه در صحن جماعت خانه سماع در دادند و رقص
میکردند تا دیری بعد از ان فرو داشت کردند هر یکے ازین درویشان صرفه زبان نداشتند
هر چه از زبان ایشان بیرون می آمد میگفتند همچنان خواجه ذکر الله بالخیر خلقے که در ایشان
بود مولانا فخر الدین زرادی و بندهٔ بنده زادگان را فرمود که ببرید پیش آن عزیزان
بدارید تا تناول کنند انگاه هر چه مطلوب ایشان خواهد بود آن نیز خود داد و از معذرت
بسیار کنند همین که بندگان بر حکم اشارت مخدوم بنده نواز این طعام بردیم پیر فور ایشان
آن طعام نه پسندیدند و عتاب کردند هر چه از زبان ایشان بیرون مے آمد گفتند و ما پیش
ایستاده حیران که پیش خواجه خواهیم گفت الغرض چون این معنے بخدمت خواجه تحقیق
گردید برخاست زله طعام بر دست گرفت و چهار زله دیگر باز آورد پیش آن درویشان
بیامد سلام کرد هیچکس از ایشان بخواجه التفات نکردند خواجه ذاکر الله بالخیر ایستاده
معذرت میکرد و ایشان در بد گفتن بودند چنانچه دیری بر آمد انگاه خواجه ذکر الله بالخیر
روی سوئے درویشان کرد که اے خواجگان این طعام چرا نمیخورید آخر ازان طعام که در
قرن خورده بودید این طعام صد هزار درجه دارد بس همین که خواجه این سخن بر لفظ مبارک
راند درویشان برخاستند کله در زمین نهادند و بیک پاے ایستادند که ما ازان مستغفر شدیم

شما بشنید تا ما طعام نخوریم که ما تر امر دیا فتیم چنانچه خواستیم بعد ازان خواجه باز گشت بنده و مولانا فخر الدین زرادی بعد از طعام ازان درویشان سوال کردیم که ما را روشن شود که شما تحمل از کجا شدید گفتند اے خواجه ما جانب قرن مسافر بودیم چون در آن مقام رسیدیم سه روز این بود که ما را طعام نرسیده بود لابد ما گرسنه روز در بیابان میگشتیم همینکه آنجا رسیدیم که خواجه اویس قرنی بر سے دو دندان خود را فرود آورده بود در زمین کرده آن مقام را چون دریافتیم و زیارت کردیم پیشتر شدیم چه بینیم شترے مرده افتاده است و گنده شده و پوستی و استخوانی مانده و از همه خاک شده یافتیم باهم یکدیگر بگفتیم گرسنه سه روزه ایم هلاک خواهیم شد قدرے گوشت ازان شتر مردار برگرفتیم با آتش بریان کردیم و خوردیم پس امروز خواجه نظام الدین آن شتر را مکاشفه کرد ازین ما آمدیم که درویشے همین است که خواجه نظام الدین دارد بعد ازان فرمود که شنیدم از زبان خواجه یعنی شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز که وقتے جانب بغداد مسافر بودیم در مسجد کنف بخدمت شیخ اوحد کرمانی و عزیزان دیگر حاضر بودند سخن درین بود که از کجاست که مردم یکدیگر نمے مانند هر کسے را طریق و شبہے دیگر است آنگاه خدمت شیخ اوحد کرمانی قدس الله سره العزیز بر لفظ مبارک راند که در آثار الانبیا نبشته دیده ام بروایت عبد الله عباس رضی الله عنهما روایت کرد از بارگاه باجاه محمد رسول الله صلے الله علیه وسلم پرسیدم از احوال آدم صفی صلوات الله وسلامه علیه که ایزد تعالے او را چگونه آفرید فرزندان او یکدیگر نمی مانند پس پیغمبر علیه السلام بر لفظ مبارک راند که اے عبد الله عباس حق سبحانه و تعالے روے آدم را از زمین آفریده و سر او را از خاک بیت المقدس و پوست او را از خاک بهشت و ریخ و شارب او را از حوض کوثر و مژگان و چشم او را از خاک دنیا و هر دو پاے او را از خاک زمین هندوستان آفریده است و اعضا او را از خاک جزیره سرانديپ و لب او را از خاک

زمین بشهد آفریده است پس ای عبدالله اگر آدم را از یک خاک بیافریدی روی
از فرزندان یکدیگر ندانستی هیچکس از یکدیگر نشناختی آنگاه همدرین محل فرمود که چون مهتر آدم
علیه السلام بدنیا آمد بر سر کوه سراندیب نشست و از غم بهشت بگریست چنانکه سنگها و کوهها بنالیدند پس حق تعالی
فرمود تا خانه از بهشت بیاوردند از یکپاره یاقوت سرخ پس آنجا نهادند که امروز خانه کعبه است و آن خانه را
دو در بود یکی شرقی و یکی غربی و اندران خانه سه قندیل بودند زرین آویخته نور آن قندیلها فروغ میزد و
فرشتگان گرد بر گرد آن خانه صف زده می ایستادند آنجا که آن خانه بود امروز خانه کعبه است و آنجا که قندیلها بود
امروز آنجا زیارتی میکنند خانه کعبه را پس خدای تعالی فرمود آدم را تا آنجا بیاید و زیارت کند و
فرشتگان مر او را حج کردن آموختند و هر سال یکبار آن خانه را زیارت کردی اکنون آن خانه
را بر آسمان چهارم برابر کعبه داشته اند و فرشتگان گرد بر گرد خانه طواف میکنند و هر روز هفتاد هزار فرشته
آنجا شمار میکنند و گرد خانه طواف میکنند تا قیامت بعد ازان همدرین محل فرمود که چون درویشی را با بلاها
مبتلا میسازند هر جا که خزانه بلاست بروی نامزد میکنند از برای اثبات فقر او را که او طاقت بلای تا خواهد آورد یا نه
پس چون درویش در کار خود در راه روندگی بکمالیت رسانیده است جمله بلا را لطعمه خود می سازد بلکه فریاد میکند
که هل من مزید انگاه همدرین محل فرمود وقتی بخدمت شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله
سره العزیز حاضر بودم فرمود که روزی در طرف بخارا در غاری بزرگی را در عبادت دریافتم اما
از حد بزرگ و صاف دل و صاحب نفس بود که بدان عظمت و هیبت هیچ بزرگی را ندیده ام
الغرض چون سعادت پایبوس حاصل کردم فرمود بنشین نشستم هر بار که نظر بر روی مبارک او میکردم
نورها از روی ساطع میشد انگاه آن بزرگ فرمود ای فرید امروز شصت سال است که درین
غار ساکنم و هیچ روزی و ساعتی نیست که از عالم بالا بلا بر من منزل نمیشود و من این بلا
لطعمه خود میسازم و بلکه آرزو که بلا بر من منزل نگردد بارز و میخواهم زیرا که چون خواست
دوست و امتحان دوست در میانه است چرا باشد که بآرزو نخواهم پس فرمود ای
فرید راه را امتحان است که درین راه قدم بصدق نهاد و دعوی محبت دوست کرد

هر جا که بلائے ست بد و گمارند پس صادق می باید تا در آن صبر کند بعد از ان خواجہ
این حکایت تمام کرد و بگریست و این رباعی بر لفظ مبارک راند رباعی در عشق همه درد و جفا با
باید عاشق بلا با باشد پس مرد همت در رہ عشق به که او پیوسته بعشق در جفا باشد
بعد از ان هم درین محل بر لفظ مبارک راند که خواجه بایزید بسطامی قدس الله سره العزیز
را پرسیدند که خدائے تعالے بر اولیا در دنیا چه معامله کند گفت یفعل الله باولیائه فی دار
الدُّنیا مَا یَفعَلُ اللهُ بِاَعدَائِہٖ فِی الاٰخِرَۃِ الفُتقبَی یعنے خدایتعالے با اولیاء خود
آن کند در دنیا که با دشمنان در آخرت خواهد کرد یعنے در بلا و عذاب دارد انگاه فرمود
که وقتے خواجه شبلی قدس الله سره العزیز آرزوے بود که ابلیس را به بیند شبے او را
بدید ترسید ابلیس گفت مترس که منم ابلیس پس خواجه شبلی او را از غرایب سوال کرد
یک سوال این بود که وقتے بر اولیا دوست یافته گفت نه مگر وقتے که ایشان در سماع
باشند آن وقت دل بیهوش بشود و بیدل گردند آنزمان توانم که بدیشان بر سهم
بعد از ان هم درین محل فرمود که آزردن دل مومن آزردن خدا ایست عزوجل بس
اے درویش مومن آنکس است که اگر او در مشرق باشد و در پاے برادر مومن در مغرب
خاری خلید او بشود از درد او بیمار وے باشد انگاه فرمود وقتے بزرگی از خواجه خضر
علیه السلام پرسید آزردن مومن چگونه است فرمود که آزردن آن آزردن حضرت
صمدیت است که من وقتے بخدمت رسول علیه السلام بودم از زبان مبارک ایشان
شنیده ام که آزار مومن آزار من آزار حضرت عزت ست و دیگر همچنان باشد که بار ی کرده
باشد و خراب کردن خانه بعد از ان سخن در سوایب افتاده بود بر لفظ مبارک راند
که بزرگترین جمله خطاهائے قبیح فعل غمازی ست که کسے کند انگاه هم درین محل فرمود آن روز
برادران خواجه یوسف علیه السلام را در چاه کردند گرگے را بگرفتند پیش خواجه یعقوب
علیه السلام آوردند که این گرگ یوسف علیه السلام را هلاک کرده یعقوب علیه السلام

پرسیدکه گرگ یوسف مرا هلاک کرده گفت خیر گفت حالا بدانی که او کجاست گفت اے مهتر یعقوب علیه السلام اگرچه ما درندگانیم و خون خوارا ما نخواهیم که غمازی کسی بکنیم انگاه فرمود که آن شب که حضرت رسالت را معراج شد نظر مبارک رسول صلی الله علیه و سلم در سوے دوزخ افتاد طایفه را دید که زبانهاے ایشان سوراخ کرده اند و در و زنجیرها سے دوزخ آویخته اند پرسید که یا اخی جبرئیل آن طایفه کیانند گفت یا رسول الله این طایفه غماز انست بعد ازان این حکایت فرمود که در خانه کعبه سنگی است که از حجر الاسود میگویند و قتیکه رسول علیه السلام آن سنگ را بوسه زده است و لب مبارک رسول علیه السلام بر آن سنگ رسیده الغرض در روایت است هر که روی مبارک رسول علیه السلام دیده است هفتاد ساله گناه او پاک کنند بعد از نقل رسول علیه السلام هر که از امتان رسول آن سنگ می بیند حق تعالے هفتاد ساله گناه از نامه سیاه او پاک میکند پس دانستی که آن سنگ در خانه کعبه از جهت آنست انگاه فرمود که اے عزیز وقتی ابلیس را پرسیدند که سبب راندن تو چه بود گفت آن روز که حق تعالے دوزخ بیافرید من برابر هفتاد هزار فرشته هر روز بدیدن دوزخ بر فتیمے و درون دوزخ منبرے بود مالک را پرسیدم که منبر از براے کیست گفت از براے فرشته که عزازیل خوانند او رانده خواهد شد بر فور برخاستم بران منبر نشستم که مگر آن عزازیل من خواهم بود حق تعالے از انجا این بزد مرا براند و آن منبر من شد سبب راندن من این بود بعد ازان همدرین محل فرمود که وقتے مهتر ایوب صلواة الله و سلامه علیه در مناجات بگفت الهی مرا دوازده هزار زبان بده تا در جمله زبانها تسبیح بگویم حقتعالے دعاے او مستجاب کرد او را به بلاے کرمان مبتلا گردانید پس دوازده هزار زبان کرمان بر زبان مهتر ایوب تسبیح میگفتند انگاه خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود که انبیا و اولیاء بلا را به آرزو خواسته اند انگاه بدرگاه عزت قرب یافته اند بعد ازان فرمود که وقتی مهتر زکریا صلوات الله و سلامه علیه در مناجات گفت الهی درین قدم هرگز بدرگاه

قرب تو توان رسید مگر بلائے تو در حال فرمان آمد که فرستادیم و آن چه بود آره هزار بار
یعنی بر تارک راندند انگاه بمقام قرب رسید وقتے مهتر ابراهیم صلوات الله علیه مناجات
یاد کرد که الهی مهمان طعام بسیار راند اما مهمان جان کو فرمان آمد که اے ابراهیم تا بر منجنیق بلا
نه نشینی ندانم که تو مستحق این لیسے درویش درین راه همه بلا و جفاست مردے باید که در بلا دوست
ثابت قدم باشد انگاه هم درین محل فرمود که وقتے و اصلی از بلا نباید فرمان آمد که تو طاقت این
نعمت نداری دست از وید ار تا ما در گردن دیگر کنیم و تو محروم بعد ازان خواجه ذکر الله
بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود که این بیت از زبان بزرگی شنیده ام بیت داری سر ما
و گرنه دور از سر ما و دوست کشیم تو نداری سر ما انگاه فرمود که اعرابی با چهار
بچه برهنه دگر نه [illegible] باشد چیزے سنگها در دامن کرده پر غضب در آمد گفت که خانه
کعبه خراب خواهم کرد دگر نه مرا و فرزندان مرا نان بده در حال دستی از بام خانه کعبه بیرون
آمد با هزار دینار و بستان بیرون انداخت گفت این را چکنم در حال دو نان کرده پیدا شد
ان بستید و بخورد و بفرزندان هم داد انگاه سوال کردند که دینار نه ستدی نان
چرا ستدے گفت مقصود زر نداشتم مقصود نمک داشتم یعنی نان بخورده باشد که حق آن
گذارده شود انگاه خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که بزرگ حقیقت حق نمک مردم می باید
که حق آن تواند نگاه داشت انگاه حکایت در پرده پوشی افتاد بر لفظ مبارک راند که وقتے
در عهد مهتر شعیب علیه السلام مردے دراز گوشی گم کرده بود بخدمت مهتر شعیب
علیه السلام باز نمود خدمت ایشان هفت شبانروز دعا کردند آن دراز گوش هیچ جا پیدا نشد
در حال جبرئیل علیه السلام فرود آمد گفت یا شعیب علیه السلام فرمان میشود که ما پرده
پوشیم نخواهیم پرده کسے بدریم پس دست از دعا بدار که این دعا مستجاب شدنی نیست
انگاه خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد این معنی فرمود درویش باید که درویش نیز پرده
پوشی کند که فاضل ترین جمله عبادت همین پرده پوشی است اگر چه هر دم عیب کسے بچشم خود بیند

باید که کن بگذرد و پیش کسی نگوید که این صفت باری تعالی است بعد ازان سخن درین افتاد که
آفتاب و ماهتاب را که روی سیاه میکنند از کجاست فرمود نبشته دیده‌ام بروایت عبدالله مسعود
رضی الله عنه که آن شب که رسول علیه السلام را معراج شد در زیر قبهٔ فلک دو کس را دیدند
که از امت گله میکردند که الٰهی ما از گناه کردن ایشان عاجز شدیم فرمان شد تا ایشان را هلاک کنند
همچنان فرمان آمد که ما از شما بینا و داناتریم هیچ چیز از معصیت ایشان بر من پوشیده نیست
و با مزید آن غفاریم شما را بدین کارها چه کار همه که رسول علیه السلام این خطاب بشنید
برفور گیسوی ماه و جعد آفتاب را بگرفت و بنظر هیبت در ایشان نگریست روی ایشان سیاه شده
مالک آنجا حاضر بود رسول علیه السلام ایشان را بر دست مالک داد که ببر در گرد فلک
بگردان که رسم است در جهان که هر که غمازی کند روی او سیاه کنند و بگردانند الغرض
چون رسول علیه السلام از معراج باز گشت ایشان دست در دامن رسول علیه السلام
زدند و خلقی که مرترا است توانی در حق ما دعا کنی که این نور ما تمام باز دهند که ما مستغفر شدیم
باز دیگر نگوییم آنگاه رسول علیه السلام فرمود که بعد از نقل من هر سال نور از شما بستانند
روی شما سیاه کنند تا عالمیان بدانند هر که غمازی کند روی او فردای قیامت همچنین سیاه کنند
چون رسول علیه السلام این بگفت ایشان روی بر زمین آورده اند که یا رسول الله
آن روز که شما نباشید در حق ما که دعا کند گفت مر امتان مرا باشند از اهل بیت ما بنظر ایشان
را با ما بها باشد تا لابه نا بها برآیند و بر من صلوة گویند حق تعالی از برکت صلوة نور شما باز دهد
بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر فرمود در حدیث دیده‌ام هر که یک بار بر رسول
علیه السلام صلوة گوید حق تعالی جمله گناهان او بیامرزد و با صبر گردانند و از نور وی دهد
که از پل صراط بگذرد بعد ازان همدرین محل فرمود این حکایت کرد آن روز که مهتر آدم
علیه السلام موجود گردید نور رسول علیه السلام در پشت او بنهادند پس فرشتگان
را فرمان شد که در نماز بدو اقتدا کنند درین معنی مفسران گویند که سجده کردن فرشتگان

بهمین نور محمد صلعم را بود الغرض آدم علیه السلام مناجات کرد که الهی اگر آن نور را
من به بینم بهتر بود پس آن نور او را در پیشانی پیدا کردند جمله حوران بهشت از ان نور
اختیار کردند و شبانه روز در عشق آن نور پیش آدم افتاده می بودند بعد از ان مهتر
آدم باز دعا کرد الهی آن نور را جای مسلط گردان که من به بینم آنگاه در انگشت مسبحه
او پیدا کردند چند گاه بر آمد آدم در خواب رفته بود که آن نور ناپیدا گشت همین که آدم
بیدار شد آن نور را ندید دیوانه شد و سرگردان گشت در بهشت میطلبید و میگشت چون
نزدیک درخت گندم رسید گفت چیزی شکل آن محب خود درین می بینم در حال بستید و
بخوردند آمد که بمقصود رسیدی اکنون در دنیا برد که آن دوست تو آنجا خواهد بود پس
آدم علیه السلام در دنیا آمد مفسران نوشته اند که یک سبب بیرون آمدن آدم علیه السلام
از بهشت این بسم بود. که نبشته آمد الحمد لله علی ذالک بتاریخ شب
بست و هفتم ماه رجب قدر ... مذکور سخن در ذکر مهتر نوح صلوة الله علیه و انبیای
دیگر و جزان و فواید و فضیلت ماه رجب افتاده بود دولت پایبوس حاصل شد مولانا
فخر الدین زرادی و مولانا برهان الدین غریب و عزیزان دیگر در خدمت حاضر بودند
بر لفظ مبارک راند که چون بعد از مهتر آدم مهتر نوح علیه السلام را پیدا گردانید و هزار
سال او را عمر داد و درین هزار سال هفتاد نفر از قوم او مسلمان شدند چنانچه در قصص مذکور
که هر بار از قوم بگریخت چندان خشت و سنگ زدند که ساق مبارک او در خون رنگین شد
در مناجات بنالید مهتر جبرئیل علیه السلام فرود آمد گفت یا نوح فرمان می شود که بلای
که در جهان آفریده ام از برای انبیا و اولیا آفریده ام اگر طاقت بلا ما نداری خلق ...
بیشتر زن و اگر نیست رو او رساله ما در گردن کسی کنم که او طاقت بلا و رنج ما تواند آورد
خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که روایت کرده اند از ان باز که این بشنید وقتی
دم نکشید بلکه بل من مزید فریاد میکردی بعد از ان همدرین محل فرمود که مهتر نوح

را علیه السلام رسم بود که همه شب هزار رکعت نماز بگذاردی و بعد از فراغ سر بسجده نهاده گفتی
الهی هیچ طاعتی چنان نکردم که شایسته تو باشد و هیچ سجده لایق حضرت تو بجای نیاوردم پس هیچ
نمیدانم که فردای قیامت حال من چگونه خواهد شد چون ازین مناجات فارغ شدی چندان ذکر بگفتی
که از هر موی که بر تن او بودی خون روان شدی و هر قطره که بر زمین افتادی نقش آن
تسبیح بر زمین برآمدی پس روزی همه وقت در دعوت بودی جهودان را بخدای خواندی
و برسالت خود و شب در طاعت و عبادت گذارندی هزار سال عمر او بدین شرح گذشت آنگاه
عزیزی حاضر بود سوال کرد که اصل دریاها از کجاست فرمود اصل دریا از طوفان نوح است
و آنچنان بود که چون خشم خدای تعالی بر قوم نوح آمد همه غرق شدند قوله تعالی
فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ
پس از تحت زمین چشمها برگشاده چنانکه در کلام الله مسطور است وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا و آن چنان
بود که از کوه و زمین آب همین دوید تا رحم آسمان بزمین نرسد و زمین سلامت ماند چون
چهل شب و روز آب از زمین ندیدی از قطرات باران زمین قطره قطره شدی و هیچ نباتی نرسیدی
پس همه دنیا آب گرفتی و از کوهها چهل ارش آب گذشته بود چون چهل روز تمام شد وحی آمد
آسمان که آب خود را باز گیر قوله تعالی يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ
عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ پس زمین آب خویش را فرو برد و آن آب که از آسمان آمده بود
برابر نماند و زمین نتوانست آن آب را فرو بردن که تلخ بود و تلخی آن از خشم خدای تعالی
بود پس کسی نتواند که از آن بخورد و هر جا که رسد ریش کند اصل دریا از آنجاست آنگاه فرمود
که قوم مهتر نوح علیه السلام در وی چون عاصی شدند مناجات کرد یا رب إِنَّهُمْ عَصَوْنِي این
قوم از من عاصی شدند وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا و ایشان متابعت آنکسان
میکنند که مال ایشان و فرزندان ایشان را غیر نبود جز زیانکاری از جهان پس
مهتر نوح علیه السلام از دست ایشان ستوه آمد گفت وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا

یعنے آن قوم کافران و ظالمان گمراه شدند مرا طاقت نماند مفسران در تفسیر مے نویسند
که چون خدائے تعالے خواست که طوفان بر ایشان بفرستد امر کرد بر مهتر نوح علیه السلام
ملا ایشان را در آب غرق خواهیم کرد از برائے خود کشتی بساز گفت الٰهی من چه دانم که کشتی
چگونه سازند فرمان آمد که جبرئیل ترا تعلیم خواهد کرد که صد و بست و چهار تخته بساز بنام
پیغامبران نوح گفت ملکا نام پیغامبران ندانم جواب آمد که اے نوح از
تو چوب تراشیدن و از من نام پیدا کردن و نگاریدن بعد ازان چون تخته اول
تراشید نام آدم صلوات الله و سلامه علیه پدید آید دیگر تخته که تراشید نام مهتر
شعیب علیه السلام پیدا آمد سیوم تخته که تراشید نام نوح علیه السلام چهارم تخته
که تراشید نام ادریس علیه السلام پیدا آمد همچنین هر تخته که مے تراشید نام پیغامبران
پدید مے آمد تا آخرین تخته که نام محمد رسول الله صلے الله علیه وسلم پیدا گشت
در حال مهتر جبرئیل فرود آمد و گفت الآن تمت سفینتك اے نوح
کشتی تو اکنون تمام شد که نام محمد مصطفے صلے الله علیه وسلم پدید آمد که او ختم پیغمبران
است و چراغ اولیا و انبیا همچون ست صد هزار و بست میخ آورد در هر میخی نام پیغمبرے
نبشته و جبرئیل علیه السلام گفت ملک تعالے میگوید و میفرماید چون این تمام شود تخته
دیگر تراش در علم ما آمده است که چهار تخته دیگر مے باید که کشتی تمام شود نوح علیه السلام
گفت یارب محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم خاتم النبیین است چهار تخته دیگر چیست
که می باید در حال جبرئیل علیه السلام فرود آمد و گفت یا نوح علیه السلام خدا تعالی
میفرماید که محمد رسول الله صلی الله علیه السلام را چهار نفر یار اند که بے نام ایشان کشتی
راست نیاید گفت ایشان کدام اند فرمان شد ابو بکر رضی الله عنه و عمر رضی الله
عنه و عثمان رضی الله عنه و علی رضی الله عنه چهار دیگر بساز بنام چهار نفر یار که ایشان
محتشم دنیا و آخرت اند تا کشتی تو تمام شود اگر نام محمد صلے الله علیه وسلم و یاران

او رضوان علیهم اجمعین در کشتی نباشد ترا از این طوفان و کشتی سالم نگذارند بعد ازان
فرمود که چون طوفان نزدیک رسید آدم در میان صفا و مروه مدفون بود جبرئیل گفت یا
نوح فرمان میشود که تابوتے بسازد و آدم را بتابوت بنه و بالائے کشتی بر بعد ازان
پا بر زمین نهی همچنان کرد بر کشتی برآمد حق تعالے آب را از زمین پیدا کرد همچنین گویند
که سی و شش ارش آب بالا برفت تا آنجا که هیچ کافر نبود همه را غرق کرد و در بعضے روایت
است سه روز آب برقرار بود بعد ازان کم شد همه را غرق کرد مگر کسانے را که مهتر
نوح علیه السلام دعا کرد و در بعضے روایت است همین که قرآن مجید هست رب اغفر لی
ولوالدی که یارب بیامرز مرا آدم و حوا را ولمن دخل بیتی مؤمنا و آنکسانیکه در دین من در آیند
و آنانکه در کشتی اند از مومنان و آن همه دعا است که قوم او را هلاک گردانید و مومنان
را برهانید و این جمله دعا است مراد از امت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم وللمومنین
والمومنات تا در قیامت ایشان را از دوزخ خلاص دهد و به بهشت رسانند آنگاه فرمود
که در تفسیر نوشته دیده ام که چون طوفان آب در آمد کشتی بر آب شد ابلیس بیامد
مهتر نوح علیه السلام او را بیرون کردن گرفت فرمان آمد که ابلیس را بیرون
مکن که او را تا انقراض عالم عمر و حیات داده ایم بدین حکم رفته اما غرض مهتر نوح
علیه السلام آن بود که او دشمن است باشد که غرق گردد لیکن خواست حق چنین بود
که او هلاک نشود بعد ازان سخن در حکایت ابوطالب عم رسول علیه السلام افتاد
که همچنان گویند فردائے قیامت او در دوزخ نباشد فرمود آرے وقتے خواجه شقیق بلخی رحمة الله علیه
با مهتر خضر علیه السلام ملاقی شد از سوالهائے غرایب کرد یک سوال از ایشان
این بود که گفت یا خضر شنیده ام فردائے قیامت ابوطالب در دوزخ نباشد
فرمود که آرے زیرا چه من از زبان خواجه عالم شنیده ام صلی الله علیه وسلم که ابوطالب
فردائے قیامت در بهشت رود خواجه شقیق بلخی پرسید چه دلیل گفت یک دلیل

این است او از آنرو که نقل کرد و بی ایمان رفت ابلیس غمناک شد قوم او پرسید که
چرا غمناکی گفت از سبب آنکه او از جهان بی ایمان رفت پس او خاتمه بر ایمان رفت دلیل
آن بود که فردای قیامت او ایمان آرد و در بهشت رود دلیل دیگر آنکه وقتی از رسول
علیه السلام شنیده بودم آن روز مهتر عیسی علیه السلام در آخر الزمان در دنیا فرود
آید حق تعالی او را معجزه داده است بر سر گور مرده که رسد آواز دهد آن مرده زنده گردد
پس بیاید بر سر گور عم من ابوطالب بایستد آواز دهد حق تعالی او را زنده گرداند چون او بیرون
آید ایمان آرد و بگوید اَشهَدُ اَن لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحدَهٗ لَا شَرِیکَ لَهٗ وَ اَشهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبدُهٗ وَ رَسُولُهٗ
پس ایمان آرد و دولت ایمان روزی شود و در بهشت رود بعد از آن خواجه ذکره الله
بالخیر فرمود که معجزات رسول علیه السلام و نفس او در باب او بسیار کوشش بحق کرد کیت
رسول علیه السلام او را زنده گردانید تا ایمان آرد و به بهشت رود حکایت در قیامت افتاده
بود بر لفظ مبارک راند که هیچکس نداند که قیامت کی آید که این معنی را کسی شرح نداده و نگفته
اما در روایت است که وقتی مهتر خضر علیه السلام را پرسیدند که خضر قیامت کی آید او
به پنج انگشت اشارت کرد پرسیدند که تحقیق نمیشود که شما بدین پنج انگشت چه اشارت
کردید فرمود که پنج سال مانده است فرمود که روزی بخدمت رسول صلی الله علیه وسلم
را پرسیدند که یا رسول الله قیامت کی آید فرمود که عمر من پنج سال مانده است چون
بمیرم بدانید که قیامت آمد زیرا که در شب معراج شنیده بودم که یا محمد صلعم هر که در دنیا
بمیرد قیامت او آید الموت قیام القیامة پس ای یاران قیامت همین مرگ است نه که
خواهد شد کسی شرح نداده من چگونه دهم اما این مقدار در شب معراج شنیده بودم
که یا محمد صلعم هزار سال تو در زمین نمانی چون من بمیرم دلیل بود که دنیا آخر آید آنگاه
همدرین محل عزیزی سوال کرد که مردم چون در نماز میباشند هر چه در خاطر او فراموش
میباشد آن همه یاد می‌آید از کجاست فرمود که حدیث یافته ام الصلوة تنویر ۰

یعنے نماز روشنائی است که دران ہیچ چیز پنہان نتوان کرد و پنہان نماند پس مردم
چون در نماز بیباشند ہرچہ او را فراموش شده ہست در روشنائے نماز ہمہ را می بیند و یاد
مے آید این تفاوت جمال بسبب روشنائی نماز است آنگاه ہمدرین محل فرمود وقتے خواجہ
شقیق بلخی را پرسیدند که الصلوٰة نورٌ چیست فرمود نماز روشنائی ہست که از شرق تا غرب ہیچ
چیز بد و پوشیده نمے ماند چنانچہ مے آرند وقتے بزرگی بود او فرمود که آن زمان که من
در نماز مشغول میگردم ہرچہ در حجاب عظمت است و یا تحت الثری پیش من معاینہ ہست
و ہیچ چیز از روشنائی نماز برمن پوشیده نمے ماند آنگاه گفت که در سیزدہم و چہاردہم یا پانزدہم
ماه رجب المرجب و در بست و ہفتم ماه مذکور نماز خواجہ اویس قرنی رحمتہ اللہ
علیہ آمده ہست ہرکه در اول ماه نگذارده باشد و در آخر ماه بگذارد ہم روا باشد و آن ده رکعت
نماز است بسہ سلام در چہار رکعت قرات معین نیست بعد از فراغ ہفتاد و بار بگوید لا الٰہ الا اللہ الملک الحق
المبین ہرچہ داند بخواند اما چہار رکعت میانہ فاتحہ یکبار اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰہِ یکبار و بعد از
فراغ ہفتاد بار بگوید اقوے معین و اہدے دلیل ہو ایاک نعبد و ایاک نستعین پس چہار
رکعت آخر گذارد و بخواند فاتحہ یکبار و اخلاص سہ بار و بعد از فراغ ہفتاد بار سورہ لنشرح
با بسم اللہ الرحمن الرحیم بخواند و دست بر سینہ فرود آرد و حاجت خواہد بیشک روا گردد
بعد ازان فرمود شنیده ام از زبان شیخ المشایخ قطب الاسلام فرید الحق والدین
قدس اللہ سرہ العزیز ہرکه در شب بست ہفتم ماه رجب دوازده رکعت نماز بگزارد و روز اول
روزه دارد ہرچہ از خدا بخواہد بیابد و در روایت دیگر آمده ہست که در روز مذکور چون نماز
پیشین بگذارد چہار رکعت نفل بخواند در ہر رکعتے فاتحہ یکبار و قل اعوذ برب الفلق
و قل اعوذ برب الناس ہر یکے یگان بار و انا انزلناه سہ بار و قل ہو اللہ احد پنجاه بار
چون سلام نماز گوید مقابل قبلہ نشستہ باشد تا وقت نماز دیگر شود ہرچہ از خدا تعالے
بخواہد بیابد بعد ازان فرمود که شنیده ام از زبان شیخ الاسلام فرید الملت والدین

قدس الله سره العزیز که در ریاحین نبشته است صاحب ریاحین هر که در روز بست و هفتم ماه رجب دوازده رکعت نماز بگذارد بیک سلام هر چه داند از قران بخواند بعد ازان صد بار سبحان الله تا آخر بگوید و صد بار استغفار گوید و صد بار درود بگوید هر چه از حق بخواهد آن بنده بیابد بعد ازان فرمود که اولیاء درین شب خصوصاً خالصاً لله تعالی بیدار گشته اند از برای آنکه باشد که ما را معراجی باشد زیرا چه معراج رسول صلی الله علیه وسلم درین شب بود پس ای درویش چندین اولیاء که امشب را یافته اند بسعادت این شب رسیده اند و معراج ایشان روزی شده است پس مردم را می باید که این سعادت را غنیمت دانند باشد که سعادت این شب را دریابد آنگاه هم درین محل فرمود که در روزگاری واصلی از واصلان حق در هر سالی این شب را زنده داشتی بر امید آنکه باشد که سعادت و دولت آن شب روزی شود چنانچه چندین سال خود را بدین منوال بداشت و عمر خود بدین نوع صرف کرد چون وقت نعمت آمد شبی از شبها بیدار بود در بگشادند و حجاب عظمت را تحت الثری مکاشفه کرد هر چه در عالم موجودات نهان بود مکاشفه گشت آن واصل برخاست استاده گفت الهی چون چنین نعمت معاینه کردی و دولت اینچنین شب روزی گردانیدی پیش مرا بودن درین خرابه مقصود نیست هنوز نیکو این سخن نگفته بود جان بدست تسلیم کرد آنگاه فرمود آری چون مرد بکمالیت رسد او را جای بودن نباشد که در دنیا بگذارند بعد ازان خواجه چشم پر آب کرد و این بیت بر لفظ مبارک راند

بیت

چون جان محبان ز جهان برگیرند ❊ آنجا ملک الموت کجا یابد جای

بعد ازان فرمود ای درویش چون اهل تحیر در عجایب و غرایب قدرت و حکمت خدای مستغرق اند زبان ایشان را از هیچکس و آنچه در عالم موجود است یاد نمی آید آنگاه فرمود که وقتی واصلی بود در ایام ماضیه کلام الله میخواند در سوره نوح رسیده بود درین آیه که مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلّٰهِ وَقَارًا پس درین آیت فرمان میشود که آنچه شما را

رسیده است وشما آن را امید انید و بزرگواری خدای را امید اینید پس چرا نمی ترسید
از هیبت خدا تعالی عزوجل و از بهای شما ترسا نیست وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ۝ که بیافرید
احوال شمارا از حالی بحالی از آب گنده بیافرید و آن در پشت شما نطفه گردانید و از نطفه علقه
گردانید و از علقه مضغه گردانید و از مضغه استخوان و گوشت و پوست و رگ و پی
و خون آفرید أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وهمین به بینید که چون آفرید هفت
خدای عزوجل آسمان را یک دیگر پیوسته تا شما را هنوز خبر نیست که خدا تعالی آسمانها را از زمین
برویانید و زمین آفرید وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا و ماه را اندر آسمان متجلی گردانید و ماه را از نور
آفرید و از نور ماه همه تاریکی را روشن گردانید وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا و آفتاب را چراغ کرد بروشنائی
از تاریکی وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا و خدا تعالی برویانید شما را از زمین یعنی آدم
را و باشما را برویانید از زمین ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا ۝ پس باز برد شما را در زمین وَيُخْرِجُكُمْ
إِخْرَاجًا و بیرون گرداند شما را آن روز قیامت پس همچنین که این و اصل تا اینجا رسید نعره زده
بیفتاد چنانچه شبانروز افتاده بود چون بهوش باز آمد در عالم تحیر افتاد بعد از آن همچنین
گویند که وقتی که آن درویش را نقل نزدیک رسید کسی در عالم صحو ندید مگر بهدران تحیر بعد از آن
فرمود که چون آن درویش را نقل رسید غاری بود بیرون بغداد نزدیک دجله درون
آن غار سر بسجده نهاد و جان بداد آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر چشم پرآب کرد چنانچه در همه
حاضران اثر کرد و این بیت بر لفظ مبارک راند بیت چون جان محبان ز جهان برگیرند
آنجا ملک الموت کجا یابد جای بعد از آن فرمود که ای درویش آنکس را واله خود گردانید تا
جمله قدرت و عجایب ملک غیب آفرینش تا عرش و فرش مکاشفه کند و او را در عالم تماشای آفرینش
خود گردانید تا او را محبت عشق زیاده گردد بعده چه شود همچنان گردد که آن درویش شد
و در تاریخ مذکور که خواجه درین فواید بود در عالم سکر بودند برخاست استاده شد خلق باز
گشتند و بنده نیز الحمد لله علی ذلک بتاریخ دوم روز پنجشنبه ماه شعبان سخن در ذکر بهتر

ابراهیم خلیل صلوات الله وسلامه علیه افتاده بود و فواید دیگر دولت پابوس حاصل
شد مولانا برهان الدین غریب و مولانا شمس الدین یحیی و عزیزان دیگر بخدمت حاضر
بودند بر لفظ مبارک راند که حق سبحانه و تعالی این سعادتها که مارا داده هیچکس را نداده
اول آنکه از امت حضرت رسالت گردانید الحمد لله دویم آنکه از ملت ابراهیم خلیل الله
گردانید سیوم آنکه در مذهب امام اعظم ابوحنیفه کوفی گردانید چهارم آنکه مسلمان آفریده
گوینده این کلمه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ بعد ازان فرمود که حق سبحانه و تعالی
مهتر ابراهیم را در دنیا پیدا کرد یعنی تولد شد از ترس نمرود لعین پدر او را ببرد و
در غارے انداخت باز آمد حق سبحانه بعلم و قدرت خود از سر انگشت او شیر پیدا کرد و طعمه
او آن گردانید چنانچه مهتر ابراهیم چهارده ساله شد درون غار شبے از شبها مهتر ابراهیم از
غار بیرون آمده نظر او بر ماه افتاد گفت آفریننده من ازان جهانست خواست
تا او را سجده کند زمانے چون در گردش شد گفت گردنده خدائے را نشاید پس هر کسی
جوییم که این را پیدا فریده است همچنان روز شد و آفتاب بر آمد گفت اگر هست یا نیست
آفریننده من همین هست باز در خاطر اندیشید که ببینیم چون بار زمانے در آفتاب نیز تفکر کرد او را نیز
گردش یافت گفت این نیز خدای را نشاید چون از همه مبرا شد گفت کسی را جوییم و پرستم که
آفریننده آسمان و زمین و ماه و آفتاب است پس مهتر ابراهیم در پرستش حق جل و علا
مشغول شد همه خانه آذر پدر خود مے بود چنانچه مدتے بر آمد در قصص عبدالله عباس
رضی الله عنه می نویسد چون آذر بت تراش بتان تراشیدے بدست مهتر ابراهیم دادے
که بفروش و بتان مهتر ابراهیم رسنے در گردن ایشان کردی کشان کشان در میان
بازار بردی و بفروختی و بیاوردی اما برین نمط همچنان این خبر نمرود لعین رسید که پسر [illegible] ابراهیم
نام آذر بت تراش را که بتان مارا همچنین خوار میکند در بازار می آورد و میفروشد چون نمرود
لعین این بشنید گفت که خلل ملک من از و باشد که از شنیدن نام او در و بنه من لرزد

ے افتد او نیکو نیست الغرض در قصص مسطور است که وقتے عید نمرود بود بتخانه و بتان آذر
از زر و زیور آراسته بود تا نمرود بزیارت آمد و آذر مهتر ابراهیم را گفته بود که نشسته
باشی تا آنزمان که من بیایم چون مهتر ابراهیم پیش بتخانه نشست غیرت پیغامبرے
در کار بود تبر در پیش داشت سرہاے جمله بتان ببرید بتے بزرگ بود میان ایشان
تبر بر دست او داد و خود نشست همچنان که آذر بیامد دید سرہاے همه بتان بریده
بتے تبر در گردن کرده استاده است آذر پرسید که اے مهتر ابراهیم این چه حال است که
تو کردی گفت نکرده ام اما دیدم که این بت بزرگ برخاست و سرہاے همه بریده در
مقام خود بنشست گفت او جان ندارد چگونه این حرکت تواند کرد گفت پس چون این مقدار
نتواند کرد هیچ قدرت نباشد او را پرستیدن چگونه روا باشد همین که ابراهیم این [بگفت] او وا
که این پیغامبر است که ما در کتاب خوانده ایم بعد ازان چون حق سبحانه و تعالے جبرئیل
را بر ابراهیم فرستاد و داد رسالت در گردن او کرد فرمان آمد که بر و نمرود را بخداے
بخوان و بگو تا ایمان آرد چون مهتر ابراهیم بر نمرود آمد و رسالت خود در آشکار کرد لرزه
مهتر ابراهیم در میان جهودان و کافران افتاد که اے نمرود فتنه قایم شد که ما را و ترا
خلل ازین مرد باشد بعد ازان فرمود که چون مسلمانے آشکارا کرد و مهتر ابراهیم
قوت گرفت آنگاه نمرود گفت اے ابراهیم اگر تو معجزه بنمائی ما بتو ایمان آریم مهتر ابراهیم
گفت چه میطلبے گفت اگر خداے تو مرده را زنده گرداند ما ایمان آریم مهتر ابراهیم گفت
صبرے را اختیار کن تا قدرت و حکمت خداے من به بین گفت چهار مرغ را بر یکدیگر
یکجا کن و بکوب تا بمیرند بعد ازان زنده شوند ما ایمان آریم مهتر ابراهیم مناجات کرد
فرمان شد که بکن همچنان بکرد هر چهار مرغ را یکجا کرد و بکوفت بالاے کوه نهاد حق سبحانه [تعالے]
هر چهار مرغ را زنده گردانید چنانچه بودند همچنان شدند نمرود گفت اے ابراهیم نیکو
سحر آموخته و آنگسانیکه از کافران دانا بودند بعضے مسلمان شدند نمرود دانشد الغرض

چون نمرود از ابراهیم ستوه گشت گفت چگونه ما او را هلاک کنیم گفتند او را بگیریم و در آتش اندازیم تا بسوزد و ناچیز گردد راوی روایت کرد که چندان آتش کردند که انچه در هوای پرنده بودند تا هشت کرده پرنده و جز آن سوخته شدند انگاه مهتر ابراهیم را منجنیق نهادند و جانب آتش در انداختند جمله ملکوت انچه در آسمان و زمین بودند در تماشائی ابراهیم بودند اینک عاشق صادق سبحان جبرئیل فرود آمد و گفت اے ابراهیم بایے طلبی گفت از تو نه گفت بل از که گفت کسے که مرا اینجا انداخت مهتر جبرئیل برفت و سر بسجده نهاد و گفت الهی صدق که در محبت تو ابراهیم را دیدم هیچکس را ندیدم راستی و صدق که او را در محبت الغرض چون ابراهیم این سخن بگفت فرمان آمد بر آتش یا نار کونی بردا و سلاما علی ابراهیم اے آتش سرد باش بر ابراهیم و سلامت بدار آتش سرد گشت و تمامی آنمقام بوستان شد سه باز روے باغ و بستان تازه شد صبح را از بوی گل جان تازه شد تختے پیدا شد بران تخت بنشست چنانچه دختر نمرود بیامد بدید بر ابراهیم پیغامبر ایمان آورد مهتر ابراهیم او را خواست بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرده فرمود آنزمان که بر آتش این ندا آمد اگر خطاب سلامته نبودے مهتر ابراهیم از سردی بمردی انگاه فرمود چون مهتر ابراهیم از انجا بیرون آمد نمرود گفت نیکو سحر اموخته که هلاک نمیشوی بعد ازان چون مدتے برآمد حق سبحانه و تعالے نمرود را به بلاء پشه مبتلا گردانید و هم بدان هلاک شد بعد ازان فرمود که شنیده ام از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین آن روز که بر لشکر نمرود لشکر پشه نامزد شد که در پیشانی حشم و خدم نمرود نیش میزدند بعد رشکه فیکون همه هر جاے مردند و هلاک مے شدند اے درویش تا همانیان بدانند که ذره قهر باریتعالے که مبادا از شرق تا غرب همه را زیر زبر گردانند بعد ازان فرمود که در قصص انبیا نبشته دیده ام که نمرود را به پشه که هلاک کرد پر او یکپاے نداشت لنگ بوده و آن چنان است که پر و پاے او در روز آتش که مهتر ابراهیم

را انداخته بود شوخته شده بود او بدرگاه ایزد بی نیاز نالیده بود فرمان آمد بر پشه
منال که ما ترا بر نمرود مسلط کنیم و هلاک او بر دست تو بود آنگاه فرمود که اے درویش مرنجان
کسے را تا ترا نرنجانند و مزن کسے را تا ترا نزنند و مسوز کسے را تا ترا نسوزند و هلاک کسے مجوے
تا ترا هلاک نکنند دیدے آنچه نمرود کرد همان یافت که در مثل است کشت مرکارنده راست
یعنے هرچه بکاری همان بدر یدے بعد ازان فرمود که چون مهتر ابراهیم خانه کعبه تمام
کرد فرمان آمد که اے ابراهیم کسے را که از جمله چیز دوست میداری قربان کن دران شب
بخواب دید که ابراهیم را دوست ترین جمله چیزها از اسمعیل دیگر چیزے نیست همون را درراه
من قربان کن همین که از خواب بیدار شد برخاست تجدید وضو کرد مهتر اسماعیل را
به پرسید و کارد و ریسمان کرد زیر ناودان خانه کعبه رفت خواست که او را قربان کند
درحال جبرئیل فرود آمد گوسفند از بهشت آورد و قربان رسانید که یا ابراهیم فرمان میشود
که یافتیم ترا صادق در محبت آنچه حق محبت بود آن کردے اکنون قربانی اسمعیل همین
گوسفند است بعد ازان فرمود که اول در خانه مهتر ابراهیم اسحاق تولد شد از حد مهتر
ابراهیم شاد شد گفت الحمد لله که پسر تولد شد تا چه فرمان شود همچنان جبرئیل آمد سلام
پروردگار عالم رسانید گفت یا ابراهیم فرمان میشود این پسرے که در خانه تو آمد پیغامبر
مرسل شود از پشت او هفتاد هزار پیغمبران پیدا کنیم و ترا صاحب ملت کردیم قوله تعالیٰ
ملة ابیکم ابراهیم ۔ مهتر ابراهیم همین که این بشنید برخاست تجدید وضو کرد دوگانه
شکر بگذارد که الحمد لله اگر پسر داد پیغامبر داد و هفتاد هزار پیغمبر از پشت او پیدا کرد
الغرض بعد ازان مهتر اسمعیل تولد شد از هاجره مهتر ابراهیم از حد شاد شد گفت
پسر تولد شد تا ازین چه نعمت در وجود آید همدرین بود که مهتر جبرئیل علیه السلام فرود آمد
گفت یا ابراهیم ازین پسر که در خانه تو آمده است هیچ پیغامبری پیدا نشود اما خود پیغامبر
مرسل باشد مهتر ابراسیم از حد و تنگ شد که از پسر دیگر چندین پیغامبر و ازیکے هیچ فرزندے

جبرئیل علیه السلام بار دوم فرود آمد فرمان آورد گفت یا ابراهیم چرا دل تنگ میشوی تا او پشت
این پیغامبری برون آریم هرچه از دنیا و آخرت دوستی او پیدا کرد ایم و این پیغمبر که باشد محمد
آخر الزمان صلے اللہ علیه وسلم است چون مهتر ابراهیم این سخن بشنید شکرانه هزار بار گفت و
هزار رکعت نماز گذارد بعد ازان خواجه ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند که ای درویش بدانی که
هیچکس در جهان از سعادت خالی نیست هرچه که در جهان آمده است البته در او سعادتے
نهاده اند خواه دینی و خواه دنیاوی اما خوش وقت آن کسانے که در ایشان هر دو چیزے
داده اند بعد ازان همدرین محل فرمود که چون دوستی و محبت حق سبحانه وتعالی در دل
مهتر ابراهیم علیه السلام تمکن گرفت مهتر جبرئیل علیه السلام بامتحان او فرود آمد بر بام خانه کعبه
بالیستاد و گفت اللہ ابراهیم همین نام دوست شنید نعره بزد چون بهوش باز آمد چپ و راست
بدید تا به بیند که کیست چون نگاه کرد بالای بام خانه کعبه مردے را دید ایستاده ذکر میگوید
مهتر ابراهیم را عبرت آمد گفت می‌پنداشتم که تنها منم در بیت این ذاکر دیگر هم پیدا شد الغرض
نزدیک تر شد گفت اے دوست فدے ایکبار دیگر نام دوست بگو مهتر جبرئیل گفت بے
شکرانه نگویم گفت هرچه مال و ملک هست فدا کردم گفت اللہ همین که بار دوم بگفت
مهتر ابراهیم بگفت اگر یکبار دیگر بگوئے هرچه دگر باشد بدهم بگفت چه دهی گفت جان مهتر
جبرئیل همین که بشنید از پیش ناپیدا شد در مقام خود باز گشت سر بسجده نهاد و گفت که
الٰهی هیکو محبو وصادقے ابراهیم است همچنانکه فرمان شده بود همچنان یافتیم بلکه ازان صد
چندان مزید بعد ازان سخن در مهر نبوت رسول علیه السلام افتاده بود بر لفظ مبارک راند
که مهر نبوت را یک نظر بیند حق تعالے آتش دوزخ برو حرام گرداند زیرا چه در خبر است
آن روز که ابوجهل لعین بار سول اللہ علیه السلام کشتی گیرد رسول علیه السلام را فرمان
شد که جامه پوشیده بر مبارزت مکن تا نباید که او مهر نبوت ترا به بیند و آتش دوزخ
بروے حرام گردد از برکت مهر نبوت دیگر فرمود چون رسول علیه السلام نقل کرد و اندام

مبارک پیغامبری نشستند مهر نبوت بر پشت مبارک بنود ساعتی دیگر شد گفتند که مهتر جبرئیل علیه السلام آنرا برگرفت و ببر بدان درهاے آسمان و زمین مهر کردند تا پیش بر زمین چون محمدی نیاید و از آسمان جبرئیل علیه السلام فرو دنیامد انگاه عزیزے حاضر بود سوال کرد که بعد ازانکه درہاے آسمان و زمین را مہر کردند جبرئیل فرود آمد یا نه فرمود که شنیده ام که هر شب جبرئیل بر بام خانه کعبه با گروه جملگی فرشتگان مقرب که خداے تعالے را چون بندگان عبادت بسیار میکنند فرود مے آید بجهته امت محمد آمرزش خواهند همین که خواجه این فواید تمام کرد برخاست بدولة خواجه مشغول شد خلق دیگر افتاده بود دولة پایبوس حاصل شد مولانا شمس الدین یحیی و مولانا فخر الدین زرادی و مولانا برهان الدین غریب و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند سخن در ذکر مهتر ادریس و اسحاق و انبیاء دیگر افتاده بود و فواید مختلف بر لفظ مبارک راند که حق سبحانه تعالے علمی که مهتر ادریس علیه السلام را داده بود میان انبیا هیچ پیغامبری را نداده است و نبود انگاه فرمود که علم رمل هم بود بعد ازان فرمود که هر بزرگی که دران ایام بود پیش مهتر ادریس علیه السلام پیدا شده است بعد ازان فرمود که در قصص انبیا بروایة عبد الله مسعود آمده است که حق تعالے در جهان چهار پیغامبر را عمر ابد داده است اول ادریس علیه السلام را در بهشت دوم عیسے علیه السلام عمر ابد داده است در چهارم آسمان سیوم مهتر خضر علیه السلام را عمر ابد داده است و در تری داشته است چهارم الیاس را عمر ابد داده است و در خشکی داشته بس حق تعالے تا الغرض عالم این چهار را عمر ابد داده است چون دنیا آخر آید این نیز بمیرند بعد ازان فرمود که چون مهتر ادریس را علیه السلام در بهشت بردند فرود آوردند که مقام تو همین است اینجا باش و خداے تعالے را عبادت میکن همچنان در عبادت مشغول شد روزے جمله

کارخانہاے ہشت پیش او عرض کردند در ہر قصر کہ میر سید می پرسید او آن کیست چنانچہ رسید پیش قصر رسول اللہ علیہ السلام و چہار نفر یار غار او آنجا بایستاد گفت ہیچ قصرے خوبتر و زیباتر ازین قصر ہا نیست یارب این قصر ہا ازان کیست فرمان آمد این قصر ہا از آن محمد پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم آخر الزمان و از آن یاران اوست پس مہتر ادریس علیہ السلام مناجات کرد آلہی کاشکے کہ ادریس یکے از امت محمد صلی اللہ علیہ السلام بودے بعد ازان ہمدرین محل فرمود کہ چون مہتر ادریس را درون ہشت آوردند فرمان شد یا ادریس عبادت تو ہمین ہست کہ پیوستہ در طاعت باشی و یک زمانی ازان غافل نباشی آنگاہ حکایت مہتر اسحاق افتاد چون از سارہ مہتر اسحاق تولد شد آن شب ہر جا کہ بتے بود در خانہ جہود آن ہمہ نگونسار افتادند و فریاد ازان بتان برآمد لا الہ الا اللہ اسحق نبی اللہ بعد ازان مہتر اسحق علیہ السلام بزرگ شد و دوار رسالت در براو کردند پیوستہ در طاعتہ و نماز بودے ہیچ وقتے از خوف حق تعالے غافل نبودے ہر وقت از ترس خدا درلزہ بودے چنانچہ در قصص انبیا مسطور است چون شب در آمدے زنجیر در گردن خود بستی و پشت بستی تمام شب خود را ہمچنان گذرانیدے چون روز شدی کافران را بخدا ے خواندی راوی روایت کرد کہ عمر او ہمچنین صرف شد معجزہ چہ یافت کہ از پشت او ہفتاد پیغمبر مرسل پیدا کرد و صاحب ملت بنی اسرائیل گشت آنگاہ فرمود کہ وقتے مہتر اسحاق طاعتے از وظیفہ او فوت شدہ بود بدین یک سبب ہفتاد سال بگریست کہ گوشت و پوست از رخسارہ او بردند و آن زمان کہ در سجدہ افتادی تا یکسال و یا بیش و یا کم در سجدہ بودے بعد ازان از وے پرسیدند کہ مہتر اسحاق چندین گریہ ہم کسے کند کہ تو میکنی گفت اے مسلمانان از ترسندگی فردا قیامت کہ بحضور مہتر ابراہیم خلیل اللہ کہ پدر منست مرا بایستانند بگویند کہ این پسر تو بود کہ از وظیفہ طاعت حق فوت شدہ بود پس این رسوائے

انبیا چگونه نمایم بعد ازان خواجه ذکره الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود که آری انبیا
و اولیا بیک تقصیر خدمت از ایشان که در وجود آمدے و آن مباداکه از ایشان باشد
بلکه بسهو و نسیان اگر شدنی بود چندین نوحه و زاری میکردند تا از ان بکفر شوند پس اے سعید ایشان
مردم را همه حال در خوف و رجا می باید بود و از خوف و رجا خالی نباید بود بعد ازان
فرمود که چون رسول علیه السلام نماز فرض بامداد بگذاردی و از اوراد فارغ شدی
در حکایت انبیا و اولیا بودے و بگفتی هر که حکایت انبیا و اولیا بگوید حق تعالی آتش
دوزخ بروی حرام گرداند و فردا قیامت برابر ایشان برانگیزد و هم برابر ایشان در بهشت رود
همین که خواجه ذکره الله بالخیر درین فواید رسید که بانگ نماز برآمد خواجه ادام الله انفاسه
مشغول شد بنده و خلق بازگشتند الحمد لله علی ذلک بتاریخ هفتم ماه رمضان روز شنبه
سنه مذکور دولت پایبوس حاصل شد سخن در ذکر فضیلت ماه مبارک رمضان و
مهتر یعقوب و مهتر یوسف علیه السلام و فواید دیگر افتاده بود بدولت خواجه ذکره الله
بالخیر در جماعتخانه نشسته بود همین که بنده روی بر زمین آورد فرمود که نیکو کردی که آمدی افضل الشعرا
بنده بار دوم روی بر زمین نهاد فرمود بنشین بنشستم مولانا شمس الدین یحیی و مولانا فخر الدین زرادی
و مولانا شهاب الدین مذکر و عزیزان اهل صفه همه حاضر بودند سخن در فضیلت ماه رمضان بود
بر لفظ مبارک راند که ماه رمضان بزرگ ماه است درین ماه همه رحمت و برکت است زیراکه در خبر است
بروایة ابن عباس رضی الله عنهما که رسول الله علیه السلام فرمود در تمام سال همان رحمت و برکت است که
بیک روزه ماه مبارک رمضان آنگاه فرمود که خدمت شیخ الاسلام خواجه عثمان هارونی را رحمة الله علیه
رسم بودی چون ماه رمضان بیامدی از جمله کارها فارغ آمدی و از خلق عزلت گرفتی و فرمودے که ماه رمضان
رحمت و غنیمت است چنانچه لشکر مردم در غنیمت افتد از هر طرف نعمت یابد ماه رمضان المبارک
همه سعادت و غنیمت است پس مردم را باید که در ماه رمضان مشغول باشند آنگاه
فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والشرع والدین قدس الله سره العزیز هر شبے

بعد از تراویح در دو رکعت تا صبح ختم قرآن بکردی و هم بدان وضو نماز بامداد بگذاردی
تا مدت بیست سال همچنین بکرد بعد از ان فرمود که در ماه رمضان چون مردم افطار میکنند
قربان میشود که او را با اهل بیت او از آتش دوزخ خلاص دادیم و بیامرزیدیم بعد از ان
سخن در ذکر مهتر یعقوب پیغامبر علیه السلام افتاد ایشانرا حق تعالی برگزیده دوازده پسر داده یکی از ان
مهتر یوسف علیه السلام اما از همه پسران مهتر یوسف را دوست داشتی و عزیز ترین
جمله پسران همون بوده و دل مهتر یعقوب علیه السلام پیشتر آویخته محبت مهتر یوسف
بودے هر وقتے که بیان علم کردی روے برروے یوسف نهاده بگفتی و از همه پسران او را
دوست داشتی و التفات بدان کردی چنانچه برادران همه یکدگر جمع شدند و گفتند که حیله کنیم و
او را از پیش پدر دور کنیم تا باشد که وقتے بر ما بپردازد که ما را نمیخواهد و همه وقت بر و
مے باشد بعد از ان شبی از شبها مهتر یوسف در خواب دید که گوئی آفتاب و ماهتاب و
کواکب تمامی او را سجده میکنند همین که او این خواب دید چون روز شد برخاست
پیش پدر گفت همین که مهتر یعقوب این بشنید آهسته شد و گفت اے جان پدر زنهار
برادران نگوئی که گفتن پیش ایشان نیکو نیست قوله تعالی اذ قال یوسف لابیه یا ابت
انی رایت احد عشر کوکبا والشمس والقمر رایتهم لی ساجدین قال یا بنی لا تقصص
رؤیاک علی اخوتک فیکیدوا لک کیدا ان الشیطان للانسان عدو مبین آنگاه فرمود
ای یوسف دشمن قدیم شیطان رجیم در کمین است اگر گفتی خود را بر باد دادے الغرض مهتر یوسف
کودک بود روزے پیش برادران حکایت خواب خود بگفت بهودا برادر بزرگ یوسف بود
یکدیگر گفتند که البته به بادشاهی برسد و پدر چون این خواب بشنود بیشتر از ان دوست دارد
که میداشت بعد از ان روزے همه پیش مهتر یعقوب علیه السلام همه بیامدند که ما در شکار میرویم اگر برادر
ما یوسف را بفرستی نیکو باشد مهتر یوسف حاضر بود چون مهتر یعقوب سخن ایشان بشنید گفت
چرا بفرستم چون الحاح بسیار شد گفت بل چون می برید ما از گرگ نیکو نگاه دارید ایشان این سخن در

در گره بستند که اگر مالورا تلف بکنیم بگوئیم گرگ برد سوگندست بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد که آری چون وقت بلا منزل باشد هر چه باشد در پیش مردم هست آن خبر از دو پوشیده گردد وحق باو نیاید تا بد و بلا منزل گردد اگر مهتر یعقوب علیه السّلام در رفتن یوسف را بخدا سپردی هرگز بلاء فراق مبتلا نگشتی اما چون به پسران خود سپرد چندین عذاب از فراق یوسف بدید الغرض چون ایشان در شکار بر فتند همین که وقت باز گشتن شد مهتر یوسف را درون چاه انداختند و خود باز گشتند مهتر جبرئیل علیه السلام را فرمان شد که ای جبرئیل یوسف را در چاه کرده اند آنجا تنها است برو دل بده که زنهار تا دل بنندازی که ما یار تو ایم و پیراهنی بود از بهشت در گردن او کرد و در روایتی انیست که خرقه اصل آن بود که در چاه یوسف علیه السلام یافته بود الغرض چون پسران مهتر یعقوب بیامدند گرگی را آوردند که پیشتر بودیم یوسف علیه السلام عقب ماند اورا گرگ برد هر چند که طلب کردیم نیافتیم همین که مهتر یعقوب این بشنید نعره بزد بیفتاد گفت ای خود کرده را چه درمان هر که مخلوق را بسپارد بجز خالق همین بار آرد که مرا آورد اگر وقت رفتن من اورا بحق دادمی هرگز اورا از من جدا نمیکردند بر ساعتی ایستاده شد گفت رضینا بقضاء الله تعالی گفت الهی هر چه قضای تست من بر آن رضا دادم و راضی شده ام الغرض مهتر یعقوب چندان بگریست که هر دو چشم نابینا گشت و خانه را بیت الاحزان نام نهاد و چهل سال این بود که نه روز و نه شب که در فراق یوسف گذشت بعد ازان خواجه ذکر الله تعالی بالخیر بر لفظ مبارک راند و چشم پر آب کرد و های های بگریست نعره بزد و بیفتاد و این رباعی بر زبان راند رباعی

یعقوب چهل سال ز هجران بگریست ✻ نابینا شده زدرد چندان بگریست ✻ از نور دل او کسی چه داند که چه بود ✻ غم او داند و آنکس که ز هجران بگریست

انگاه فرمود هر وقتی که مهتر یعقوب علیه السلام گرسنه شدی نام یوسف بر زبان راندی سیر شدی و اگر تشنه بودی نام یوسف بر زبان —

راندی سیر آب شدی چنانچه مهتر جبرئیل علیه السلام بیامد و این طعنه کرد که ای یعقوب اگر آفریننده یوسف بوی چه عجب بوئی که از همه فارغ آمده بدوستی یوسف مشغول شدی گفت اے جبرئیل این تازیانه ادب بعد ران روزی بایستے زد که دوستی یوسف در دل من آغاز کرد گفت اے یعقوب زنهار دل بدوستی یوسف کم کن این زمان چه سود دارد که کار او از سر گذشت بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود در عهد خواجه جنید بغدادی قدس سره العزیز نبشته دیده ام که ایشان در قصص مهتر یوسف نبشته اند که اهل سلوک قولے گفته اند که اے درویش هر که مشغول گردد انساء و لیا و انبیا و دعوے محبت حق کند بدون حق کامے یابد و بدیگرے دل بندد حقیقه بدان که او را به بلاے مبتلا گرداند که صعب ترین بلاها باشد چنانچه مهتر یعقوب را علیه السلام زیرا که دعوی محبت حق کرد بعد ازان بدوستی فرزندان فرو گشت ضرورت همین بار آورد چهل سال در فراق بر آمد فرمان آمد که اگر نام او بر زبان راندے نامت از جریده انبیاء دور کنیم ای درویش این خطاب را جز مهتر یعقوب دیگرے طاقت نتواند آورد بعد ازان فرمود که چون مهتر یوسف را علیه السلام در قعر چاه فرود آوردند و خود باز گشتند طایفه سوداگران در مصر میرفتند قضا را بر سر آن چاه رسیدند تشنه بودند دلو آوردند و فرود کردند یوسف دلو را دست زده بگرفت هر چند که ایشان خواستند که بیرون آرند نتوانستند چون ایشان در درون چاه نظر کردند که آدمی افتاده است برفور یوسف را بیرون آوردند گفتند تو کیستی گفت از فرزندان بنی آدم حادثه من دراز است چه گویم را فی قصص طول دانت طول رادی روایت کرده آن زمان که یوسف را از چاه برون آوردند بصفائی روے یوسف کنعان بتافت برادران او آگاه شده گفتند مگر یوسف را از چاه برون آوردند چنانچه همه بیرون آمدند قضا را چون بدیدند که یوسف را که غیرت ماه تا بالست از چاه

بیرون آوردند چنانچہ چنگ در دامن یوسف زدند پرسیدند کہ تو غلام ایشانے گفت
آری غلام ایشانم سوداگران گفتند اگر بفروشید ما بستانیم ایشان چون بدو حسد داشتند گفتند
فروختیم ہرچہ دانید بدہید چون سوداگران گرد ایشان برآمدند ہفتدہ درم قلب برایشان
بود ایشان گفتند کہ بیارید کہ ما بدین بہا فروختیم یوسف بگریست کہ سبحان اللہ بہای من
ہفتدہ درم شد کہ اینقدرا کاسد نومیدی پیش آورد فرمان آمد کہ اے یوسف
چون خود را ہیچ دیدے باش تا بہائے تو بتو نمائیم بعد ازان فرمود کہ وقتے مہتر یوسف
آئینہ بدست داشت روے خود را می دید گفت سبحان اللہ زہے آفرینندہ کہ مرا آفرید
بدین خوبی اگر مرا در بازار برند قیمت من کسے نتواند کرد پس اے درویش چون یوسف بخود دید
بدیدے کہ بہاء او ہفتدہ درم قلب شد پس ہر کہ خود را چیزے داند بہا و قیمت
و ہمین باشد کہ یوسف را شد اما چون اینکس خود را ہیچ داند قیمت و بہاء او جز حق دیگری
نداند چنانچہ آرند کہ چون سوداگران یوسف را بستدند روان شدند ہمین کہ در مصر رسیدند
یوسف علیہ السلام را بیاراستند تا در بازار برند ہمین کہ در بازار آوردند ندا کردن گرفتند
جملگی بازارگانان مصر جمع شدند مالہاء خویش بیاوردند ہنوز بہاء یوسف زیادہ مے شد
چنانچہ این خبر بعزیز بادشاہ مصر رسید او با جملگی کارکنان خود در بازار آمد و گفت ؎
بازار حسن جملہ خوبان شکستۂ ٭ رہ نیست کز تو ہیچ خریدار بگذرد ٭ بہ بہاء نیک خریداری
کرد ہرچہ در خزانہ عزیز بادشاہ مصر بود از جنس زر و مال و نقد تمامی بداد و بہاء یوسف
بر آن ہنوز زیادت می شد الغرض چون یوسف بدید کہ آن خرمنہاے زر بہاء من شد
در خاطر مبارک اندیشید کہ دریغ امروز برادران ما نشدند تا بہاء من بدیدندے ہمین
کہ اینمعنی در خاطر خطرہ کرد برفور حضرت جبرئیل علیہ السلام فرود آمد گفت اے یوسف بہاے تو
ہمانست کہ پیش برادران تو شد آنگاہ خواجہ فرمود کہ آری اے درویش این خطاب
بر و بآن سبب بود تا خود را نہ بیند و غرورے در و پیدا نشود بعد ازان

خواجه فرمود که آری آنکسے که حق را بایدہمین خطاب کند که بر یوسف کرد بعد ازان فرمود
که چون حق سبحانه تعالیٰ فراق مهتر یعقوب را بوصال یوسف نزدیک رسانید مهتر یعقوب در راه گذر یوسف بایستاد
با هر فوجی که میرسید مهتر یعقوب از غایت شوق میگفت که یوسف من همین است چنانچه فوجها
بگذشت همین که بدولته کوکبه فوج یوسفی رسید مهتر یوسف خواست تا از اسپ فرود آید
مهتر یعقوب بدوید با اسپ هم از غایت اشتیاق در کنار گرفت فرود آمدن نداد همان زمان
مهتر جبرئیل فرود آمد گفت اے یوسف فرمان مے شود همین که تو اینقدر بے ادبی کردی
یعنے بتعجیل پیش پدر فرود نیامدی این هر فرزندی که از تو برآید پیغامبر مرسل نباشد الغرض
چون مهتر یعقوب یوسف را در کنار گرفت از حد لاغر یافت گفت اے جان پدر این یعقوب
بعد فراق تو مبتلا بود نفس او نان و آب نمیدانست تو که در مملکت فرمانروا راحت بودے
چرا چنین لاغری گفت اے مخدوم من چنین است که شما مے فرمائید اما هر وقت که من میخواستم
دست در طعام زنم یا چیزے تناول کنم جبرئیل بیامدے بگفتی که اے یوسف یعقوب از درد فراق
تو مبتلا است نفس او نان و آب نداد تر اچگونه شاید که طعام بخوری اے مخدوم آن جمله طعام
زهری شدی بمثل آن تا امروز همچنین افتاده بود بعد ازان بر لفظ مبارک راند که حق سبحانه
و تعالیٰ خوبی را ببست جزو آفریده است ازان نوزده جزو خوبی مهتر یوسف را داده
و یکجزو خوبی همه عالم را آنگاه فرمود که چون مهتر یوسف علیه السلام طعام و آب بخورد
عین در حلق او نمودے بعد ازان هم درین محل فرمود که وقتے در مصر قحط افتاد چنانچه مدة
دوازده سال برآمد خلق عاجز شد غله مصر نماند در معرض هلاک شدند مهتر یوسف علیه السلام
مناجات کرد جبرئیل فرود آمد گفت اے یوسف فراخ میشود خلق هلاک خواهد شد و خواهد مرد
تو هر روز بر سر قصر خود برآے و جملگی خلق را بخوان تا آنجا حاضر شوند بعد ازان برقعه
از روے خود برگیر تا خلق روے ترا به بینند از دیدن روے تو یک هفته سیر خواهند بود
بعد ازان مهتر یوسف همچنان کرد در قصص انبیا مسطور است که یکان هفته میگذشت که

که ایشان را طعام و آب حاجت نمیشد چنان در دیدن روے یوسف مستغرق مے بودند بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود که اهل سلوک درین باب قوے می گویند که در دیدن صورت مهتر یوسف هفت شبانروز خلق را طعام و شراب یاد نمی آمد و بیهوش می شدند فردا قیامت که بر مسلمان دیدار خود تجلی کند عجب مدارید که هفتاد هزار سال در یک تجلی افتاده باشند بعد ازان فرمود آن زمان که مهتر یعقوب علیه السلام یوسف را خواستی غسل دهد صد هزار پرده بگرد مهتر یوسف بستے تا نظر کسے بیفتد و چشم زخم بر وے نرسد و آن زمان که بردست کاروانیان فروخته شد وقتے بر چشمه آب رسیدند مهتر یوسف را فرمودند در میان آب سر و تن بشو مهتر یوسف علیه السلام میان آب در آمد بگریست که الهی یکروز آن بود که پدرم مهتر یعقوب آن زمان که مرا غسل بدادی تا پرده نه بستی غسل ندادی و این زمان که در آب میروم جانوران آبی تمام اعضاء من خواهند دید همین که این سخن بگفت مهتر جبرئیل را فرمان شد که بروے سیر انچه از نور گرد بر گرد او درون آب زن تا جانوران آبی کسے او را نه بیند آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و بگریست که هر غرقے را خوار بیست و هر خوارے را عزتیست همین که خواجه ذکر الله بالخیر این فواید تمام کرد بر خاست درون رفت بنده و خلق باز گشتند الحمد لله علی ذلک بتاریخ روز پنجشنبه بستم ماه مذکور سنه المذکور سخن در ذکر مهتر اسمٰعیل صلوات الله و سلامه علیه و انبیاء دیگر افتاده بود دولت پایبوس حاصل شد مولانا شمس الدین یحییٰ و مولانا برهان الدین غریب و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند که چون مهتر اسماعیل علیه السلام تولد شد مهتر ابراهیم علیه السلام بشکرانه آن پسر تولد شده مر خدا را عز و جل دوگانه نماز گذارد همچنان جبرئیل علیه السلام فرود آمد گفت یا ابراهیم این پسر که در خانه تو آمده هست پیغامبر مرسل شود از مهتر ابراهیم شاد شد بعد ازان پرسید یا اخی جبرئیل از پشت این هیچ پیغامبرے باشد گفت خیر مهتر ابراهیم دل تنگ شد

که از پشت یکے ہفتاد ہزار پیغامبر پیدا گردد و از پشت دیگرے پنج پیغامبر نبی نه ورحال
بار دوم مہتر جبرئیل علیه السلام فرود آمد گفت یا ابراہیم فرمان میشود که از پشت این
پیغمبری بیرون آریم که نام وے محمد الرسول الله است و او پیغامبر آخر الزمان باشد
پس اے ابراہیم اگر او نبودے ما ملک خود را آشکارا نمی گردانیم پس او فرزند ان
اسمعیل باشد بعد ازان فرمود که آن روز مہتر ابراہیم اسمعیل را خواست تا قربان کند
دست و پای بسته میخواست کارد در حلق او راند اسمعیل گفت اے مخدوم اگر دست و پای
من نه بندی نیکو باشد ابراہیم گفت چرا گفت ازان که در وقت کارد راندن من
دست و پا بزنم و آن موجب بیفرمانی باشد میان انبیا شرمنده مانیم و در روز قیامت
گویند در محبت صادق نبود بعد ازان فرمود آن روز که بر سر مہتر ذکریا اره
راندند گرو خواست که تا فریاد کند فرمان شد اے ذکریا اگر آوازے برآری نامت از جریده
انبیا پاک گردانیم بعد ازان سخن در دعا افتاده بود بر لفظ مبارک راند که
چون مہتر آدم علیه السلام دعا کرد و آمرزش خواست فرمان آمد یا آدم تا بر محمد صلوات
بگوئی دعای تو اجابت شود آنگاه چون بر رسول علیه السلام صلوات گفت اجابت شد
قوله تعالی فتلقی آدم من ربه کلمات فتاب علیه مفسران چنین گویند یعنی الصلوات
علی النبی الامی پس اے درویش ہر گاه که دعا برین شرائط موجود بود موجب اجابت
شد چنانچه حدیث مشہور است و کلام الله منطور است ادعونی استجب لکم ان الذین یستکبرون
عن عبادتی سیدخلون جہنم داخرین والله اعلم بالاجابت والاستجابة بعد ازان محل این
حکایت فرمود که روزے در روزگار شیخ ابراہیم مریدے از مریدان او در سفر رفته
بود مدت شصت سال در مسافری بود چون باز آمد شیخ گفت کجا رسیدی گفت تا قطب عالم
رسیدم گفت شیخ خبر پرسیدے که مرد کیست و نیم مرد کیست گفت پرسیدم مرد آن باشد
که اگر عنکبوت در پیش برآورند و نیم مرد آن باشد که در ہوا به پرد او نیست تا ۰۰

برو ے آب انداز و نماز کند آنگاه فرمود که وقتے خواجہ حسن بصری رحمۃ اللہ علیہ و رابعہ بصری رحمۃ اللہ علیہا بر سر دجلہ رسید خواجہ حسن بر فور مصلے بر آب انداخت در نماز شد رابعہ سجادہ در ہوا انداخت در نماز شد ہمین که خواجہ حسن بصری سلام نماز بداد رابعہ را ندید سر بالا کرد رابعہ را مشغول در نماز یافت گفت اے رابعہ این چیست گفت اے حسن آن چیست اگر بر آب روی خسی باشی و اگر در ہوا پری مگسی باشی دل بدست آر تا کسی باشی آنگاه فرمود که وقتی بزرگی بود که با خضر علیہ السلام ملاقات کرد مهتر خضر علیہ السلام فرمود که وقتے شنیده ام

از خواجہ بایزید بسطامی قدس اللہ سره العزیز که یا خضر من ظن انه خیر من الکلب لا یصلح الصحبة معه گفت ہر که گمان برد از مسلمانان که او بہتر از سگ است مصلحت نیست صحبت داشتن با آنکس خواجہ درین فواید بود بانگ نماز بر آمد خواجہ مشغول شد بنده و خلق باز گشتند الحمد للہ علی ذالک بتاریخ روز دوشنبه پنجم ماه شوال سنه المذکور دولت پایبوس حاصل شد مولانا شمس الدین و مولانا فخر الدین زرادی و امیر حسن علاء سنجری و عزیزان اہل صفہ بخدمت حاضر بودند سخن در ذکر مهتر داؤد علیہ السلام و انبیاء دیگر افتاده بود بر لفظ مبارک راند که مهتر داؤد علیہ السلام صحف خویش مطالعه میکرد که انبیاء بلاها بار زو خواسته اند و بدان صبر کرده بنابران مهتر داؤد ہر شبے در مناجات بلا را آرزو میخواست جبرئیل علیہ السلام بیامد و گفت یا داؤد بلا میخواہی اما طاقت نخواہی آورد و ہر بار مهتر داؤد این خطاب می شنید چنانچه بر سر مصلا نشسته بود زبور میخواند فرمان آمد که یا مهتر داؤد بلا را ما خواہی ساخته باش که امروز آن روز ہست که بلا بر تو منزل گردد الغرض مهتر داؤد زبور مطالعه میکرد جانوری دید چنانچه که وقتے ندیده بود بیامد پیش مهتر داؤد بنشست نظر مبارک حضرت داؤد بر جانور افتاد گفت اگر این جانور برائے سلیمان بگیرم نیکو باشد از مصلا برخاست زبور نهاد دنباله او کرد او پیش پرید بر نا و دان رفت بنشست مهتر داؤد نیز بر ناودان برفت از آنجا بالا بام فرود آمد قضا را زن اوریا نشسته بود چشم نظر افتاد در پایه مهتر داؤد

گفت سبحان الله کسے را موی بدین مقدار باشد جمال او چگونه خواهد بود او له از عشق درد مهتر داود افتاد و قرارش برفت تا آن زمان کہ اوریا ہمیں نام ذکر داز سر قضا اوریا آنجا برد چون مدتے بگذشت بزن اوریا پیغام فرستاد کہ ترا در نکاح آرم او نیز قبول کرد بنکاح خود آورد بعد ازان مدتے برین برآمد روزے بر مسند قضا نشستہ بود حکم میان خلق میکرد ہمچنان دو مرد در جستجو کنان بیامدند گفتند یا داؤد این مردیست کہ نود و نہ میش دارد من یک میش دارم این مرد آن میش من بزور ستدہ است این روا باشد یا نہ مہتر داؤد گفت روا نباشد او از ان بازدہ کہ تو برو ظلم کردہ ہمین مقدار حکم کرد از پیش مرد ناپیدا شدند مہتر داؤد از مسند قضا برخاست کہ آری این خطاب مراست کہ با وجود نود و نہ زن زن اوریا در نکاح آوردم این کجا روا باشد در خانہ آمد فرزندان را وداع کرد بیرون صحرا رفت سر بسجدہ نہاد دو بیست سال بدین یک ذلت بگریست آنگاہ فرمان آمد کہ یا داؤد چرا گفت این چشم نادیدنے دید اکنون عذر این ہم ازین چشم میخواہم کہ چرا نادیدنے دیدہ اگر چشم بر ندے نشدی خانہ خراب بس خانہ کہ شد خراب از گردہ چشم است ہمچنین گویند کہ چندان بگریست کہ گوشت در پوست رخسارہ مبارک او بر برید آنگاہ فرمان آمد یا داؤد توبہ تو قبول کنم اگر اوریا از تو خشنود باشد برخاست مہتر داؤد آنجا آمد کہ اوریا کشتہ شدہ بود بر سر آن چاہ آمد آواز داد کہ یا اوریا تو از من خشنود ہستی آواز برآمد آری فرمان شد کہ یا داؤد تو پرسیدن نمیدانی اما ہمچنین پرس کہ یا اوریا من بقصد ترا فرستادہ بودم اگر کشتہ شوی من تو زن ترا در نکاح آرم اکنون بر تو آمدہ ام تو خشنودی یا نہ مہتر داؤد در اندیشہ پیش افتاد الغرض چون وقت توبہ او آمد حق تعالے اوریا را مہربان گماشت آواز داد یا داود از تو خشنود شدم بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند ہر وقتے کہ مہتر داؤد زبور خواندی از حد الحان خوش داشت از غایت خوبی الحان او آن مقدار جانوران کہ در ہوا بودند ہمہ بر سر او سایہ کردندے و از خوبی الحان او ہمہ بیہوش گشتندی بعد ازان فرمود کہ چون نقل مہتر داؤد نزدیک

رسید جبرئیل علیه السلام صحیفه از کاغذ حریر آورد دران صحیفه بیست مسئله نبشته بودند بیاورد و
دبر دست مهتر داود داد و گفت یاد او دفرمان ایشود هر پسرے که ازان تو این مسئله
جواب دہد انگشتری ملک بدو دہ پس مهتر داود برحکم فرمان جمله پسر از پیش خود طلبید هر یکے
را ازان بیست مسئله پرسید هیچکس نتوانست که جواب دہد همین که نوبت بمهتر سلیمان صلوٰة الله
علیه رسید از مهتر داود علیه السلام هر بیست مسئله پرسید همه را جواب داد انگاه خواجه ذکر الله
بالخیر بر لفظ مبارک راند که آری چون درازل ملک بسلیمان نبشته بودند و مغرز داشته
انگاه این مسایل را جواب داد انگاه شاہاین ملک شدا اما اے درویش چگونه ملکی یافت که
نه پیش از و آنچنان ملک کسے را داده بودند و نه بعد از وکسے را دادند بعد ازان از حضرت
حق سبحانه و تعالے مهتر سلیمان را الهام داده بود که زبان جمله پرندگان و چرندگان را ایشان
و همه در فرمان او بودند تا انجا که شیاطین و جن و الانس همه در حکم فرمان مهتر سلیمان بودند و سلیمان را
تختے بود دوازده هزار بنی اسرائیل بران بنشستند و باد را در فرمان او گردانیده بودند هر جا که
خواستی مهتر سلیمان علیه السلام بزور باد آن تخت را تا مسافت یکماه به بروز و شبانگاه باز آوردی و در
مطبخ هفتاد هزار سیر نمک بر بار نج شدی ما یده کسے را کسے شمار ندادند اما اے درویش خود آن زمان پیرے
تناول کردی که زنبیل بر دست خود بافتی و در بازار فروخت کردی خود بدان افطار کردی با درویشان
و شبها در مسجد بگذشتی و از درویشان دعا خواستی چون خواجه ذکر الله بالخیر این فواید تمام کرد
مشغول شد بنده و خلق باز گشتند الحمد لله علی ذالک بتاریخ روز پنجشنبه بست پنجم ماه
شوال دولت پایبوس حاصل گشت عزیزان اهل صفه مثل مولانا شمس الدین یحییٰ و مولانا برهان الدین
و مولانا فخر الدین زرادی همه حاضر بودند بر لفظ مبارک راند آن شب که مهتر موسے علیه السلام در دنیا
آمد یعنے تولد شد فرعون لعین خفته بود بلرزید بیدار شد چون بیان کنیم ترا طلب کرد و گفت که بنید
کیسے خلل ملک من از و باشد این زمان پیدا شده است یا نه بیان کنید همان رمل زدند گفتند بلی
زمان پیدا شده است و دران زمان فرعون دایگان را گماشته بود که در خانه کسے که فرزند زاید

خبر کنند تا او را ہلاک کنم ہمین کہ مہتر موسی را درون تنور انداختند چون کسان فرعون لعین درآمدند ہیچ خبر نیافتند برخاستند برون رفتند ہمشیرہ مہتر موسی چون تنور بدید چہ بیند کہ آتش سرد گشتہ است بوستانی شدہ است و مہتر موسی علیہ السلام انگشت خود در مکید بعد ازان در دل حلقے بغلطانید ند مادر موسی روی سوی آسمان کرد کہ الٰہی موسیٰ را بتو سپردم ہمشیرہ موسی را بگفت بہ برو در رود نیل بدان کن ہمشیرہ مہتر موسی بیاورد بر سر رود نیل بایستاد و گفت بہ خدا سپردم درون رود نیل بنداخت خود باز گشت آن درحلک بفرمان حق سبحانہ تعالیٰ عبرہ کنان بزیر قصر فرعون لعین رسید فرعون و زن او آسیہ بر دو بالای قصر نشستہ بودند نظر ایشان بران درحلک افتاد آسیہ گفت فرعون بہ بین درحلک می آید درین چہ خواہد بود فرعون ملاحانرا طلبید گفت کہ بروید و آن درحلک را بیارید چون آن درحلک را بیاوردند پیش فرعون نہادند چون باز کردند دیدند پسرے در خوبی او ہمتا نبود ہر دو انگشت در دہان گرفتہ می چشید و شیر ازان می آمد بقدرت کن فیکون ہمین کہ فرعون آن بدید بر خود لرزید گفت اے آسیہ این فرزند نیکو نیست تا آنکہ ہلاک نباید ساختن آنرا نباید ستید آسیہ گفت اے نادان خدا مارا فرزندی نداد است ہمین را بجا فرزند پرورم از حق باشد الغرض ایشان ستادند مہتر موسی را می پرورند با ہزاران ناز و راحت بعد ازان خواجہ ذکرہ اللہ بالخیر فرمود اے درویش تا بدانی کہ خواست فرعون درین بود آن کس را کہ از و ملک او خلل پذیرد او را ہلاک کند و او حکمت خدا عزوجل نمیدانست کہ این شخص را ہم در کنار او خواہند پرورد بعد ازان فرمود کہ در قصص انبیا نبشتہ دیدہ ام چون مہتر موسی چہار سالہ شد روزے آسیہ در کنار فرعون لعین داد فرعون را ریش دراز بود چنانچہ رسم خوردگان باشد ہر بار بر ریش او دست می برد و میگرفت و می جنبانید چنانکہ اعضای فرعون در جنبش می آمد آنگاہ بر آسیہ گفت یا آسیہ این پسرک نیکو نیست ریش من چنان بگرفت و بجنبانید کہ تمامی اعضاء من در لرزہ شدہ ست آسیہ گفت یا فرعون رسم کودکان ست کہ با ریش پدران بازی کنند و اگر استوار نمیداری بہ بین یک طشت پر زر و یک طشت پر آتش بیارند ہر دو پیش موسی نہادند گفتند اگر دانا خواہد بود

جانب طشت زر دست خواهد انداخت مهتر میخواست که جانب طشت زر دست انداز د جبرئیل علیه السلام
را فرمان شد دست موسی بگرفت جانب طشت آتش انداخت آنگاه آسیه گفت تو میگفتی که نیکو نیست دیدی
که کودکان چه دانند آنگاه دل فرعون تسلی شد الغرض چنانچه سال عمر به پانزده سالگی کشید با حمایل زرین
بر اسپ تازی سوار گشتی خلق و ارکان دولت دنبال او چنانچه روزی در بازار میگذشت مردی از قوم فرعون
در بازار سوگند فرعون میخورد که بخدا او مهتر موسی بر سید که این چه سوگند است که تو میخوری گفت سوگند پدر تو که خدای
او بر خور مهتر موسی دست او برآورد چنان بر زد که جان بداد بعد از آن بگوید که چندین کسان
را از برای این سخن بکشت که خدای او نیست خدای کسی است که ما را و شما را و زمین و آسمان را بیافریده است
این خبر بفرعون میرسید هر بار پیش آسیه گله میکرد که من میگفتم که نیکو نیست از و خلل ملک من باشد آسیه
بعذر رفع میکرد الغرض روزی فرعون بر تخت نشسته بود و بادشاه و خلق هم آمدند سجده میکردند موسی
پیش او بود چون خلق را امید که سجده میکنند پس موسی منع میکرد که سجده خدای را واجب است آسیه
چون بدید که فرعون موسی را خواهد کشت گفت ازین شهر برو تا آن زمان که روا ی رسالت
بوشی آنگاه بیامد مهتر موسی بر حکم آسیه رو بجهان نهاد و رسید آنجا که مهتر شعیب بود علیه السلام در صحرا
دختران مهتر شعیب گوسفندان میچرانیدند چاهی بود که بر آن چاه دلو بود تا صد نفر آدمی جمع نمیشدند
از آن کشیدن نمیتوانستند گوسپندان بر سر آن چاه ایستاده و آن صد مرد نه مهتر موسی آنجا رسید
دختران مهتر شعیب را پرسید که گوسپندان را چرا آب نمیدهید گفت ماجرای حال همچنین است
برو مهتر موسی دلو فرو هشت آب بیرون آورد بعد از مثل آن سه دلو بیرون آورد گوسپندان
مهتر شعیب آب سیراب خوردند همچنین که در خانه آمدند مهتر شعیب چون شکمهای گوسپندان
سیراب دید گفت ای دختران امروز گوسپندان سیراب شده اند گفتند ای پدر
آدمی امروز مرد رسیده است که تنها سه دلو بیرون آورده مهتر شعیب گفت او آن
مردی است که در کتاب خوانده بودیم که موسی پیدا شود بروید طلب کنید بیارید دختر
بزرگوار ایشان بیامد مهتر موسی علیه السلام را طلب کرد مهتر موسی گفت عقب شد د

جانب راه خانه شنگی ما افتد از تا من برویم بدین طریق در خانه مهتر شعیب آمد مهتر شعیب برخاست
موسے را در کنار گرفت بنواخت همان دختر او را نکاح کرد بدو و آنگاه حق سبحانه تعالے مهتر موسے
علیه السلام را پیغامبری داد و در دامن رسالت در بر او کرد مهتر جبرئیل فرود آمد گفت فرمان می‌شود
که بر فرعون برو فرمان رسان تا بتو اقرار آرد و بخدای ایمان آرد مهتر موسے علیه السلام بر حکم فرمان
از خدمت مهتر شعیب علیه السلام باز گشت در مصر آمد بر والده همشیره و برادران خود هارون یکجا شد
بعد آن بیامد فرعون را فرمان خدای عز و جل رسانید که یا فرعون من پیغامبر خدایم و تو بنده خدای ایمان
آر و بر رسالت من اقرار کن تا از عذاب برهی و گرنه بلا را ساخته باشی همین که این فرمان مهتر موسے
فرعون را رسانیدند فرعون برخاست درون برفت بر آسیه گفت که دیدی آن همه بلا بر من تو کردی
اگر ما او را نمی‌پروردیم این زمان او از کجا دعوی پیغمبری کردی گفت حکم خدای را کسے نتواند که بگرداند توان
صبر باید کرد تا چه پیدا شود آنگاه خواجه ذکره الله بالخیر فرمود که چندین معجزه که موسے علیه السلام
بفرعون نمود آن بدبخت لعین هیچ نوع ایمان نیاورد اما چندین هزار کس از بنی اسرائیل با آن
روز ایمان آوردند چون معجزه پیغامبرے بدیدند بعد چون بنی اسرائیلیان قوت گرفتند
مهتر موسے تقویت یافت حق تعالی فرعون را مقهور کرد موسے دعا کرد حق اجابت کرد
بعد ازان فرمود علماء تفسیر نویسند چون حق تعالے خواست فرعون را غرق کند مهتر موسے
علیه السلام با دوازده بنی اسرائیل از مصر بیرون آمد علماء چنین روایت کرده اند آن روز
هفتاد هزار سوار بود فرعون لعین همه بر اسپان تازیها از زرین ساز و مهر و خمارهای ایشان
دیبا لعل و هر اسپے را طوق زرین در گردن همه حشم پیاده پیش فرعون همی رفتند چون آفتاب
برآمد مهتر موسے بر کناره دریا رسید بنی اسرائیلیان سپاه فرعون را دیدند که علمها
کشیده و شعاع آفتاب بران تیغها تافته همه بگرد فرعون و بنی اسرائیلیان بمهتر
موسے درآمدند که پیغامبر خدای اینک سپاه فرعون رسید از پیش و پس آمدند اگر دشمن
شر کند هم اکنون از ما کسے زنده نماند مهتر موسے علیه السلام دعا کرد و خدا را بپاکی بخواند

اللهم لک الحمد والیک المشتکی وانت المستعان ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم پس حق تعالی بهتر موسی وحی کرد که ای موسی عصا بر دست دار و بر دریا بزنید موسی عصا برداشت بر دریا زد بقدرت خدای تعالی آن دریا از همه جا پاره پاره گشت و تنگیها پیدا شد و دوازده کوی از قعر دریا پدید آمد و از چپ و راست گروه گروه میگذشت چنانکه در کلام الله مسطور است او حینا الی موسی ان اضرب بعصاک البحر فانفلق فکان کل فرق کالطود العظیم همچنان که طوق زنند و طاقها را سر اند. رسر آرند همچنان آب دریا پاره شده از چپ و راست و زیر و زبر سر اندر سر آورد و طاق زده دوازده کوی پدید آمد فراخی هر کوی دو فرسنگ بود پس مهتر موسی علیه السلام بنی اسرائیلیان را گفت فرود روید اندر کوها بنی اسرائیلیان گفتند ای پیغامبر صد هزاران سلامت که آب دریا در زمین ایستاده است و قعر دریا تر شده است و خلاب گشته اینان در خلاب فرو شوند چگونه توانیم گذشت خدای تعالی آفتاب را فرمان داد تا بتابد در ساعت زمین خشک شد ششصد هزار مرد بودند از بنی اسرائیلیان چون در میانه در رسیدند مهتر موسی علیه السلام را پرسیدند ای پیغامبر خدا اندرین راه میرویم پدر ان و دوستان ما نمی بینید و نمیدانند که حال چیست و ما از احوال ایشان نمیدانیم همه غرق شده باشند و یا گشته شده باشند از دست لشکر فرعون موسی گفت هیچ غم مدارید و هیچ غم مباشید که ایشان سلامت اند پس خدای تعالی بموسی وحی کرد تا بعضی چپ و راست اشارت کنند چون بعضی اشارت کرد در یها پیدا شدند چنانکه پیش همچنان در چپ و راست هر یکی مردوستان خود را می دیدند و میرفتند چون بنی اسرائیلیان از دریا برون آمدند موسی علیه السلام بازگشت خواست تا عصا بر دریا زند تا آن همه بقرار خود باز آید تا سپاه فرعون ایشان را در نیابد حق تعالی بموسی وحی کرد علیه السلام که ای موسی تو برو و دریا را همچنان بگذار اترک البحر رهوا چون فرعون بر لب دریا رسید دید دریا شگافته دید و بنی اسرائیلیان همه سلامت گذشته فرعون روی سوی قوم خود کرد که بینید دریا از وهم من چگونه شگافته شده است و آب چگونه گروه گروه شده است

و اندر ہوا رفتہ و قعر دریا پدید آمدہ و راہ باز کشادہ تا بگذریم و بندگان گریختہ خود را بگیریم
و ہمچنان برلب دریا بایستاد و بانگ کرد گفت انا ربکم الاعلی منم خدائے بزرگ شما ہمہ خاصگان
من اید ایشان فرود آمدند و پیش او سجدہ کردند مہتر موسے درون دریا بود ہمچنان جبرئیل
علیہ السلام درون دریا پیش فرعون بر آمد نا دیان ابلق نشستہ با عمامہ سیاہ اصحاب
توریت چنین گویند آن روز اندر سپاہ فرعون با دیان نبود مگر آنکہ بروے جبرئیل علیہ السلام
سوار بود بانگے بکرد از ان بانگ اسپ فرعون در آمد و بدریا فرو شد اسپ فرعون بوے
مادیان بیافت از جا برجست ہر چند فرعون خواست کہ اسپ را نگاہ دارد نتوانست نگاہ داشت
و شہرم کرد فرشتگان از چپ و راست در آمدند سپاہ او را بردند کہ بروید از پس مہتر موسے
علیہ السلام و بنی اسرائیلان در آمدند لشکر مقہور ہم درون دریا شد از حق تعالے بر دریا
خطاب شد دریا برہم زد جملہ سپاہ او را فرو برد یک آدمی را از قوم فرعون زندہ نگذاشت
آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پر آب کرد فرمود کہ اے درویش تا بدانی قہر باری تعالے
چنین کند کہ با فرعون کرد او را نیست و نابود گردانید ہمین کہ خواجہ درین فواید برسید بانگ نماز بر آمد
خواجہ مشغول شد بندہ و خلق باز گشتند الحمد للہ علے ذالک بتاریخ روز شنبہ نہم ماہ
ذی الحجہ سنہ المذکور دولت پایبوس حاصل شد پنج نفر درویش از خاندان چشتیہ و شیخ
بہاؤ الدین غزنوی و مولانا جلال الدین و مولانا عماد الدین مذکور و برادران ایشان
حاضر بودند سخن در ذکر عیسے علیہ السلام و انبیاء دیگر افتادہ بود بر لفظ مبارک راند
کہ آن روز کہ حق سبحانہ تعالے مہتر عیسے علیہ السلام زاد در دنیا آورد مریم پارسا رضی اللہ
عنہا در بیابانہا از ترس جہودان رفتہ پنہان شد قضارا آنروز کہ ایشان را درد زہ
خواہد گرفت بفضل ذو الجلال مہتر عیسے علیہ السلام بزاد ہیچکس آنجا نبود بجز پروردگار
عالم الغرض آب نبود پا بزد چشمہ آب پیدا شد جہودان رجوز خود را مہتر عیسے را بنست
دُر گفتار گرفت بنشست ہمچنان ماجرا نہ اد کہ مریم پسر زاد پدر نہ رفتند بہ مہتر زکریا

علیه السلام خبر رسانیدند مهتر زکریا علیه السلام جهودانرا مانع شد که خدای ما خدا است کی بی پدر پسر پیدا آرد هر چند مهتر زکریا بایشان در نصیحت و پند بود ایشان نشنوا نبودند هر چه از زبان ایشان بیرون مے آمد میگفتند چنانچه بر مهتر زکریا جبرئیل علیه السلام فرود آمد گفت یا زکریا ایشان را پیش آن کودک به بر همه را جواب ایشان بگو مهتر زکریا همچنان کرد ترسایان و نصرانیان را جمع کرد بر مریم روان کرد چون بیامدند گفتند اے کودک تو کیستے حق تعالے مهتر عیسے را فرمان داد گفت اے ترسایان دانا و آگاه باشید که بندهٔ خدایم و او آفریدگار راست و من پیغامبر ادیم و مبارکم و عیسے روح الله ام که خدا یتعالی مرا بے پدر آفریده است و او قدرت همه چیزها دارد همین که مهتر عیسے السلام از گهواره این سخن بگفت آنروز چند هزار ترسایان مسلمان شدند آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر فرمود که مهتر عیسے السلام بزرگ شد و ردا رسالت پوشید جبرئیل علیه السلام فرود آمد فرمان رسانید که این کافران و جهودان را دعوت کن و بخدائے بخوان تا ایمان آرند مهتر عیسے علیه السلام هر روز همچنان میکرد و معجزه مینمود سنگدلان شنوا نبودند بسحر بازی می آوروند که نیکو سحر آموختهٔ بعد ازان ترسایان دانا یکجا شدند که یا عیسے اگر تو مرده را زنده کنی ما تو ایمان آریم در حال مهتر جبرئیل فرود آمد گفت یا عیسے فرمان میشود این معجزهٔ تست بگو تا مرده را بیارند دعا کن تا زنده گردد مهتر عیسے علیه السلام همچنان کرد جمله ترسایان حاضر شدند مرده را بیاوردند عیسے علیه السلام دوگانه بگذارد سر بسجده نهاد دعا کرد حق تعالے آن مرده را زنده کرد گفت لا اله الا الله عیسے روح الله بعضے را اسلام روزے بود مسلمان شدند بعضے گفتند که نیکو سحر آموختهٔ بعد ازان فرمود که چون مهتر عیسے علیه السلام را خواستند تا بر آسمان برند مهتر جبرئیل علیه السلام فرود آمد مهتر عیسے را علیه السلام گرفت تا چهارم آسمان رسید فرمان آمد که همین جا بدارید که آلایش دنیا با خود دارد فاشا و کلا که هرگز بار یابد بعد ازان

حکایت مهتر خضر علیه السلام فرمود که حق تعالے او را حیات ابدی داده است سبب آن بود
که هر همه انبیاء و اولیاء گذشته را دیده است و به بیند و امروز اولیاء که باشند او ل
ایشان را مشاهده کند عجایب و قدرت حق تماشا کند شرح آنرا بر اولیاء خدا بگوید خاص
از براے این معنے حیات ابدی داده اند و در آب آشنا گردانیده تا غریبے را دستگیری
نماید همین که خواجه ذکر الله بالخیر فواید تمام فرمود بانگ نماز بر آمد خواجه مشغول شد بنده
و خلق باز گشتند الحمد لله علے ذلک بتاریخ هزدهم ماه محرم روز جمعه بعد نماز
سنه تسعین و ستمائة دولت پایبوس حاصل شد مولانا فخر الدین زرادی و مولانا شمس الدین یحیی
و مولانا شهاب الدین و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند سخن در ذکر مهتر لوط صلوة الله و
سلامه علیه افتاده بود بر لفظ مبارک راند که او پیغامبر بود ترس کار همیشه در عبادت خداے بود
و یک لمحه بے یاد حق خالی نشدی چنانچه قوم او لواطت کردن گرفتند و بدترین طایفه
این قوم اند آنگاه فرمود که در قصص انبیا نبشته دیده ام که چون فساد هاے قوم
لوط بسیار شده این ده خصلت در ایشان ظاهر شده آن اینست اول مے خوردند دوم جامهاے
لعل پوشیدند سیوم مرد با مرد بسنده کردند چهارم پیراهن جنیبے پوشیدند پنجم غولک کمان
ساختند ششم کبوتر بازی کردند هفتم غیبت کردند هشتم سبر و دهاد مسخرگی کوچه بکوچه گردیدند
نهم دیدن یکدیگر عورات را تصرف کردند دهم با لوط پیغامبر برابری کردند بعد ازان
چون این خصلت در ایشان پیدا شد حق تعالے از آسمان سنگ بر ایشان بارید و زمین را
فرمان شد تا ایشانرا فرو برد بعد ازان خواجه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک راند که زمانه آید
عبد الله مسعود روایت کرده است که رسول علیه السلام فرموده است که یک خصلت
ازین خبر امتان من زیادت کنند و آن اینست زن با زن بسنده کنند آنگاه فرمود در تفسیر
دیده ام چون این زمانه آید و این فعلها در وجود آید نزدیک بود که از آسمان سنگ ببارد و زمین
فرو برد ایشان را همین که خواجه ذکر الله بالخیر این فواید تمام کرد مشغول شد بنده ۵

وخلق دیگر باز گشتند الحمد لله علے ذلک بتاریخ پنجم ماہ صفر ختم الله بالخیر والظفر
روز پنجشنبہ مذکور سخن در ذکر ماہ صفر ختم الله بالخیر والظفر افتادہ بود دولت پابوس
حاصل شد مولانا برہان الدین غریب و مولانا شمس الدین یحیٰ و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند
بر لفظ مبارک راند کہ گران ماہیست ماہ صفر ہر بلائے کہ در دنیا نامزد میشود در ماہ صفر میشود
در آثار نبشتہ دیدہ ام کہ حق سبحانہ و تعالیٰ در جملگی سال یک و بیست و چہار ہزار بلا منزل
میگرداند پس سالے درویش مردم را مے باید در دعا و نماز باشد تا در امان و عصمت خدا بود
بعد ازان ملایم آن فرمود کہ رسول الله علیہ السلام فرمودہ است ہر کہ بشارت دہد
برفتن ماہ صفر برحمت افتادہ بود ہم رسول علیہ السلام او را برحمت حق پیوست آنگاہ سخن در سلوک
افتادہ بود خواجہ خواجگان رحمتہ الله علیہم اجمعین فرمودند کہ در سلوک پانزدہ مرتبہ ست
پنجم مرتبہ ازان خانہ کشف است و کرامت پس ہر کہ خود را ہم درین پنجم مرتبہ کہ آن خانہ کشف
است کشف کند ہم در دہ مرتبہ دیگر نرسد بعد ازان فرمود کہ در راہ سلوک سالک را می باید
چون بہ پنجم مرتبہ برسد خود را کشف نکند تا در پایۂ ضلالت نیفتد و در مرتبہ دیگر تواند رسید
والا نہ ہم درین بماند بعد ازان فرمود کہ شیخ بہاؤالدین زکریا قدس الله سرہ العزیز و شیخ
الاسلام فریدالحق والدین رحمتہ الله علیہ رحمتہً واسعتہً ہر دو بزرگوار یکجا بودند وقتی الیشان
بر سر آبے رسیدند شتابان و خوف ہندوان آنجا از حد غالب بود و ہمانجا راہ می افتاد
خدمت شیخ الاسلام فریدالحق والدین گہ دیکدیگر بدیدند کہ در آب کشتی نہ کہ بگذریم
و راہ زنان در آیند ما را ہلاک کنند این نوع نیکو نیست برفور شیخ الاسلام پائے در آب
نہاد بگذشت در کنار رفت استاذ خدمت شیخ الاسلام بہاؤالدین زکریا ایستادہ ماند شیخ
الاسلام فرمود کشف درین محل نیکوست کہ از خصم برہاند اما در محل دیگر کشف نیکو نیست خدمت شیخ
بہاؤالدین زکریا چون این بشنید در خاطر ایشان پسندیدہ افتادہ برفور پائے در آب نہاد
گذارہ شد آنگاہ خواجہ ذکرہ الله بالخیر فرمود کہ خود را کشف کردن نیک بود اما در محل دیگر

و بغیر محل درست نیست اینکه حضرت شیخ الاسلام فرمود در محل تمام بود بعد ازان حکایت مهتر
جبرئیل افتاده علیه السلام را پرسیدند که عرق تو چرا سپید است گفت زیرا که خدایتعالی مرا از
کافور آفریده است حق تعالی مرا فرستاد که تو برو خواجه عالم را بیار چو بیامدم آن حضرت بحالت خفته بود بر سر
مبارک ایشان بایستادم فرمان حضرت رسید جبرئیل هوشیار باشید تا او را بیدار نکنی بنشستم
بحرمت تمام بر کف پاے مهر عالمیان بوسه دادم بیدار شد بعد ازان فرمان شد که ای
جبرئیل سیصد هزار سال است که ما ترا آفریده ام از کافور و حکمت آن بود تا آن وقت تو بر
کف پاے مصطفے صلے اللہ علیہ وسلم بوسه دهے و سر تو از کافور است و کافور سرد باشد
چون سردی بکف رسد بیدار شود آنگاه خواجه فرمود ازینجا معلوم مے شود که جبرئیل
از کافور است بعد ازان سخن در درود بر خواجه انبیا افتاد بر لفظ مبارک راند که آن
شب که رسول علیه السلام را معراج شد فرمود فرشته دیدم که
پانصد هزار دهن و بر هر دهان پانصد هزار زبان داشت پس آن فرشته مر خداے را
عز و جل مےخواند و بر حضرت رسالت درود میفرستاد همچنین دیگر گفت یا جبرئیل آن کدام فرشته است
گفت هر که گل را ببوید و بر تو صلوة نفرستد حق تعالی ثواب تسبیح آن فرشته بدان بنده دهد
و از ثوابهاے دیگر محروم نگذارد بعد ازان فرمود که فرشته دیدم هر که در مجلس شراب
گل نهد و خمر خورد بیم باشد که ایمانش برود که گل جزویست از اجزاے محمد صلی اللہ علیہ وسلم آن
استخفاف کردن باشد و هر که قرآن خوانده باشد و خمر خورد بیشک در حدیث است که ایمان
او ببرد بعد ازان بزرگے با عز و جاه بود پرسید یونس را علیه السلام در آب دادن چه
حکمت بود فرمود که آتش محبت عشق در وے افتاده بود هر که در آتش عشق افتد آب بر وے زنند
تا بسوزد سبب آن بود که او را در آب انداخته همین که درین حکایت رسید بانگ نماز برآمد خواجه
مشغول شد بنده و خلق باز گشتند الحمد لله علے ذلک بتاریخ بستم ماه ربیع الاول روز سه شنبه
سنة المذکور دولت پایبوس حاصل شد مولانا محی عماد الدین مذکور و مولانا شمس الدین یحیے

ومولانا برهان الدین غریب وچند نفر درویش آمده بودند وبخدمت حاضر بودند سخن در ذکر
خواجه کائنات محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم می رفت و صحابه کرام او رضوان الله
علیهم اجمعین بر لفظ مبارک راند که آن شب که حضرت رسالت تولد شد عم پیغامبر ابو طالب در خواب
دید که گویی از آسمان شمع فرود آمده است در خانه عبد الله پدر مصطفی پس از جمله اقربای ایشان
آنرا که اسلام روزی بود چراغی آوردند و از ان شمع میسوختند و در خانه خود می بردند
همین که رسول علیه السلام تولد شد آمنه مادر رسول علیه السلام تنها بود و در خانه چراغی
نه تمامی خانه روشن شد و جمله ملکوت در جهان پیدا شدند و در آسمان سر بسجده نهادند
که الهی رحمة عالمیان در جهان آمد الغرض از ان روشنی در زمین افتاد هر کجا که بتی بود نگونسار شد
همین که جد مصطفی صلی الله علیه وسلم عبد المطلب چون این معاینه کرد سر فور برخاست در خانه
عبد الله آمد دست بر در زد که در باز کنید چون در باز کردند درون آمد مصطفی را بدید در
کنار گرفت و گفت که این پیغامبر است ما در انجیل خوانده بودیم همچنان ابو طالب آمد و بانزار
باروی او سید و بوسه بر سر و دیده نهاد و گفت اگر فرمان شود و من پسری ندارم برادر زاده
خود را پسر ورزم اقربا راضی شدند که نیکو باشد الغرض در هر دو شانه رسول الله صلی الله علیه
وسلم بقلم نور نوشته بودند اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له واشهد ان محمدا عبده
ورسوله و در میان دو کتف مهر نبوت پیدا آمد روایه کرد این شب که او را جهودان
بدیدند چندین کسان درون با خداوند محمد ایمان آوردند بعد از ان شیخ الاسلام
فرمود که در حجره که رسول علیه السلام زادند تا این زمان هر که دران حجره در رود داز
بوی عطر معطر شده بیرون آید تا یکهفته بوی خوش از وی نرود بعد از ان فرمود که
چون رسول صلی الله علیه وسلم چهار ساله شد روزی در میان کودکان بازی میکرد جبرئیل علیه السلام
را فرمان شد که برو محمد را میان کودکان برگیر فلان بابر سینه مبارک او شگافته
درون بهشت عطریات است بیار آلایش از شکم او دور کن همه از مشک و عنبر پر کن پس همچنان کرد

هرکجا که خوشبوئے بود از آن بهشت بیاورد همانجا گذاشت بعد ازان بر لفظ مبارک راند
که ای درویش آفتاب و ماهتاب را که نور می بینی از انوار خواجه کائنات بخشش یافته اند بعد ازان
فرمود که ای درویش هرچه در بهشت از دار و درخت و جز آن حق تعالے آفریده است بران نام
پاک محمد نبشته اند و ایشانرا فرمانست تا قیامت همین نام محمد بر زبان میرانند و میگویند و هیچ
جا در آسمان و زمین نیست از حجاب عظمة تا عرش عظیم که برو نام محمد نبشته اند بعد ازان
فرمود اے درویش چون رسول صلے الله علیه وسلم برابر ابو طالب در سفر تجارت رفتندے ابر را
حق تعالے فرمان دادے تا آنجا که رسول بودے علیه السلام ابر ابو طالب را همه سایه کردے
و در خبر دیگر آمده است که رسول را معجزه بود همان مقدار که پیش دیدی همان در عقب دیدے
و هرچه در بیداری بشنیدے در خواب همان شنیدی بعد ازان فرمود که اے درویش
حق تعالے قسم رانده است میان جمله ملکوت که بعزت و جلال من اگر محمد نبودی ملک خود را
اشکارا نمیکردم بعد ازان فرمود که اے درویش فردا و قیامت حضرت عزت همان
کند که محمد گوید زیرا که او را حبیب خوانده پس محبت این اقتضا کند از برا محبت است
بعد ازان فرمود که آن روز که مهتر عیسیٰ علیه السلام خواست که زنده کند فرمان شد
یا عیسیٰ علیه السلام نام محمد بر زبان ران تا من مرده بدم حق تعالے ببرکت نام محمد مرده را زنده
کرد اند بعد ازان فرمود وقتی امیر المومنین عثمان رضی الله عنه ماهی از بازار آورده بود
هرچند خواستند که آن ماهی را بریان کنند تا هیچ میسر نماند همچنان برسول علیه السلام باز نمودند
فرمان شد که آن ماهی را پیش آرند چون آن ماهی را پیش رسول علیه السلام آوردند
رسول صلے الله علیه وسلم از وے پرسید که اے ماهی از کجاے که تو بریان نمی شوی و آتش بر تو
کار نمیکند حق تعالے آن ماهی را زبان داد گفت یا رسول الله روزی من در قعر دریا
بودم طایفه را دیدم صاحب تجارت در جهاز سوار شده بودند ایشان در قعر دریا در
میگفتند آواز آن در و دور گوش من افتاد من نیز موافقت ایشان بر تو درود فرستادم

حق برکت درود تو بر من آتش حرام گردانید آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد بگریست
گفت الٰهی هر که یکبار بر خواجه عالمیان درود میفرستد آتش را بر وی حرام میدارند کسیکه
از شام تا روز در محبت او مستغرق گشت و در داری بعد ازان فرمود که مهتر جبرئیل علیه السلام
روزی بخدمت رسول صلی الله علیه وسلم بیامد و گفت یا نبی الله چندین خدمت که ترا میکنم
از برای آنکه فردای قیامت مرا فراموش نخواهی و فراموش نکنی که من چاکری خانه آل تو بسیار کنم
بعد ازان فرمود مهتر داود علیه السلام پرسید از جبرئیل در آسمان فرشتگان بکدام چیز مشغول
می باشند گفت یا داود ازان روز باز که جمله ملکوت را بامر ایزد برین خطاب شده است
که نام محمد آخر الزمان بر زبان خود جاری دارید و دوستی او در دل گیرید و اگر دوستی
او در دل نگیرید و شفیع شما نام محمد نباشد از جریده ملکی شما را معزول گردانم بعد ازان فرمود
که حق سبحانه و تعالی توبه مهتر داود را علیه السلام چون خواست که قبول کند فرمان آمد
یا داود نام محمد را علیه السلام بدرگاه عزت من شفیع آر تا توبه قبول کنم آنگاه فرمود
که آری بدین صورت ما را معلوم شد که هر چه در آفرینش خدا تعالی است همه بطفیل محمد است
بعد ازان حکایت امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه افتاد خواجه ذکر الله بالخیر
بر لفظ مبارک راند اول کسی که ایمان آورد ابوبکر صدیق بود آنچنان بود که چون
رسالت بر محمد علیه السلام مقرر شد بدو گفت ابوبکر بگو که من پیغامبر خدایم و خدای یکی است
بر فور ابوبکر صدیق گفت صدقت یا رسول الله صدق داشتم بر دل و بر زبان که پیغامبر
برحقی و خدای تعالی یکی است و جز او دیگری نیست در حال ایمان آورد مسلمان شد
بعد ازان هم از بزرگی ابوبکر صدیق رضی الله عنه حکایت فرمود که در راهی میگذشت
در زیر قدم مبارک ایشان مورچه آمد بدرد آه کرد از درد آه مورچه صدیق بیتاب شد و پای برداشت بر دست برداشت
چه بیند که مورچه خیز طپید چون برگرفت بمرد بر فور روی سوی آسمان کرد و مورچه را بر کف دست
نهاد گفت الٰهی اگر مقدار موی ابوبکر را در حضرت تو بار است بحرمت آن موی این

مورچه را زنده گردان هنوز نیکو این سخن نگفته بود که آن مورچه زنده شد بعد ازان
هم از بزرگی ایشان حکایت دیگر فرمود که روزے امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله
عنه محاسن مبارک خویش را شانه میکرد یکتار محاسن مبارک جدا شده بود با دبر در گورستان
جهودان انداخت صد و سه روز خداے تعالے ببرکت موئے سپید ابوبکر عقوبت ازان
گورستان فرمان داد برداشتند بعد ازان فرمود وقتے که امیر المومنین ابوبکر صدیق
رضی الله عنه نماز گذاردی هفتاد هزار فرشته ها مقرب در نظاره نماز او بودندی بدان
خضوع و خشوع میگذارد هر وقتے که گفتے الله لرزه در اعضا هفتاد هزار فرشته افتادی
از هیبت گفتن که او گفتے بعد ازان فرمود چون امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله
عنه نماز بگذاردی برخواستے بیامدی در آستانه رسول صلی الله علیه وسلم سر بر آستانه
حضرت رسالت پناهی نهاده بماندے چون رسول علیه السلام او را بدیدے در کنار گرفتی یا ابوبکر
چرا پگاه می آیی گفت یا رسول کسے که اول دیدار ترا به بیند من باشم بعد ازان رسول
علیه السلام گفتے برخیز که بجداے وجلال و عظمته خدا که از روشنائی محاسن تو تا تحت الثری
می بینم بعد ازان فرمود که رسول علیه السلام را رسمے بودے که هر شب ماه رمضان
چهار یار غار خود را برابر کردی و حسن وحسین را نیز در صحبت ایشان در صحرا مدینه برفتی
مناجات کردی از براے آمرزش امتان خود چون آخر شب شدی مهتر جبرئیل علیه
السلام فرود آمدے گفتے یا محمد سر برکن فرمان میشود که از برکت یکتار موے سپید
ابوبکر صدیق رضی الله عنه هزار در هزار کس از امت ترا از آتش دوزخ آزاد گردانیدم
آنگاه فرمود که هر بار که رسول علیه السلام در صحرا مدینه بمناجات برفتی این خطاب
آمدی براے عظمت موے سپید ابوبکر صدیق رضی الله عنه هزار در هزار امتان
ترا از آتش دوزخ آزاد گردانیدیم بعد ازان فرمود که رسول صلے الله علیه وسلم
در حجره عائشه بود رضی الله عنها حکایت امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه

میرفت آنگاه رسول علیہ السلام بر لفظ مبارک راند کہ اے عائشہ ترا از بزرگی پدرت خبر نی گفت بلے یا رسول اللہ فرمود اے عائشہ نام پدرت بر قرص آفتاب نبشتہ اند آنزمان کہ آفتاب بر بالاے خانہ کعبہ بر مے آید آنجا ایستادہ شدہ میگوید کہ ہیچ مقامے بالاتر ازین نیست ازینجا نگذرم ہمین کہ ایستادہ میشود میرود پس فرشتگان کہ بر و موکل اند سوگند بنام پدرت میدہند کہ حرمت آن نام بر روئی تست کہ بگذری پس از برکت نام پدرت ازانجا میگذرد بعد ازان ہم درین محل فرمود در وجے امیر المومنین عمر خطاب رضے اللہ عنہ از بزرگی صدیق اکبر سوال کردند فرمود کہ مرا ازہر نباشد کہ از بزرگی او شمہ حکایت توانم کرد اما در مناجات امروز سالہا باشد کہ میگویم کہ کاشکے از موئی او چندین ہزار عاصی را بخواہند بخشید بعد ازان امیر المومنین عمر خطاب رضے اللہ عنہ افتاد بر لفظ مبارک راند آنروز کہ حق تعالے او را اسلام روزے کردہ بود پیش جہودان برخواست گفت کہ اگر محمد را زندہ دست پشت بستہ نیارم چہ گویند گفتند اگر بیارے مالک مدینہ مسلم داریم پس عمر این دعوہ کردہ بر اسپ سوار شد روان گردد قضا را گذار او بر در ہمشیرہ افتاد او کلام اللہ میخواند بسورہ طہ رسیدہ بود عمر بر در ایستادہ ہوش و گوش خود متعلق بدان آواز کلام اللہ داشت چون وقت در آمدہ بود در عمر سماع کلام اللہ در گرفت ذوقی و وجدے در عمر پیدا شد نعرہ بزد و در را بکشاد درون آمد ہمشیرہ را گفت راست بگو چہ میخواندی او منکر بود چون تیغ بیرون آورد کہ چہ میخواندی اگر نہ اے ترا بکشم ہمین کہ ہمشیرہ این بدید بر فور گفت کتابے کہ بر محمد رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم فرود آمدہ است آنرا میخواندم عمر گفت مرا بدہ تا من نیز بخوانم کہ از شنیدن آواز او دلم من در لرزہ است گفت اے عمر تو ہنوز پلیدی بوے بتان از تو مے آید تا پیش محمد نروی و بندگی اقرار نکنی خرقہ خطاہا بر سورہ پارہ نکنی ہرگز نتوانی کلام اللہ بر دست گیری ہمین کہ ہمشیرہ او را این سخن گفت

عمر فرمود اے ہمشیرہ مرا پیش محمد بر تا ایمان آرم گفت بدین نوع نتوانم فرمود بلی چگونہ کنم گفت انجا میچارگی و عاجزی و خستگی می باید رفتہ باشد قبول کند گفت اے ہمشیرہ بدین رسن کہ برای محمد میبرم تا دستہا او پس پشت کنم و بیارم لطف بکن دستہا مرا پس پشت بہ بند و پیش خواجہ دنیا و آخرت ببر بگو بندہ گریختہ از حضرت صمدیت و از حضرت تو بود آوردم بکرم قبول کن ہمشیرۂ او چنانچہ عمر فرمود ہمچنان کرد پیش رسول اللہ علیہ السلام آورد خلق کہ در حضرت ایشان بود برخاست دستہاے عمر باز کرد و بنواخت ہمانزمان جبرئیل علیہ السلام بیامد وحی آورد گفت فرمان میشود یا محمد بعمر اسم کردیم زود باد اسلام عرض کن تا مسلمان شود بعد ازان فرمود کہ چون عمر اسلام آورد بانگ نماز آشکارا شد درون غاری بانگ نماز میگفتند بالاء مسجد گفتن گرفتند اسلام را قوت شد بعد ازان فرمود کہ در تنبیہ ابو اللیث نبشتہ دیدہ ام کہ رسول علیہ السلام فرمودہ است اگر فرداء قیامت مرا پرسند کہ در حضرت چہ تحفہ آوردہ ورا انجا کہ علمہ و فضل عمر است رضی اللہ عنہ دست بکرم برم کہ یارب عمر را آوردہ ام انگاہ فرمود کہ عدل و انصاف آن بود کہ او بر پسر خود بکرد یعنے زیر درہ گشت و این قصہ معروفست و آنچنان بود کہ ابو شحمہ شراب میخورد و زنا کردہ بیاوردند پیش مسجد مدینہ رسول علیہ السلام و اصحابہ حاضر بودند فرمودند کہ ہشتاد درہ بزنند ہمین کہ ہشتاد درہ بزدند ابو شحمہ ہلاک شد و بمرد و ازدہ درہ باقی ماندہ بود بعد مردن دہ درہ بزدند بعد ازان خواجہ چشم پر آب کرد فرمود کہ الحمد اللہ او از آتش دوزخ خلاص شد ہم در شب اول او را بخواب دیدند کہ جامۂ سبز پوشیدہ و بہشت میخرامد گفت کہ خدا اے رحمتہ کند بر پدر من کہ مرا از عذاب دوزخ برہانید انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ عدل این بود کہ امیر المومنین عمر کرد بعد ازان حکایت امیر المومنین عثمان عفان رضی اللہ عنہ فرمود امیر المومنین عثمان ہم یار غار بود و ہم داماد رسول فخر کرد و بر لفظ مبارک راند کہ اگر مرا صد دختر بودے بعثمان نکاح کردہ میدادمے

زیرا که اسمانیان و زمینیان بذو فخر میکنند انگاه فرمود آن مالی که امیر المومنین عثمان را
بود میان اصحابه کسی را نبود از حد سخی بود چنانچه در خبر است از رسول صلی الله علیه وسلم
که وقتی پیش رسول علیه السلام آمد گفت یا رسول الله از بسیاری مال عاجز شده ام
و وقتی از کار طاعت باز می مانم رسول علیه السلام دعا کند تا مال من کم شود همین که
رسول علیه السلام خواست که دعا کند جبرئیل علیه السلام فرود آمد گفت یا رسول الله فرمان
میشود زنهار در باب عثمان این دعا کنی که هرچند از مال خود مصرف میرساند مال او را
زیاده میکردانم انگاه فرمود که وقتی حضرت رسالت پناه را امیر المومنین عثمان عفان
رضی الله عنه با صحابه مکرمه برای افطار طلبید هرچند که رسم میزبانی و شرط آن بود بجای
آورد بعد از طعام پیش رسول علیه السلام دست پیش کرد بایستاد و روی سوی زمین آورد
عرضداشت کرد که رسول خدای از مسجد تا کلبه این درویش که آمده است هفتاد گام میشود
پس ای یاران گواه باشید که هر گام رسول خدای که گذارده است یک برده ازاد
کردم همین که خواجه عثمان این بکرد رسول علیه السلام در باب وی دعا کرد که مطلوب دینی حاصل شد
انگاه فرمود که روزی امیر المومنین عثمان عفان رضی الله عنه جانب کنیزکی دست دراز کرده
بود میخواست که تصرف کند نظر مخدوم زاده خاتون قیامة دختر رسول صلی الله علیه وسلم برافتاد
از رشک چادر بر سر کرد در حجره رسول علیه السلام آمد گریه کنان و حال ماجرا پیش رسول
علیه السلام گفت رسول علیه السلام همین که این بشنید گفت آنروز فردا قیامة روی تو
نه بینم اگر تو نرفتی و عثمان را خشنود نکنی عثمان از شرمندگی حیران ایستاده بود که این زبان
چه فرمان خواهد شد چون رسول علیه السلام بر دختر خود این جواب گفت همچنان که آمده بود
بازگشت بیامد در پای عثمان افتاد امیر المومنین عثمان متحیر ماند گفت یا بنت رسول الله
این چه کرم است که بر من میکنی گفت من چه کنم که خواجه عالم چنین فرمود عثمان این سخن
بشنید برخاست سیصد کنیزک سریه بود همه را بر سر ام کلثوم ازاد کرد انگاه فرمود

که فردا قیامت عثمان را چند درجه دهند که جمله انبیا حسرت برند که اے کاشکے ما عثمان می بودیم
بعد ازان حکایت امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ و کرم اللہ وجہہ فتاد که وقتے جبرائیل از رسول علیہ السلام
که در حربی که انبیا گذشته در می ماندند و حصاری نتوانستند که بستانند حق تعالے صورت امیر المومنین
علی را پیدا میکرد آنحصار فتح میشد بعد ازان فرمود که وقتے امیر المومنین علی رضی اللہ
عنہ در جنگ غولے بیابانی درمانده بود چنان نعره بزد که در هفت طبق آسمان و زمین لرزه
می افتاد و آن نعره در مدینه در گوش رسول علیہ السلام رسید در زمان جبرئیل علیہ السلام بیامد
و سوره اخلاص بیاورد و گفت یا رسول اللہ فرمان میشود که این سوره بر علی بفرست
تا کار بسته در حصار غول بیابانے فتح کند رسول علیہ السلام همچنان کرد امیر المومنین علی
کرم اللہ وجہہ آن روز و آن شب سوره اخلاص را بکار برد که رسول فرستاده بود حصار غول
بیابانی فتح کرد آنگاه فرمود که مهتر داؤد علیہ السلام چون خواستے زره بباقد آهن بر دست
مهتر داؤد گرفتے و نام امیر المومنین علی بر زبان راندی حق تعالے این را بر دست
مهتر داؤد نرم گردانیدی همچو موم شدی بعد ازان فرمود که در جمع رسول علیہ السلام
سلمان فارسی و امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ حاضر بودند
امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ را رسم بود با پیران طیبت کردی چنانچه سنگ ریزه
خورد هر بار بدست میگرفت و بر سلمان میفرستاد چون سلمان تنگ آمد روے
سوے امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ کرد گفت شرم نداری که بر من سنگ میفرستی
آخر من ترا بازی بر کتف کنانیده ام امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ را دشوار آمد بانگ
بر سلمان زد گفت من چه یاد کنم اما تو یاد کن در فلان بیابان ترا از دست شیر رہا کنانیده
و آن چنان بود که وقتے در ایام سفر سلمان بر دست شیر گرفتار شده بود حق تعالے
صورت امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ پیدا کرد و او را از دهن شیر باز گرفت گفت همچنین
است بعد ازان فرمود که امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

با جماعتی اصحاب برای افطار طلبیده بود چون وقت افطار شد امیر المومنین علی رضی الله عنه درین
فکر بود که رسول علیه السلام از مسجد تا خانه من که آمده است هزده گام میشود و من برده ندارم
که آزاد کنم عثمان هفتاد برده آزاد کرده است همدرین فکر بود که مهتر جبرئیل علیه السلام فرود آمد
گفت یا رسول الله شما از مسجد تا در خانه امیر المومنین علی کرم الله وجهه بر هزده گام تو
هزده هزار عالم را از آتش دوزخ خلاص دادیم بعد ازان فرمود رقعا دیگر بنشته دیده ام
که حق تعالی برای مومنان در بهشت چهار جوی آب و شیر و خمر و انگبین آفریده است انگاه فرمود
مثل ابوبکر همچون آب است و من الماء کل شئ حی و مثل عمر چون شیر است تا کودک شیر نخورد نه بالد
و قوت نگیرد بس اسلام نیز که بنالید و قوت گرفت از عمر و مثل عثمان چون خمر است که حرب
از و قوت افزید غازیان از او مثل امیر المومنین علی کرم الله وجهه چون عسل است که حق تعالی
شفا نهاده است در وی میان مبارزان و حق تعالی در بهشت چشمها آفریده چون سلسبیل
و زنجبیل و رحیق و کافور چنانکه در کلام الله فرمان میشود و عیناً یشرب بها عباد الله
یفجرونها تفجیرا و عیناً یشرب بها المقربون و عیناً فیها تسمی سلسبیلا بعد ازان فرمود
که ای درویش نبدانی این چهار کلمه از عین است چنانچه عشق ابوبکر و عمر و عثمان و علی
پس دلیل کند که ازان چهار چشمه نصیب آنرا بود که این چهار یار گزیده را دوست
دارد انگاه فرمود که در خبر است از رسول صلی الله علیه وسلم ان الله اختار اصحابی
علی العالمین سوی المومنین والمرسلین و اختار من اصحابی و بعث مجعلهم اربعا و هم ابوبکر و عمر و عثمان و
علی یعنی بدرستی و راستی خدا برگزید اصحاب مرا و ازان اختیار کرد چهار تن را که برگزیده
ترین یا ماانند یکی ازان ابوبکر دوم عمر سیم عثمان چهارم علی رضی الله عنهم اجمعین بعد ازان
فرمود که رسول گفت علیه السلام حق فراهم گردانت مرا نزدیک خویش فراهم کند صدیقان را
با ابوبکر صدیق پس در روند در بهشت و امر معروف کنندگان را جمع کند با عمر و اهل شرم
با عثمان و اهل سخا و نیکو دیانتان با امیر المومنین علی کرم الله وجهه اهل علم با معاذ جبل و اهل

رضی الله عنهم اجمعین بعد ازان فرمود که رسول علیه السلام فرمود که بدرستی وراستی
که خدای تعالی پیغامبران را از درختان پراکنده بیافریده مرا و علی را از یک درخت
پس من سرام و علی شاخ آن و حسن و حسین میوه آن و اولاد و اتباع ایشان برگهای آن پس هرکه
تعلق کند بشاخی از شاخهای آن رهایش یابد از دوزخ دیگر فرمود چون امیر المومنین علی رضی الله
عنه در شکم مادر بود هر وقتی که مادرش پیش بت رفتی و خواستی که سر فرود آرد چنان امیر المومنین
علی رضی الله عنه در شکم سر برآوردی که مادرش نتوانستی پیش بت سر فرود آوردن بعد ازان
حکایت در بندگی مادر و پدر افتاد بر لفظ مبارک راند که ای درویش شفقت و رحمت مادر و پدر
رحمت خدای تعالی است و قهر مادر و پدر قهر باری تعالی است از فرزندی که مادر و پدر خشنود
نیست خدای هم خشنود نیست آنگاه هم درین محل فرمود که در خبر است از رسول علیه السلام
هرکه در وقت درماندگی و هر جایی که درماند پس بدرگاه حضرت بی نیاز مادر و پدر خود را
شفیع آرد تا آن هم خدای تعالی از پیش بردارد ان درماندگی نجات دهد چنانچه در آثار اولیاء
نبشته دیده ام که وقتی بزرگی از بزرگان در گورستان بگذشت آواز فریاد از گورستان بشنید
پس این بزرگ بران گورستان بایستاد و چون نظر کرد صاحب قبری را عذاب سخت میکردند و آن شخص
از دست عذاب فریاد میکرد یا اماه یا اماه آن بزرگ چون این فریاد بشنید دست بدعا برداشت
که یارب پشته خاک ازین گور دور شود تا او را ببینم که کیست حق تعالی پشته خاک از دو برگرفت
آن بزرگ او را معاینه بدید که عذاب سخت میمنمودند او همان سخن میگفت پس آن بزرگ
بدو گفت که ای مرد نام مادر چه گیری نام حق بگو باشد که ترا خلاص دهند آن مرد گفت
ای بزرگ من مادر دارم در حیات هر بار که به رنجی مبتلا می شدم نام مادر خود بر زبان
می آوردم مرا ازان نجات میشد این زمان هم همان قدیم است باشد که ازین عذاب
هم خلاص یابم همین که این سخن گفت حق تعالی در زمان از دو عذاب برگرفت او را در کار
مادر او گردانید آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر چون حکایت تمام کرد چشم پر آب کرد فرمود

اری ہمچنین ست نام گرفتن مادر و پدر حرمت داشت بہ ایشان فرزند آمرزیده گردد پس
خوشوقت آن فرزند که حق مادر و پدر بجا آورد و دوزخ از ان تجاوز کند که بهشت زیر قدم مادر
و پدر ست آنگاه سخن دران افتاد که طعام و آب تارک صلواة را نباید داد و بر لفظ مبارک
راند که ہمچنین ست در حدیث نبشته دیده ام که من اعان تارک الصلواة و لو بلقمه او بشربته
فقد قتل الانبیاء اولهم آدم و آخرهم محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم یعنی هر که یاری کند
در باب بی نماز بلقمه یا آب پس بدرستی و راستی که کشته باشد پیغامبران را از آدم تا محمد صلعم
ہمین که خواجه فواید تمام کرد بانگ نماز بر آمد خواجه مشغول شد خلق و بنده باز گشت الحمد لله
علی ذلک بتاریخ روز چهارشنبه بیستم ماه جمادی الاول سخن در ذکر اهل سلوک که درویشی در
افتاده بود دولت پابوس حاصل شد مولانا شمس الدین یحیی و مولانا فخر الدین زرادی
و مولانا برهان الدین غریب و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند بعضی
مشایخ طبقات سلوک را صد مرتبه نهاده اند از ان هفدهم در مرتبه کشف کند سعادت
مرتبه دیگر نیابد پس مرد کامل او ست که خود را درین مرتبه هفدهم کشف نکند چون مرتبه صدم
برسد اگر بکند روا باشد اما خواجه بایزید بسطامی و شاه شجاع کرمانی پنجاه مرتبه در سلوک
نهاده اند از ان ده مرتبه کشف و کرامات هر که در مرتبه دهم برسد نزدیک ایشان
تواند که کرامت مکاشفه نماید اما نزدیک خواجگان چشت پانزده مرتبه در سلوک نهاده اند
از ان پنجم مرتبه کشف و کرامت اگر درین پنجم مرتبه کشف کند در ده دیگر نرسد لیکن مرد کامل
او که چون پانزدهم مرتبه برسد هم کشف نکند همین که خواجه ذکره الله بالخیر درین سخن رسید
مولانا شمس الدین یحیی عرضداشت کرد که مشایخ که پیش ازین بوده اند ایشان مرتبه سلوک
از صد زیادت بنهاده اند چگونه است که مشایخ چشت در اندک مرتبه خانه کشف و کرامت
نهاده اند و نعمت بی مجاهده حاصل تفاوت حال از کجا شد خواجه ذکره الله بالخیر فرمود
که آری همچنین ست اما انبیاء که پیش از رسول صلی الله علیه و سلم بوده اند

هزار کان سال عمر ایشان بود و مجاهده ایشان بر اندازه ایشان بود و نعمت اندک از
چون دولت کوکبه رسول علیه السلام پیدا شد اگر نعمت و معجزه رسول علیه السلام ...
پس خواجگان مانیز چون مشایخ آخرین بودند نعمتے که در ایشان نهاده بودند عجب است گفته شود
که اگر مشایخ پیشینیانرا شی از نعمت بوده باشد اما مجاهده نیست وان مجاهده که اولیکه قدم داشتند مشایخ
مارا نبود اما نعمت و کرامت بی اندازه روا باشد که باندک مرتبه سلوک بکمالیت برسند
انگاه هم درین محل فرمود که وقتے پیش خواجه قطب الدین بودم و وحشی رحمة الله و اسعه
حکایت سلوک میرفت خدمت خواجه قطب الدین فرمود که در راه سلوک مرد کامل
اوست که چون در خانه یا بر دیم برسد که آن خانه ولایت است اگر نفس بر مرده زند
بفرمان خدای عزوجل آن مرده زنده گردد خواجه قطب الدین رحمة الله علیه همین
سخن بود که زالی گریه کنان و گله کنان بیامد که ای شیخ فریاد رس که بادشاه شهر
پسر مرا بیگناه بر سر دار کرده است ای خواجه داد من بده همین که خواجه این بشنید
بر فور با جملگی اصحاب برخاست عصا بر دست گرفت پیش خواجه در عقب اصحاب روانشد
همین که آن زال آنجا رسید که پسرش را بر دار کرده بودند خواجه را نمود خواجه نزدیک
دار شد گردن آن جوان را بر گرفت روے سوی آسمان کرد که الٰهی اگر این را بیگناه بر دار
کرده اند بقدرت خود زنده گردان هنوز خواجه نیکو این سخن نگفته بود که آن جوان
زنده شد از دار فرود آمد و روان گشت انگاه خواجه روے سوے خلق کرد فرمود
که کمالیت مرد همین مقدار ست چون مرد بدین مقام برسد بیش عظمت او کسی نداند
مگر خدای تعالے بعد ازان سخن در درویشی افتاد بر لفظ مبارک راند که آنروز که
رسول صلے علیه و سلم درویشی اختیار کرده مهتر جبرئیل علیه السلام را فرمان شد
تا هر دو عالم بخدمت آید در رسول علیه السلام هر دو عالم را نظر کرد اما محققان گویند
اول نظر مبارک بر دنیا افتاد دنیا فخر کرد که بنظر رسول علیه السلام مشرف گشتم

انگاه در عالم فقر نظر کرد ... از دنیا دست بداشت فقر اختیار کرد بعد ازان
فرمان آمد که یا رسول الله ما دنیا ترا بحساب میدهیم قبول فرمائی رسول علیه السلام فرمود
آری من دنیا پشت پاے زدم باختیار فقر قبول کردم بعد ازان خواجه فرمود که مشایخ
طبقات زهد را اصل شمرند که باوجود دنیا که بدین کرامت مرکب فقر اختیار کنند اما اگر درویش
باشد و تارک دنیا آن عجب نیست که موجود دنیا و اسباب دنیا را تارک باشد و همه وقت
تجرید ورزد بعد ازان فرمود که شنیده ام از زبان مبارک شیخ الاسلام فرید الحق
والدین رحمة الله علیه که درویشے هفتاد هزار مرتبه است و تخستین مقام و مرتبه درویشی است
چون در مقام تخستین ثابت آمد اگر او نظر زمین میکند تا تحت الثرے به بیند و اگر در آسمان
نظر کند تا عرش عظیم به بیند و این احتمال مرتبه تخستین است اما درویش به مرتبه هفتاد هزار
رسیده است روح او بر روے عظمت کبریاست و این سخن در وهم و فهم کسے نگنجد از عقل بیرون
است بعد ازان فرمود که چنانچه مرتبه درویشی هفتاد هزار عالم برتر است درویشی که از
هفتاد هزار عالم واقف نیست و خبر ازین ندارد او خود درویش نیست اما تخستین تفاوت نباشد
یعنی آنچه دران عالم است بگرو رساند مرتبه اول چون سر در مراقبه کند گرد هژده هزار
عالم بگردد و چون باز آید خود را هم بر سجاده یابد و این عجایب پیش مسلمانان بگوید
انگاه خواجه چشم پر آب کرد و فرمود که اگر مایه عمر را شباب بودے بگردی اما چون مایه حیات
ثبات ندارد بهمین مقدار درویشی را بسند است انگاه فرمود اگر درویش در عالم دنیا نبودے
هزار بلا در عالم منزل شدی زیرا که در عهد موسے حق تعالے بهتر موسی علیه السلام
را خطاب کرده بود اے موسے هر جا که درویشان اند رحمت و مغفرت ما آنجا است
انگاه خواجه ذکر الله بالجهر بر لفظ مبارک راند که اے درویش چون درویشان به بیند
که گلیم پوشان سرگردان شوند حقیقت بدانند که دران شهر بلا منزل گردد انگاه خواجه
ذکر الله بالجهر فرمود که در ایام ماضیه درویشے در گجرات برسیده در آن ایام در گجرات هر سالے بلا منزل آمدے و در گجرات

ان روز هندوان بیشتر بودند و مسلمانان کمتر الغرض در گجرات بلا و قحط و وبا منزل شدی چندین هزار خلق بمردی از ان روز باز که آن درویش دران مقام برسید حق تعالے از برکت آن درویش دران سال هیچ وبا و بلا آنجا نشد خلق انجا تعجب ماندکه این از کجاست که خلق این دیار این بار از وبا و بلا سلامت ماند و امان یافت رای آنجای از حد باکیاست بود گفت تفحص کنید که درین شهر غریبی رسیده باشد چون تفحص کرد همچنان بود که آن درویش بود پیش آن رای آبردند این رای درویش را بتعظیم تمام بنواخت آن درویش گفت موجب این نواخت من از کجاست رای گفت اے خواجه این شهر هر سال به بلا مبتلا شدی امسال از برکت آمدن شما وبا نشد آن درویش گفت که آری همچنین ست در شهری که درویش صاحب نعمت در آید دران شهر بلا نباشد و مرگ نشود از برکت قدم او دفع گردد انگاه فرمود از ان تاریخ تا امروز بلا و وبا از گجرات برفت انگاه خواجه ذکره الله بالخیر فرمود پس اے درویش تا بدانی قدم درویشان در شهر نیکو باشد اما درویش باید که حق درویشی بجا آرد تا در حمایت او در آید وگرنه در شهری که درویشان امان کنند کاذب باشند حقیقت بدان دران شهر هیچ راحتے نباشد انگاه سخن در اسلام افتاد بر لفظ مبارک راند که اے درویش نام اسلام گرفتن از خود آسان است اما کار اسلام کردن سخت دشوار است بعد ازان فرمود که خواجه بایزید بسطامی قدس الله سره العزیز هفتاد سال نفس را مجاهده گشت چنانچه دهکان سال و سی سال نفس را آب نداد و در مجاهده داشت پرسیدند که این چه مجاهده که بر نفس خود نهاد گفت ازین سبب که مرا مسلمان میگویند چون مسلمان باشم چرا باشد که حق مسلمانی بجا نیارم انگاه فرمود که وقتے جهودان را پرسیدند که مسلمان چرا نمی شوید گفتند از بهر دو چیز یکی آنکه اگر مسلمانی اینست که شما میکنید ما ازین مسلمانی ننگ داریم و اگر خود مسلمانی ما نتوانیم کرد پس مسلمان هرچه شویم همین که خواجه درین فواید خواجه قطب الدین منور و شیخ برهان الدین غریب برابر قوالان در آمدند خواجه برخاست ایستاده شد هر کسے

از آنگاه روی بر زمین آورد و فرمان شد که بنشینید بنشستند حکایت سلوک معرفت و سماع بر لفظ مبارک راند که سماع همین شنیدنی است شنوندمی باید که بشنیدن سماع مستمع باشد هر چه گوینده بگوید بشنود گوش و هوش بدان متعلق دارد تا وجدی در وی پیدا آید چون آن شخص صاحب درد بود اما آنکس صاحب درد نیست اگر صد هزار انواع از اسرار دوست بشنود حاشا و کلا که در وی اثر شود آنگاه فرمود وقتی بخدمت شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز حاضر بودم از لفظ در بار ایشان شنیدم که وقتی خواجه قطب الدین و قاضی حمید الدین ناگوری و خواجه شمس الدین ترک و مولانا علاء الدین کرمانی و شیخ محمود موزه دوز یکجا بودند وقتی با راحت بود سماع در خانقاه ایشان در دادند همه یک بیت چنان در گرفت که هر یکی ازین بزرگان از مقام بر جستند و در رقص شدند سه روز و شب در رقص بودند و خبر از خویش نداشتند آنگاه خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد گفت سماع این طور بزرگان می شنیدند بعد از آن همدرین محل شیخ عثمان سیاح بر پای خاست روی بر زمین آورد و گفت اگر فرمان باشد گویندگان حاضر اند چیزی بگویند خواجه ذکر الله بالخیر فرمود زهی سعادت همین که خواجه این فرمود گویندگان سماع در دادند هم در بیت اول بودند که خدمت خواجه شیخ عثمان سیاح و شیخ حسین و عزیزان دیگر از مقام بر جستند در رقص شدند چنان مدهوش شدند که از بیهوشی شان در قلم نیاید که بیان کنند از صبح چاشت تا نماز شام در رقص بودند بعد از آن فرو داشت کردند هر کسی در مقام خود قرار گرفت خواجه صوف سر مالی شیخ عثمان را عطا کرد و کلاه خواجه بنده یافت مثل این هر کسی بخشش شد و روزی با راحت بود و قصیده این بود که گویندگان میگفتند غزل هزار سختی اگر بر من آید آسانست ٭ که دوستی دارا دوست هزار چند آنست ٭ هزار دنیا شد بیار طالب دوست ٭ که خار دوست محبان گل و ریحانست ٭ اگر تو جور کنی جور نیست و دیدارست ٭ اگر تو داغ نهی داغ نیست درمانست

نه آب روے که گر خونِ من بخواهی ریخت ٭ مخالفت نکنم آن کنم که فرمانست ٭ ز عقل من عجب آید صنوبر
گویا نزا ٭ که دل بدست تو دادن خلاف فرمانست ٭ گمان برند که در باغ عشق شعله یاد ٭
نظر بسیب زنخدان یار پستانست ٭ الحمد لله علی ذلک بتاریخ روز یکشنبه بیستم ماه
جمادی الآخر سخن در ذکر اسرار عشق افتاده بود دولت پایبوس حاصل شد مولانا شمس الدین
یحیی و مولانا فخر الدین زرادی و مولانا برهان الدین غریب و برادرم امیر حسن
علاء سنجری بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند که برائے اسرار و انوار مولی
حوصله وسیع می باید که در وی اسرار دوست مسکن گیرد زیرا که چون نخستین انوار دوست
در دل این کس متجلی گردد پس او انوار در درون حوصله نتواند و افتد و آنرا بیرون دهد
پس لایق سر دیگر نباشد آنگاه فرمود که اے درویش در راه سلوک مرد کامل آنست
که اگر از عالم انوار دوست چیزے بدو دهد باید که بیرون ندهد زیرا که سری از اسرار
مولی است پس هر که آنرا کشف کند بر طریق خواجه منصور حلاج سر بباد دهد آنگاه
فرمود وقتے بزرگی به بزرگی نامه نوشت که چه گوئی مردیست که بیک قدح مست باز د
میشود آن بزرگ جواب نوشت که این سخن سست که نوشته که هیچ قوی نیست و بے همتیست
حوصله است که بیک قدح محبت از دست میشود اما آن مرد دوست که دریا ها ے ازل و ابد
بنوشند و هل من مزید میگوید بار دیگر این برکسی تعریفے که درمیان اهل سلوک شرمنده
گردی بعد از آن فرمود که در اسرار نوشته دیده ام که در راه سلوک چنان دقیق
کسی است که هرچه در عالم از اسرار بلا و خبر آن بدو نازل میگردد در آن صابر و راضی
میباشد چنانچه در کلام الله فرمان میشود ربنا افرغ علینا صبرا و ثبت اقدامنا
وانصرنا علی القوم الکافرین آنگاه فرمود اے عزیزان این رتبه را مقربان و مشایخ
بر صابران بلا نسبت کرده اند درویشان این مرتبه کنند در بلا دولت صبر میکنند
آنگاه فرمود که عاشق درین راه او دوست که حضور فهمی [illegible]

اگر در حضور است همان حالست و اگر در غیبت است همان حال است بهمه حال در هوا و وصال یکسان می باید بود اما در راه سلوک کامل او ست که اگر با خلق مشغول است با دوست مشغول است و هر چه بدان رسانند هیچ بر خود نگاه ندارد انگاه فرمود که خواجه عبد الله سهیل تستری رحمته الله علیه جای نبشته است که کلاه چهار خانه دارد اول اسرار و انوار است دوم خانه محبت و توکل است سیوم خانه عشق و اشتیاق ست و چهارم خانه رضا و موافقت است بعد ازان فرمود که اے عزیز حق این کس کلاه چهار ترکی که پیوسته این چهار چیز در ترک او مرکبست پس ترک اول اسرار است و انوار چرا باید که مردم ازین نعمت محروم دارد و چون بپوشد چرا بوی حق او نگذارد بعد ازان فرمود که قاضی حمید الدین ناگوری قدس الله سره العزیز فرموده است که طاقیه مونس دوست است و در همه عشق کر بجلس درین راه صادق کسی را که قدر طاقیه بداند و انر الشار الیشانست در طاقیه حیله عشق و شوقست همه اسرار جمال دوست میشود بعشق او شوقت همه انگاه فرمود که شنیده ام از زبان شیخ الاسلام قطب الدین بختیار اوشی قدس الله سره العزیز رار سم بوی اگر صد و یا دویست نفر آدمی ارادت بخدمت بیامدند همه را طاقیه بدادی و این سخن بعد از دادن بگفتی که هر که حق کلاه نخواهد گذارد بر سنت پیران نخواهد رفت همان طاقیه سزای او خواهد کرد اما عزیز تا بدانی یک بزرگی الیشان همین بود هر کرا خدمت الیشان طاقیه بدادندی هیچ وقت او ازان قدم برنگشتی از برکت نظر مبارک الیشان انگاه فرمود که اے درویش طاقیه سزا اہل طاقیه نیکو میکنند اما الیشان نمی دانند که این انت از کجاست هر که حق طاقیه بگذارد او در اہر گزارش بی دولتی در دنیا و آخرت نرسد همین که خواجه بدین حرف رسید بانگ نماز گفتند خواجه مشغول شد بنده و خلق باز گشتند الحمد الله علی ذلک بتاریخ روز شنبه دهم شعبان سنه المذکور دولت پایبوس حاصل شد سخن در سلوک و فضیله ماه شعبان افتاده بود مولانا شمس الدین یحیی و مولانا فخر الدین زرادی و مولانائی برهان الدین غریب و عزیزان دیگر

حاضر بودند بر لفظ مبارک راند که ماه شعبان ماه رسول است صلی الله علیه وسلم هر که درین ماه مبارک یکبار درود گوید حق تعالے ثواب هزار یکی در نامه اعمال او بنویسد و آن خاص شهر رسول علیه السلام باشد بعد ازان فرمود که در شب برات همه را بیامرزند مگر چند نفر را اول آزارنده مادر و پدر را دوم ساحر را سیوم خمر خوار را چهارم برنده رحم را پنجم تارک الصلوٰة را ششم زانی را هفتم لوطی را هشتم دروغ گوئی را نهم غیبت کننده را دهم صورت گر را بعد ازان فرمود که مردم می باید دران شب از جمله مناهی دور باشد و خلق را نیز مانع باشد که درین شب همه را جمعیت است و مغفرت است تا ازین سعادت محروم نگردند بعد ازان سخن در عارفان افتاد بر لفظ مبارک راند که خواجه منصور عمار گوید عارف را سه نفس است یکے در دنیا دوم در گور سوم در بهشت اما نفس دنیا مرکب با حوران و غلمان و ولدان اما نفس گور میانه است و اورا با تو مصاحبت در گور است که در شرح آن گنگی است از دنیا و خلق رشته باشد ازو اما نفس دیگر که در بهشت بود با آخر وقت با موت خویش صحبت کرده باشد ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احیاء عند ربهم بعد ازان فرمود خواجه منصور عمار آمده است که عارفان چون چهار چیزهاست آب و خاک و باد و آتش آنکه چون باد آب است با جوشها بپرد و معنی دیگر معروف است که هرگز بچیزی آلوده نگذرد و جمله آلودگی را ببرد و خود ناخوش نشود و اثقال را ببرد و هرگز اثقال برنگیرد اما آنکه چون خاک است هرچه بدو دهی ضایع نکند بلکه افزون کند و آنکه آتش است همه چیزها را بسوزد و خود را نسوزد و هیچ تغافلی در نشاید پرسیدند که علیک انفسکم لا انفسهم این خطاب چه قوم را گفت این خطاب برسول است صلی الله علیه وسلم که یا محمد هر که بار شرع کشد او برست و هر که بار حقیقت و طریقت کشد ازو فارغ باشی که حساب او برماست خواجه درین حرف رسید شخصے از مریدان خواجه حاضر بود گله اهل میکرد خواجه ذکره الله بالخیر بر لفظ مبارک راند بگو هرچه در باب فرزندان و اهل بیت خود خرچ میکنی فردا در قیامت حساب آن هر تو نخواهد

اما شوی را برزن دستی تمام است بر ادب چند خیر است اگر او نکند شاید که او را بزند
اول برای نماز دوم برای امر معروف یعنی فرمان برداری سیوم برای رحم پیوستن اگر زن
وشوی را منازع کند بزند و برخانه وگر نشود سخن باز کند و جامه جدا کند چنان در کلام الله فرمان
میشود واللاتی تخافون نشوزهن فعظوهن واهجروهن فی المضاجع واضربوهن
ولیکن زن را باید کالای شوی را نیکو نگاه دارد و هیچ چیز بے دستوری شوی بر نگیرد
و پنهان نکند و ندهد و بکسے بخشد و بر کالای شوی دستے ندارد و پس آن حق شوی بر زن
است اما دیگر بر زن هیچ واجب نیست ان کارها بر حکم فتوے و شریعت نان پختن و دوک رستن
و کلا به کردن و جامه دوختن و فرزند را شیر دادن مثل این کار واجب است اگر نکند مرد
را نشاید که او را تکلف بفرماید که چیزی بکند پس مرد را واجب است که همه اسباب معاش ساخته
دارد و مزدور گیرد یا خدمتگار حاصل کند تا آن همه کارها بکند که زن حره است اگر بکند از
مردمے باشد هیچ و چه واجب نیست بعد از ان فرمود اگر از راه مروت بکند
به سنت امیر المومنین فاطمه رضی الله عنها رفته باشد و خود را در قیامت از شفاعت
مخدومه روز محشر محروم نکند انگاه سخن در انصاف افتاده بود بر لفظ مبارک راند
که وقتی سلطان محمود غزنوی انار الله برهانه را خواب نمی آمد هر بار که سر بالین خواب
می نهاد که مگر خواب آید نمی آمد چنانچه فرمود که بروید پیش در به بینید که داد خواهی
باشد که از سبب او خواب از من برده اند طلب کنید چند کرت پیش در بر فتند هیچکس را
ندیدند انگاه خود برخاست بیرون آمد پیش در مسجد بود چون سر درون مسجد کرد
دید در گوشه مسجد مردی را که سر بسجده نهاده میگوید که الهی داد از محمود بستان سلطان محمود
او را در کنار گرفت که من چه بے انصافی بر تو کردم مرا بیاگاهان که وقتے تو بر من نیامده
خبر نکرده از کجا این سخن میگوئی گفت در شهر تو مردی هر شبے در خانه من می آید و با زن
من فسادمیکند و مرا قدرت آن نه اگر تو داد ندهی فردا دامن تو بگیرم سلطان محمود

اورا معذرت فراوان کرد گفت آن شب که مرد در خانہ تو آید بیا مرا خبر کن تا تر ا
انصاف رسانم الغرض ازان حکایت گذشتہ سہ روز بود کہ آن مفسد بغداد در خانہ
آن مرد آمد بفساد مشغول شد مبا منزل آمد سلطان را خبر کرد سلطان محمود غزنوی تیغ حمایل
کرد برابر او در خانہ او برفت فرمود چراغ بکش آہستہ سلطان درون خانہ در آمد سر مفسد
ببرید بیرون انداخت پس فرمود کہ چراغ بر کن سلطان آن شخص را بدید گفت الحمد اللہ
انگاہ فرمود چیزے طعام داری آن مرد آنزمان پارہ چند از طعام داشت
پیش سلطان آورد آنرا بخورد شکر خدائے بگفت خواست روان شود آن مرد گفت احوال
این حال باز باید نمود سلطان فرمود آنزمان کہ در اندرم گفتم کہ چراغ بکش سبب آن بگفتم
کسے از فرزندان و یا از اقربا من باشد مرا شرم آید او را کشم از انصاف گشتہ باشم
بعد ازان کہ چراغ طلبیدم از سبب آنکہ بہ بینم کہ کیست چون دیدم کہ بیگانہ است
و از شہر ما نیست شکر خدا گفتم کہ الحمد اللہ کہ باری شرمندہ نشدم کہ کسے از خیل من نبود
و آن طعام کہ طلبیدم گرسنہ بودم ازان روز باز کہ این سخن تو گفتہ بود طعام نخوردہ بودم
چون این زمان با انصاف رسانیدم انگاہ بر ما گرسنگی اثر کردہ بعد ازان خواجہ چشم
پر آب گردانید بگریست گفت آری انصاف ہمچنین بود کہ جہان قایم بود اما این زمان
چہ گویم کہ انصاف وداد در دین زمان نماندہ است ہمین کہ خواجہ این حکایت تمام کرد
بانگ نماز بر آمد خواجہ مشغول شد بندہ و خلق باز گشتیم الحمد اللہ علی ذالک بتاریخ روز شنبہ
دوم ماہ رمضان عم برکاتہ سخن در فضیلت ماہ رمضان و محبت انبیا و اولیا
افتادہ بود دولت پایبوس حاصل شد مولانائے شمس الدین یحیی و مولانائی برہان الدین
غریب و عزیزان دیگر بخدمت حاضر بودند ہمچنان شیخ عثمان سیاح و شیخ حسین نبیرۂ شیخ الاسلام
حضرت قطب الدین بختیار اوشی چہار نفر درویش از خاندان چشت بیامدند روئے
بر زمین آوردند نزدیک خواجہ بر لفظ مبارک راند کہ حق تعالے عدد ہر ساعت از روز ماہ

ماه مبارک رمضان چند هزار عاجزی را بیامرزد و از آتش دوزخ خلاص دهد بعد ازان فرمود که چون این کس از نماز تراویح فارغ میشود هزار فرشته را فرمان میشود با طبقهای رحمت بر سر آن بنده نثار کنند و در خبر دیگر از رسول صلی الله علیه وسلم آمده است که چون مرد از نماز تراویح فارغ میشود گوئی از مادر زاده شده است و هزار نیکی در نامه اعمال او بنویسند بعدد حرفی که در نماز خوانده باشد یک حور او را بدهند و هر رکعتی یک کوشک بنام آن بنده بنا کنند بعد ازان فرمود که ای درویش این ماه غنیمت است این کس را که در ذکر مشغول باشد بیشتری در قرآن خواندن جهد نماید که بعدد هر حرفی از قرآن خوانده باشد ده برو او را ثواب بنویسند انگاه فرمود که امام اعظم رضی الله عنه درین ماه دو ختم هر شبی وظیفه کرده بود چنانچه در ماهی شصت ختم شدی بعد ازان فرمود که خواجه قطب الدین مودود چشتی قدس الله سره العزیز در یکماه رمضان هر روز چهار ختم و دو سپاره وظیفه کرده بود چنانچه در ماهی صد و بیست و دو ختم شدی انگاه فرمود تا مردم مجاهده همچنین نکند حاشا و کلا که بمشاهده نرسد بعد ازان فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والدین هر شب ماه رمضان در تراویح دو ختم میکرد تا آخر عمر خدمت شیخ الاسلام همچنین کرد انگاه خواجه ذکر الله بالخیر درین باب که حسن قوال بالا و برهان درآمد سماع درداد ند بجبر دو آغاز سماع در خواجه و شیخ عثمان سماع پیدا در گرفت که در رقص شدند و از شورش بیهوش گشتند چنانچه از خود خبر نداشتند بعده چون فرو شدند یاران شیخ عثمان علاء شد و بند یافت روز بار احب بود و ابیات این بود که گویند آن گفتند غزلی آن مطرب از کجاست اگر گفت تا از تا جان بجا بماند درمن بها دوست ؛ دل زنده میشود بامید وفای یار ؛ جان رقص میکند بسماع کلام دوست ؛ تا خ صور باز نیاید بخویشتن ؛ هر کو فتاده مست ز شربت بجام دوست ؛ بعد ازان فرمود که همیشه دوستی انبیا در دل مومن بهتر از عبادت هزار سال است پس مردم می باید که در ذکر ایشان بسیار صرف کند انگاه فرمود که چون قارون در زمین فرو شد همین که چهارم زمین رسید خلق آن زمین پرسیدند که تو کیستی و قوم کدام کسی قارون گفت از قوم موسی علیه السلام فرمان آمد که همانجا بدارید که نام دوست میگیرد ما او را ازین فرو تر نبریم انگاه خواجه چشم پرآب کرد که این سخن امیدوار سخنی است و شمنی که با خدا آمده اگر کند نام گرفتن مهتر موسی می باید مومن که محبت ایشان تا انقراض عالم در دل دارد مبادا اگر گذر او را در آتش دوزخ [illegible]

الحمد لله والمنة که هر دو جلد کتاب مستطاب افضل الفواید در مطبع رضوی [illegible] ماه صفر سنه ۱۳[illegible] هجری قدسی رونق اختتام پذیرفت